

นาวิกาสปตยสาร

Naval Strategic Studies Journal

วารสารยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเล
กองทัพเรือ

ฉบับที่ ๑๐๐
ปีที่ ๔๔ เล่มที่ ๒
เมษายน - กันยายน ๒๕๖๘

นาวีการิปัตยสาร

Naval Strategic Studies Journal

วารสารยุทธศาสตร์และคความมั่นคงทางทะเล กองทัพเรือ

ว้ตถุประสงค้

Naval Strategic Studies Journal

นาวิกากิปัตย์สาร เป็นนวารสารยุทธศาสตร์และความมั่นคงทางทะเลของกองทัพอเรือซึ่งมีว้ตถุประสงค้ในการเผยแพร่วลงาน การค้ค้นคว้าวิจัย ยกระดับงานทางวิชาการสู่มาตรฐานระดับสากล และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพัฒนาองค์ความรู้โดยเน้นที่ระดับผู้บริหาร รวมทั้งเผยแพร่วกิจกรรมทางวิชาการของกองทัพอเรือให้แก่หน่วยงานต้ง ๆ ทั้งในสังกัดกระทรวงกลาโหม และหน่วยงานหรือสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ

กำหนดออก ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ จำนวน ๒ ฉบับ
ฉบับที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ – มีนาคม ๒๕๖๘
ฉบับที่ ๒ เมษายน – กันยายน ๒๕๖๘

ค่าบารุง ราคาเล่มละ ๑๒๐ บาท
ค่าสมาชิกรายปี ๒๒๐ บาท
โอนเงินมาที่ บัญชีออมทรัพย์ ธนาคารทหารไทย
สาขาพุทธมณฑล ชื่อบัญชี “วารสารนาวิกากิปัตย์สาร”
เลขที่บัญชี ๐๗๙-๒-๑๔๓๙๔-๓
พร้อมทั้งส่งหลักฐานการโอนเงิน
พร้อมชื่อ ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์
มาที่ Facebook Fanpage นาวิกากิปัตย์สาร

สำนักรงาน กองบรรณาธิการนาวิกากิปัตย์สาร
ศูนย์ศีกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ กรมยุทธศีกษาทหารเรือ
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล
จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

Facebook Fanpage

กองบรรณาธิการ

ประธานคณะกรรมการ

พลเรือโท อติศักดิ์ แจงเล็ก

รองประธานคณะกรรมการ

พลเรือตรี สมริทธิ์ งามสวย

พลเรือตรี พิเศษฐ์ พิมพะถนอม

คณะที่ปรึกษา

พลเรือตรี จักรพงศ์ อาษานอก

พลเรือตรี เอกสิทธิ์ วุฒิเฝ้า

พลเรือตรี ยศพงษ์ เดชะคุปต์

พลเรือตรี เมธีชัย แก้วนิล

นาวาเอก กมลศิษฐ์ สมาชิกชูพงศ์

นาวาเอก ทศพร ปราบริปู

นาวาเอก อติบุตร กีระจินดา

ผู้อำนวยการ

พลเรือตรี ไพฑูรย์ เล็งเจริญ

รองผู้อำนวยการ

นาวาเอก ณรงค์ นิลน้ำเพชร

บรรณาธิการ

นาวาเอก ณรงค์ นิลน้ำเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นาวาเอก สหพล ประเสริฐธีรพงศ์

นาวาเอก สมนึก บุญเรือง

นาวาเอก สาธิต อามรณรัตน์

ประจำกองบรรณาธิการ

นาวาเอก ดุษฎี อัครนิวุฒิก

นาวาเอก ภาณุฤกษ์ อัครเตชนนท์

นาวาเอก ยุทธนา บุญทับ

นาวาเอกหญิง ภัทรา โพธิ์ตาต

ว่าที่ นาวาเอก อนุรักษ์ เจริญศรี

พันจ่าเอก ปองวุฒิ เศรษฐสิโรตม์

พันจ่าเอก อธิษฐณ์ภูสุมิใหม่เอี่ยม

ฝ่ายบทความและวิชาการ

นาวาเอก อนุชิต พิระธำรงค์กุล

นาวาเอก สหพล ประเสริฐธีรพงศ์

นาวาเอก ภาณุฤกษ์ อัครเตชนนท์

นาวาเอก ดุษฎี อัครนิวุฒิก

พันจ่าเอก ปองวุฒิ เศรษฐสิโรตม์

ฝ่ายจัดหารายได้ สมาชิกสัมพันธ์

จำหน่าย และแจกจ่าย

นาวาเอก สมนึก บุญเรือง

นาวาเอก ภาณุฤกษ์ อัครเตชนนท์

นาวาเอก ชลิต เย็นน้ำ

พันจ่าเอก อธิษฐณ์ภูสุมิใหม่เอี่ยม

ฝ่ายการเงิน

นาวาเอก สาธิต อามรณรัตน์

นาวาเอก ยุทธนา บุญทับ

นาวาเอกหญิง ภัทรา โพธิ์ตาต

ว่าที่ เรือเอกหญิง วรางคณา สุวาทิต

เรือเอก ปิยะพร ขาวบริสุทธิ

สารบัญ

๑

ภัยคุกคามต่อโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำที่มีความสำคัญ
เชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยและอาเซียน

โดย พล.ร.ท.ธาดาวุธ ทัดพิทักษ์กุล

๑๙

ท่ามกลางความผันผวนของสงครามเย็นยุคใหม่
ไทยกำหนดแนวทางเพื่อการอยู่รอดที่ดีได้อย่างไร

โดย พล.ร.อ.ไพโรจน์ แก่นสาร

๔๒

สเปกตรัมความขัดแย้งระหว่างประเทศ

โดย พล.ร.ต.ดร.ณัฏฐ์ ทิพนันท

๗๘

The Russo-Ukrainian War

๒๐๑๔ - ปัจจุบัน (๒๐๒๕): สงคราม ๕ คนอลเวง

โดย น.อ.จเร โฉมเฉลา

๑๑๕

วิเคราะห์ - เจาะลึก

ตำนาน “นักเดินเรือ” ของโลก (ตอนที่ ๒)

โดย พล.ร.อ.สามารถ จำปรัตน์

๑๔๕

มุมมองต่อสงครามทางทะเลสมัยใหม่และแนวทาง
สำหรับกองทัพเรือไทย

By Commander Scott Thornbury, United States Navy

๑๘๓

รากฐานความขัดแย้งระหว่างอิหร่าน - อิสราเอล
และบทสรุปสงคราม ๑๒ วัน

โดย น.อ.ธนวัฒน์ อึ้งขจรกุล

Editor's

น.อ.ณรงค์ นิลน้ำเพชร
บรรณาธิการ

เรียน ผู้อ่านวารสารนาวิกิภัยสารทุกท่านครับ

ก่อนอื่นผมต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนและติดตามวารสารนาวิกิภัยสารมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยความตั้งใจของกองบรรณาธิการวารสารนาวิกิภัยสาร ในการนำเสนอองค์ความรู้ด้านยุทธศาสตร์ ความมั่นคง และการพัฒนากองทัพเรืออย่างรอบด้าน วารสารนาวิกิภัยสารยังคงมุ่งมั่นทำหน้าที่เป็นเวทีทางวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงนโยบายอย่างสร้างสรรค์มาโดยตลอด

ในโอกาสนี้ ผมมีความยินดีที่จะแจ้งให้ทราบว่า เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองครบรอบปีที่ ๕๐ ก่อนเข้าสู่มิติใหม่ในการจัดทำวารสารนาวิกิภัยสาร ทางกองบรรณาธิการจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอวารสารนาวิกิภัยสาร ตั้งแต่ปีงบประมาณที่กำลังจะมาถึง จากรูปแบบเดิมที่เป็นสิ่งพิมพ์พัฒนาไปสู่ E-book อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพเรือในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยังย่น ลดปริมาณการใช้กระดาษ และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงองค์ความรู้ในวงกว้างอย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังคำที่กล่าวไว้ว่า

“องค์ความรู้ที่ทรงพลัง ยังต้องเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว”

นั่นคือหลักคิดที่เรายึดถือในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารนาวิกิภัยสารให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กองทัพเรือในโลกยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงการปรับรูปแบบ หากแต่เป็นก้าวสำคัญในการยกระดับวารสารสู่แพลตฟอร์ม (Platform) แห่งองค์ความรู้ยุทธศาสตร์ทางทะเลของกองทัพเรืออย่างแท้จริง

สุดท้ายนี้ กระผมในนามบรรณาธิการ ต้องขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา
คณะทำงานทุกท่าน ตลอดจนผู้อ่านและผู้มีส่วนสนับสนุนวารสารทุกภาคส่วน ที่ร่วมกัน
หล่อหลอมให้ “นาริการิพย์สาร” ดำรงอยู่ในวงวิชาการอย่างมั่นคง และหวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าวารสารในรูปแบบใหม่จะสามารถตอบโจทย์ผู้อ่านยุคใหม่ และนำประโยชน์สู่ทุกท่าน
ได้อย่างแท้จริง

ขอเชิญทุกท่านติดตามวารสารนาริการิพย์สารฉบับ E-book ได้ผ่านทาง
เว็บไซต์อย่างเป็นทางการในฉบับหน้า พร้อมร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวสู่ความรู้
ยุทธศาสตร์ไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ต่อไปด้วยกันครับ

*The technology-driven enterprise
that enhances people's digital life.*

ผู้นำด้านการพัฒนาและให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีครบวงจร
มุ่งมั่นในการสร้างรากฐานไอทีที่แข็งแกร่งให้กับลูกค้าชั้นนำในหลากหลายภาคธุรกิจ
เป้าหมายของบริษัท คือการสร้างสรรค์เทคโนโลยีที่ล้ำสมัย
และยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนผ่านนวัตกรรมและบริการที่เป็นเลิศ

ติดตามทุกข่าวสารของ MFEC ได้ที่
www.mfec.co.th

ภัยคุกคามต่อโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ

ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยและอาเซียน

โดย พล.ร.ท.ธาดาวุธ ทัดพิทักษ์กุล

ประเทศสิงคโปร์ได้จัดงานแสดงอาวุธชื่อว่างาน IMDEX ASIA ๒๐๒๕ ซึ่งเป็นงานแสดงอาวุธยุทธโปกรณ์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในระดับโลก งานนี้มีบริษัทอาวุธชั้นนำของโลก เช่น Lockheed Martin, Boeing, Airbus, Rafael, Leonardo, Naval Group, MBDA, Thales, Saab, Navantia, Elbit, Hyundai, LIG และบริษัทอาวุธของสิงคโปร์เอง คือ ST Engineering และอื่น ๆ นำอาวุธ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ มาจัดแสดงจำนวนมากมาแสดงให้เห็นว่ามีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในหลาย ๆ สิ่ง ได้แก่ องค์ความรู้ หลักนิยม ชีตความสามารถของตัวทหาร นวัตกรรมทางทหาร เป็นต้น โดยรัฐบาลสิงคโปร์ได้นำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับสถานการณ์ในทะเล ที่รัฐบาลสิงคโปร์ได้กล่าวถึงในการเปิดงานอย่างน่าสนใจ

งาน IMDEX ASIA ๒๐๒๕

โดยรัฐบาลสิงคโปร์กล่าวถึงสถานการณ์ในโลกที่มีความปั่นป่วนยิ่งขึ้น ทำให้เป็นช่วงเวลาที่เกิดความไม่แน่นอนและมีความสับสนวุ่นวาย โดยเห็นได้ว่าภายในเวลาเพียงไม่กี่ปีได้เกิดความขัดแย้งขนาดใหญ่สองครั้งคือ สงครามยูเครน - รัสเซีย และสงครามอิสราเอล - ปาเลสไตน์ ที่ยังคงดำเนินอยู่โดยไม่มีท่าทีว่าจะยุติลงและพื้นที่ความขัดแย้งนี้ก็ยังทวีความรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ขัดแย้งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอีกมาก มีหลายพื้นที่อยู่ในพื้นที่ทางทะเลในทวีปเอเชีย ส่งผลให้โครงสร้างด้านความมั่นคงของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกฎหมายและบรรทัดฐานสากลที่เป็นพื้นฐานในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศและระหว่างกองทัพก็เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ซึ่งโดยหลักการแล้วกฎหมายและบรรทัดฐานสากลเหล่านี้มีความมุ่งหมาย

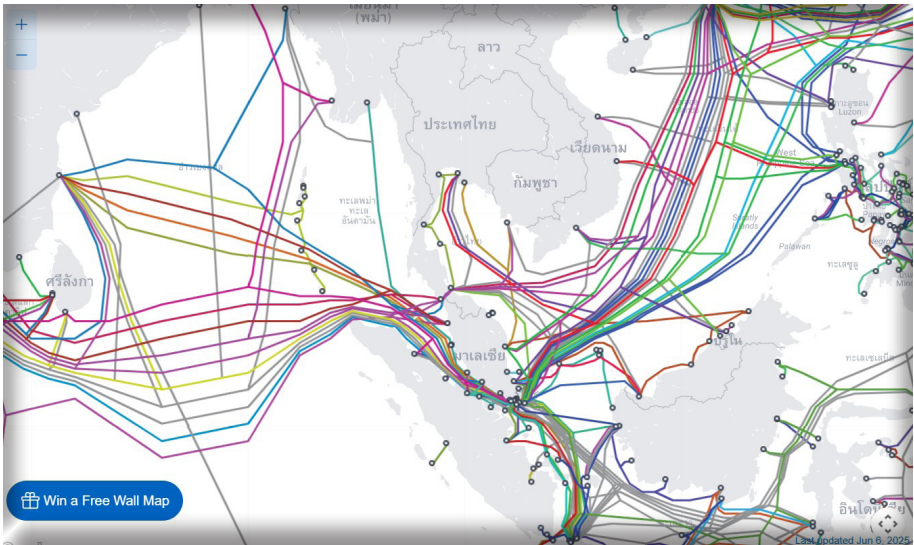
ให้เกิดสันติภาพและสร้างความเจริญรุ่งเรืองแต่ในปัจจุบันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ กำลังถูกนำมาใช้ในการเผชิญกับความตึงเครียด และส่งผลต่อเนื่องให้เกิด สถานการณ์ความตึงเครียดทางทะเล โดยเฉพาะการนำอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ หรือ UNCLOS ที่เป็นกฎหมายหลัก ในการกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในทะเลมาใช้ในการรักษาสันติภาพ ในทะเลและให้เป็นกลไกที่แต่ละประเทศสามารถนำมาแก้ไขข้อพิพาท ทางทะเลตลอดมา เกิดมีข้อโต้แย้งและยังหาข้อยุติไม่ได้ในขณะนี้ โดยใน สถานการณ์ปัจจุบันได้เกิดความท้าทายทางทะเลยุคใหม่ขึ้นในโดเมน ทางทะเลที่มีความสลับซับซ้อนและหลากหลายยิ่งขึ้น นอกเหนือจากความ ท้าทายเดิม เช่น การกระทำอันเป็นโจรสลัด การทำประมงผิดกฎหมาย การลักลอบขนสิ่งของผิดกฎหมาย และการรับมือภัยพิบัตินั้น ยังคงมีอยู่ แต่ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การโจมตีทางไซเบอร์ต่อเรือและโครงสร้าง พื้นฐานทางทะเล เป็นต้น กลับมีความถี่เพิ่มขึ้น ทำให้ได้เห็นการใช้โดรน ทางทะเลเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐเข้าทำการก่อการร้าย ซึ่งได้สร้างผลกระทบต่อการขนส่งทางทะเลทั่วโลก ในงานนี้รัฐบาลสิงคโปร์ กล่าวเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำที่มีความสำคัญ เชิงยุทธศาสตร์ หรือ CUI (Critical Underwater Infrastructure) ซึ่งพื้นที่ ใต้น้ำนี้จะกลายเป็นพื้นที่ความเสี่ยงใหม่ที่ต้องได้รับความสนใจอย่างเร่งด่วน ปัจจุบันการเชื่อมโยงทางอินเทอร์เน็ตมากกว่า ๙๕% ดำเนินผ่านสายเคเบิล ได้ทะเลที่หลายคนอาจไม่ทราบ เพราะเข้าใจว่าอินเทอร์เน็ตมาจากสัญญาณ Wi-Fi ทางอากาศ หรือผ่านสัญญาณดาวเทียมเพียงอย่างเดียว แต่จริง ๆ แล้ว อินเทอร์เน็ตยังคงพึ่งพาการเชื่อมต่อผ่านทะเลอย่างมาก และในอนาคตจะ มีการใช้สายเคเบิลส่งพลังงานในพื้นที่ใต้ทะเลมากขึ้นอีกด้วย เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการด้านพลังงานของหลายประเทศ ความเสี่ยงต่อความ ปลอดภัยจึงเพิ่มมากขึ้น บทบาทของกองทัพเรือจึงไม่ได้จำกัดแค่การจัดการ กับภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Conventional Threats) เท่านั้น แต่ยังรวมถึง การมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการสื่อสารด้วยซึ่งถือเป็น ความท้าทายที่สำคัญ

Senior Minister of State for Defence
Mr.Zaqy Mohamad ในพิธีเปิดงาน IMDEX Asia 2025

การเผชิญกับความท้าทายมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นทุกประเทศในอาเซียนจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เพราะภัยคุกคามยังคงพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและมีความสลับซับซ้อน เช่น โดรนใต้น้ำที่แม้ยังไม่ถูกพุดถึงมากนัก แต่ก็ยังเป็นภัยคุกคามต่อโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ ความท้าทายในทะเลนั้นมีความสำคัญ และทุกประเทศก็ต้องรักษาและปกป้องรวมถึงการมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ กระทรวงกลาโหม (MINDEF) สิงคโปร์ และกองทัพเรือสาธารณรัฐสิงคโปร์ (RSN) ได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยทางทะเลระดับนานาชาติ ได้จัดตั้งศูนย์รวมข้อมูลข่าวกรองหรือ IFC ได้ทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติการ Operation Prosperity Guardian ในทะเลแดง ผ่านการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารกับเรือพาณิชย์ รวมทั้งยังสนับสนุนโครงการต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือลาดตระเวนช่องแคบมะละกา และการลาดตระเวนร่วมอินโดนีเซีย - สิงคโปร์ (CORPAT INDOSIN) เพื่อจัดการกับภัยคุกคามทางทะเลแบบดั้งเดิม และร่วมกับบรูไนและไทย เสนอเอกสารแนวคิดว่าด้วยความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ (CUI) ต่อที่ประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนเมื่อต้นปีนี้และ

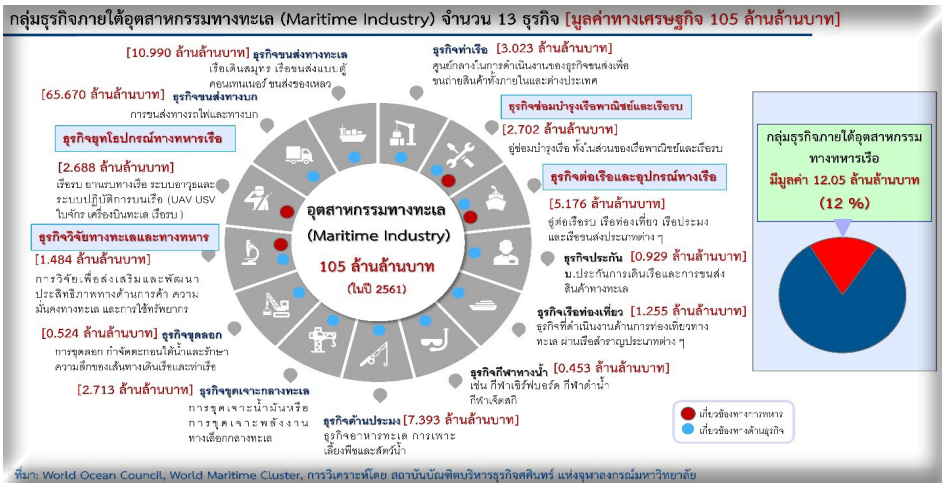
จะร่วมกันจัดทำหลักการร่วมเพื่อความปลอดภัยของ CUI ในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้สิงคโปร์ได้ให้การสนับสนุนการฝึกอบรมพหุภาคีเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน เช่น การฝึกซ้อมร่วมทางเรือของอาเซียน (AMNEX) การฝึกการแบ่งปันข้อมูลทางทะเล (MARISX) และการฝึกช่วยเหลือเรือดำน้ำ Exercise PACIFIC REACH ซึ่งจะเป็นโอกาสที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือให้เกิดความปลอดภัยและความมั่นคงทางทะเลโดยยึดหลักกฎหมายสากล และเอื้อต่อการค้าเสรีทั่วโลก และแม้ว่าโตเมนทางทะเลจะเผชิญกับความท้าทายอย่างหนัก แต่ก็สามารถเปลี่ยนความท้าทายเหล่านี้ให้เป็นโอกาสได้

แผนที่ข้อมูลการวางสายเคเบิลใต้น้ำในภูมิภาค

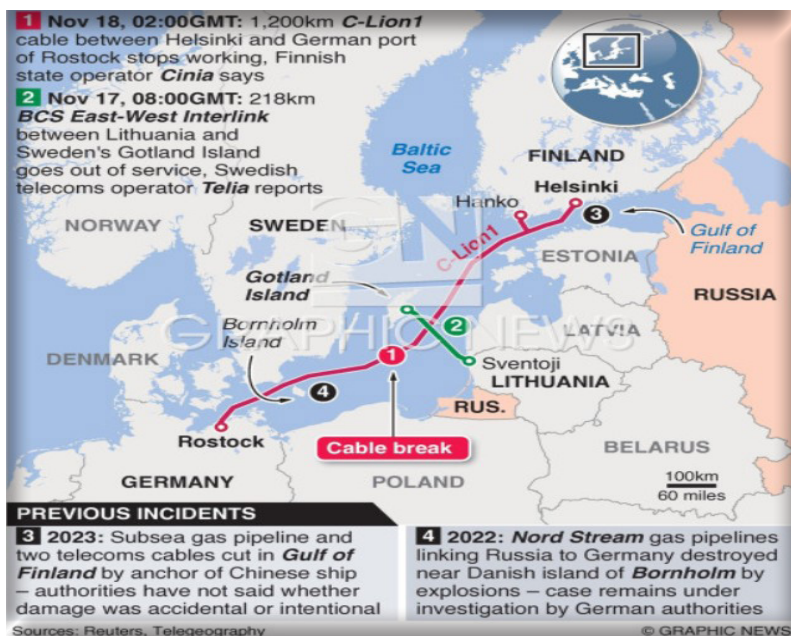
สำหรับประเทศไทยนั้นกำลังเผชิญกับภาวะที่เรียกว่า VUCA World ซึ่งเป็นภาวะของความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) ความคลุมเครือ (Ambiguity) มีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายเกิดขึ้นในทะเล ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่ทางทะเล จำนวนประมาณ

กว่า ๓๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ทั้ง ๒ ฝั่งทะเล คือ ฝั่งตะวันออกด้านอ่าวไทย ประมาณกว่า ๒๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ฝั่งตะวันตกด้านทะเลอันดามัน กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ที่มีระยะทางออกไปจากชายฝั่ง ๒๐๐ ไมล์ ในการใช้ประโยชน์หลายอย่างจากทะเล ซึ่งในพื้นที่เหล่านี้ประเทศไทยใช้ประโยชน์มากมาย ได้แก่ การเป็นแหล่งทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การทำประมง เส้นทางขนส่งสินค้า การท่องเที่ยว งานด้านวิทยาศาสตร์ ถือว่าเป็นผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นพื้นที่แห่งความมั่นคง เป็นพื้นที่ที่ต้องถือว่าเป็นอาณาเขตและอธิปไตยของชาติ นอกจากนั้นแล้วในปัจจุบัน มูลค่าทางเศรษฐกิจภายใต้อุตสาหกรรมทางทะเล (Maritime Industry) ระดับภูมิภาคเอเชีย/แปซิฟิก ซึ่งแบ่งได้จำนวน ๑๓ ธุรกิจ มีมูลค่าถึง ๑๐๕ ล้านล้านบาท โดยที่ยังไม่นับรวมมูลค่าทางการสื่อสารและส่งพลังงานใต้น้ำ ที่ทำให้เมื่อคำนวณรวมแล้วจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก ๑๐๕ ล้านล้านบาทนี้อีก ซึ่งจะแทรกอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ทางทะเล

กลุ่มธุรกิจภายใต้อุตสาหกรรมทางทะเล จำนวน ๑๓ ธุรกิจ มูลค่าทางเศรษฐกิจ ๑๐๕ ล้านล้านบาท

นอกจากนั้นในปัจจุบันพื้นที่ผลประโยชน์ของชาติมิได้คิดเฉพาะบนผิวน้ำเท่านั้น แต่ยังต้องคิดไปถึงพื้นที่ใต้น้ำด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาตามข้างต้น เพราะว่าใต้ทะเลของทั้ง ๒ ฝั่งของไทยนั้น เป็นที่วางสายเคเบิลใต้ทะเลที่เป็นเส้นทางที่เป็นหัวใจของการสื่อสารในขณะนี้ ที่ส่งผลต่อความเจริญทางเศรษฐกิจหรือการเป็นเส้นทางส่งพลังงานที่สำคัญทั้งในรูปของกระแสไฟฟ้าหรือเส้นทางส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ หรือแม้แต่การพัฒนาที่อาจมีการใช้ทะเลเป็นที่เก็บซีรฟ์เวอร์ขนาดใหญ่ได้ในอนาคต ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ประเทศไทยและกองทัพเรือจะต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่จะเข้ามาทำอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลที่อยู่ใต้น้ำ ที่เราเรียกกันว่า “โครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ” โดยมีตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว เช่นในกรณีต้องสงสัยการก่อวินาศกรรมสายเคเบิลโทรคมนาคมใต้น้ำซึ่งเกิดขึ้นในทะเลบอลติก โดยส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงระบบเศรษฐกิจ และทางด้านจิตวิทยาของประเทศเป้าหมายที่ถูกกระทำ ดังนั้นกองทัพเรือจะต้องตระหนักในภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นนี้ ด้วยการมีข้อมูลตำบลที่สายเคเบิลใต้น้ำ แนวคิดในการตรวจการณ์ใต้น้ำร่วมกับการตรวจการณ์จากผิวน้ำและทางอากาศ ซึ่งการตรวจการณ์จากผิวน้ำและทางอากาศนั้นกองทัพเรือมีขีดความสามารถนี้อยู่แล้ว รวมถึงขีดความสามารถของหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ โดยทำงานแบบบูรณาการกับ ศรชล. กรมเจ้าท่า และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ ระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น กับศูนย์บูรณาการข้อมูลข่าวสารทางทะเลหรือ IFC ที่สิงคโปร์ เป็นต้น

เหตุการณ์ความเสียหายของสายเคเบิลใต้น้ำในทะเลบอลติก

ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนต่างมีมุมมองและตระหนักถึงภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำทั้งในแบบภัยคุกคามดั้งเดิม (Conventional Threats) และภัยคุกคามอุบัติใหม่ (Emerging Threats) รวมทั้งความสลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นทั้งในตัวของภัยคุกคามเองและการต่อต้านภัยคุกคามนั้น และหากเกิดขึ้นก็จะส่งผลกระทบอย่างมากมายต่อระบบเศรษฐกิจในเวลาอันรวดเร็วอีกด้วย

บทสรุป

ปัจจุบันโลกเราอยู่ในสภาวะ VUCA ที่กำลังเผชิญกับความท้าทายทั้งจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงภัยคุกคามทางทะเลในปัจจุบันซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีความหลากหลายมากขึ้น นับเป็นความท้าทายที่สำคัญต่อหน่วยงานด้านความมั่นคงทางทะเลต้องเผชิญ นอกเหนือ

จากภัยคุกคามแบบดั้งเดิม ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนต่างตระหนักถึงภัยคุกคามจากภัยคุกคามอุบัติใหม่ เช่น การโจมตีไซเบอร์ทางทะเล การใช้โดรน โดยกลุ่มไม่ใช่อำนาจอธิปไตยและการคุกคามต่อโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ (CUI) ซึ่งนับเป็นความเสี่ยงต่อสายเคเบิลอินเทอร์เน็ตใต้ทะเลและสายส่งพลังงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการสื่อสารทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญในการระวังป้องกันมากนัก แต่ก็ได้มีการตระหนักและความพยายามในการก่อวินาศกรรมต่อสายเคเบิลใต้น้ำดังกล่าว เกิดขึ้นจริงในสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน โดยส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ระบบเศรษฐกิจ และทางด้านจิตวิทยาของประเทศเป้าหมายที่ถูกกระทำ ทั้งนี้จากการที่โครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำในอนาคต จะต้องมีการพัฒนาต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าว การใช้ประโยชน์ รวมทั้งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องหันมาให้ความสำคัญ ทั้งจากการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถทั้งกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. เสริมสร้างขีดความสามารถในการตรวจการณ์ใต้น้ำ โดยการพัฒนาหรือจัดหาเทคโนโลยีระบบเซ็นเซอร์และระบบไร้คนขับ (UUVs – Unmanned Underwater Vehicles)

๒. พัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำของชาติ รวบรวมข้อมูลตำแหน่งสายเคเบิลใต้น้ำ และสิ่งปลูกสร้างเชิงยุทธศาสตร์ใต้ทะเล รวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศรชล. กรมเจ้าท่า และผู้ให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน

๓. เพิ่มขีดความสามารถด้านสงครามไซเบอร์ทางทะเล ในการป้องกันการโจมตีระบบเรือและโครงสร้างพื้นฐานทางทะเล

๔. ยกระดับความร่วมมือทั้งในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อแบ่งปันแลกเปลี่ยนข่าวสารทางทะเลในการปกป้องโครงสร้างพื้นฐานใต้น้ำ รวมทั้งใช้ AI และ Big Data เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลภัยคุกคามในเชิงลึกแบบเรียลไทม์

อ้างอิง

งานแสดงอาวุธ IMDEX ASIA 2025, <https://www.imdexasia.com>.

สุนทรพจน์โดย Senior Minister of State for Defence Mr Zaqy Mohamad
ในพิธีเปิด IMDEX Asia 2025, เมื่อ 6 พฤษภาคม 2025, https://www.mindef.gov.sg/news-and-events/latest-releases/6may25_nr2.

ข้อมูลแผนที่สายเคเบิลใต้น้ำ, <https://www.submarinecablemap.com/>.

สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “บทสรุปสำหรับผู้บริหาร – รายงานสรุปผลการดำเนินการของโครงการ จ้างศึกษา สำรวจ และออกแบบงานก่อสร้างศูนย์วิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางทหารพื้นที่ Defense-related Industry Research Zone ”.

การก่อวินาศกรรมสายเคเบิลโทรคมนาคมใต้น้ำในทะเลบอลติก, <https://www.graphicnews.com/>

ผู้เชี่ยวชาญงานระบบรักษาความปลอดภัย ระบบเสริมความมั่นคง ภาครัฐ และเอกชน

INTELLIGENT SECURITY INTEGRATION PROVIDER

1. ระบบเฝ้าระวังความปลอดภัย Thermal Video Surveillance, Radar, Face Detection
2. ระบบควบคุมการผ่านเข้า-ออก Face Scan, Palm Scan Access Control
3. ระบบตรวจจับการบุกรุก ตรวจจัดการแทกหักหลบหนี Perimeter Intrusion Detection
4. ระบบรั้วไฟฟ้าแรงสูง High Voltage Electric Fence
5. เครื่องกันถนนป้องกันการแทกหักเข้าพื้นที่ควบคุม Heavy Duty Road Blocker, Bollards
6. ระบบตรวจการพกพาอาวุธตัวบุคคล สัมภาระ เครื่อง X-Ray ตัวบุคคล X-Ray สัมภาระ เครื่องตรวจโลหะ

ท่ามกลางความปั่นป่วนของสงครามเย็นยุคใหม่ ไทยกำหนดแนวทางเพื่อการอยู่รอดที่ดีได้อย่างไร

โดย พล.ร.อ.ไพโรจน์ แก่นสาร

สงครามเย็น ๑.๐

สงครามเย็นครั้งแรก เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงราวสองปี กำเนิดต่อมาจนถึงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๙๑ เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายลงอย่างเป็นทางการ บรรดารัฐบริวารส่วนใหญ่แยกตัวเป็นเอกราช มีเสรีภาพในการปกครองตนเอง ส่วนหนึ่งกลับกลายมาเป็นศัตรูของประเทศรัสเซีย ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางอำนาจของสหภาพโซเวียตในอดีต อาทิ ประเทศยูเครน ที่ยังสู้รบติดพันกันอย่างรุนแรงตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๒๒ เมื่อรัสเซียเป็นฝ่ายเริ่มปฏิบัติการพิเศษทางทหารสามารถผนวกเอาดินแดนบางส่วนมาเป็นของตน เพื่อเสริมความมั่นคงของประเทศ ก่อนหน้านั้นก็ได้ดำเนินการทำนองเดียวกันไปบ้างแล้ว เช่น การผนวกเอาคาบสมุทรไครเมียเมื่อราวสิบปีก่อน

ในยุคสงครามเย็นยุคแรก หรือยุค ๑.๐ ซึ่งกินเวลานานเกือบครึ่งศตวรรษ (ราว ๔๗ ปี) มีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่าง ค่ายเสรีประชาธิปไตยฝ่ายตะวันตก ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นหัวหน้า กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในซีกโลกตะวันออก นำโดยรัสเซีย ทั้งที่ทั้งสองฝ่ายเคยเป็นพันธมิตรกันในการทำสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่ด้วยต่างฝ่ายต่างต้องการเป็นมหาอำนาจ เพื่อปกครองโลกด้วยกฎกติกาที่ตนกำหนด จึงเกิดการสู้รบในหลายสมรภูมิ ในรูปของสงครามตัวแทนเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำทั้งสองค่ายมิได้เผชิญหน้ากันโดยตรง เพียงแต่แข่งขันกันสะสมอาวุธนิวเคลียร์และเสริมกองทัพให้เข้มแข็ง รวมทั้งการมุ่งแสวงหาแนวร่วมที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกัน ตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่มีความแข็งแกร่งและมั่นคงสูง มีสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน เช่น องค์การ NATO (North Atlantic Treaty Organization) ฝ่ายสหภาพโซเวียตซึ่งมีรัสเซียเป็นหัวหน้า ก็มีแนวร่วมเป็นจำนวนมากเช่นกัน ส่วนหนึ่งได้มาจากการรุกรานของรัสเซียในช่วงต้น ๆ ของสงครามเย็น ๑.๐

พื้นที่ที่สหภาพโซเวียตล่มสลายลง สหรัฐอเมริกาก็กลายเป็นมหาอำนาจเดี่ยวอยู่นานกว่ายี่สิบปี มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกติการะหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและการเมือง เน้นการค้าเสรีและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือโลกเสมือนไร้พรมแดน โดยเชื่อว่าจะช่วยให้ประชากรโลกโดยรวมมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกันลดน้อยลง อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งปรากฏในภายหลังว่าไม่เป็นจริงตามนั้น ประเทศที่มีความเจริญสูงกว่ากลับเป็นฝ่ายได้เปรียบ ตักตวงผลประโยชน์จากประเทศที่ด้อยพัฒนามากว่าจนร่ำรวยและก้าวหน้าอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามประเทศที่ก้าวตามไม่ทัน ก็ล้มหลังถูกทิ้งห่างไปทุกที ลำบากยากแค้นยิ่งกว่าเดิมเสียอีก ทำให้เกิดกระแสต่อต้านโลกาภิวัตน์ (Anti-Globalization) แพร่ขยายเป็นวงกว้าง คุณภาพชีวิตโดยรวมของประชากรโลกตกต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด

ความขัดแย้งและการแย่งชิงอำนาจกันทั้งภายในและระหว่างประเทศ
ระบอบไปทั่วในหลายภูมิภาคของโลกยุคหลังนี้

สงครามเย็น ๒.๐

จุดเริ่มต้นของสงครามเย็น ๒.๐ ยังเป็นที่ถกเถียงกันโดยทั่วไปในแวดวง
นักคิดและนักวิชาการหลายสำนัก บ้างเสนอว่าเริ่มต้นในปี ค.ศ. ๒๐๑๔
เมื่อรัสเซียผนวกเอาดินแดนไครเมียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศตน
บางสำนักก็มีความเห็นว่า น่าจะนับจุดเริ่มต้นเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีน
ได้ยืนยันถึงเขตอิทธิพลของตนเองเหนือข้อพิพาทในทะเลจีนใต้อย่าง
หนักแน่นในเวทีระหว่างประเทศ ในขณะที่บางกลุ่มคิดว่าสงครามเย็น ๒.๐
เริ่มต้นเมื่อกลุ่มพันธมิตร NATO ขยายสมาชิกรุกคืบเข้าไปในยุโรปตะวันออก
ซึ่งล้วนมีเหตุผลรองรับที่พอพิงขึ้นด้วยกันทั้งนั้น จุดเริ่มต้นเมื่อใดดูจะไม่ใช่ว่า
ที่เป็นแก่นของสาระมากกว่าเท่าใดนัก ส่วนที่น่าจะสำคัญกว่าคือความแตกต่าง
จากสงครามเย็น ๑.๐ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ คู่ขัดแย้ง ลักษณะของการ
สร้างอิทธิพลให้เหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม รูปแบบของการต่อสู้กัน และผลกระทบ
ที่เกิดขึ้นต่อประชาคมโลกโดยรวม เป็นต้น

คู่ขัดแย้งที่เปลี่ยนไป

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า จีนคือมหาอำนาจใหม่
ที่มีความเคียดแค้นเคียดแค้นไต่ล่องอเมริกามากขึ้นทุกขณะ โดยมีรัสเซียและ
เกาหลีเหนือเป็นแนวร่วม ซึ่งอยู่ในซีกโลกตะวันออกด้วยกัน อีกซีกโลกหนึ่ง
ซึ่งมีอเมริกาเป็นผู้นำเจ้าเก่า มี NATO เป็นกลุ่มพันธมิตรหลัก ซึ่งมีการขยาย
สมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหลายประเทศ รวมทั้งพยายามสร้างกลุ่มพันธมิตรใหม่
เพิ่มเติมขึ้นอีก อาทิ The Quad (ประกอบด้วย อเมริกา อินเดีย ญี่ปุ่นและ
ออสเตรเลีย) และ Indo Pacific (ขยายแนวร่วมจาก APEC : ASIA Pacific
Economic Cooperation) ทั้งนี้เพื่อปิดล้อมจีน ให้กระชับยิ่งขึ้น ซึ่งก็ยิ่ง
เห็นผลไม่สู้ชัดเจนนัก ดูคล้ายกับการเป็นส่วนร่วมอย่างหลวม ๆ เพื่อผลประโยชน์

ด้านอื่น ๆ มากกว่าการป้องกันประเทศ แตกต่างจาก NATO อย่างชัดเจน ในเรื่องการป้องกันร่วม ชาตินิยมชาตินิยมจะได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกอื่นด้วยในการใช้กำลังเข้าร่วมต่อสู้ศัตรู

การก้าวขึ้นเป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งของจีน

หลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO:World Trade Organization) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๑ ทำให้มีการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน เป็นผลให้จีนมีความก้าวหน้าในหลายด้านอย่างรวดเร็ว มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงติดต่อกันกว่าสิบปี โดยเฉพาะในช่วงสองทศวรรษหลังนี้

การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการบริหารประเทศ อย่างประธานาธิบดี สีจิ้นผิง ซึ่งเริ่มรับหน้าที่ในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ ปัจจุบันอยู่ในสมัยที่ ๓ รวสองปีแล้ว ซึ่งถือเป็นกรณีพิเศษผู้นำสองท่านก่อนหน้านี้ อยู่ได้แค่สิบปี (สองสมัย คราวละ ๕ ปี) อันเป็นหลักการเดิม ในยุคของผู้นำคนปัจจุบัน ได้มีการจัดทำโครงการใหม่ ๆ หลายเรื่องที่มีผลต่อความก้าวหน้าของประเทศอย่างโดดเด่นคือ โครงการความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI:Belt and Road Initiative) โดยการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงผ่านไปยักราวร้อยประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรปบางส่วน ช่วยให้จีนมีแนวร่วมทางการค้าอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้นมาก เป็นทั้งแหล่งวัตถุดิบป้อนประเทศตน ตลาดรองรับสินค้าที่จีนมีกำลังผลิตมหาศาล รวมทั้งการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากมายอีกด้วย

นอกจากด้านเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งขึ้นกว่าเดิมอย่างรวดเร็วแล้ว จีนยังมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้งด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะทางด้านสื่อสาร โทรคมนาคม ด้านปัญญาประดิษฐ์ และด้านดิจิทัลเทคโนโลยี ส่วนในด้านการป้องกันประเทศนั้น จีนก็มีความเข้มแข็งมากขึ้นอย่างชัดเจน

สามารถประดิษฐ์เครื่องบินและสร้างเรือบรรทุกเครื่องบินได้เอง เป็นต้น โดยมีสมรรถนะไม่ด้อยไปกว่าชาติตะวันตก **ความเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมานี้ ได้สร้างความกังวลใจให้ชาติตะวันตกเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอเมริกา** ซึ่งเคยหลงใหลได้ปลื้มกับการเป็นมหาอำนาจเดี่ยวของโลกมานานหลายสิบปี จึงมองว่าจีนเป็นภัยคุกคามที่สำคัญที่สุดของชาติตน

อเมริกาพยายามทำทุกวิถีทางที่จะสกัดกั้นความเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดของจีน นอกจากการแสวงหาแนวร่วมเพิ่มเติมเพื่อโอบล้อมจีนทางด้านภูมิศาสตร์แล้ว ยังกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการค้าเสรีที่ตนเป็นฝ่ายริเริ่มและรณรงค์ให้ทุกชาติใช้กฎกติกาเดียวกันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในสมัยแรกของประธานาธิบดี Donald Trump ถึงขั้นนำประเทศลาออกจากการเป็นสมาชิก WTO ที่ตนเป็นหัวเรือใหญ่ผลักดันให้ตั้งขึ้นมา เมื่อได้กลับมาเป็นผู้นำประเทศอีกสมัยหนึ่งในปัจจุบัน ยังมีมาตรการกีดกันและกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรงและกว้างขวาง สร้างความวุ่นวายไปทั่วโลก ด้วยการตั้งกำแพงภาษีตามอำเภอใจ โดยเฉพาะกับประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้าอเมริกา แต่เปิดโอกาสให้มีการเจรจาต่อรองได้แบบทวิภาคี ไทยเองก็ถูกตั้งกำแพงภาษีนำเข้าอเมริกาในอัตราร้อยละ ๓๖-๓๗ ส่วนเงินถูกตั้งเกณฑ์สูงถึงร้อยละ ๑๔๕ ในเบื้องต้น จีนก็ได้กลับด้วยมาตรการทำนองเดียวกัน หลังจากเจรจากันไปรอบหนึ่งแล้ว อเมริกาลดกำแพงภาษีนำเข้าจากจีนลงเหลือเพียงร้อยละ ๓๐ ในขณะที่จีนลดภาษีให้อเมริกาเหลือเพียงร้อยละ ๑๐ ส่วนไทยยังไม่มีคิวให้เจรจาในขณะนี้ (๓ มิ.ย.๖๘) สำหรับการกีดกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่อจีนนั้น ยังคงดำเนินการอย่างเข้มข้นต่อไป ด้วยการไม่ขายอุปกรณ์สำคัญบางอย่างให้แก่จีน เช่น ไมโครชิพ (Micro Chip) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของการผลิตสินค้าสมัยใหม่หลายชนิด เช่น รถยนต์ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์และอาวุธอานุภาพสูง (Weapons of Mass Destruction)

การกีดกันด้านต่าง ๆ จากอเมริกาและชาติพันธมิตร ปีบั้งคับจีน
ให้ต้องหาทางพึ่งพาตนเองเพิ่มขึ้น ช่วยให้มีความก้าวหน้าเร็วยิ่งขึ้นไปอีก
โดยเฉพาะด้านสื่อสารโทรคมนาคม ปัญญาประดิษฐ์และยานไร้คนขับต่าง ๆ
หลายเรื่องได้ล้ำหน้าชาติตะวันตกไปแล้ว

ในขณะที่มาตรการกีดกันทางการค้าในยุค Trump 2.0 ซึ่งเริ่มรับ
ตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๒๐๒๕
ได้สร้างผลกระทบในทางลบอย่างรุนแรงไปทั่วโลกกว่าได้ แต่ประเทศที่เสียหาย
มากกว่าใครคือสหรัฐอเมริกา ค่าเงินดอลลาร์อ่อน ดัชนีตลาดหุ้นสำคัญ
ร่วงลงรวมทั้งราคาพันธบัตรก็ตกต่ำลงด้วย เศรษฐกิจมีแนวโน้มว่าจะ
ถดถอยในอนาคตอันใกล้ ทำให้ Trump ต้องรีบปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีความ
ผ่อนคลายลงและยืดหยุ่นมากขึ้น นับเป็นความล้มเหลวครั้งสำคัญที่
เจ้าตัวไม่มีวันยอมรับความจริงในเรื่องนี้ สาเหตุหลักบางประการที่ก่อให้เกิด
เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้แก่ การขยายพันธบัตรสหรัฐฯ ของญี่ปุ่นและ
จีน ซึ่งเป็นเจ้าหนี้อันดับ ๑ และ ๒ ของสหรัฐฯ รวมทั้งการลดใช้เงินดอลลาร์
สหรัฐฯ ในการค้าขายระหว่างบางประเทศด้วย

ผลกระทบต่อไทยจากสงครามเย็น ๒.๐

สงครามเย็น ๒.๐ เกิดขึ้นในช่วงที่ไทยมีความอ่อนแอลงกว่าใน
ยุค ๑.๐ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม
ภายในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) ลดน้อยถอยลงอย่าง
ต่อเนื่อง เหลือราวร้อยละ ๑.๘ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ในปีงบประมาณ
๒๕๖๘ ก็มีแนวโน้มค่อนข้างชัดเจนว่าจะต่ำกว่าร้อยละ ๒ ต่ำสุดในชาติอาเซียน
กว่าได้ ทั้งที่ผ่านวิกฤตการณ์ COVID-19 มา ๓-๔ ปีแล้ว ชาตินี้เขาฟื้นตัว
กันอย่างชัดเจนโดยทั่วหน้า เรายังล้มลุกคลุกคลานอีกนานแค่ไหนก็ไม่รู้
หนี้สินทั้งภาครัฐและภาคครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์สูงมาก ประชาชน มีกำลังซื้อ
จำกัดลงทุกที การใช้จ่ายในประเทศก็พลอยต่ำเตี้ยตามไปด้วย ภาครัฐเอง
ก็มีระดับหนี้สาธารณะสูงขึ้น จวนแตะเพดาน.... ๗๐ แล้ว การตั้งงบประมาณ
ประจำปี ๒๕๖๙ ก็จำเป็นต้องยอมขาดดุลงบ ๘ แสนล้านบาท จากจำนวน

รวมประมาณ ๓.๗ ล้านล้านบาท ภาคอุตสาหกรรมก็มีแนวโน้มอ่อนแอลง ผู้ผลิตปิดกิจการไปแล้วเป็นจำนวนมาก การลงทุนจากต่างชาติก็เริ่มหดหายไป อาทิ บริษัทผลิตรถยนต์บางยี่ห้อของญี่ปุ่น เลือกที่จะกลับไปผลิตที่ประเทศตนแล้วส่งมาขาย มีความคุ้มค่าสูงกว่า ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจของไทยอุปมาได้กับคนที่มิถุมีด้านทานต่ำ เมื่อมาประสบกับสงครามการค้าที่รุนแรงในยุค Trump 2.0 ย่อมชวนเชื่อง่ายกว่าภาวะปกติโดยทั่วไป ยังเห็นไม่ชัดในหนทางคลี่คลายให้ร้ายกลายเป็นดีในอนาคตอันใกล้

ความอ่อนแอของเศรษฐกิจไทยเกิดจากหลายสาเหตุ ที่นับว่าสำคัญมากประการหนึ่งคือ การผลิตสินค้าที่ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเท่าที่ควร เพราะตามไม่ทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง การผลิตคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการโดยทั่วไป จึงทำให้ยากต่อการแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ประกอบกับไทยพึ่งพารายได้จากการส่งออกสูงมาก รวาร้อยละ ๖๐-๗๐ ของ GDP เมื่อมีปัญหาจากสงครามการค้าโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีความรุนแรงเช่นนี้เศรษฐกิจไทยโดยรวมจึงเติบโตได้ยาก

สินค้าและบริการที่ไทยผลิตได้ในปัจจุบันมีมูลค่าเพิ่มไม่สูงนัก สัดส่วนมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรของไทยลดลงจากร้อยละ ๑๑.๕ ของ GDP ใน ค.ศ. ๒๐๑๒ เหลือร้อยละ ๘.๘๑ ของ GDP ใน ค.ศ. ๒๐๒๒ ภาคอุตสาหกรรมลดลงจากร้อยละ ๓๗.๗๔ เหลือร้อยละ ๓๕ ในช่วงเวลาเดียวกัน มีแต่เพียงภาคบริการเท่านั้น ที่ขยายตัวจากร้อยละ ๕๑.๑๕ เป็นร้อยละ ๕๖.๑๙¹ ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในความสุมเสี่ยงของสภาวะลดการผลิตภาคอุตสาหกรรมก่อนการเป็นประเทศที่มีรายได้สูง จึงจะติดกับดักรายได้ปานกลางต่อไปอีกยาวนาน

1 ที่มา : หนังสือเรื่อง ไทยในสงครามเย็น ๒.๐ Amidst the Geo-Economic Clashes เขียนโดย ดร.ปิติ ศรีแสงนาม และ ดร.จักรี ไซพินิจ

ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ในยุคสงครามเย็น ๒.๐ นำมาซึ่งสงครามเศรษฐกิจ สงครามการค้าและสงครามเทคโนโลยี ทำให้ไทยประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารและพลังงาน ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้นครัวเรือนสูงมากทั้งในและนอกระบบ กำลังซื้อของประชาชนโดยรวมลดลงอย่างเห็นได้ชัด ปริมาณการบริโภคภายในก็ลดต่ำตามไป ส่งผลกระทบถึงผู้ประกอบการในหลายภาคส่วน เกิดภาวะได้ไม่คุ้มเสีย จำต้องเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเท่าที่ผ่านมาในระยะหลังนี้ ดูเหมือนหน่วยงานภาครัฐยังไม่ตระหนักถึงเท่าที่ควรในปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ แนวทางในการแก้ไขจึงขาดความชัดเจนตามไปด้วย นับเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวลยิ่งนัก

การท่องเที่ยวจากต่างชาติ ซึ่งนับเป็นอีกแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ ก็กำลังมีแนวโน้มว่าจะตกต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากจีนซึ่งเคยเป็นกลุ่มหลักมานานหลายปี กลับมีจำนวนลดน้อยถอยลงอย่างมีนัยสำคัญ อันเกิดจากสาเหตุสำคัญอย่างน้อยสามประการ ได้แก่ ความรู้สึกไม่ปลอดภัย ความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศอื่นที่มีการพัฒนามากขึ้น เช่น ญี่ปุ่นและเวียดนาม ส่วนที่นับว่าสำคัญเหนือเหตุอื่นใดก็คือ รัฐบาลจีนกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้ประชาชนของตนท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ซึ่งได้รับความร่วมมือด้วยดีอย่างน่าพอใจ จึงนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งบั่นทอนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยรวมของไทย

ความเหลื่อมล้ำในมิติความมั่งคั่งของไทย

อุปสรรคสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศของไทยก็คือความเหลื่อมล้ำในฐานะความเป็นอยู่ของคนไทย มีความแตกต่างกันมากอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้งในด้านการถือครองทรัพย์สิน รายได้ และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมและบริการสาธารณะ ซึ่งมีภาครัฐเป็นผู้ควบคุมและบริหารจัดการ อาทิ ด้านการศึกษาและสาธารณสุข ความมั่งคั่งโดยรวมของประเทศกระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มน้อยไม่กี่ตระกูล คนส่วนใหญ่

ของประเทศอยู่ในภาวะขาดทุนจนยาก จำนวนไม่น้อยมีหนี้สินล้นพ้นเกินกำลังที่จะปลดเปลื้องได้ จึงมีคุณภาพชีวิต ที่ตกต่ำแย่ ช่วยเหลือตัวเองได้ไม่มากนักแทบไม่มีโอกาสในการช่วยเหลือในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประเทศ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ เป็นฝ่ายรอรับการเกื้อหนุนจากภาครัฐมากกว่า ซึ่งก็ทำได้ลอยอย่างจำกัด ไม่เพียงพอและทั่วถึงเท่าที่ควร

จากการวิเคราะห์วิจัยของสถาบันที่น่าเชื่อถือในระดับสากล เช่น Forbes and Credit Suisse ประเมินการว่า

- ประเทศไทยมีทรัพย์สินโดยรวมประมาณ ๔๓๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
- ร้อยละ ๑ ของคนไทยในระดับผู้ใหญ่มากกว่า ๕๒๑,๔๐๐ คน ครอบครองทรัพย์สินมากถึงร้อยละ ๕๖.๒ ของทั้งประเทศ
- ร้อยละ ๑๐ ของคนไทยที่ร่ำรวยที่สุด ครอบครองทรัพย์สินราวร้อยละ ๗๘.๗ ของทั้งประเทศมีอยู่ คิดเป็นมูลค่าราว ๓๔๑,๕๕๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
- ประชากรที่เหลืออีกร้อยละ ๘๐ หรือประมาณ ๔๗ ล้านคน ครอบครองทรัพย์สินเพียงร้อยละ ๒๑.๓ ของทั้งประเทศ คิดเป็นมูลค่าราว ๘๒,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
- ความมั่งคั่งกว่าร้อยละ ๒๑.๘๔ หรือประมาณ ๘๔,๘๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคน ๕ ตระกูล ได้แก่

๑. ตระกูลเจียรวนนท์ (CP) ครอบครองทรัพย์สินราว ๓๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

๒. ตระกูลจิราธิวัฒน์ (Central) ครอบครองทรัพย์สินราว ๒๑,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

๓. ตระกูลอู่วิทยา (กระทิงแดง) ครอบครองทรัพย์สินราว ๒๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

๔. ตระกูลสิริวัฒนภักดี (ThaiBev) ครอบครองทรัพย์สินราว ๑๗,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

๕. ตระกูลศรีวัฒนประภา (King Power) ครอบครองทรัพย์สินราว ๕,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

คนไทยอีกราว ๔๗ ล้านคน ครอบครองทรัพย์สินรวมกันน้อยกว่าทรัพย์สินของคน ๕ ตระกูลข้างต้นรวมกันเสียอีก กล่าวคือมีมูลค่าเพียง ๙๒,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นับเป็นความเหลื่อมล้ำที่มากมายมหาศาลนำมาซึ่งความพิกลพิการเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยโดยรวมอย่างชัดเจน จึงอ่อนแอลงทุกขณะ ยากที่จะพัฒนาให้กลับมาเข้มแข็งเช่นในอดีตได้อีก

เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในมิติของไทยนั้น ยังมีสถิติที่น่าสนใจอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการศึกษาวิเคราะห์ของสถาบันที่น่าเชื่อถือในระดับสากล พอสรุปได้ ดังนี้

- รายได้ของประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมดในประเทศ สูงกว่ารายได้ของประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมดในประเทศถึง ๑๒.๖ เท่า ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นอยู่ในระดับ ๔.๕ เท่า เวียดนาม ๖.๙ เท่า และอินโดนีเซีย ๗.๘ เท่า

- การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมมากที่สุดในโลกจากการสำรวจเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๖ ไทยอยู่ในอันดับที่ ๓ เป็นรองเพียงประเทศรัสเซียและอินเดียเท่านั้น

ที่มา : หนังสือเรื่อง ไทยในสงครามเย็น 2.0 Amidst the Geo-Economic Clashes เรียบเรียงโดย ดร. นิติ ศรีแสงนามและดร.จักรี ไชยพินิจ

ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ไทยต้องเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็น ๒.๐

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นเรื่องปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ไทยกำลังเผชิญในยุคสงครามเย็น ๒.๐ ซึ่งมีความรุนแรงและผันผวนมากกว่าในยุคสงครามเย็น ๑.๐ ที่มีเรื่องภูมิรัฐศาสตร์เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการช่วงชิงกันเป็นมหาอำนาจ มีอิทธิพลเหนือชาติอื่นๆในโลก ส่วนในยุคปัจจุบัน แม้จะมีปัจจัยอื่นที่เป็นตัวแปรเพิ่มขึ้นในการต่อสู้กันของสองมหาอำนาจคือ จีนและอเมริกา ความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ก็มิได้ลดความรุนแรง

ลงไปเท่าใดนัก ในส่วนที่มีผลกระทบต่อไทยพอสรุปได้ ๖ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ความไม่มีเสถียรภาพทั่วทุกมุมโลก
๒. การกระชากเปลี่ยนทางเทคโนโลยี (Disruptive Technology)
๓. ความถดถอยของระเบียบโลกโลกาภิวัตน์ (De-globalisation)
๔. การแตกตัวของห่วงโซ่มูลค่าในระดับนานาชาติ (De-Coupling)
๕. ความพยายามลดบทบาทของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในการเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนนานาชาติ (De-Dollarigation)
๖. ความเสื่อมสลายของสภาวะแวดล้อมและวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ (Degradation of Environment)

โดยภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า อเมริกาคือตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์เหล่านี้ โดยมีความมุ่งหมายที่ชัดเจนในการสกัดกั้นการเจริญเติบโตของจีน มิให้มีความเข้มแข็งเท่าเทียมตน ด้วยการกำหนดมาตรการกีดกันต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าจีนก้าวหน้าอย่างรวดเร็วได้ เพราะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศตน รวมทั้งการได้เปรียบดุลการค้าอย่างมากมายมหาศาล ไม่เพียงแต่จีนเท่านั้น การตั้งกำแพงภาษีไปยังประเทศอื่น ๆ ที่ตนเสียเปรียบดุลการค้าด้วย ทำให้เกิดความปั่นป่วนไปทั่วโลก หลักการค้าเสรีที่อเมริกาเคยเป็นตัวตั้งตัวตีในการกำหนดขึ้นมา ถูกละเมิดอย่างไม่รู้จักละอายใจ ด้วยความเชื่อว่าจะช่วยให้อเมริกากลับมายิ่งใหญ่เหนือคู่แข่ง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจสูงขึ้น จากการจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราสูง และการลงทุนจากต่างชาติในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น ทุกประเทศที่ได้รับผลกระทบต่างพยายามเอาตัวรอดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ตั้งกำแพงภาษีขึ้นตอบโต้ หาคู่ค้าใหม่ ลดการใช้เงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในการทำธุรกรรมระหว่างกัน ยอมรับเงินสกุลของประเทศคู่ค้ามากขึ้น ห่วงโซ่มูลค่าในระดับนานาชาติ จึงแปรเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ทั้งยังมีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา จากการกำหนดมาตรการใหม่ ๆ ของประธานาธิบดี Trump ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งมาก

ในด้านความเสื่อมสลายของสภาวะแวดล้อมและวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ ก็เช่นกัน อเมริกาก็มีส่วนสำคัญในการเพิ่มความรุนแรงในเรื่องนี้ โดยส่วนตัวแล้ว Trump ไม่สนใจเรื่องการลดสภาวะโลกร้อน ยืนยันที่จะใช้พลังงาน Fossil ต่อไปในระดับที่เพิ่มขึ้นด้วย เพราะอเมริกามีแหล่งพลังงานด้านนี้ปริมาณมหาศาล จากการค้นพบ Shale gas และ Shale Oil ในชั้นหินดาน จึงไม่สนใจโยติเท่าที่ควรในการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อช่วยลดสภาวะโลกร้อน ทั้ง ๆ ที่มีผลประจักษ์อย่างชัดเจนเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นโดยทั่วไปอยู่ตลอดเวลา คือภัยพิบัติทางธรรมชาติสารพัดรูปแบบที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

ประเทศไทยควรกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อความอยู่รอดอย่างไรท่ามกลางความผันผวนในยุคสงครามเย็น ๒.๐ นี้

ดร.นิติ ศรีแสงนาม และ ดร.จักรี ไชยพินิจ ผู้ร่วมกันเรียบเรียงหนังสือเรื่อง ไทยในสงครามเย็น ๒.๐ Amidst the Geo-Economic Crashes ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์สำหรับประเทศไทยไว้ ๖ ประการดังต่อไปนี้

๑. Economies of Scale (การประหยัดต่อขนาด)
๒. Economies of Scope (การประหยัดจากขอบเขต)
๓. Economies of Speed (การประหยัดจากความเร็ว)
๔. Environmental Protection Mindset (การสร้างทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม)
๕. Expenditure of Government on Targeted Project (การใช้จ่ายภาครัฐตามโครงการเป้าหมาย)
๖. Equilibria on Foreign Policy (นโยบายการต่างประเทศที่รักษาสมดุล)

ข้อเสนอแนะข้างต้นมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

Economies of Scale

คือการเพิ่มพลังการผลิตสินค้าแต่ละชนิดให้มีปริมาณมากขึ้น เพื่อให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อชิ้นลดน้อยลง เนื่องจากปัจจัยการผลิตบางอย่างยังมีค่าเท่าเดิมมิได้เพิ่มตามจำนวนผลผลิตไปด้วย อาทิ ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมของอาคารสถานที่และต้นทุนค่าผู้บริการ เมื่อต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดต่ำลง ความสามารถในการแข่งขันกับผู้ขายรายอื่นย่อมสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง รอบคอบ รอบด้าน ในความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ผลผลิตของเราต้องไม่ตกยุค ตามทันวิวัฒนาการต่าง ๆ ของโลกยุคปัจจุบันและในอนาคต โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการผลิตให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพสูง ใช้ได้อย่างคุ้มค่า ภาครัฐเองต้องมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาตลาดใหม่ให้ภาคเอกชน สำหรับรองรับผลผลิตที่เพิ่มขึ้น การทำความเข้าใจเรื่องการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป ซึ่งมีสมาชิกถึง ๒๗ ประเทศ และเราได้เริ่มการเจรจามาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่มีความคืบหน้าชัดเจนเท่าใดนัก หากมีข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างกันได้ ย่อมเพิ่มโอกาสในการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม สูงขึ้นด้วย เมื่อมีปริมาณสินค้าส่งออกมากขึ้น ย่อมนำมาซึ่งการลงทุนทั้งจากต่างประเทศและนักธุรกิจไทยเองเพิ่มขึ้นตามไป รวมทั้งการจ้างงานในประเทศด้วย

Economies of Scope

การประหยัดจากขอบเขต หมายถึงสถานะที่ภาคธุรกิจสามารถลดต้นทุนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ ด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายครบวงจรมากยิ่งขึ้น เราต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการทำธุรกิจจากเดิมที่เน้นแค่เพียงการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) สู่การบริหารจัดการห่วงโซ่มูลค่าระหว่างประเทศ (Global Value Chains) อันหมายรวมถึงการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่มาจนถึงการสร้างมูลค่าการตลาด และการบริหารจัดการอุปสงค์ของผู้ซื้อ

โลกในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันทางธุรกิจที่รวดเร็ว รุนแรงและข้ามพรมแดน เกิดการครอบงำทางธุรกิจ ในประเทศที่ทํายูเดิมด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ลดต้นทุนในการให้บริการ ไม่ต้องเสียภาษีให้กับเจ้าของประเทศ เปิด Platform สำหรับเป็นตัวกลางในการรวบรวมความต้องการของลูกค้า ส่งให้ผู้ผลิตในประเทศต้นทางส่งสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง จึงสามารถขายได้ในราคาที่ถูกลงมาก เช่น แพลตฟอร์มของทีมู (Temu) หรือพินด๊อตด๊อต (Pin Dou Dou) ซึ่งเป็นชื่อของแพลตฟอร์มเดียวกันที่ใช้ในประเทศจีน เป็นการค้าขายออนไลน์ในรูปแบบใหม่เช่นที่กล่าวแล้ว มิได้เปิดพื้นที่ให้ผู้ประกอบการเปิดหน้าร้านเพื่อขายสินค้าและบริการ และเก็บค่าบริการจากผู้ขายซึ่งต้องหาลูกค้าเอง รวมทั้งค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้วย ผู้ขายจึงมีต้นทุนสูงกว่าระบบการค้าแบบทีมูหรือพินด๊อตด๊อตอย่างแน่นอน ย่อมเป็นการยากที่จะแข่งขันกันได้ แต่หันทางหาประโยชน์จากแพลตฟอร์มเช่นนี้ ก็พอมีอยู่ เช่น การให้ช่วยเหลือลูกค้าเพื่อส่งสินค้าของเราในลักษณะขายตรงดังที่เขากับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในประเทศจีน โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งน่าจะมียกจ่ายสูงกว่า เข้าตำรา ”เมื่อสู้เขาไม่ได้ ก็หาทางเป็นพวกกันดีกว่า”

Economies of Speed

การประหยัดจากความเร็ว คือ การที่ผู้ประกอบการสามารถครอบครองส่วนแบ่งการตลาดได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่นำเสนอสินค้าต่อผู้ซื้อได้ก่อนผู้ผลิตรายอื่น ๆ บางครั้งเรียกว่า “ความได้เปรียบจากการเป็นผู้บุกเบิกตลาด” (first Mover Advantage)

โดยภาพรวมแล้ว ผู้ประกอบการในประเทศไทยยังมีโอกาสสร้างความได้เปรียบด้านนี้ได้ไม่มากนัก ทั้งนักลงทุนที่เป็นคนไทยและต่างชาติ ทำให้สูญเสียประโยชน์ที่ควรได้รับไปอย่างน่าเสียดาย นักลงทุนจากนอกประเทศ ก็ไม่เลือกที่จะเข้ามาเป็นผู้ประกอบการในไทยมากเท่าที่ควร สาเหตุ

สำคัญก็คือความล่าช้าในการออกใบอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมี ขบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนเพราะความล่าสมัยของกฎหมายเปิดช่องทางให้ เกิดการทุจริตคอร์รัปชันโดยเจ้าหน้าที่ในสายงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา อนุญาต ทำให้เราสูญเสียโอกาสในการประหยัดจากความเร็วไปโดยไม่รู้ตัว คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจมากมายมหาศาล เกินกว่าที่จะประมาณได้ โดยที่ภาครัฐเองยังไม่ตื่นตัวเท่าที่ควรในการหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น

การหาทางออกในเรื่องนี้เป็นหน้าที่หลักของรัฐบาล ต้องกำหนด นโยบายที่เหมาะสม กำจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการ ออกใบอนุญาตให้แก่นักลงทุน ทั้งคนไทยและต่างชาติ ปรับปรุงกฎหมาย ที่ล่าสมัย ลดขั้นตอนในการพิจารณาให้เหลือน้อยสุดเท่าที่จำเป็นจริง รวมทั้ง ปรับปรุ้การทุจริตของเจ้าหน้าที่ด้วย นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นในการ พัฒนาฝีมือแรงงานและปรับปรุงขบวนการผลิตให้มีความทันสมัย เพื่อให้ เกิดความรวดเร็วและคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น หากทำได้ดังที่กล่าวมานี้ ย่อมช่วย ให้ไทยได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการประหยัดจากความเร็วอย่างแน่นอน

Environmental Protection Mindset

การสร้างทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในยุคปัจจุบันและอนาคต นับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด จำเป็นที่ทุกภาคส่วนของสังคม ต้องตระหนักและร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะสภาพแวดล้อมของ โลกโดยรวมทุกวันนี้มีคุณภาพตกต่ำลงทุกที ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย กัดกร่อนทำลายความมั่นคงของมนุษย์อยู่ทุกขณะ แม้จะมี การรณรงค์กันในวงกว้างเพื่อหาทางบรรเทาผลร้ายในเรื่องนี้ แต่ผลที่ได้ยังไม่สู้ชัดเจนนัก มาตรการเกี่ยวกับการใช้ Carbon Credit เป็นเงื่อนไขใน การค้าระหว่างประเทศ โดยมีสหภาพยุโรปเป็นฝ่ายริเริ่มและมีผลบังคับใช้ ไประยะหนึ่งแล้ว คงมีส่วนช่วยชะลอความเสื่อมคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ได้บ้าง แต่นั่นคือต้นทุนที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม

ทำให้มีความยากลำบากในการแข่งขันทางการค้ามากขึ้นไปอีก เพื่อการแก้ปัญหาให้ได้ผลที่ยั่งยืน ภาครัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของคุณภาพสิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษาและปรับปรุงให้มีความยั่งยืนเพื่อให้ประเทศชาติโดยรวมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมช่วยเสริมความต้านทานต่อความผันผวนของสงครามเย็นในยุคใหม่ได้อีกส่วนหนึ่ง

Expenditure of Government on Targeted Project

หากใช้งบประมาณรายจ่ายภาครัฐในโครงการที่มีเป้าหมายชัดเจน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) สูงยิ่งขึ้น เสริมสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้มีความแข็งแกร่ง อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติที่มีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

เท่าที่ผ่านมามีกล่าวได้ว่า การใช้งบประมาณของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ในระดับค่อนข้างต่ำ อันเกิดจากสาเหตุหลายประการ อาทิ การทุจริตคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ อย่างไม่เหมาะสมสอดคล้องต่อความจำเป็นที่แท้จริง และการจัดทำโครงการที่มีเป้าหมายไม่ชัดเจน เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายการเมืองมากกว่าการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนนำมาซึ่งหนี้สินภาครัฐที่อยู่ในระดับสูง เกือบร้อยละ ๗๐ ของ GDP ต้องจัดหางบประมาณแบบขาดดุลติดต่อกันมานานนับสิบปี โดยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นับเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวลยิ่งนัก

ตามหลักการพื้นฐานด้านเศรษฐศาสตร์ การกระตุ้นเศรษฐกิจที่ได้ผล ต้องเป็นการดำเนินมาตรการที่มีเป้าหมายชัดเจน จึงจะหวังผลต่อการเจริญเติบโตได้ในระยะยาว มิใช่การทุ่มงบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อกระตุ้นการบริโภคเพียงระยะสั้น โดยหวังที่จะก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่อเนื่องตามมาอีกหลายรอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่หวังได้ยากยิ่ง โดยเฉพาะในสภาพที่เศรษฐกิจกำลังอ่อนแอ ทั้งภาครัฐและภาคครัวเรือนมีหนี้สินในระดับสูงเช่นที่ไทยกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้ เงินที่รัฐบาลแจกจ่ายไปส่วนใหญ่จะถูกนำไปชำระหนี้สินและเก็บออมไว้ในยามขัดสน การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจึงไม่เกิดขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้

การลงทุนเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีความยั่งยืน เติบโตได้ในระยะยาว ได้แก่ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่ยังขาดแคลน และการลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการฝึกอบรมให้มีความรู้ความชำนาญในอาชีพที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ การจ้างงานเพื่อพัฒนาพื้นที่ในชนบทที่ยังไม่เจริญเท่าที่ควร ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งมีความคุ้มค่าในระยะยาว ช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น มีกำลังซื้อมากขึ้น การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจก็ดีขึ้นตามมา ที่นับว่าสำคัญมากก็คือ พื้นที่เหล่านั้นจะมีความเจริญยิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่งเสริมเศรษฐกิจชาติได้อีกส่วนหนึ่ง

สำหรับโครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานนั้น ไทยมีนโยบายที่ค่อนข้างชัดเจนในการเชื่อมโยงระบบขนส่งทางราง เข้ากับระบบรางของทั้งภูมิภาค ได้เริ่มสร้างทางรถไฟความเร็วสูงไปแล้วเพียงช่วงสั้น เริ่มจากกรุงเทพฯ เพิ่มต่อไปยังจังหวัดนครราชสีมา (ระยะทางประมาณ ๒๕๐ กม.) และไปสิ้นสุดที่จังหวัดหนองคาย (ระยะทางราว ๓๕๖ กม.) ซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาล ระยะเวลาดำเนินการอีกหลายปี

หากปรับโครงการใหม่ด้วยการสร้างร่วมมือกับ สปป.ลาว โดยการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงไปเชื่อมโยงกับรางรถไฟความเร็วสูงที่เวียงจันทน์ ซึ่งเปิดให้บริการมาระยะหนึ่งแล้ว สามารถต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนและอีกมากมายหลายประเทศ ตามโครงข่ายความริเริ่มแถบและเส้นทาง (BRI : Belt and Road Initiative) ทั้งนี้จำเป็นต้องปรับปรุงสถานีหนองคายให้เป็น Logistic Hub มีขีดความสามารถในการจัดเก็บและกระจายสินค้า รวมทั้งการสร้างระบบรางเพื่อเชื่อมไปยังสถานีท่านาแล้งและสถานีเวียงจันทน์ คำสวด สปป.ลาว ซึ่งมีระยะทางราว ๓๐ กม. เท่านั้น ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายลงได้มาก เมื่อเทียบกับการดำเนินตามโครงการเดิมต่อไป ซึ่งมีระยะทางรวมกว่า ๖๐๐ กม. และยังไม่อาจเชื่อมต่อกับระบบรถไฟความเร็วสูงที่ สปป.ลาว ได้เริ่มใช้ประโยชน์ได้เร็วขึ้นเท่าใด ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของไทยก็เพิ่มพูนเร็วขึ้นเป็นเงาตามตัว

Equilibria Foreign Policy

นโยบายการต่างประเทศที่สมดุลระหว่างสองมหาอำนาจโลกในปัจจุบัน คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน และ สหรัฐอเมริกา นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติและเป็นเรื่องที่ย่อมไม่วายมาก สร้างให้เกิดขึ้นได้ค่อนข้างยากเย็น ทั้งนี้เพราะตำแหน่งที่ตั้งของประเทศ อยู่ในจุดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สูง ทั้งสองมหาอำนาจต่างต้องการเข้ามามีอิทธิพลเหนือดินแดนของเรา รวมทั้งประชาคมอาเซียนด้วยเท่าที่ผ่านมา ทั้งไทยและอาเซียนยังสามารถรักษาความสมดุลไว้ได้ค่อนข้างดีด้วยนโยบายการต่างประเทศที่ไม่เลือกข้าง ทั้งที่มีบางชาติสมาชิกอาเซียนแสดงตนเลือกฝ่ายค่อนข้างชัดเจน อาทิ กัมพูชา มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนอย่างเปิดเผย ในขณะที่ฟิลิปปินส์เลือกอยู่ฝ่ายอเมริกาค่อนข้างชัดเจน ไทยเองก็อยู่ในฐานะที่ต้องพึงพิงทั้งสองมหาอำนาจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการค้าและการลงทุน เท่าที่ผ่านมาก็นับได้ว่าวางตัวได้เหมาะสมอย่างน่าพอใจ จึงจำเป็นต้องพยายามรักษาความสมดุลเช่นนี้ให้ยั่งยืนต่อไป

การมีประชาคมอาเซียนนับว่ามีส่วนช่วยอย่างสำคัญต่อชาติสมาชิกในการสร้างนโยบายการต่างประเทศที่สมดุล เริ่มตั้งแต่การก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ ซึ่งเป็นช่วงสูงสุดของสงครามเย็น ๑.๐ เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือ การเพิ่มอำนาจต่อรองในช่วงที่สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา กำลังพยายามขยายอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของกลุ่มประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศในประชาคมอาเซียนได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมาโดยตลอด

ในยุคสงครามเย็น ๒.๐ นี้มีการปะทะกันทางยุทธศาสตร์ที่สมรภูมิหลายแห่งในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก อาเซียนได้ออกเอกสารมุมมองของอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific : AOIP) ประกาศใน ค.ศ. ๒๐๑๙ โดยมีไทยและอินโดนีเซียเป็นพันธมิตรสำคัญ ในการผลักดันเอกสารดังกล่าว ใจความสำคัญคือ การประกาศหลักการมีอาเซียนเป็นจุดศูนย์กลางในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ในฐานะที่อาเซียนเป็นเจ้าบ้าน ณ พื้นที่ตำแหน่งยุทธศาสตร์สำคัญนี้ จึงต้องการเปลี่ยนเป้าหมายจากการแข่งขันและการเผชิญหน้าทางความมั่นคง สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน การมีเสรีภาพและความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ โดยยึดหลักการของอาเซียนเป็นแกนกลาง

การประกาศนโยบายดังกล่าว ช่วยให้ประเทศสมาชิกในอาเซียนสามารถสร้างนโยบายการต่างประเทศ ที่สมดุลได้ง่ายขึ้น ถึงแม้บางชาติจะมีความสัมพันธ์พิเศษกับมหาอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ไม่ได้ถึงขั้นที่จะเปิดช่องทางให้ฝ่ายนั้น ๆ เข้ามาใช้อิทธิพลเหนือประชาคมอาเซียนได้มากนัก

การใช้นโยบายไม่ถ่วงดุลของไทยและบางชาติในอาเซียน เช่น เวียดนาม มีส่วนช่วยให้เราอยู่รอดปลอดภัยได้ดีพอสมควรตลอดมา แม้จะถูกวิจารณ์จากคนจำนวนไม่น้อยในทำนองที่ว่า เป็นนโยบายต่างประเทศที่ไม่มีกระดูกสันหลัง ขณะเดียวกันกลับได้รับคำชื่นชมจากผู้นำระดับโลก อย่างอดีตนายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู แห่งสิงคโปร์ โดยกล่าวว่า

“คนเขาพูดกันเสมอว่าไทยลุ่มตามลม แต่ความจริงมันมากกว่านั้น ไทยรู้จักลู่ไปในทิศทางที่ถูกต้องก่อนที่จะ ลมจะพัด”

การที่จะรับรู้ทิศทางลมได้ล่วงหน้าอย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงได้นั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของไทยต้องร่วมกันทำงานหนัก ในการรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งมักมีความแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เพื่อหาข้อสรุปสำหรับการกำหนดนโยบาย การต่างประเทศที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา แยกเป็นกรณีเฉพาะต่าง ๆ อย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นี่คือการยืนยันว่าการใช้นโยบายใฝ่ลุ่มของไทยมิใช่เรื่องเลื่อนไหลไปตามกระแสอย่างขาดการวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบมีหลักการ จึงสมควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

ท่ามกลางความขัดแย้งของสงครามเย็น ๒.๐ ประเทศไทยต้องมีความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศแบบรักษาสอดคล้องมีหลักการ มียุทธศาสตร์และมีจุดยืนที่ชัดเจนในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดยอาศัยหลักการของประชาคมนานาชาติเป็นเสมือนหลักพิง และเล่นบทนำในประชาคมอาเซียนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการเจรจาแก้ปัญหาระหว่างประเทศ

ผลประโยชน์สำคัญของชาติอันเป็นที่ยอมรับกันในสากลประกอบด้วย **ความมั่นคงของชาติ** (National Security) **ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ** (Economic prosperity) **การขยายพลังอำนาจของชาติ** และ **เกียรติภูมิ/ความภาคภูมิใจของชาติ** (Prestige of the Nation) ซึ่งแต่ละส่วนมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

ความมั่นคงของชาติ หมายถึงการรักษาประเทศชาติให้รอดพ้นจากภัยคุกคามตามรูปแบบเดิม (Traditional threat) เพื่อรักษาอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน รวมทั้งภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (non-traditional threat) เพื่อรักษาคุ้มครองความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ มีเป้าหมายหลัก ๓ ด้าน ได้แก่ การสร้างความเจริญ

เติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการกระจาย รายได้อย่างเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ

การขยายพลังอำนาจของชาติ ประกอบด้วย ๖ มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติแสนยานุภาพ อันเป็นปัจจัยเข้มแข็งภายในของทุกประเทศ

เกียรติภูมิ/ความภาคภูมิใจของชาติ คือ ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน ของคนในชาติ มีเอกลักษณ์ร่วมกัน มีจุดยึดโยงให้มีความเคารพศรัทธาใน สถาบันหลักของชาติด้วยกัน ซึ่งปัจจัยที่ช่วยยึดโยงอุดมการณ์ดังกล่าว ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภาษา ชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรมและค่านิยม เป็นต้น

ท่ามกลางความผันผวนปรวนแปรและภัยคุกคามในรูปแบบ ต่างๆในยุคสงครามเย็น ๒.๐ แม้จะมีความยุ่งยากซับซ้อนในการกำหนด ยุทธศาสตร์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการรักษาผลประโยชน์ของชาติให้ ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ที่ทุกฝ่าย จำเป็นต้องร่วมกันแสวงหาหนทางปฏิบัติที่เหมาะสม สำหรับปกป้อง ประเทศชาติและประชาชนให้อยู่รอดปลอดภัย ได้รับผลกระทบในทาง สังคมน้อยที่สุด พร้อมทั้งจะเผชิญภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา

เรื่องที่น่าเสนอในบทความนี้คงพอมีส่วนช่วยได้บ้าง เพื่อการทำ หน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่นับว่ามีความสำคัญเหนือปัจจัยอื่นใดก็คือ รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐทั้งหลาย ต้องทำหน้าที่รับผิดชอบอย่างเต็ม กำลัง สถิติปัญญาและความรู้ความสามารถ รวมทั้งความซื่อสัตย์สุจริต ยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเป้าหมายสำคัญอยู่เสมอ เพื่อให้ ประเทศไทยมีความมั่นคงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน สามารถฟันฝ่าปัญหาและ อุปสรรคต่าง ๆ ได้ตลอดไป

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณอย่างสูงแก่ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม และ ดร.จักรี ไชยพินิจ ผู้ร่วมกันเรียบเรียงหนังสือเรื่องไทยในสงครามเย็น 2.0 Amidst the Geo-Economic Clashes ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการ เขียนบทความนี้

PTTEP Commits to Net Zero Greenhouse Gas Emissions by 2050

PTT Exploration and Production Public Company Limited (PTTEP) operates with consideration to create the right balance of business, social and environmental aspects. We take part in solving global warming issues and therefore set forth to achieve Net Zero Greenhouse Gas (GHG) Emissions by 2050 through our “EP Net Zero 2050” concept.

Exploring for Lower Carbon E&P Portfolio

Our exploration and production portfolio is managed to transform PTTEP into a lower-carbon organization. New projects with an emphasis on natural gas and greenhouse gas intensity are factored into the investment decision-making process.

Production and Planet in Balance

We pursue the development of technology to reduce GHG emissions, energy and production efficiency improvement, application of renewable energy in operations, as well as emissions offsetting through the planting of trees in forests and mangroves to increase the natural carbon sink.

NET ZERO 2050

Scan to watch
EP Net Zero 2050 VDO

www.pttep.com

สเปกตรัม

ความขัดแย้งระหว่างประเทศ

โดย พล.ร.ต.ดร.ท. ทิพนันท์

คำนำ

การเปลี่ยนภูมิทัศน์ของความมั่นคงระหว่างประเทศ

ความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับความขัดแย้งว่าเป็นสถานะ “สงคราม” ที่ต้องยุติลงด้วย “สันติภาพ” โดยมองสองสถานะนี้แยกส่วนกันนั้น ไม่เพียงพอสำหรับการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันที่ภูมิทัศน์ความมั่นคงมีความท้าทายจากความยุ่งเหยิง (chaos) จนยากต่อการจัดหมวดหมู่ที่ชัดเจน มีการพัฒนาตัวแบบขึ้นใช้ในการจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ VUCA (Volatility: ความผันผวน, Uncertainty: ความไม่แน่นอน, Complexity: ความซับซ้อน, Ambiguity: ความกำกวม) และ BANI (Brittle: เปราะบาง, Anxious: น่ววิตก, Nonlinear: ไม่ต่อเนื่อง, Incomprehensible: เข้าใจยาก) เพื่อทำความเข้าใจความขัดแย้งในฐานะสเปกตรัม ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก

Heritage Foundation มีรายงานที่ชี้ให้เห็นว่าหนึ่งในความท้าทายหลักที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันเผชิญอยู่ คือ ความสับสนว่าสิ่งใดคือสงครามและสิ่งใดไม่ใช่ ผลที่ตามมาของความสับสนนี้อันตรายมาก

ความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนต่อความขัดแย้งร่วมสมัยนี้นำไปสู่สิ่งที่ไม่พึงประสงค์หลายข้อ อาทิ สร้างความคาดหวังที่ไม่สมเหตุสมผลจากทั้งฝ่ายการเมืองและสาธารณชนที่จะชนะได้อย่างรวดเร็วด้วยต้นทุนต่ำ สร้างความเข้าใจที่หยابเกินไปต่อการใช้กำลังทางทหารที่รุนแรงและผลที่คาดว่าจะได้รับ และสร้างมุมมองที่มักง่ายต่อคู่กรณีและบริบทของความขัดแย้ง ซึ่งสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ข้างต้นมีลักษณะสุดโต่งทั้งตั้งไปและหย่อนไป ดังนั้น การตระหนักถึงความซับซ้อนนี้จึงสำคัญมากในการจัดการกับภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ

บทความนี้จะเสนอการวิเคราะห์สเปกตรัมความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยทำการประเมินวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพ ความท้าทายของปฏิบัติการทางทหารและการทูต ผสานแบบจำลองทางทฤษฎีเข้ากับกรณีศึกษา เพื่อพัฒนามุมมองเชิงลึกที่นำไปสู่การปฏิบัติได้สำหรับบริหารจัดการความมั่นคงระหว่างประเทศ การวิเคราะห์นี้จะครอบคลุมตั้งแต่การก่อตัว การขยายตัว ไปจนถึงการลดระดับความขัดแย้ง และการสร้างสันติภาพ โดยเน้นปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างเครื่องมือทางทหารและการทูตในบริบทของความมั่นคงระหว่างประเทศ

วรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสเปกตรัมความขัดแย้ง การนิยามสเปกตรัมความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (conflict) มีหลายระดับ โดยที่การขัดกันด้วยอาวุธ (armed conflict) อาจใช้สลับกับคำว่า สงคราม เป็นการทั่วไป บทความนี้มองความขัดแย้งเป็นความต่อเนื่องของการกระทำของรัฐ จากการเผชิญหน้าที่ยกระดับ (escalation) ไปสู่การรุกราน (invasion) เต็มรูปแบบ และในทางกลับกัน จากการเผชิญหน้าที่ลดระดับลง (de-escalation) สู่การปรองดอง (reconciliation) โดยมีกลไกทางทหารและการทูตที่ใช้เป็นแกนหลัก ร่วมกับกลไกด้านอื่นในแต่ละขั้นของการเปลี่ยนแปลงระดับสถานการณ์ไปในทิศทางที่พึงประสงค์

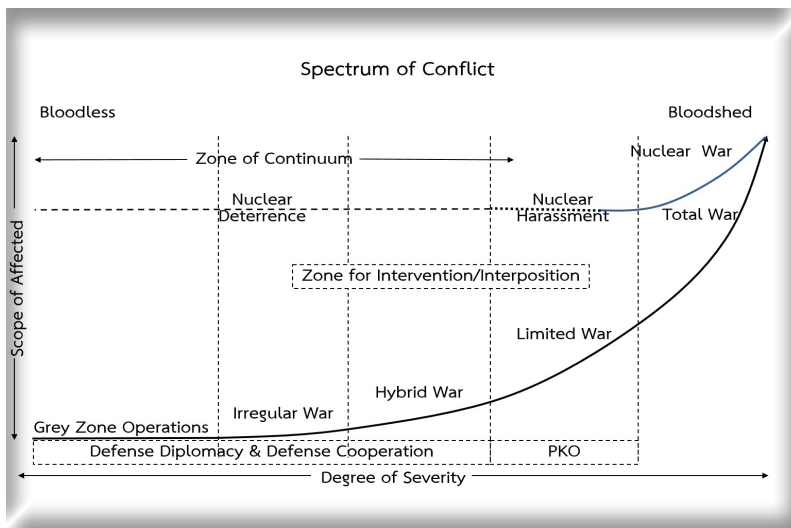
สเปกตรัมความขัดแย้งเป็นแบบจำลองที่ใช้บ่งชี้ความสับสนของ ความขัดแย้ง (continuum of conflict) จากต่ำไปสูงหรือสูงไปต่ำ อาทิ จากสันติภาพไปสู่ข้อพิพาทและการรุกราน หรือจากการรุกรานไปสู่การ คินดีและสันติภาพ แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในทฤษฎีเกมซึ่งเดิมใช้ วิเคราะห์เกมที่มีผู้ชนะกับผู้แพ้ (zero-sum game) ได้พัฒนาไปสู่เกมความ ร่วมมือ (cooperative game) ข้อยุติที่ชนะด้วยกัน (win-win solution) ช่วยให้ผู้ใช้แบบจำลองระบุภาวะที่บ่งชี้สถานการณ์ระหว่างคู่กรณีลงบน สเปกตรัมความขัดแย้ง ประกอบด้วย ความสงบสุข สันติภาพ การแข่งขัน ความก้าวร้าว วิกฤตการณ์ และความขัดแย้ง โดยเรียงไว้ตามลำดับจากซ้าย ไปขวา

มีบางแบบจำลองที่ช่วยอธิบายความสัมพันธ์นี้ อาทิ แบบจำลอง ความต่อเนื่องของความขัดแย้งของ Elise Boulding ใช้เพื่อสำรวจการ เปลี่ยนผ่านจากสงครามการทำลายล้างไปสู่การเปลี่ยนแปลง และแบบ จำลองของ Andra Medea ที่เสนอระดับของความขัดแย้งไว้ถึง ๖ ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับมีชุดของกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การแก้ไขข้อพิพาทไป จนถึงพฤติกรรมรุนแรง แบบจำลองเหล่านี้ช่วยทำความเข้าใจพลวัตของ ความขัดแย้งที่ผสมผสานกันทั้งแบบดั้งเดิมและความขัดแย้งสมัยใหม่ นำ ไปสู่การปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสม

พลวัตความขัดแย้งสมัยเก่าและสมัยใหม่

บนสเปกตรัมความขัดแย้ง เราสามารถจำแนกและจัดเรียงการใช้ ความพยายามของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทุกฝ่ายเพื่อที่จะบรรลุ วัตถุประสงค์ของตนในปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งความพยายามตามแบบ ดั้งเดิม และความพยายามในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ เป็นการหลอมรวม การกระทำที่เป็นไปได้ในความขัดแย้งสมัยเก่าและสมัยใหม่ ได้แก่ ปฏิบัติการ ในพื้นที่สีเทา สงครามไม่ตามแบบ สงครามพันทาง สงครามนอกแบบ สงครามจำกัด และสงครามทั่วไป ในการวิเคราะห์นี้สงครามนิวเคลียร์ คาบเกี่ยวกับสงครามทั่วไป ซึ่งจะอธิบายในลำดับต่อไป

ภาพ: สเปกตรัมความขัดแย้ง (Spectrum of Conflict)

ความขัดแย้งสมัยใหม่ มีจุดเด่นอยู่ที่ทำให้เส้นแบ่งระหว่างสงครามและสันติภาพไม่ชัด ทำลายความเข้าใจแบบดั้งเดิมที่มองว่าสงครามและสันติภาพเป็นสิ่งที่แยกขาดจากกันอย่างชัดเจน ความคลุมเครือในช่วงรอยต่อระหว่างสงครามและสันติภาพนี้อาจทำให้นโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง ถูกกำหนดไว้ให้เน้นการตอบโต้ทางทหารเท่านั้น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่จะเสียเปรียบคู่กรณีไปทีละเล็กละน้อย จากการที่คู่กรณีมักพยายามกดดันการใช้ความพยายามของตนไว้ต่ำกว่าเกณฑ์ของการเป็นสงคราม สเปกตรัมความขัดแย้ง จึงเป็นแบบจำลองที่ช่วยแจกแจงความต่อเนื่องของความขัดแย้ง จากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง คือ จากปฏิบัติการในพื้นที่สีเทาไล่ไปจนถึงสงครามทั่วไป หรือในทางกลับกันได้

ปฏิบัติการในพื้นที่สีเทา (Gray Zone Operations) แสดงออกผ่านกิจกรรมที่หลากหลายมิติและโดยรัฐซึ่งเลือกกระทำกิจกรรมที่อยู่

ต่ำกว่าเกณฑ์การใช้กำลังปฏิบัติการทางทหารทั่วไป ในบริบทนี้ คู่ขัดแย้งใช้เครื่องมือระดับชาติและระดับรองแบบบูรณาการ อาทิ การทูต การให้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้กำลังทางเรือ/เรือสินค้า/เรือประมง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์โดยไม่สร้างความขัดแย้งแบบเปิดเผย มักใช้กองกำลังตัวแทนเพื่อเพิ่มระดับการใช้กำลังโดยยังสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์โดยผู้เล่นที่กำลังทหารด้อยกว่า หรือโดนผู้เล่นที่ต้องการหลีกเลี่ยงต้นทุนและความเสี่ยงของสงคราม ปัจจัยแห่งความสำเร็จเชื่อมโยงอยู่กับการใช้ประโยชน์จากมุมมองแบบแยกส่วนของคู่กรณีต่อสงครามและสันติภาพ ที่มักนำไปสู่การตอบสนองที่ซ้ำไปหรือน้อยไป ทำให้ผู้เล่นในเรื่องนี้ค่อย ๆ สะสมความได้เปรียบ

ทั้งการมองว่าสงครามและสันติภาพแบบแยกส่วน และการไม่เข้าใจความเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างสงครามและสันติภาพ เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้รัฐลดความไวของนโยบายต่างประเทศลงสู่แนวทางที่เน้นการตอบโต้ทางทหารเป็นหลัก ซึ่งมันทำได้ยากเมื่อความเคลื่อนไหวนั้นอยู่ต่ำกว่าระดับสงคราม ขณะที่การตอบโต้ภัยคุกคามในพื้นที่สีเทาต้องการการตอบสนองที่คล่องตัว ยืดหยุ่น และบูรณาการมากขึ้น โดยใช้เครื่องมืออื่นที่นอกเหนือจากกำลังทหาร อาทิ การทูต ข้อมูลข่าวสาร เศรษฐกิจ รวมถึงการแสวงหาพันธมิตรในภูมิภาค ตัวอย่างของการใช้ปฏิบัติการในพื้นที่สีเทา คือ ยุทธวิธีหั่นไส้กรอก (salami slicing) ที่จีนใช้อ้างอู๋ไบเตยในทะเลจีนใต้ผ่านวาระทางการทูตและข้อมูลข่าวสารที่โลกตะวันตกมองว่าขัดต่อระเบียบระหว่างประเทศ ยุทธวิธีรุ่มไฟ (simmering borscht) ที่รัสเซียใช้ขยายอิทธิพลในแคว้นดอนบาสของยูเครน ในปี ๒๐๑๔ – ๒๐๒๒ โดยความเคลื่อนไหวทั้ง ๒ กรณีนี้ ไม่กระตุ้นการโต้ตอบด้วยกำลังโดยตรงจากกลุ่มนาโต้ (NATO)

สงครามไม่ตามแบบ (Irregular War) รัฐอาจใช้สงครามนี้เพื่อต่อสู้กับรัฐหรือผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actor) โดยใช้ขีดความสามารถที่ต่ำกว่าการสงครามตามแบบ อาทิ การซุ่มโจมตี การจู่โจม และการบจรยุทธ

มีลักษณะเฉพาะ คือ การต่อสู้ทางอ้อมและอสมมาตร หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงและเสี่ยงกับกำลังรบที่เข้มแข็งกว่า เป้าหมายคือ บ่อนทำลายคู่กรณี ก่อความไม่สงบ ปรามปรามการก่อความไม่สงบ ก่อการร้ายและต่อต้านลัทธิก่อการร้าย การต่อสู้มักยืดเยื้อ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนอกกฎหมาย อาทิ อาชญากรรมและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การขนส่งวัสดุที่ใช้ได้สองวัตถุประสงค์ (dual use materials) การก่อวินาศกรรม การปลุกระดม (radicalization) ให้คนยอมรับการใช้ความรุนแรง และอื่น ๆ

สงครามพันทาง (Hybrid War) คู่กรณีใช้สงครามนี้โดยการผสมผสานกำลังตามแบบ ยุทธวิธีไม่ตามแบบ การก่อการร้าย และอาชญากรรมในการสร้างกลยุทธ์ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ลักษณะสำคัญคือการผสมขีดความสามารถขั้นสูงเข้ากับการดำเนินกลยุทธ์ไม่ตามแบบ เห็นได้จากกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ในภาคใต้ของเลบานอนต่อสู้กับกองทัพอิสราเอล ปฏิบัติการของรัสเซียในจอร์เจียและยูเครน ซึ่งหลักนิยม Gerasimov ของรัสเซียอธิบายถึงการทำให้เส้นแบ่งระหว่างสงครามและสันติภาพพร่ามัว โดยให้น้ำหนักกับการใช้มาตรการทางการเมือง เศรษฐกิจ ข้อมูลข่าวสาร มนุษยธรรม และมาตรการอื่น ๆ โดยรักษาระดับการใช้กำลังทหารไว้ในระดับต่ำ

◆ จุดต่างของปฏิบัติการในพื้นที่สี่เทากับสงครามพันทางบนสเปกตรัมความขัดแย้ง คือ แบบแรกหลีกเลี่ยงการนองเลือด แบบหลังมีการนองเลือด

สงครามนอกแบบ (Unconventional Warfare) สงครามแบบนี้เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมใน “การต่อสู้” ด้วยความคล่องตัวที่สูงขึ้นในระดับที่ต่ำกว่าสงคราม แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับศตวรรษที่ ๒๑ โดยครอบคลุมเทคนิคต่าง ๆ เช่น สงครามการเมือง ซึ่ง George Kennan นิยามว่าเป็นการใช้ทุกวิถีทางที่ต่ำกว่าสงครามเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ รวมถึงการกระทำที่เปิดเผย (พันธมิตร มาตรการทางเศรษฐกิจ การโฆษณาชวนเชื่อ) และปฏิบัติการลับ (การสนับสนุนทางลับ สงครามจิตวิทยา การสนับสนุน

ขบวนการต่อต้าน) โดเมนหรือมิตินามรบในด้านโครงข่ายข้อมูลมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยผู้เล่นต่างแสวงประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียและความเปราะบางทางไซเบอร์ ทำให้การโจมตีด้วยข้อมูลข่าวสารกลายเป็นแขนงหนึ่งของสงครามนอกแบบ

สงครามจำกัด (Limited War) โดยทั่วไปหมายถึง การทำสงครามตามแบบอย่างจำกัดระหว่างสองรัฐหรือกลุ่มรัฐด้วยวิธีการทางทหารตามแบบแผนภายใต้ปัจจัยที่จำกัด อาทิ ขอบเขตภูมิศาสตร์ ชนิดและประเภทของเป้าหมาย หรือใช้ทรัพยากรที่มีวินัยกำกับ การโจมตีอริภคของสหรัฐฯ ในปี ๒๐๐๓ เป็นตัวอย่างของสงครามจำกัดในด้านการดำเนินการ (conduct of war) โดยมีวัตถุประสงค์สูงสุด คือ ล้มรัฐบาลอริภคของซัดดัม ฮุสเซน คำว่า “สงครามจำกัด” ถูกนำมาใช้กับกรณีรัสเซีย-ยูเครนด้วย ทั้งนี้ การนิยามสงครามจำกัดยังมีข้อโต้แย้ง จากการที่ธรรมชาติของสงครามส่วนใหญ่มักมีข้อจำกัดอยู่ในตัวเองจนเป็นสงครามจำกัดไปโดยปริยาย ในขณะที่สงครามเบ็ดเสร็จตามแนวคิดของ Clausewitz นั้น ไม่ค่อยเกิดขึ้นจริง

สงครามทั่วไป (Total War) หรือเรียกได้ว่า สงครามระดับยุทธบริเวณ (Theater War) เป็นการทำสงครามของกลุ่มรัฐขนาดใหญ่ที่นำโดยชาติมหาอำนาจ ซึ่งในระยะเปลี่ยนผ่านของการสิ้นสุดสงครามเย็น เป็นช่วงเวลาที่มีความหวังถึงการส่งเสริมสันติภาพ โดยมองว่าการปราบปรามการก่อความไม่สงบเป็นความพยายามที่สำคัญ และมองข้ามความเป็นไปได้ที่จะเกิดสงครามทั่วไป (likelihood of total war) แต่ข้อเท็จจริงในภายหลังชี้ว่าเป็นความคาดหวังที่ผิด โดยระดับความขัดแย้งระหว่างรัฐลดลงขณะที่เงื่อนไขที่เกื้อกูลต่อเสถียรภาพก็เสื่อมลง โครงสร้างดุลอำนาจที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำถูกท้าทายโดยมหาอำนาจอื่น การลดการแสดงกำลัง (presence) ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคที่สำคัญ การแพร่กระจายอาวุธและเทคโนโลยีใหม่ ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจและการปฏิรูปกองทัพของจีน และนโยบายทางทหารและความมั่นคงของรัสเซีย เป็นปัจจัยที่สั่นคลอนระบบความมั่นคงจนอาจ

นำไปสู่การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจที่ปะทุเป็นสงครามทั่วไปได้อีก สงครามทั่วไปมักนำไปสู่การจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ทั่วทั้งโลก (New World order) ครั้งใหม่ โดยจะมีการปรับดุลอำนาจเชิงโครงสร้างครั้งใหม่ โดยเฉพาะการเกิดขึ้นและการสูญเสียตำแหน่งของชาติมหาอำนาจ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและความเป็นไปของประชาคมโลก

ตาราง: ลักษณะของรูปแบบความขัดแย้งสมัยใหม่

รูปแบบความขัดแย้ง	ผู้เล่นหลัก	ลักษณะสำคัญ	ระดับความรุนแรง	ตัวอย่าง
ปฏิบัติการในพื้นที่เสถียร	รัฐ	กิจกรรมหลากหลายมิติ ต่ำกว่าเกณฑ์การใช้กำลังทหารทั่วไป ดำรงการปฏิเสธความรับผิดชอบ	ต่ำ ไม่มีความรุนแรงหรือการนองเลือด	Salami Slicing ของจีน Simmering Borscht ของรัสเซีย
สงครามไม่ตามแบบ	รัฐและผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐ	ต่อสู้ทางอ้อม อสมมาตร มุ่งบ่อนทำลายอำนาจ/ความชอบธรรม/เจตนาารมณ์ของคู่กรณี มักยืดเยื้อ	ต่ำถึงปานกลาง การชุมนุมโจมตี การก่อการร้าย และอื่น ๆ	การก่อความไม่สงบ การปราบปรามการก่อความไม่สงบ การก่อการร้าย การต่อต้านลัทธิก่อการร้าย
สงครามพันทาง	รัฐและผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐ	กำลังทหาร ยุทธวิธีไม่ตามแบบ การก่อการร้าย และอาชญากรรม	ปานกลางถึงสูง มีความรุนแรง มีการนองเลือด	กลุ่มฮิซบอลเลาะห์ในภาคใต้ของเลบานอน ปฏิบัติการของรัสเซียในจอร์เจียและยูเครน
สงครามนอกแบบ	รัฐและผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐ	ใช้ทุกวิถีทางที่ต่ำกว่าสงครามเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ทั้งลับและเปิดเผย สงครามไซเบอร์และสารสนเทศ	ต่ำถึงปานกลาง	มิติการเมือง การบ่อนทำลาย การโฆษณาชวนเชื่อ ปฏิบัติการไซเบอร์
สงครามจำกัด	รัฐผู้เล่น	การใช้กำลังตามแบบแผนที่ถูกจำกัดด้วยขอบเขตทางภูมิศาสตร์/เป้าหมาย/วินัย	ปานกลางถึงสูง มีความรุนแรง มีการนองเลือด	สงครามอ่าว ครั้งที่ ๑ สงครามอ่าว ครั้งที่ ๒ กรณีอาหรับสปริง กรณีคาบสมุทรมอลตา
สงครามทั่วไป	รัฐขนาดใหญ่	ความขัดแย้งระหว่างรัฐขนาดใหญ่ที่มีขีดความสามารถทางทหารขั้นสูง	สูง สงครามเต็มรูปแบบ มีการนองเลือดทั่วไป	สงครามโลก ครั้งที่ ๑ สงครามโลก ครั้งที่ ๒

แบบจำลองทางทฤษฎีของการขยายตัวของความขัดแย้ง

แบบจำลองเก้าชั้นของ Friedrich Glasl อธิบายว่า การขยายตัวของความขัดแย้งหมายถึงการเพิ่มความรุนแรงหรือขยายขอบเขตความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา สถานการณ์อาจขยายไปถึงจุดสูงสุดของความรุนแรงที่ทำได้ด้วยกำลังทางทหารที่มีอยู่ แนวคิดนี้ขยายตัวขึ้นพร้อมกับการเกิดขึ้นของอาวุธนิวเคลียร์ในฐานะพลังอำนาจทำลายล้างที่ร้ายแรงที่สุดในสงคราม แบบจำลองนี้ ช่วยในการวิเคราะห์ความขัดแย้งและสามารถนำไปสู่การกำหนดการตอบสนองที่เหมาะสม

Glasl อธิบายระดับและขั้นของการขยายตัวของความขัดแย้งด้วยแบบจำลองของเขา ซึ่งไม่ใช่บอกเพียงการไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นในการขยายตัว แต่ยังบอกถึงการดำดิ่งลงสู่รูปแบบความขัดแย้งที่ลึกยิ่งขึ้น (fundamental) ดั้งเดิมยิ่งขึ้น (traditional) และไร้มนุษยธรรมยิ่งขึ้น (inhumane) โดยแบ่งเป็น ๓ ระดับ แต่ละระดับมี ๓ ขั้น

ระดับที่ ๑ (Win-Win) ในระดับนี้ ทุกฝ่ายยังเชื่อว่าสามารถหาทางออกที่ชนะร่วมกันได้ โดยยังคงมีเจตนาที่จะแก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน โดยมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาไปสู่การขยายตัวได้ ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๑: ตึงเครียด (tension) ประเด็นเริ่มต้นด้วยความตึงเครียด เช่น การปะทะกันทางความเห็น (opinion) บ่อย ๆ ซึ่งถือว่าปกติ และยังไม่ถูกจัดเป็นขั้นเริ่มต้นขัดแย้ง แต่หากความขัดแย้งเกิดขึ้น จุดยืนของความเห็นจะกลายเป็นพื้นฐานมากขึ้น โดยอาจมีสาเหตุที่ลึกซึ้งกว่านั้นซ่อนอยู่

ขั้นที่ ๒: ถกเถียง (content) ตั้งแต่จุดนี้ ทุกฝ่ายจะพิจารณากลยุทธ์เพื่อโน้มน้าวคู่กรณีด้วยข้อโต้แย้งของตน ความเห็นที่แตกต่างนำไปสู่การโต้แย้ง ทุกฝ่ายเริ่มกดดันกันและมองหาผลลัพธ์แบบต่างขั้ว (ขาว-ดำ, ถูก-ผิด : binary)

ขั้นที่ ๓: ใช้การกระทำแทนคำพูด (non-verbal expression) ทุกฝ่าย
เพิ่มแรงกดดันต่อกันเพื่อยืนยันความคิดเห็นของตน หยุดทั้งการ
แลกเปลี่ยนความเห็นและการสื่อสารด้วยวาจา ความตึงเครียด
ขยายตัวเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ความเห็นอกเห็นใจ
ต่อ “พวกเขา” หายไป

ระดับที่ ๒ (Win-Lose): ในระดับนี้ ทักษะคติจะเปลี่ยนเป็นชิงดีชิงเด่น
มีความแปลกแยกจาก “เรา” เป็น “ฉัน” และ “มัน” ความคิดจะเป็นแบบ
“ฉันต้องชนะ มันต้องแพ้” ไม่มี “พวกเรา” อยู่อีกต่อไป โดยมีความเป็นไปได้
ที่จะพัฒนาไปสู่การขยายตัวได้ ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๔: หาพวก (alliance) ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้นจาก
การแสวงหาผู้เห็นอกเห็นใจในอุดมการณ์ของตน เมื่อเชื่อว่าตนเองถูก
กีดมั่งประณามอีกฝ่ายได้ ประเด็นหลักก็สำคัญแล้ว ความพยายาม
ทั้งหมด คือ ต้องชนะความขัดแย้งเพื่อให้คู่กรณีแพ้

ขั้นที่ ๕: เสียหน้า (illegitimacy) ด้อยค่าคู่กรณีด้วยการกล่าวหาต่าง ๆ
เพื่อให้สูญเสียความไว้วางใจอย่างสมบูรณ์ การเสียหน้าในที่นี้ยัง
รวมถึงการสูญเสียความน่าเชื่อถือทางศีลธรรมด้วย

ขั้นที่ ๖: ข่มขู่ (harassment) คู่กรณีแสวงหาการควบคุมเกมโดย
เด็ดขาดด้วยการออกคำขู่ที่แสดงอำนาจ อาทิ ยื่นข้อเรียกร้องสูง
มากที่จะบังคับใช้ในการลงโทษ และแสดงขีดความสามารถ
ในการลงโทษที่ตนมี

ระดับที่ ๓ (Lose-Lose): ในระดับนี้ คู่กรณีแพ้ด้วยกัน เพราะความ
เสียหายและการทำลายล้างได้เกิดขึ้นรุนแรงมากจนเกินควบคุม โดยมีความ
เป็นไปได้ที่จะพัฒนาไปสู่การขยายตัวได้ ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๗: การทำลายจำกัด (limited destruction) คู่กรณีพยายาม
สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อกันด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ต่างไม่มอง

กันว่าเป็นมนุษย์อีกต่อไป ความสูญเสียของตัวเองที่ควบคุมได้ ถูกมอง
ว่าเป็นกำไรหากทำความเสียหายให้คู่กรณีได้มากกว่า

ขั้นที่ ๘: การทำลายทั้งหมด (devastation) คู่กรณีจะทำลายล้าง
กันด้วยทุกวิถีทางที่มี

ขั้นที่ ๙: กอดคอกันตาย (mutual destruction) ในขั้นนี้ การ
ทำลายล้างซึ่งกันและกัน กลายเป็นเป้าหมายสูงสุด แทนที่
วัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมซึ่งกำหนดไว้ในระยะแรกไปแล้ว ต้องการ
อย่างแรงกล้าที่จะทำลายล้างคู่กรณีแม้จะตัวเองจะถูกทำลายล้าง
ไปด้วยก็ตาม

แบบจำลองของ Glasl ให้กรอบการทำงานที่ละเอียดสำหรับการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องในระหว่าง
การขยายความขัดแย้ง การเปลี่ยนผ่านจาก “Win-Win” ไปสู่ “Win-Lose”
และในที่สุด “Lose-Lose” สะท้อนถึงทั้งความไร้เหตุผลและแนวโน้มการ
ทำลายตนเองที่เพิ่มขึ้นเมื่อความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้น การรักษา
ความสามารถในการรับรู้เหตุผล และการจัดซื้อเพลิงที่หล่อเลี้ยงความขัด
แย้งในลักษณะที่มีความเป็นกลางทางวัฒนธรรมและไม่ตัดสินผู้อื่น เพื่อนำ
ไปสู่การมีทางออกร่วมกันในการลดระดับความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ
อย่างยิ่ง

แบบจำลองทางทฤษฎีอื่น ๆ ที่ช่วยอธิบายการขยายตัวของความ
ขัดแย้ง อาทิ แบบจำลองเกลียว (conflict spiral) ซึ่งระบุว่าทุกฝ่าย ตอบสนอง
ต่อภัยคุกคามที่รับรู้ด้วยการตอบโต้ตาต่อตา นำไปสู่การเพิ่มความรุนแรง
ของความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง แบบจำลองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
(structural change model) ชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งจะขยายตัวหรือลด
ระดับ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจหรือความสัมพันธ์พื้นฐาน
ระหว่างทุกฝ่าย และทฤษฎีความสุกงอม (ripeness theory) ซึ่งเสนอว่า

ความขัดแย้งจะสามารถแก้ไขได้มากที่สุดเมื่อทุกฝ่ายไปถึง “ภาวะชะงักงันที่เจ็บปวดร่วมกัน” และรับรู้ว่าต้นทุนของการขยายตัวต่อไปนั้นมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้

ขั้นตอนการลดระดับความขัดแย้งและการแก้ไข

การลดระดับความขัดแย้ง คือ กระบวนการลดความรุนแรงหรือขอบเขตของความขัดแย้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการขยายตัวเพิ่มเติมและอำนวยความสะดวกในการแก้ไข ลำดับขั้นทั่วไปของการแก้ไขความขัดแย้งจำแนกได้เป็น ไม่มีข้อขัดแย้ง มีข้อขัดแย้งแฝงอยู่ (ความต้องการที่แตกต่าง ค่านิยม ผลประโยชน์) การพิพาท (ความขัดแย้งเริ่มก่อตัว) การขยายตัว การชะงักงัน (สถานการณ์ที่ไม่มีฝ่ายใดชนะได้) การลดระดับ การยุติและการแก้ไข และการสร้างสันติภาพและการปรองดองหลังยุติความขัดแย้ง

ภาวะชะงักงันที่เจ็บปวด เป็นแนวคิดที่สำคัญในกระบวนการนี้ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อความเจ็บปวดจากการอยู่ในความขัดแย้งมีมากกว่าความเจ็บปวดจากการพูดคุยกัน ซึ่งสร้างโอกาสในการเจรจาและอาจนำไปสู่การได้ ข้อยุติ การที่คู่กรณีมาถึงจุดที่รับรู้ว่ามีต้นทุนสูงเกินไปที่จะติดกับดักความขัดแย้งต่อไปนั้น เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหาทางออกทางการทูต ทั้งนี้ ความขัดแย้งมักไม่เป็นพฤติกรรมเชิงเส้น มักประสบอุปสรรคและมีปัจจัยเกื้อกูลสลับกันไป ส่งผลให้มีการขยายตัว ชะงักงัน และการลดระดับสลับกัน แต่การเจรจาอาจเกิดขึ้นได้แม้จะไม่มีภาวะชะงักงัน การรับรู้ถึงขั้นของความขัดแย้งเป็นสิ่งเฉพาะตัวและแตกต่างกันในแต่ละฝ่ายและกลุ่ม การทำความเข้าใจสมมติฐานของแต่ละฝ่ายเกี่ยวกับขั้นตอนของความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งสำคัญก่อนที่จะออกแบบกลยุทธ์การจัดการ การเปลี่ยนแปลง หรือการแก้ไขความขัดแย้ง ความซับซ้อนนี้หมายความว่าคำตอบสนองที่เป็นสูตรสำเร็จอาจไม่ได้ผล ต้องใช้ความยืดหยุ่นและการประเมินอย่างต่อเนื่อง

การขยายตัวจากการเผชิญหน้าสู่การใช้กำลังรุกราน กลยุทธ์ทางการทูตในการขยายตัวของความขัดแย้ง

การทูตแม้จะเกี่ยวกับสันติภาพและการแก้ไขข้อขัดแย้ง แต่ก็ใช้เป็นเครื่องมือในการขยายตัวได้ โดยเฉพาะการใช้ผ่านกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อป้องปรามหรือบังคับรัฐอื่น อาทิ การป้องปราม การทูตเชิงบีบบังคับ

กลยุทธ์การป้องปราม (deterrence) เป็นแนวคิดพื้นฐานในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเทคนิคการปฏิเสธและการลงโทษ เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ขัดขวางคู่กรณีไม่ให้กระทำบางอย่างโดยข่มขู่ที่จะตอบโต้หรือมีผลลัพธ์ที่ร้ายแรงตามมา ประสิทธิภาพของการป้องปรามขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของอำนาจบังคับ ความสามารถในการบังคับตามคำขู่ และความมุ่งมั่นที่เห็นได้ของรัฐที่ใช้กลยุทธ์การป้องปราม ซึ่งการป้องปรามจำแนกได้ ๒ แบบ

การป้องปรามด้วยการปฏิเสธ (Deterrence by Denial) แบบนี้มีเป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้คู่กรณีบรรลุวัตถุประสงค์โดยทำให้เป็นไปไม่ได้หรือยากเกินไปที่จะบรรลุผล ทำได้ด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องกันทางทหารเพื่อทำให้การโจมตีไม่สำเร็จ หรือการกำหนดมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจหรือการบีบบังคับอื่นๆ ที่ไม่ใช่การใช้กำลังทหาร เพื่อทำให้การพยายามไปสู่วัตถุประสงค์ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่า การป้องปรามด้วยการปฏิเสธ เป็นการปรามไม่ให้เริ่มต้นกระทำในสิ่งที่ผู้ป้องปรามเห็นว่าไม่พึงกระทำ

การป้องปรามด้วยการลงโทษ (Deterrence by Punishment) แบบนี้มีเป้าหมายเพื่อข่มขู่คู่กรณีด้วยการลงโทษหรือการตอบโต้ที่รุนแรงหากกระทำบางอย่าง โดยทำให้ต้นทุนของการกระทำนั้นสูงกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ ด้วยความสามารถในการทำลายหรือการเพิ่มต้นทุนที่สำคัญต่ออีกฝ่าย กล่าวได้ว่า การป้องปรามด้วยการลงโทษ เป็นการบอกระดับของการตอบโต้ในสิ่งที่ผู้ป้องปรามเห็นว่าอีกฝ่ายไม่พึงกระทำ หรือไม่พึงมี

การเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็นทำให้สงครามนิวเคลียร์ปรากฏอยู่ในสเปกตรัมความขัดแย้งด้วย คือ การมีหลักนิยมการป้องปรามด้วยนิวเคลียร์เป็นหัวใจของระบบความมั่นคงระหว่างประเทศในยุคนั้น โดยที่ทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต ต่างก็รักษากลัสนิวเคลียร์ขนาดใหญ่ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักนิยมแห่งการป้องปรามที่ละเอียดอ่อน นั่นคือหลักนิยมการกอดคอกันตาย (Mutually Assured Destruction - MAD) ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานของการป้องปรามด้วยนิวเคลียร์มาจนปัจจุบัน โดยทั้งสองฝ่ายตระหนักว่าสงครามนิวเคลียร์จะนำไปสู่ความหายนะของทั้งหมด ซึ่งกล่าวได้ว่า การไม่มีมหาอำนาจนิวเคลียร์ใดเคยทำสงครามกันโดยตรง เพราะมีอำนาจป้องปรามของ “Triad of Nuclear” คือ เครื่องบินทิ้งระเบิด ยุทธศาสตร์ ขีปนาวุธข้ามทวีปภาคพื้นดิน และเรือดำน้ำติดขีปนาวุธนิวเคลียร์ ที่สร้างขึ้นเพื่อรับประกันความสามารถในการตอบโต้ (second strike) หลังจากการถูกโจมตีก่อนแบบจู่โจมด้วยนิวเคลียร์ (surprise nuclear attack) ตามหลักนิยมนี้นั่นเอง

การป้องปรามตามแบบ (conventional deterrence) หมายถึง การใช้ขีดความสามารถทางทหารตามแบบเพื่อทำการป้องปรามคู่กรณี การป้องปรามระดับนี้มีประสิทธิภาพในความขัดแย้งระดับภูมิภาค ซึ่งมีเดิมพันต่ำกว่าและผลกระทบอยู่ในวงจำกัดมากกว่า โดยกระทำผ่านเสริมสร้างกำลังทหาร พันธมิตร และความร่วมมือด้านความมั่นคงแบบอื่น ๆ ซึ่งต่อมามีการพัฒนาเป็น “การป้องปรามแบบขยาย (extended deterrence)” ที่ถูกใช้เพื่อปกป้องพันธมิตรหรือผลประโยชน์นอกพรมแดนของตนเองผ่าน การข่มขู่ที่จะตอบโต้ ซึ่งมักอยู่ภายใต้ “ร่มนิวเคลียร์ (nuclear umbrella)” ของชาติมหาอำนาจนิวเคลียร์ ทั้งนี้ ประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการป้องปรามแบบนี้มักถูกทดสอบในช่วงวิกฤต และอาจถูกบ่อนทำลายโดยคู่กรณีที่ได้เปรียบ การขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาจลดทอนความน่าเชื่อถือ เป็นความท้าทายต่อความสามารถของผู้ปกป้อง

ที่มีต่อผลประโยชน์ของตนและของพันธมิตร กรณีขัดแย้ง ๑๒ วัน ระหว่างอิสราเอลกับอิหร่าน ในวันที่ ๑๓ - ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ ซึ่งสหรัฐฯ และพันธมิตร ให้การหนุนหลังอิสราเอลอย่างโจ่งแจ้ง ในขณะที่รัสเซีย จีน ปากีสถาน และเกาหลีเหนือ หนุนหลังอิหร่านทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย ทำให้การใช้อาวุธยุติลงชั่วคราว

การวิวัฒนาการของการป้องปรามจากนิวเคลียร์ล้วน ๆ ไปสู่การป้องปรามด้วยกำลังตามแบบ และการป้องปรามแบบขยาย แสดงให้เห็นถึงการปรับยุทธศาสตร์ให้เข้ากับระดับภัยคุกคามที่ต่างกัน ทั้งนี้ การขยายตัวของปฏิบัติการในพื้นที่สีเทาได้ทำลายประสิทธิภาพของการป้องปรามแบบเดิมอย่างมาก เนื่องจากมันดำเนินการอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะมีความชอบธรรมในการตอบโต้ด้วยกำลังตามแบบหรือด้วยนิวเคลียร์ แสดงให้เห็นความจำเป็นของกลไกการป้องปรามที่ละเอียดและมีประสิทธิภาพที่แนวเปลี่ยนผ่านของสงครามและสันติภาพ

การทูตเชิงบีบบังคับ (coercive diplomacy) เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการรัฐที่มีความยืดหยุ่น แต่ยังไม่เป็นระเบียบ เป้าหมาย คือ การวางกรอบกลยุทธ์ที่ผสมผสานการข่มขู่ การชักชวน สิ่งจูงใจเชิงบวก และการประนีประนอมเพื่อการต่อรองในภาวะวิกฤต เป็นทางเลือกนอกเหนือจากสงครามหรือการทหารที่มุ่งเน้นบีบบังคับอย่างเคร่งครัด การทูตเชิงบีบบังคับเป็นแนวทางนโยบายต่างประเทศที่อาจใช้วิธีการข่มขู่ การคว่ำบาตร การโดดเดี่ยวทางการเมือง รวมถึงการข่มขู่จะใช้กำลังไปจนถึงการใช้กำลังแบบจำกัด เพื่อบังคับหรือกำราบการกระทำของรัฐอื่น ความแตกต่างจากการบีบบังคับทางทหาร คือ การทูตเชิงบีบบังคับให้ความสำคัญกับช่องทางการทูตเพื่อบรรลุดูวัตถุประสงค์ โดยที่สงวนความขัดแย้งทางอาวุธไว้เป็นทางเลือกสุดท้าย หรือถูกใช้เป็นกลไกสนับสนุนที่ทำให้คู่กรณีหันมายินยอมหรือยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ผ่านกระบวนการทางการทูต

การทูตเชิงบีบบังคับแตกต่างจากการป้องปรามในเรื่องเวลา การป้องปรามใช้การข่มขู่เพื่อไม่ให้คู่กรณีเริ่มการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ ส่วนการทูตเชิงบีบบังคับเป็นการตอบสนองต่อการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นกลยุทธ์ที่ผสมการทหารและการทูต ที่มีเป้าหมายเพื่อให้อิทธิพลต่อ เจตจำนงหรือโครงสร้างแรงจูงใจของคู่กรณี กลยุทธ์นี้จึงผสมผสานการข่มขู่ ด้วยกำลัง และถ้าจำเป็นก็ใช้กำลังอย่างจำกัดและเลือกทำในระดับที่ควบคุม ผลลัพธ์ได้ในกลยุทธ์นี้รวมถึงการต่อรองและเสนอสิ่งจูงใจเชิงบวกด้วย เป้าหมาย คือ การชักจูงให้คู่กรณียอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง หรือร่วมเจรจา ประนีประนอมที่เอื้อประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในขณะเดียวกัน ก็จัดการวิกฤตเพื่อป้องกันการขยายตัวของปฏิบัติการทางทหารที่ไม่พึง ประสงค์ด้วย

เครื่องมือในกลยุทธ์การทูตเชิงบีบบังคับอาจจำแนกตามสาขาพลัง อำนาจ ดังนี้ เครื่องมือทางการทูต ได้แก่ การเจรจาและการสนทนา การไกล่เกลี่ย คำขาด และแรงกดดันระหว่างประเทศ เครื่องมือทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การคว่ำบาตร การห้ามค้าขาย การอายัดทรัพย์สิน และความช่วยเหลือ หรือสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ เครื่องมือทางทหาร ได้แก่ การแสดงกำลังทหาร การโจมตีทางทหารแบบจำกัด การปิดล้อมทางทะเล และการข่มขู่ด้วย กำลัง และเครื่องมือข้อมูลข่าวสารและการโฆษณาชวนเชื่อ ได้แก่ แดงการณั ุ สาธารณะ และปฏิบัติการทางไซเบอร์

ประสิทธิภาพของการทูตเชิงบีบบังคับขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความน่าเชื่อถือของพลังอำนาจ ความมุ่งมั่นและความเปราะบางของ คู่กรณี ความชัดเจนของเงื่อนไข/ข้อเรียกร้อง และบริบทระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การคำนวณผิดพลาด เช่น การประเมินความน่าเชื่อถือของพลังอำนาจ สูงไป หรือการประเมินความมุ่งมั่นและความเปราะบางของรัฐคู่กรณี คลาดเคลื่อนมาก ๆ อาจนำไปสู่การขยายความตึงเครียดไปสู่ความขัดแย้ง ที่ไม่พึงประสงค์ ผลลัพธ์ของการทูตเชิงบีบบังคับยังขึ้นอยู่กับความสมมาตร

ของแรงจูงใจที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายที่บีบบังคับ และความกลัวของรัฐคู่กรณีต่อการขยายตัวที่รับไม่ไหว ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของมิติทางจิตวิทยา และความสมดุลที่ละเอียดอ่อนในการใช้แรงกดดันโดยไม่กระตุ้นการขยายตัวจนควบคุมไม่ได้

ปฏิบัติการทางทหารในการขยายตัวของความขัดแย้ง

ปฏิบัติการทางทหารจะเกิดขึ้นได้ตั้งแต่การใช้กำลังที่จำกัดและเจาะจงเป้าหมาย จนถึงการรบเต็มรูปแบบ โดยแต่ละอย่างมีวัตถุประสงค์และบริบททางกฎหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งการใช้กำลังแบบจำกัด การตอบโต้ และการป้องกันตนเองนั้น หลักจารีตตามกฎหมายระหว่างประเทศยอมรับการกระทำบางลักษณะที่ต่ำกว่าสงคราม ได้แก่ การแก้เผ็ด (Retorsion) การตอบโต้ (Reprisals) และการเข้าแทรกแซง (Intervention/Interposition)

การแก้เผ็ด (Retorsion) เป็นการกระทำที่ไม่เป็นมิตรแต่ยังชอบด้วยกฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ในการตอบโต้หรือบีบบังคับด้วยกำลัง เช่น การ “อวดธง” ซึ่งเป็นวิธีการแสดงกำลังทางทหารแบบดั้งเดิม ร่วมกับการเพิ่มอัตราภาษีต่อประเทศที่เลือกปฏิบัติกับผลิตภัณฑ์ของรัฐที่ทำการตอบโต้

การตอบโต้ (Reprisal) เป็นการใช้กำลังขั้นรุนแรงและผิดกฎหมายโดยรัฐต่ออีกรัฐที่ไม่ใช่คู่กรณีโดยตรง เพื่อบังคับให้รัฐนั้นปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือเพื่อแก้ความได้เปรียบเสียเปรียบที่เกิดจากรัฐนั้นกระทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศ ตามจารีตเดิมยอมรับว่ามีความชอบธรรม แต่เมื่อมาตรา ๒(๔) ของกฎบัตรสหประชาชาติระบุว่า “สมาชิกทุกประเทศพึงงดเว้นจากการข่มขู่หรือการใช้กำลังต่อบุรณภาพแห่งดินแดนหรือเอกราชทางการเมืองของรัฐใด ๆ หรือในลักษณะอื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ” ก็ได้ระงับจารีตเดิมที่ให้ความชอบธรรมแก่การตอบโต้ด้วยกำลังต่อรัฐที่ไม่ใช่คู่กรณี คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ประณามการตอบโต้ด้วยกำลัง ในวันที่ ๙ เมษายน ๑๙๖๔

ว่าไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ แต่ในทางปฏิบัตินั้น การตอบโต้ด้วยกำลังต่อสิ่งที่ผิดกฎหมายในสถานการณ์ใด ๆ ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าสถานะสงครามยังมีพื้นที่ให้ค่าถกเถียงถึงความชอบธรรมอยู่ อาทิ กรณีที่สหรัฐฯ ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดแบบ B-2 โจมตีต่อเป้าหมายโครงการนิวเคลียร์เพื่อสันติของอิหร่าน ในระหว่างที่เกิดการสู้รบระหว่าง อิสราเอล-อิหร่าน โดยอ้างว่าอิหร่านกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันได้ต่อไป

การเข้าแทรกแซง (Intervention/Interposition) หมายถึง การแทรกแซงแบบเผด็จการในกิจการภายในหรือต่างประเทศของรัฐอื่น ซึ่งบ่อนทำลายเอกราชของรัฐนั้น การเข้าแทรกแซงขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน เว้นแต่จะได้รับการพิสูจน์โดยหลักมนุษยธรรมหรือการป้องกันตนเองของชาติ การเข้าแทรกแซงที่ไม่ใช่การเมือง (Interposition) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องพลเมืองของตนจากการกระทำหรือการละเมิดของรัฐบาลต่างชาติ หรือบุคคลที่อยู่ภายใต้อธิปไตยของรัฐบาลต่างชาติ เมื่อรัฐบาลนั้นไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะให้การคุ้มครองที่จำเป็น ยังถือปฏิบัติกันเสมือนว่ามีความชอบธรรม

การป้องกันตนเองของชาติ (national self-defense) เป็นสิทธิโดยธรรมชาติที่คุ้มครองโดยมาตรา ๕๑ ของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “หากมีการโจมตีด้วยอาวุธเกิดขึ้น” ข้อจำกัดการใช้สิทธินี้เข้มงวดมากขึ้นในการปฏิบัตินอกอาณาเขตของตน โดยในมุมมองมนุษยธรรม (Humanitarian Aspects) เห็นว่าเข้าแทรกแซงเป็นสิ่งที่ชอบธรรมเมื่อรัฐกระทำการทารุณร้ายแรงต่อพลเมือง หรือบุคคลอื่นใดที่อยู่ภายใต้อธิปไตย โดยละเลยสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การกระทำที่เป็นรูปธรรมในการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ ทั้งนี้ เหตุการณ์ Caroline ในปี ๑๘๓๗ ได้กำหนดขีดจำกัดที่เข้มงวดสำหรับสิทธิในการป้องกันตนเอง โดย Daniel Webster รัฐมนตรีต่างประเทศ

สหรัฐฯ ระบุว่า การป้องกันตนเองนั้น “ต้องมีความจำเป็น เร่งด่วน ท่วมท้น ไม่มีทางเลือกอื่นใด และไม่มีเวลาไตร่ตรอง” และ “การกระทำต้องไม่เกินสมควรหรือเกินขอบเขต (proportionally)” ซึ่งกรณีนี้ที่สหรัฐฯ ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดแบบ B-2 โจมตีต่อเป้าหมายโครงการนิวเคลียร์เพื่อสันติของอิหร่าน ในระหว่างที่เกิดการสู้รบระหว่าง อิสราเอล-อิหร่าน โดยอ้างว่าอิหร่านกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันว่าเป็นการป้องกันตนเองอย่างไร และเคารพขีดจำกัดที่เข้มงวดในการปฏิบัตินอกอาณาเขตหรือไม่ อย่างไร

เห็นได้ว่า หลักเกณฑ์และกติกาในการใช้กำลังแบบจำกัดที่ต่ำกว่าสงครามนั้น ยังซับซ้อนและมีข้อถกเถียง โดยเฉพาะการตอบโต้ (reprisal) และการป้องกันตนเองของชาติ (national self-defense) ความตึงเครียดระหว่างอธิปไตยของรัฐกับการเข้าแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรมหรือการป้องกันตนเอง สะท้อนถึงพัฒนาการอย่างต่อเนื่องของกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อตอบโจทยกรณีความขัดแย้งสมัยใหม่ เกณฑ์ที่เข้มงวดในการป้องกันตนเอง หรือหลักการ Caroline เป็นมาตรฐานที่สูงขึ้นต่อการกระทำทางทหารฝ่ายเดียว ซึ่งผลักดันให้รัฐต่าง ๆ หันไปใช้การทูตหรือแนวทางพหุภาคีเพื่อยุติข้อขัดแย้งมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของปฏิบัติการทางทหาร

การเมืองย่อมอยู่เหนือการทหารเสมอ ทำให้สงครามทุกครั้งมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่เฉพาะเจาะจง เพื่อรักษาสผลประโยชน์ของชาติหรือพันธมิตร โดย Carl von Clausewitz กล่าวว่า วัตถุประสงค์ทางการเมืองที่เป็นแรงจูงใจหลักของสงคราม จะเป็นตัวกำหนดทั้งวัตถุประสงค์ทางทหารที่ต้องบรรลุและระดับกำลังที่ต้องใช้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองอาจเป็นเรื่องการเมืองล้วน ๆ หรือผสมผสานกับวัตถุประสงค์ทางอุดมการณ์ ภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ การเงิน สังคม ชาติพันธุ์ และศาสนา

วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์การทหารมีเป้าหมายเพื่อยุติการต่อต้านของคู่กรณี ให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ซึ่งวัตถุประสงค์ทางการเมืองทั้งหมดจะยังไม่บรรลุ จนกว่าจะนำเอาความสำเร็จทางทหาร เข้ามาได้ด้วยในช่วงการสร้างเสถียรภาพ หลังจากฉกการสู้รบของสงครามยุติลง แม้ว่าวัตถุประสงค์ทางทหารต้องอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ทางการเมืองเสมอ แต่ B.H. Liddell Hart ก็เตือนว่า ผู้นำทางการเมืองต้องแน่ใจว่าเป้าหมายของสงครามจะบรรลุได้ด้วยวิธีการทางทหารที่มีอยู่ และอย่าเรียกร้องสิ่งที่จะทำไม่ได้ทางทหาร

กระบวนการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ทางการเมืองให้เป็นวัตถุประสงค์ทางทหารที่สมจริง (realistic) นั้น เป็นศิลปะมากกว่าวิทยาศาสตร์ และเป็นความรับผิดชอบหลักของผู้นำทหารระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีกักต้อยู่มาก ต้องมีทั้งความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และวิจรรย์ญาณที่เที่ยงตรง ปัจจัยในการกำหนดวัตถุประสงค์ทางทหารหรือยุทธศาสตร์ในยุทธบริเวณ ได้แก่ มีขีดความสามารถทางทหารพอ ประมาณระยะเวลาสู้รบได้ถูกต้อง มีข่าวกรองเชิงยุทธศาสตร์แม่นยำ และมีข้อสมมติฐานทางการเมืองและทางทหารที่สมจริง และยังคงคำนึงถึงองค์ประกอบที่มองไม่เห็น อาทิ ขวัญ กำลังใจ วินัย ความมุ่งมั่นในการรบ ทักษะและภาวะผู้นำ ความถูกต้องและสมบูรณ์ของหลักนิยม และปฏิกิริยาไหวพริบในการแก้ปัญหาทางยุทธวิธี เพื่อพลิกสถานการณ์ ที่มีกะจะมีน้ำหนักมากกว่าความเข้มแข็งเชิงตัวเลข แต่ก็ก็เป็นเรื่องปกติที่ความผิดพลาดมักเรียนรู้หลังจากล้มเหลวหรือพ่ายแพ้ในระหว่างการสู้รบ

ความสำเร็จของปฏิบัติการทางทหารไม่ได้วัดเพียงชัยชนะในการรบ แต่วัดจากการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่เป็นเหตุผลในการเริ่มต้นสงครามด้วย การแปลงเป้าหมายทางการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ทหาร เป็นความท้าทายที่สำคัญ และความผิดพลาดที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซึ่งมักนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อหรือเกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์หากไม่ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีศึกษา: สงครามรัสเซีย-ยูเครน (พลวัตการขยายตัวและการโต้ตอบ : conflict spiral)

ปฏิบัติการพิเศษทางทหารของรัสเซียในยูเครนที่เริ่มเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ ถือเป็นการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญของความขัดแย้งที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี ๒๐๑๔ ซึ่งรัสเซียได้ใช้ปฏิบัติการในพื้นที่สี่เท่าทั้งในไครเมียและในภูมิภาคดอนบาส เมื่อการปฏิบัติการรุกเริ่มขึ้น การโจมตีของรัสเซียต่อยูเครนยังดำเนินต่อเนื่อง ทำให้ความหวังในการบรรลุข้อตกลงสันติภาพลดน้อยลง แม้จะมีความพยายามทางการทูต รวมถึงการผลักดันที่นำโดยสหรัฐฯ และการเจรจาสันติภาพโดยตรงสองรอบระหว่างคณะผู้แทนจากรัสเซียและยูเครน แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าใดๆ โดยทั้งสองฝ่ายยังคงห่างไกลจากข้อตกลงการหยุดยิง ล่าสุดยูเครนเสนอการหยุดยิงแบบไม่มีเงื่อนไขเป็นเวลา ๓๐ วัน และการพบปะระหว่างประธานาธิบดีเซเลนสกีและประธานาธิบดีปูตินเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ที่ตึงเครียด แต่รัสเซียปฏิเสธการหยุดยิง เนื่องจากยูเครนได้ทำการโจมตีทางอากาศด้วยโดรนต่อสนามบินยุทธศาสตร์ของรัสเซีย ๔ แห่ง ก่อนวันนัดเปิดเจรจาเพียง ๑ วัน จึงทำให้ข้อเสนอของยูเครนนี้เป็นเพียงการประวิงเวลาให้กลุ่มนาโต้ทำการเพิ่มเติมกำลังและอาวุธในยูเครนเพื่อทำการรบในห้วงต่อไป ทั้งนี้ สถาบันเพื่อการศึกษาสงคราม (Institute for the Study of War) ประเมินว่ารัสเซียยังสร้างภาพลวงตาว่าเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการเจรจาอย่างสุจริตเพื่อยุติสงครามในยูเครน โดยรัสเซียปฏิเสธข้อเสนอซ้ำแล้วซ้ำเล่า และเงื่อนไขของรัสเซียในการยุติสงครามได้ขยายตัวและแข็งแกร่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากที่ระบุว่ายูเครนต้องสละเจตนากรณีในการเข้าร่วมนาโต้ Sergei Ryabkov รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศรัสเซีย ได้เพิ่มเงื่อนไขใหม่อีกคือ นาโต้ต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกลุ่มรัฐบอลติก พร้อมยืนยันกรณว่าการแก้ไขความขัดแย้งในยูเครนต้องแก้ไขที่สาเหตุหลัก คือ การที่นาโต้ขยายตัวทางตะวันออกมาเผชิญหน้ากับรัสเซีย และหากไม่แก้ไขปัญหานี้

ย่อมเป็นไปได้เลยที่จะแก้ไขความขัดแย้งในภูมิภาคยูโร-แอตแลนติกที่เป็นอยู่ ฝ่ายนาโต้ได้ตอบสนองด้วยการเสริมกำลังทางทหารในกลุ่มรัฐบอลติกด้วยกำลังรบข้ามชาติและกองพลน้อยเข้าไปวางกำลังในหลายประเทศ การเสริมกำลังครั้งนี้เกิดขึ้นหลังรัสเซียโจมตียูเครน เพื่อแสดงความเข้มแข็งของพันธมิตรและความสมารถที่จะตอบสนองต่อการรุกราน สำหรับสวีเดนและฟินแลนด์ก็เข้าร่วมนาโต้ด้วย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากจุดยืนเดิมที่เป็นกลาง

ความขัดแย้งในกรณีนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่เข้ากันระหว่างเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และทรัพยากร (end – resource mismatch) โดยเป้าหมายของนาโต้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอได้กระตุ้นให้รัสเซียทำการโจมตีขนาดใหญ่สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์ระหว่างประเทศของผู้กระทำ และถูกสาธารณชนต่อต้าน ในด้านยูเครนนั้น ใช้การทูตสาธารณะด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องได้อย่างฉลาด เพื่อต่อต้านการโจมตีของรัสเซียและระดมการสนับสนุนจากนาโต้ กรณี รัสเซีย-ยูเครน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของแบบจำลองเกลียวความขัดแย้ง (conflict spiral) ที่การกระทำและการตอบโต้กันนำไปสู่การฝังรากลึกมากขึ้นแทนที่จะคลี่คลายความขัดแย้ง

การลดระดับความขัดแย้งไปสู่การปรองดอง

กลยุทธ์ทางการทูตเพื่อลดระดับความขัดแย้ง

การลดระดับความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ต้องใช้การสื่อสารที่ดี และกลยุทธ์ที่ปรับเปลี่ยนได้ การรักษาสันติภาพที่ยั่งยืนต้องมีการจัดการความตึงเครียดที่มีประสิทธิภาพ และมีกลไกในการแก้ไขข้อพิพาทก่อนที่จะบานปลาย

◆ การทูตเชิงป้องกันและการทูตในภาวะวิกฤต

การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) หมายถึง มาตรการทั้งหมดเพื่อป้องกันไม่ให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ขยายตัวเป็นความขัดแย้งและเพื่อ

หยุดยั้งการแพร่กระจาย สหประชาชาติเน้นการแก้ไขที่สาเหตุหลักของความขัดแย้ง โดยบูรณาการสันติภาพ ความมั่นคง สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ครอบคลุม เปลี่ยนวัฒนธรรมจากการตอบสนองไปสู่วัฒนธรรมการป้องกัน สเปนสนับสนุนความมุ่งมั่นนี้ โดยเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ประชาคมระหว่างประเทศต้องส่งเสริมการใช้เครื่องมือเชิงป้องกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เล่นในท้องถิ่นและการพูดคุยข้ามวัฒนธรรมและศาสนา

การทูตในภาวะวิกฤต (crisis diplomacy) หมายถึง ความพยายามทางการทูตและกลยุทธ์ที่ประเทศ ต่าง ๆ ใช้จัดการและแก้ไขวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ อาทิ การขัดกันด้วยกำลัง ภัยพิบัติ วิกฤตเศรษฐกิจ หรือภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข การทูตแบบนี้ผสมผสานการเจรจา การไกล่เกลี่ย และปฏิบัติการรักษาสันติภาพ โดยที่การใช้กำลังจะเป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อวิธีการทางการทูตทั้งหมดล้มเหลว หรือเมื่อมีภัยคุกคามที่ใกล้จะเกิดขึ้นต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ การทูตในภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพต้องใช้ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีทั้งการคิดเชิงยุทธศาสตร์ และมีการสื่อสารระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพและองค์กรระหว่างประเทศเข้าร่วมอยู่ในกลยุทธ์การแก้ปัญหา

◆ กรณีศึกษา ชีปนาวุธคิวบา ๑๙๖๒ (การทูตในภาวะวิกฤตที่ประสบความสำเร็จ : ripeness theory)

ในวิกฤตการณ์นี้ สหรัฐฯ และโซเวียต เกิดการเผชิญหน้ากันโดยตรง จนเสี่ยงต่อการเกิดสงครามนิวเคลียร์ ประธานาธิบดี John F. Kennedy ใช้กำลังทางเรือทำการปิดล้อมทางทะเลต่อคิวบา ซึ่งเรียกว่า การกักกัน เพื่อป้องกันการส่งชีปนาวุธและอุปกรณ์ของโซเวียตไปที่คิวบา มาตรการนี้มีความเด็ดขาดและวัดผลได้อย่างชัดเจน กลยุทธ์หลักออกแบบมาเพื่อให้โอกาสทางการทูต พร้อมกับส่งสัญญาณความมุ่งมั่นของสหรัฐฯ การแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นผ่านการทูตแบบสองช่องทาง (dual-track diplomacy) มีทั้งการแสดงท่าทีสาธารณะที่แข็งกร้าวควบคู่ไปกับการเจรจาส่วนตัวอย่างเงียบ ๆ

จนได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ โขเวียตถอนซีปนาวุธออกจากคิวบา และกับการที่สหรัฐฯ ถอนซีปนาวุธ Jupiter ออกจากตุรกีอย่างเงิบๆ ซึ่งผลลัพธ์นี้หลีกเลี่ยงสงครามนิวเคลียร์ได้ กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงพลังของการทูตของผู้นำระดับนโยบายในยามวิกฤต

การทูตเชิงป้องกันและการทูตในภาวะวิกฤต แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าแทรกแซงตั้งแต่เนิ่นๆ และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อป้องกันการขยายตัวและจัดการความตึงเครียด ต้องใช้ความสามารถในการสร้างทางออกที่คู่กรณียอมรับร่วมกันได้ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีเดิมพันสูงต้องหาจุดลงตัวที่ละเอียดอ่อน

◆ การไกล่เกลี่ยและมาตรการสร้างความไว้วางใจ

การไกล่เกลี่ย (mediation) เป็นรูปแบบของการเจรจาที่บุคคลที่สามที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ ช่วยคู่กรณีหาทางออกที่ไม่สามารถหาได้เอง การไกล่เกลี่ยเป็นสิ่งที่ไม่เป็นทางการ ยืดหยุ่น และเป็นส่วนตัว ประกอบด้วยสามขั้นตอนที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเปิดประเด็น คือ วางกฎพื้นฐานและลำดับเวลา การแก้ปัญหา คือ ให้คู่กรณีหารือประเด็น ผลประโยชน์ ทางออกที่เป็นไปได้ รวมถึงการพูดคุยส่วนตัวกับผู้ไกล่เกลี่ย และการปิดประเด็น คือ คู่กรณีระบุเงื่อนไขในการแก้ไขข้อพิพาทและร่างเอกสารข้อตกลง กลยุทธ์ที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยนั้น รวมถึงกลยุทธ์ด้านกระบวนการ คือ ผู้ไกล่เกลี่ยควบคุมวาระการประชุม เวลา และการจัดการการประชุม กลยุทธ์ด้านการสื่อสาร คือ ผู้ไกล่เกลี่ยใช้การส่งเสริมความร่วมมือและการสื่อสาร และกลยุทธ์ด้านสั่งการ คือ ผู้ไกล่เกลี่ยมีและใช้อิทธิพลต่อการอภิปรายและทางออกโดยการข่มขู่ด้วยการคว่ำบาตรทางการทูตหรือเสนอสิ่งจูงใจ

มาตรการสร้างความไว้วางใจ (confidence-building measures - CBMs) เป็นสิ่งที่กระทำเพื่อลดการโจมตีระหว่างคู่กรณีในสถานการณ์ความขัดแย้ง มาตรการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อทำให้พฤติกรรมของรัฐต่างๆ หรือ

กลุ่มต่อต้านการค้าการณได้มากขึ้น มักเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลนี้ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับกองกำลังติดอาวุธและอุปกรณ์ทางทหาร CBMs แบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านข้อมูล การปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร ด้านการอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบและการสังเกตการณ์ และด้านการจำกัด โดยต้องมีการจัดตั้งกลไกที่ใช้ปฏิบัติได้ อาทิ สายด่วนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ การแจ้งล่วงหน้าในการซ้อมรบ และข้อตกลง Open Skies ที่ยอมให้สังเกตการณ์ในพื้นที่ที่กำหนด

การไกล่เกลี่ยและการสร้างความไว้วางใจ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ลดระดับความขัดแย้งและสร้างเงื่อนไขสำหรับสันติภาพ การไกล่เกลี่ยช่วยให้คู่กรณีสื่อสารและค้นหาทางออกร่วมกัน ขณะที่การสร้างควมไว้วางใจ สร้างความโปร่งใสและลดความสงสัย ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับความร่วมมือ การใช้สิ่งเหล่านี้ตั้งแต่เนิ่น ๆ สามารถป้องกันการขยายตัวและสร้างความไว้วางใจที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งในระยะยาว

ปฏิบัติการทางทหารในการลดระดับความขัดแย้ง

แม้ว่าโดยทั่วไปจะใช้เมื่อความขัดแย้งขยายตัว แต่ปฏิบัติการทางทหารก็สามารถมีบทบาทสำคัญในการลดระดับความขัดแย้งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการรักษาสันติภาพและการสนับสนุนทางการทูต

◆ การทูตทหารและการสนับสนุนทางทหารสำหรับการริเริ่มทางการทูต

การทูตทหาร (defense diplomacy : military diplomacy) คือ การใช้บุคลากรทางทหารในบริบทอื่นๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ การฝึกอบรมร่วม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการเยี่ยมชมเรือ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการทูตของประเทศและส่งเสริมความมั่นคงของรัฐ เป้าหมายคือ การร่วมกำหนดและดำเนินนโยบายความมั่นคงของรัฐ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มั่นคง การทูตทางทหารเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของยุทธศาสตร์ทหารที่จะก้าวข้ามการใช้กำลัง ซึ่งเป็นที่

ยอมรับในฐานะองค์ประกอบหลักของหลักนิยมทางทหารและองค์ประกอบของยุทธศาสตร์โลก

การสนับสนุนทางทหาร กรณีที่ชัดเจน คือ การสนับสนุนทางทหารของสหรัฐฯ สำนักงานความช่วยเหลือด้านความมั่นคงของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้พัฒนานโยบายความช่วยเหลือทางทหารและบริหารจัดการเงินทุนความช่วยเหลือด้านความมั่นคงผ่านโครงการความช่วยเหลือต่างประเทศ ๓ โครงการ ได้แก่

➡ การให้เงินทุนทางทหารต่างประเทศ (Foreign Military Financing : FMF) ให้ความช่วยเหลือแบบ ให้เปล่าเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ บริการ และการฝึกอบรมจากสหรัฐฯ เป้าหมาย คือ ส่งเสริมผลประโยชน์ของสหรัฐฯ โดยทำให้พันธมิตรและหุ้นส่วนมีความพร้อมและได้รับการฝึกเพื่อทำงานร่วมกันในเป้าหมายด้านความมั่นคง

➡ การฝึกศึกษาและอบรมทางทหารระหว่างประเทศ (International Military Education and Training : IMET) เป็นส่วนสำคัญของความพยายามความช่วยเหลือด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ โดยส่งเสริมเสถียรภาพและความสามารถในการป้องกันระดับภูมิภาคผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาทางทหารอย่างมืออาชีพ

➡ ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (Peacekeeping Operations : PKO) สนับสนุนความพยายามระหว่างประเทศเพื่อสร้างเสถียรภาพแบบพหุภาคี รวมถึงภารกิจที่ไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากสหประชาชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่การวางกำลังที่เป็นกลางระหว่างคู่กรณีเพื่อยุติการนองเลือด และสร้างเขตกันชนเพื่อป้องกันการขยายตัว

การทูตทางทหารและการสนับสนุนทางทหาร แสดงให้เห็นว่า กองทัพไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทำสงครามเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการรักษาสันติภาพและการลดระดับความขัดแย้งอีกด้วย การสร้างความ

สัมพันธ์ระหว่างกองทัพ การฝึกอบรมร่วม และการให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความเข้าใจผิด และสร้างความร่วมมือที่จำเป็นต่อการจัดการความขัดแย้ง

◆ กรณีศึกษา: สงครามบอสเนีย (๑๙๙๒-๑๙๙๕) และบทบาทของนาโต้

นาโต้ปฏิบัติการตอบสนองวิกฤตในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา นับว่าเป็นครั้งแรกของการใช้กำลังขนาดใหญ่ของนาโต้ทั้งเพื่อการทหารและการสร้างสันติภาพ ด้วยปฏิบัติการบังคับใช้เขตห้ามบิน การสนับสนุนทางอากาศอย่างใกล้ชิด และการโจมตีทางอากาศเพื่อป้องกันเขตปลอดภัยที่สหประชาชาติกำหนด หลังการลงนามในข้อตกลงสันติภาพ Dayton ในปี ๑๙๙๕ นาโต้ส่งกองกำลังแทรกแซงเพื่อสันติภาพ (IFOR) ซึ่งต่อมาคือ กองกำลังรักษาเสถียรภาพ (SFOR) เพื่อดำเนินการตามข้อตกลง รักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งภาคพลเรือนและการเมือง การกิจของ SFOR รวมถึงการลาดตระเวน การเก็บและทำลายอาวุธที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน การสนับสนุนการปฏิรูปการระบบทหาร และการช่วยเหลือส่งกลับผู้ลี้ภัยและผู้พลัดถิ่น นาโต้ตั้งกองบัญชาการในซาราเยโวไว้เป็นที่ปรึกษา และช่วยเหลือบอสเนียในการพัฒนาและการปฏิรูปกองทัพ

ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ คือ การใช้กำลังทางทหารเพื่อวัตถุประสงค์ในการลดระดับความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ บทบาทของกองกำลังที่เป็นกลางในการแยกคู่กรณีและการบังคับใช้ข้อตกลงหยุดยิงสำคัญมากในการสร้างพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองภายในและวิกฤตด้านมนุษยธรรม ความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากนานาชาติที่แข็งแกร่งและอำนาจอธิปไตยขององค์การสหประชาชาติที่ชัดเจน

◆ กรณีศึกษา: สันติภาพในไอร์แลนด์เหนือ (การเจรจาและการแบ่งอำนาจ : structural change model)

ข้อตกลง Good Friday หรือ Belfast Agreement เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๑๙๙๘ ได้ยุติความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือ หรือ The Troubles

ที่ยาวนานถึง ๓๐ ปี ลงได้ ปัญหานี้โยงยัดกับประวัติศาสตร์การแบ่งแยกทางการเมืองและศาสนาที่ยาวนาน ระหว่างกลุ่มชาตินิยมคาทอลิกที่เห็นว่าถูกเลือกปฏิบัติและต้องการรวมชาติกับไอร์แลนด์ กับกลุ่มสหภาพโปรเตสแตนต์ที่ต้องการคงสถานะไอร์แลนด์เหนืออยู่ในสหราชอาณาจักร

เส้นทางสู่สันติภาพในช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ มีความซับซ้อนและเป็นนวัตกรรม มีทั้งการประชุมลับ การทูตแบบ Shuttle และการลงประชามติ ประธานาธิบดี Bill Clinton แต่งตั้งวุฒิสมาชิก George Mitchell ให้เป็นที่ปรึกษาพิเศษด้านความริเริ่มในไอร์แลนด์ โดดเด่นมากในฐานะ “ผู้ไกล่เกลี่ยที่ซื่อตรง” ข้อตกลง Good Friday ได้จัดตั้งรัฐบาลที่จัดสรรอำนาจระหว่างกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ใหม่ให้ไอร์แลนด์กับสหราชอาณาจักร รวมทั้งมีข้อกำหนดในการปลดอาวุธ การปฏิรูปตำรวจ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แม้บรรลุสันติภาพข้อตกลงแล้ว แต่การปรองดองยังต้องใช้เวลานาน โดยที่พิพาทในท้องทุ่ง และกลุ่มชุมชนยังคงทำงานเพื่อรักษาความทรงจำ ส่งเสริมความเข้าใจ และสร้างสะพานเชื่อมเพื่อไปสู่อนาคต

กระบวนการสันติภาพไอร์แลนด์เหนือ เป็นการลดความขัดแย้งและการปรองดองที่ประสบความสำเร็จผ่านการเจรจาที่ครอบคลุม มีการกระจายและจัดสรรอำนาจระหว่างกลุ่ม และการสนับสนุนจากนานาชาติ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าแม้ในความขัดแย้งที่ฝังรากลึกและยาวนาน การแก้ไขปัญหาก็เป็นไปได้เมื่อมีความมุ่งมั่นทางการเมืองและกลไกที่เหมาะสม

การปรองดองและการสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง กลยุทธ์ในการสร้างสันติภาพและการปรองดอง

การสร้างสันติภาพมีเป้าหมายเพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนโดยการแก้ไขปัญหาลึกในสังคม รวมถึงรากเหง้าของความขัดแย้ง อาทิ การกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ไม่เท่าเทียม การขาดการเป็นตัวแทนทางการเมือง หรือ

ความยากจน สันติภาพที่มั่นคงต้องถูกสร้างขึ้นบนรากฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่แข็งแกร่ง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม

การปรองดอง (reconciliation) เป็นหัวใจของการสร้างสันติภาพ ที่ประสบความสำเร็จ และต้องให้คู่กรณีในความขัดแย้งยอมรับความรับผิดชอบ และความผิดของตนเองโดยสมัครใจ แม้ฝ่ายหนึ่งจะผิดมากกว่าอีกฝ่าย แต่ในความขัดแย้งที่ยืดเยื้อซึ่งต้องมีการสร้างสันติภาพ คู่กรณีมักมีส่วนร่วมอยู่ใน ปัญหาบางส่วน สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตต้องถูกเปิดเผยและให้อภัย พร้อมทั้งส่งเสริม การเยียวยาและหลักนิติธรรม กลยุทธ์การปรองดองรวมถึงการมีกลไก ทำความจริงให้ปรากฏ อาทิ คณะกรรมการค้นหาข้อเท็จจริง ศาลอาชญากรรม สงคราม เพื่อตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีต

ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) มุ่งเน้นการ สร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างเหยื่อและผู้กระทำ มีความสำคัญกว่าความ ยุติธรรมเชิงลงโทษแบบตะวันตก ซึ่งมักมองข้ามความต้องการของเหยื่อ และซ้ำเติมความบอบช้ำ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่อิงชุมชน ช่วยนำไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืนได้

มิติส่วนบุคคลในการสร้างสันติภาพเกี่ยวกับการเยียวยาเหยื่อจาก เหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจ อาทิ ภัยคุกคามหรืออันตรายต่อครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือชุมชน การส่งเสริมการเยียวยาผ่านการเล่าเรื่อง พิธีการ หรืออนุสรณ์สถาน ครอบครัวที่เข้มแข็งสำคัญมากต่อกระบวนการ เยียวยาอนึ่ง การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีข้อจำกัดเมื่อมีเหยื่อจำนวนมาก ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลที่ดีพอ เหยื่อความรุนแรงในอดีตก็เสี่ยง ที่จะกลายเป็นผู้กระทำความรุนแรงในอนาคตเสียเอง กลายเป็นวงจรความรุนแรงต่อไป

การสร้างสันติภาพเป็นกระบวนการที่ยาวนานและซ้ำ กินเวลา หลายปีหรือนับทศวรรษ การสร้างสันติภาพและการปรองดองจึงเป็นสิ่ง

สำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากความขัดแย้งไปสู่สันติภาพ การแก้ไขมูลฐานของความขัดแย้ง การสร้างสถาบันที่แข็งแกร่ง และการเยียวยาบาดแผลทางสังคมและจิตวิทยาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการป้องกันการกลับมาของความรุนแรงและสร้างสังคมที่ฟื้นตัวได้

กระบวนการและกลยุทธ์ในการสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง

การสร้างสันติภาพในสังคมหลังความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับชุดของกระบวนการและกลยุทธ์ที่ซับซ้อนซึ่งมีเป้าหมายเพื่อบรรลूसันติภาพที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระบวนการนี้ดำเนินไปผ่านกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่การหยุดยิงและการตั้งถิ่นฐานใหม่ของผู้ลี้ภัย ไปจนถึงการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

การควบคุมความรุนแรงและการสร้างความมั่นคง การสร้างสันติภาพเริ่มต้นเมื่อความขัดแย้งถูกควบคุม ได้มากพอที่จะดำเนินกิจกรรมทางสังคมตามปกติและสามารถฟื้นฟูได้ ความปลอดภัยทางกายภาพเป็น ข้อกังวลหลักเนื่องจากความรุนแรงหรือการข่มขู่ด้วยความรุนแรงอาจไม่ยุติลงทันทีหลังจากการตกลงเจรจา การลดกำลังทหารและกองกำลังติดอาวุธ และการสร้างเขตปลอดภัยเป็นขั้นตอนสำคัญเบื้องต้นในการสร้างเสถียรภาพในสถานการณ์ที่ผันผวน

มาตรการสร้างความไว้วางใจ การทำให้ความสัมพันธ์เป็นปกติได้ รับการสนับสนุนจากมาตรการสร้างความไว้วางใจและการยอมรับความมั่นคงร่วมกัน มาตรการเหล่านี้ช่วยบรรเทาความขัดแย้งภายในรัฐโดยการกำหนดบรรทัดฐานและความคาดหวังที่ชัดเจนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การสื่อสารปกติระหว่างอดีตคู่กรณีสามารถเพิ่มความไว้วางใจข้ามความแตกแยกทางชาติพันธุ์ได้

การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและการสร้างสถาบัน

การสร้างสันติภาพเป็นกระบวนการที่ต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับมิติทางกายภาพ สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณของระบบความขัดแย้ง ต้องมีการมีส่วนร่วมทุกระดับหลากหลายมิติ ที่สำคัญ ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือคู่กรณีให้ทิ้งอดีตแห่งความรุนแรงและความแปลกแยกไว้เบื้องหลัง เพื่อให้สันติภาพอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาหลายกรณีแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการแก้ปัญหาที่รากเหง้าของความขัดแย้ง การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และการมีส่วนร่วมจากทุกระดับของสังคม การลงทุนที่มุ่งการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้างความไว้วางใจและการเยียวยา เป็นภาพรวมของการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน

การร่างรัฐธรรมนูญและการจัดการเลือกตั้งทั่วไป เป็นขั้นตอนทางกฎหมายในการสร้างโครงสร้างทางการเมือง การเปลี่ยนผ่านอย่างสันติต้องมีรัฐบาลที่ทำงานได้ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยมีข้อคาดหวังและกฎเกณฑ์ที่ยอมรับร่วมกันสำหรับพลวัตระหว่างกลุ่ม การแบ่งปันอำนาจ อาทิ ระบบสัดส่วน หรือโครงสร้างรัฐบาลกลาง สามารถบรรเทาความแตกแยกของกลุ่มและปกป้องสิทธิชนกลุ่มน้อยได้

การฟื้นฟูทางสังคม การบำบัด และการปรองดอง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกระบวนการสันติภาพ การฟื้นฟูทางสังคมจะช่วยสร้างความสามารถของกลุ่มชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วม และการสนทนาร่วมกัน การเปิดเผยความจริงและความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีตเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันการละเมิดในอนาคต

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะสาธารณชนต้องการการรับประกันสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมขั้นพื้นฐาน สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการละเมิดในอนาคต

การพัฒนาเศรษฐกิจ ช่วงหลังสงครามต้องบรรเทาเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมักเป็นรากเหง้าของสงคราม การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

การเชื่อมโยงกระบวนการระยะสั้นกับระยะยาว ตารางเวลาต้องพิจารณาการเชื่อมโยงระหว่างการจัดการวิกฤตระยะสั้นและกลยุทธ์ระยะยาวสำหรับการสร้างชุมชนที่ยั่งยืน การตอบสนองฉุกเฉินระยะสั้นต้องตามด้วยการระดมทรัพยากร การฝึกอบรมอย่างมืออาชีพ และการฟื้นฟูการทำงานของฝ่ายบริหาร

บทบาทและการประสานงานของบุคคลที่สาม กิจกรรมการใกล้เคียงต่าง ๆ ตั้งแต่การป้องกันความรุนแรงจนถึงการฟื้นฟูสังคม ดำเนินการโดยบุคคลที่สามได้ การประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ อาทิ สหประชาชาติ องค์การระดับภูมิภาค องค์การพัฒนาเอกชน และประเทศผู้บริจาค เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของการลงทุนและกิจกรรม

กรณีศึกษา ความสำเร็จในการสร้างสันติภาพและการปรองดองในระดับนานาชาติ

โครงการสันติภาพเชิงบวกในยูกันดา โครงการนี้มุ่งที่การยกระดับการเรียนรู้หนังสือในโรงเรียนในกรุงกัมปาลา โดยใช้แนวคิดสันติภาพเชิงบวก มีการปลูกต้นไม้ผลและผักเพื่อลดการขโมยของนักเรียนในสวนใกล้เคียง และจัดโครงการอาหารกลางวัน ที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและสถิติการเข้าเรียนที่สูงขึ้น การจัดหาอุปกรณ์การศึกษาช่วยดึงดูดนักเรียนมากขึ้น และปรับปรุงความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ในด้านการจัดการทุจริต ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการความโปร่งใสเพื่อตรวจสอบเงินทุนและสิ่งของบริจาค โครงการยังร่วมมือกับสถานีวิทย์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ข่าวสารและปรับปรุงข้อมูลเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปได้

อย่างรวดเร็วและเพิ่มการติดตามดูแลกิจกรรมโครงการ ผลลัพธ์ คือ มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นกว่าสองเท่าและระดับการรู้หนังสือดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญภายในเวลา ๒ ปี

โครงการ Peace 911 ในเมืองดาเวา ประเทศฟิลิปปินส์ โครงการนี้ตอบสนองต่อปัญหาการก่อความไม่สงบของคอมมิวนิสต์ในเขต Paquibato ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งรุนแรงนานกว่า ๔๐ ปี คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านสันติภาพและการพัฒนาเมืองดาเวาได้ปรึกษาร่วมกับหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อรับฟังข้อกังวลของชุมชน ซึ่งพบว่าคนในท้องถิ่นหวาดหวั่นและหวาดกลัว โครงการได้จัดการฝึกอบรมการทำสวนในภาชนะสำหรับผู้หญิง ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถปลูกผักออร์แกนิกสำหรับครอบครัวและสร้างรายได้เล็กน้อยจากการขายผักให้เพื่อนบ้าน ผลลัพธ์คือภายในเก้าเดือน กองทัพประกาศว่า Paquibato ปลอดภัยจากการก่อความไม่สงบของคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ไม่ธรรมดา

การสร้างสันติภาพในบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา โครงการ “Building Long Lasting Peace in Bosnia and Herzegovina: Investment in the Future” ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสร้างสันติภาพของเลขาธิการสหประชาชาติ มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงมุมมองของเยาวชนเกี่ยวกับความขัดแย้งในอดีต ต่อต้านการแก้ไขประวัติศาสตร์ ส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสงคราม และแก้ไขการปฏิเสธการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์จากการวิเคราะห์

ภูมิทัศน์ความมั่นคงระหว่างประเทศในปัจจุบันเป็นสเปกตรัมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งความเข้าใจแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับสงครามและสันติภาพไม่เพียงพออีกต่อไป ความขัดแย้งในพื้นที่สีเทา สงครามแบบไม่ปกติ และสงครามลูกผสมได้กลายเป็นรูปแบบที่โดดเด่นในการบรรลุ

วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์โดยไม่ต้องทำสงครามเต็มรูปแบบ โดยอาศัยความคลุมเครือและการปฏิเสธความรับผิดชอบ

ประสิทธิภาพของการป้องปรามแบบดั้งเดิมถูกท้าทายในบริบทเหล่านี้ ซึ่งต้องใช้การปรับตัวของกลยุทธ์ รวมถึงการทูตเชิงบีบบังคับและการใช้กำลังทางทหารแบบจำกัด การทูตเชิงบีบบังคับทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญระหว่างการทูตบริสุทธิ์และการใช้กำลังทางทหาร โดยพยายามบังคับให้คู่กรณีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านการข่มขู่ที่น่าเชื่อถือและมาตรการที่ต่ำกว่าสงคราม

การลดระดับความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุม ซึ่งรวมการทูตเชิงป้องกัน การไกล่เกลี่ย มาตรการสร้างความไว้วางใจ และปฏิบัติการสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการพลวัตการขยายตัวที่ซับซ้อน การรับรู้ถึงภาวะชะงักงัน ที่เจ็บปวดซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ และการแก้ไขรากเหง้าของความขัดแย้งอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความพยายามระยะยาวที่ต้องใช้ความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมจากทุกระดับของสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์สเปกตรัมความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ซับซ้อนนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไปนี้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศ ได้แก่

พัฒนาแนวคิดความขัดแย้งแบบองค์รวม รัฐควรรักษาแนวคิดความขัดแย้งที่ครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งยอมรับความต่อเนื่องของสงครามและสันติภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับปฏิบัติการในพื้นที่สีเทา สงครามแบบไม่ปกติ และสงครามลูกผสม การเข้าใจว่าคู่กรณีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ได้โดยไม่ต้องทำสงคราม ที่เปิดเผยนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การตอบโต้ที่เหมาะสม

มีการบูรณาการเครื่องมือทางทหารและการทูต นโยบายต่างประเทศให้เน้นการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างเครื่องมือทางทหารและทางการทูต โดยที่การทูตต้องได้รับการสนับสนุนจากความแข็งแกร่งทางทหาร

บรรณานุกรม

- Boulding, Elise. Building a Global Civic Culture: Education for an Interdependent World. Syracuse, NY: Syracuse University Press, 1990.
- Clausewitz, Carl von. On War. Edited and translated by Michael Howard and Peter Paret. Princeton University Press, 1976.
- Glasl, Friedrich. Confronting Conflict: A First-Aid Kit for Handling Conflict. Stroud, UK: Hawthorn Press, 1999.
- Hart, B. H. Liddell. Strategy. New York: Meridian, 1991. Medea, Andra. Conflict Unraveled: A New Paradigm for De-/escalation, Mediation, and Managing the Art of Healthy Conflict. Amherst, MA: Humanity Press, 2011.
- Caroline Case (1837). In International Law.
- Vienna Convention on Diplomatic Relations, 1961. United Nations Treaty Series 500, no.7310.
-

ปตท. แข็งแรงร่วมกับสังคมไทย
และเติบโตในระดับโลกอย่างยั่งยืน

The Russo-Ukrainian War

๒๐๑๔ - ปัจจุบัน (๒๐๒๕): สงคราม & คนอลเวง

โดย น.อ.จเร โฉมเฉลา

ตอนที่ ๑: วลาดิมีร์ ปูติน ... สถาปนิกแห่งความขัดแย้ง

“The first, the supreme, the most far-reaching act of judgment that the statesman and commander have to make is to establish by that test the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that is alien to its nature.”

“สิ่งแรกอันสำคัญสูงสุดและส่งผลอย่างไพศาล อันขุนพลและผู้ครองรัฐพึงกระทำ คือการพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าสงครามที่เขากำลังจะกระทำนั้นเป็นสงครามประเภทใด โดยไม่เข้าใจผิดหรือพยายามบิดเบือนมัน ให้แปลกแยกไปจากธรรมชาติที่แท้จริงของมัน”

- คาร์ล ฟอน เคลาส์วิตซ์, นักการทหารชาวปรัสเซียผู้นิพนธ์
พิชัยสงคราม “ON WAR” ในยุคสงครามนโปเลียน

✦ ๑. อารัมภบท...ธรรมชาติแห่งสงคราม

“สงครามคือความดำรงคงอยู่หรือล่มสลายของประเทศ จะมีพิเคราะห์ให้จงหนักมิได้” อมตะวาจาสามพันปีของท่านซุนวูนี้ เป็นประโยคแรกในพิชัยสงครามซุนวู อันแสดงถึงความสำคัญยิ่งยวดของมัน เป็นการเตือนให้ผู้ครองแคว้นต่าง ๆ คิดให้ถี่ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่การเผชิญโชคในสนามรบ ในเมื่อการปะทะกันของรัฐมีเดิมพันสูงขนาดนั้น น่าแปลกใจที่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ก็ยังนิยมใช้สงครามเป็นเครื่องตัดสินความไม่ลงรอยกันตลอดมา เพราะเหตุใด?

สงครามระหว่างยูเครนรัสเซีย ที่ดำเนินมาตั้งแต่ ๒๐๑๔ จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีทีท่าว่าจะจบลง เป็นสงครามที่มีความแปลกประหลาด น่าสนใจในตัวของมันเอง เมื่อตัวละคร ๕ ฝ่าย ๕ ผู้นำ ที่เป็นตัวละครหลัก กล่าวคือ ท่านวลาดิมีร์ ปูตินแห่งรัสเซียผู้รุกราน ท่านโวโลดิเมียร์ เซเลนสกีแห่งยูเครนผู้ป้องกัน ท่านสีจิ้นผิงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนศัตรูผู้คอยแอบช่วยเหลือรัสเซีย ท่านโดนัลด์ ทรัมป์ผู้ไม่สนกระแสโลกเพื่ออุดมการณ์ส่วนตัว และผู้นำชาตินิยมยุโรปและ NATO หลายชาติรวมทั้ง อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันมัดรวมกัน ที่จำใจต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยหนุนยูเครนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

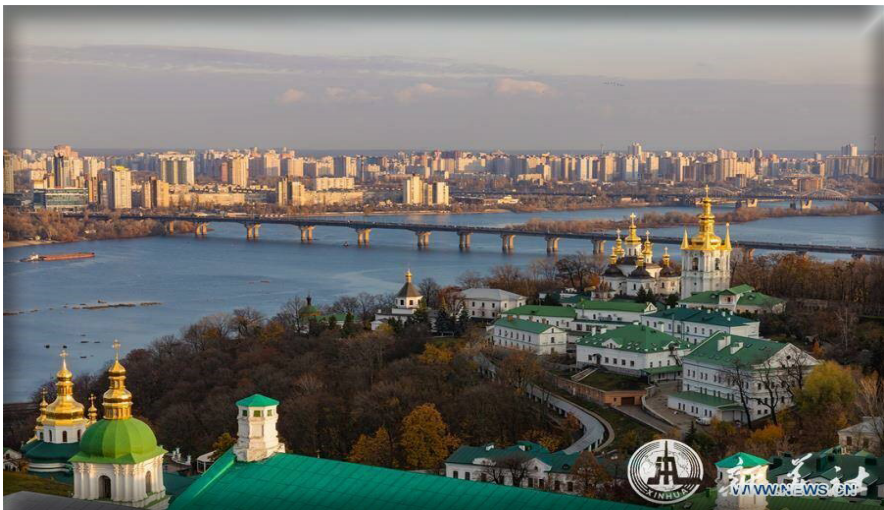
ท่านเคลาส์วิตซ์ ได้เสนอมุมมองอันลึกซึ้งไว้ว่า “สงครามนั้นสามารถแปรสภาพได้ยิ่งกว่ากิ้งก่า โดยสามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น” การเข้าใจธรรมชาติของสงครามในแต่ละครั้งจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุที่ผู้มีอำนาจรัฐแต่ละคนตัดสินใจใช้กระสุนปืนแทนวาจาในการตกลงข้อพิพาท สงคราม แต่ครั้งมีความเหมือนและความต่าง ดังนั้นในแต่ละสงครามเราจะต้องพิจารณาและทำความเข้าใจในบริบทเฉพาะของมัน เราจะมาติดตามไล่เรียงย้อนไปในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างยูเครนและรัสเซีย และการกระทำของตัวละครสำคัญแต่ละตัว แล้วมาวิเคราะห์ โดยมีคำถามสำคัญก็คือ ตัวแสดงทั้ง ๕ ฝ่ายนี้ แต่ละฝ่าย

ตัดสินใจเข้าสู่สงครามหรือเข้ามามีส่วนร่วมเพราะอะไร มีเป้าหมายทางการเมืองอะไร แผนการดำเนินสงครามเพื่อเอาชนะได้วางไว้อย่างไร และท้ายที่สุด ผลที่ได้รับจากการทำสงครามคุ้มค่าหรือไม่

เนื่องจากความซับซ้อนของเรื่องราว และจำนวนตัวละครที่มีไม่น้อย จึงขอเริ่มต้นที่คู่สงคราม โดยเฉพาะตัวละครที่โดดเด่นที่สุดในฐานะผู้ที่ให้กำเนิดสงครามครั้งนี้ และถือกุญแจสู่จุดจบของมันไว้ให้น้อย...ท่านประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน แห่งรัสเซีย เป็นอันดับแรก

★ ๒. รัสเซีย-ยูเครน: ความหลังบนฟากฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์

ถ้าท่านเดินเล่นอยู่บริเวณกรุงเคียฟ มหานครโบราณของยูเครน ในปัจจุบันอันมีประวัติศาสตร์ย้อนหลังนับพันปี ทอดน่องไปตามแม่น้ำดนีเปอร์ (Dnieper River) ซึ่งไหลรินผ่ากลางเมือง จะพบว่ากรุงเคียฟตั้งอยู่บนสองฝั่ง แม่น้ำอันเก่าแก่สายนี้ เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของยูเครน มีความยาวเป็นอันดับสี่ของยุโรป และเป็นจุดเริ่มแห่งความรักความหลังของรัสเซียและยูเครน ณ จุดที่ประวัติศาสตร์ของทั้งสองชาตินี้ตัดกันเมื่อพันกว่าปีก่อน

กรุงเคียฟเหนือฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์
ที่มา: สำนักข่าวซินหัว

ท่านบูตินและรัฐมนตรีต่างประเทศของรัสเซีย ได้กล่าวอ้างไว้ในโอกาสต่าง ๆ อยู่หลายครั้ง ว่าแท้จริงยูเครนกับรัสเซียก็คือพี่น้องสืบลายเลือดเดียวกัน เหมือนพยายามจะบอกว่า ดังนั้นสงครามครั้งนี้ จึงเป็นเรื่องภายในระหว่างพี่กับน้องที่คนอื่นไม่เกี่ยว ผู้สันนิษฐานที่ชาวยุโรปบางคนกล่าวว่า นี่อาจจะเป็นอุบายทางการเมือง แต่มันมีความจริงอยู่ในนั้นมากน้อยเพียงใด

อันที่จริงคำกล่าวอ้างของท่านบูตินแม้จะไม่ถึงกับปราศจากข้อโต้แย้ง แต่ก็มีมูลความจริงสนับสนุนอยู่ไม่น้อย เมื่อสืบสาวราวเรื่องย้อนหลังไปประวัติศาสตร์ของยูเครนเป็นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์เอกราช และการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่ซับซ้อนยิ่ง มีทั้งความรักและความแค้นกับรัสเซีย โดยยูเครนและรัสเซียเคยมีสายสัมพันธ์อันยืนยานับพันปี ต่างก็เป็นชาวสลาฟตะวันออก มีต้นกำเนิดร่วมกันมาจากอาณาจักรเคียฟเวียนรุส (Kyivan Rus) ซึ่งเป็นสหพันธรัฐยุคกลางที่ดำรงอยู่ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๙ ถึงกลางศตวรรษที่ ๑๓ เคียฟเวียนรุสเป็นรัฐที่มีอำนาจครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นยูเครน เบลารุส และทางตะวันตกเฉียงเหนือของรัสเซียในปัจจุบัน ชื่อเคียฟเวียนรุสเป็นภาษาสแกนดิเนเวีย มีความหมายว่าดินแดนของชาวรุส ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษของชาวยูเครนได้เดินทางมาจากแถบสแกนดิเนเวีย เข้ามาปกครองชาวสลาฟในพื้นที่ดั้งเดิม (คำว่ารุสเป็นที่มาของ Rus ในรัสเซีย และ Rus ในเบลารุสด้วย) จนกลายเป็นอาณาจักรที่มีความรุ่งเรืองที่สุดในยุโรปช่วงศตวรรษที่ ๑๑ ซึ่งเป็นช่วงที่จักรวรรดิโรมันล่มสลายไปแล้วและเกิดการแตกแยกในยุโรปจนวนวายอย่างไร้ที่ติหลังจากการรุกรานของชาวมองโกลในศตวรรษที่ ๑๓ อาณาจักรนี้ก็แตกเป็นเสี่ยง ๆ โดยแผ่นดินที่จะเป็นยูเครนตกอยู่ภายใต้การควบคุมของโปแลนด์-ลิทัวเนียในที่สุด ในขณะที่มอสโกกลายเป็นมหาอำนาจที่โดดเด่นทางตะวันออก

อาณาจักรเคียฟเวียนรุสต้นกำเนิดร่วมของชาวรัสเซียและยูเครน

เมื่อเวลาผ่านมาถึงในศตวรรษที่ ๑๗ ยูเครนส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของโปแลนด์ แต่ในปี ๑๖๕๔ ผู้นำคอซแซค **บอธดาน คเมลนีตสกี** (Bohdan Khmelnytsky) ได้ลงนามใน **สนธิสัญญาเปเรยาสลาฟ** (Treaty of Pereyaslav) ขอเข้าอยู่ภายใต้การคุ้มครองของซาร์แห่งรัสเซียเพื่อต่อสู้กับโปแลนด์ ซึ่งทำให้ยูเครนเป็นพันธมิตรกับอาณาจักรรัสเซีย นี่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมยูเครนเข้าสู่เขตอิทธิพลของรัสเซียทีละน้อย จนกระทั่งรวมเข้ากับจักรวรรดิรัสเซียอย่างสมบูรณ์ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๘ กลายเป็นเมืองพี่เมืองน้องภายใต้มหาอำนาจเดียวกัน โดยในปี ค.ศ. ๑๗๙๓ ยูเครนฝั่งตะวันตกถูกผนวกเข้ากับจักรวรรดิรัสเซีย นำไปสู่การใช้นโยบาย “กลืนชาติเป็นรัสเซีย” (Russification) เช่น การห้ามใช้ภาษายูเครนและการบังคับ

ให้เปลี่ยนศาสนา ชาวยูเครนถูกจำกัดสิทธิทางวัฒนธรรมและการเมือง และถูกมองว่าเป็นพลเมืองชั้นรอง จนกระทั่งถึงยุคสหภาพโซเวียต (๑๙๒๒-๑๙๙๑) ภายหลังการปฏิวัติรัสเซียในปี ๑๙๑๗ ยูเครนกลายเป็นหนึ่งในสาธารณรัฐของสหภาพโซเวียตในปี ๑๙๒๒ และเมื่อถึงยุคของโจเซฟ สตาลินในทศวรรษ ๑๙๓๐ มีการบังคับใช้ระบบฟาร์มรวม (collectivization) ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ “โฮโลโดมอร์” (Holodomor) มหาทุพภิกขภัยที่คร่าชีวิตชาวยูเครนหลายล้านคน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยูเครนยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของมอสโก แม้จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมและการศึกษา แต่ก็ยังถูกจำกัดเสรีภาพทางการเมือง อย่างไรก็ตามคำกล่าวอ้างที่ว่ายูเครนและรัสเซียเป็นคนเชื้อสายเดียวกันก็ไม่ได้ไกลไปจากความจริงมากนัก แม้นักวิชาการอาจจะโต้แย้งในอีกมุมมองหนึ่ง ว่าทั้งสองแม้จะเป็นชาวสลาฟ แต่ก็มีที่มาต่างกัน ที่เห็นได้ชัดได้แก่ภาษายูเครน และภาษารัสเซีย เป็นคนละภาษาที่มีต้นกำเนิดต่างกัน

★ ๓. ใครเมีย...ของขวัญแห่งความสำนึกผิดและไถ่บาป?

ถ้ายูเครนจะเป็นน้อง ก็เป็นน้องที่ถูกกระทำจากน้ำมือพี่ชายอย่างแสนสาหัสโดยรัสเซียในนามสหภาพ โซเวียต ภายหลังการปฏิวัติรัสเซียในปี ๑๙๑๗ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่ทำให้จักรวรรดิรัสเซียล่มสลายลง และกลายมาเป็นสาธารณรัฐ ยูเครนได้ประกาศอิสรภาพในช่วงสั้น ๆ แต่ก็ถูกรวมเข้ากับสหภาพโซเวียตที่ก่อตั้งใหม่ระหว่างสงคราม โดยถูกรวมเข้าด้วยกันในปี ๑๙๒๒ ภายใต้การปกครองของโซเวียต ในฐานะรัฐหนึ่งในสหพันธรัฐ ยูเครนต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงนโยบายการผลิตแบบรวมการตามบังคับของสตาลิน ซึ่งนำไปสู่ความอดอยากครั้งใหญ่ที่เรียกว่าวิกฤตการณ์ โฮโลโดมอร์ (Holodomor) ระหว่างปี ๑๙๓๒-๑๙๓๓ ทำให้ชาวยูเครนล้มตายเป็นไปไม่ร่วงด้วยความหิวโหย เนื่องจากทางการโซเวียตบังคับให้ยูเครนส่งผลผลิตมันฝรั่งทั้งหมดให้รัสเซีย นอกจากนี้ยังส่งเจ้าหน้าที่พร้อมไม้แหลมยาว

แต่แล้ววันหนึ่งในปี ๑๙๕๔ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัสเซียและยูเครน
ยังคงเป็นรัฐภายใต้สหภาพโซเวียตร่วมกัน ประธานาธิบดี นิกิตา ครุสชอฟ
(Nikita Khrushchev) ก็ยกไครเมีย (Crimea) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย
ภายใต้สหภาพโซเวียต ให้กับยูเครนซึ่งในขณะนั้นยังเป็นรัฐหนึ่งของสหภาพ
โดยให้เหตุผลเป็นทางการว่าเพื่อเป็น “ของขวัญแห่งมิตรภาพอันเป็นนิรันดร์”
โดยประกาศว่าการโอนไครเมียให้ยูเครนเป็น “ของขวัญอันสูงส่งจากชาว
รัสเซียผู้เป็นที่ใหญ่” เพื่อเฉลิมฉลอง “มิตรภาพอันเป็นนิรันดร์” และ
“ความเป็นพี่น้อง” ระหว่างสองชนชาติ นี่คือเหตุผลที่ถูกประกาศต่อ
สาธารณชน ส่วนเหตุผลในการโอนย้ายที่แท้จริงยังคงเป็นที่ถกเถียงกัน แต่มี
ทฤษฎีหนึ่งอ้างว่าเหตุผลที่ครุสชอฟยกดินแดนไครเมียให้กับยูเครนนั้น
เป็นเพราะความสับสนผิดและต้องการจะไถ่บาปในสมัยสหภาพโซเวียต
อีกประการหนึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ก็มีบทบาทสำคัญ เนื่องจาก
ไครเมียต้องพึ่งพายูเครนอย่างมากในด้านน้ำและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น
สองปัจจัยนี้อาจเป็นสาเหตุที่อยู่ ๆ ครุสชอฟจึงได้ยกแหลมไครเมีย ซึ่งเป็น
ทางออกเดียวของรัสเซียสู่ทะเลดำให้กับยูเครน อันแสดงถึงความสัมพันธ์
ที่ดีและความไว้วางใจกัน หลังจากนั้นแม้ไครเมียจะเป็นส่วนหนึ่ง

ของยูเครน แต่ชาวโครเมียส่วนใหญ่เป็นชาวรัสเซีย ซึ่งยังคงพูดภาษารัสเซียและรักษาความผูกพันทางวัฒนธรรมกับรัสเซียไว้อย่างแน่นแฟ้น ในเวลานั้น ใครจะนึกกว่าสหภาพโซเวียตอันยิ่งใหญ่คับฟ้า จะล่มสลายในอีก ๓๗ ปีต่อมา การขีดเส้นแบ่งเขตแดนภายในเป็นเพียงเรื่องธุรการเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ เส้นแบ่งเขตการปกครองภายในนี้ ก็ได้กลายมาเป็น **เส้นพรมแดนระหว่างประเทศ** ขึ้นมาทันทีเมื่อยูเครนเป็นรัฐเอกราช ผลทำให้กองเรือทะเลดำของรัสเซียไม่มีทางออกทะเล และสร้างปัญหาที่ซับซ้อนตามมาภายหลัง อันนำไปสู่แผนการเจ้าเล่ห์แสนกลของ ทานปูตินที่ต้องมาดำเนินการยึดแหลมไครเมียคืนจากยูเครนในวันนี้

★ ๔. สัญญาลูกผู้ชาย ... สู่อกราชและการแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียต

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ยูเครนยังคงเป็นสาธารณรัฐสำคัญของโซเวียต ซึ่งมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจและการทหารของโซเวียตอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อสหภาพโซเวียตอ่อนแอลงในช่วงปลายทศวรรษ ๑๙๘๐ แรงผลักดันของยูเครนเพื่อเรียกร้องเอกราชก็มีมากขึ้น จนกระทั่งสหภาพโซเวียตในยุคของ มิคาอิล กอบาเชฟได้แตกสลายลง ต่อมาในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๑๙๙๑ รัฐสภายูเครนได้ประกาศเอกราช โดยทำการลงประชามติ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๙๙๑ ในครั้งนั้นมีชาวยูเครนมากกว่า ๙๖% โหวตสนับสนุน นี่ถือเป็นการแยกตัวอย่างเป็นทางการของยูเครนออกจากสหภาพโซเวียต

หลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ รัสเซียได้ให้การรับรองเอกราชของยูเครนอย่างเป็นทางการ ตามสนธิสัญญา ๓ ฉบับได้แก่ ข้อตกลงเบลเวจา (Belovezha Accords) โดยในวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๙๑ ผู้นำของรัสเซีย (บอริส เยลต์ซิน) ยูเครน (เลโอนิด คราฟชุก) และเบลารุส (สตานิสลาฟ ชูชเควิช) ได้ร่วมลงนามเพื่อประกาศว่าสหภาพโซเวียตได้สิ้นสุดลง และก่อตั้งเครือรัฐเอกราช (CIS) ขึ้นมาแทน ถือเป็นการยอมรับสถานะความเป็นรัฐเอกราชของแต่ละฝ่ายโดยปริยาย **พิธีสารอัลมา-อาตา (Alma-Ata Protocol)** ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๑๙๙๑ รัสเซีย ยูเครน และ

อดีตสาธารณรัฐโซเวียตอีก ๙ แห่ง ได้ร่วมลงนามเพื่อยืนยันการก่อตั้งเครือรัฐเอกราชอย่างเป็นทางการ นี่เป็นการตอกย้ำการยอมรับซึ่งกันและกันในฐานะรัฐเอกราช และท้ายที่สุด **บันทึกความเข้าใจบูดาเปสต์ (Budapest Memorandum) ปี ๑๙๙๔** รัสเซียภายใต้ประธานาธิบดี บอริส เยลซิน ได้ขอปลดอาวุธนิวเคลียร์ของยูเครนเพื่อนำกลับไปติดตั้งให้กับรัสเซียภายหลัง โดยธรรมชาติของสหภาพโซเวียต **บันทึกความเข้าใจบูดาเปสต์ ปี ๑๙๙๔** นี้เป็นข้อตกลงที่สำคัญอย่างยิ่ง ยูเครนยินยอมที่จะสละคลังอาวุธนิวเคลียร์ที่ได้รับมรดกตกทอดมาจากสมัยโซเวียต มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของโลกในขณะนั้น เพื่อแลกกับการที่รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรให้คำมั่นว่าจะเคารพอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของยูเครน และไม่คุกคามหรือใช้กำลังต่อยูเครน ดังนั้น ในช่วงแรกหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต รัสเซียไม่เพียงแต่ยอมรับเอกราชของยูเครนเท่านั้น แต่ยังให้การรับประกันความมั่นคงและอธิปไตยของยูเครนผ่านสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เริ่มตึงเครียดขึ้นในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการผนวก โครเมียโนปี ๒๐๑๔ และการรุกรานเต็มรูปแบบในปี ๒๐๒๒ ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดข้อตกลงที่รัสเซียเองเคยลงนามไว้อย่างชัดเจน ก่อให้เกิดคำถามอย่างมากเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือและความสามารถในการบังคับใช้ของบันทึกข้อตกลงนี้ เนื่องจากรัสเซียซึ่งเป็นหนึ่งในผู้รับรองความปลอดภัย กลับเป็นฝ่ายรุกรานยูเครนเสียเอง

★ ๕. วลาดิมีร์ ปูติน: จากสายลับเคจีบีสู่บัลลังก์เครมลิน

เอกราชและเสรีภาพของยูเครนที่ได้รับการรับประกันจากบอริส เยลซินนั้นช่างสั้นนัก เมื่อวลาดิมีร์ ปูติน ปรากฏตัวในพระราชวังเครมลิน ศูนย์กลางแห่งอำนาจของรัสเซีย เมื่อเวลาผ่านไปเพียง ๒๐ ปีเท่านั้น เส้นทางของ วลาดิมีร์ ปูติน ในการก้าวขึ้นสู่อำนาจ และพฤติกรรมของเขาในช่วงสงคราม เผยให้เห็นบุรุษที่มุ่งมั่นอย่างลึกซึ้งที่จะปรับเปลี่ยนอิทธิพล

ทางภูมิรัฐศาสตร์ของรัสเซีย อาชีพทางการเมืองอันโหดโผนของเขาเริ่มต้นด้วยการทำงานที่ **เคจีบี (KGB)** หน่วยงานข่าวกรองของสหภาพโซเวียตในปี ๑๙๗๕ หลังจากสำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐเลนินกราด (Leningrad State University) งานด้านจารชนทำให้เขาได้รับมอบหมายงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมนีตะวันออก โดยทำงานด้านการต่อต้านข่าวกรองและการสรรหาสายลับ เขาทำงานอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปีก่อนที่จะผันตัวเข้าสู่การเมือง หลังจากการล่มสลายของสหภาพ โซเวียต บุตินกลับมายังรัสเซียและทำงานในสำนักงานนายกเทศมนตรีของเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์กในตำแหน่ง **ที่ปรึกษาด้านกิจการต่างประเทศ** ให้นายกเทศมนตรีอานาโตลี ซอบชาก (Anatoly Sobchak) ซึ่งเป็นอาจารย์กฎหมายเก่าของเขา หลังจากนั้น เขาก็ได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งต่างๆ ในหน่วยงานบริหารของเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก รวมถึงการเป็น **หัวหน้าคณะกรรมการความสัมพันธ์ต่างประเทศ** และต่อมาเป็น **รองนายกเทศมนตรีคนแรก**ของเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ในปี ๑๙๙๔

ต่อมาในปี ๑๙๙๙ ประธานาธิบดีรัสเซีย บอริส เยลต์ซิน ได้แต่งตั้งท่านปูตินเป็นนายกรัฐมนตรี และในปีเดียวกัน เยลต์ซินได้ลาออกอย่างไม่คาดคิด ทำให้ปูตินขยับขึ้นเป็นรักษาการประธานาธิบดี ส่งผลให้ในปี ๒๐๐๐ เขาชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีอย่างง่ายดาย และย้ายที่พักและที่ทำงานเข้าสู่พระราชวังเครมลิน ถือเป็นการเริ่มต้นการดำรงตำแหน่งอันยาวนานของเขาในการเมืองรัสเซีย

✧ ๖. บุรุษเหล็กแห่งเครมลิน

ภายในพระราชวังเครมลิน (Kremlin) ในกรุงมอสโกประเทศรัสเซียมีห้องโถงที่โอ่อ่า บรรจุไว้ด้วยความยิ่งใหญ่และประวัติศาสตร์อันยาวนานของรัสเซีย ณ ที่นี้ มักใช้จัดการประชุมที่สำคัญกับผู้นำต่างชาติ ภายในห้องโถงมีโต๊ะยาวอย่างยิ่งตัวหนึ่งที่โด่งดัง ในช่วงการพบปะกับผู้นำต่างชาติที่ได้ถ่ายทอดให้โลกเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพบปะกับท่าน

เอ็มมานูเอล มาครง ประธานาธิบดีฝรั่งเศส และ โอลาฟ โชลซ์ นายกรัฐมนตรีเยอรมนี ในช่วงก่อนการรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบปี ๒๐๒๒ โลกได้เห็นภาพของท่านปูตินนั่งอยู่ปลายโต๊ะยาวขนาดใหญ่มาก โดยมีผู้นำต่างชาติอยู่อีกฝั่งหนึ่งของโต๊ะอันห่างไกล ภาพที่โด่งดังนี้ได้ถูกนำมาล้อเลียนในโลกโซเชียล มีการตีความว่าโต๊ะยาวนี้เป็นสัญลักษณ์ของการรักษาระยะห่าง ความระแวง และการแสดงอำนาจเหนือคู่เจรจาของปูติน

การเจรจาความเมืองระหว่าง ปธน.ปูตินแห่งรัสเซีย และปธน.มาครงแห่งฝรั่งเศส
บนโต๊ะยาว ๖ เมตร สัญลักษณ์แห่งอำนาจและความเหนือชั้น
ที่มา:สำนักข่าว Voice of America

พระราชวังเครมลินในกรุงมอสโกมีประวัติศาสตร์ยาวนาน และถูกใช้เป็นที่พักประทับของราชวงศ์รัสเซียมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชวังใหญ่เครมลิน (Grand Kremlin Palace) ที่สร้างขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ ในรัชสมัยของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ ๑ ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่พำนักของจักรพรรดิรัสเซีย เมื่อประทับอยู่ในมอสโก แม้ว่าต่อมา

ศูนย์กลางอำนาจจะย้ายไปยังเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ โดยพระเจ้าปีเตอร์มหาราช และจักรพรรดิส่วนใหญ่จะประทับอยู่ที่พระราชวังต่าง ๆ ในเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เช่น พระราชวังฤดูหนาว แต่เครมลินก็ยังคงมีความสำคัญในฐานะสถานที่จัดพิธีราชาภิเษกและพิธีสำคัญอื่น ๆ และยังคงมีห้องที่ประทับของซาร์อยู่ภายใน จนกระทั่งหลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ ประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน จึงได้รื้อฟื้นให้เครมลินกลับมาเป็นที่พักและทำเนียบประธานาธิบดีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้น เครมลินจึงเป็นทั้งป้อมปราการ ศูนย์กลางการปกครอง และที่ประทับของซาร์และราชวงศ์รัสเซียในอดีต ก่อนที่จะถูกเปลี่ยนมาเป็นที่ทำการของรัฐบาลในยุคคอมมิวนิสต์ และปัจจุบันเป็นที่ทำงานอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน บทบาทของเครมลินไม่ได้เป็นแค่เพียงที่ทำงาน แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและความแข็งแกร่งของรัสเซียภายใต้การนำของปูติน ที่นี่เป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ การเมือง และสถาปัตยกรรมที่สำคัญของมอสโก รวมถึงเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการที่สำคัญหลายแห่งด้วย ณ ที่นี้เอง ที่ท่านปูตินได้สถาปนาป้อมปราการแห่งอำนาจ ในรูปแบบผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะคือการรวบอำนาจแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ฝายตรงข้ามทางการเมืองได้ถูกเขาปราบปรามจนหมดสิ้นหากไม่เสียชีวิตหรืออยู่ในเรือนจำก็ต้องหนีไป ท่านปูตินได้แต่งตั้งผู้มีอิทธิพลที่สามารถควบคุมได้เข้าสู่อาณาจักรธุรกิจสัมปทานที่สำคัญของรัฐ วางฐานอำนาจสำคัญไว้ในองค์กรตำรวจ กองทัพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรเคจีบีอันเป็นแหล่งกำเนิดไว้อย่างเข้มข้น รวมทั้งดำเนินนโยบายขยายตัวทางเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศที่แข็งกร้าว

★ ๗. วิถีแห่งเสือ

เมื่อสถาปนาอำนาจได้มั่นคงแล้ว ท่านปูตินไม่ได้ปล่อยเวลาให้เนิ่นช้าเลย สัญชาติญาณเสือได้แสดงออกผ่านการปราบปรามและรุกรานภายใต้การนำของวลาดิมีร์ ปูติน รัสเซียได้เข้าแทรกแซงและรุกรานประเทศ

เพื่อนบ้านหรือดินแดนใกล้เคียงดังนี้ ครั้งที่ ๑ ได้แก่กรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับเชเชเนีย เป็นหนึ่งในบทบาทที่สำคัญและโหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์รัสเซียยุคใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ความขัดแย้งนี้แบ่งออกเป็นสองช่วงหลัก ๆ คือ สงครามเชเชเนียครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ โดยภูมิหลังของความขัดแย้ง เชเชเนียเป็นสาธารณรัฐปกครองตนเองตั้งอยู่ในภูมิภาคคอเคซัสเหนือของรัสเซีย มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และมีประวัติศาสตร์ยาวนานในการต่อต้านการปกครองจากส่วนกลางของรัสเซียมาตั้งแต่สมัยจักรวรรดิรัสเซีย เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ๑๙๙๑ เชเชเนียได้ประกาศเอกราชฝ่ายเดียวและจัดตั้ง สาธารณรัฐเชเชเนียแห่ง อิชเคเรีย (Chechen Republic of Ichkeria) ซึ่งรัสเซียไม่ยอมรับและยังคงถือว่าเชเชเนียเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐรัสเซีย เกรงว่าจะสร้างแบบอย่างให้สาธารณรัฐอื่น ๆ ในคอเคซัสเหนือต้องการแยกตัวตาม รวมทั้งยังต้องการการควบคุมทรัพยากรเส้นทางท่อส่งน้ำมันที่สำคัญที่ผ่านเชเชเนียอีกด้วย ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๔ ประธานาธิบดี บอริส เยลต์ซิน ได้ส่งทหารรัสเซียประมาณ ๔๐,๐๐๐ นายเพื่อปราบปรามการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน และต้องเผชิญการต่อต้านอย่างรุนแรง กองกำลังเชเชเนียแม้จะมีขนาดเล็กกว่า แต่มีความชำนาญในพื้นที่และได้รับการสนับสนุนจากนักรบอิสลามต่างประเทศ สามารถต่อต้านกองทัพรัสเซียที่ขาดการเตรียมพร้อมและขวัญกำลังใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยึดคืนเมืองหลวงกรอซนีย์ (Grozny) สงครามครั้งนั้นดำเนินไปอย่างยืดเยื้อและโหดร้าย มีความสูญเสียจำนวนมากทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะทหารรัสเซีย ส่วนพลเรือน เชเชเนียก็ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการทิ้งระเบิดและการสู้รบ ในที่สุดในเดือนสิงหาคม ๑๙๙๖ รัสเซียยอมตกลงลงนามในข้อตกลงหยุดยิง และถอนทหารทั้งหมดออกจากเชเชเนียในเดือนมกราคม ๑๙๙๗ โดยให้สิทธิปกครองตนเองแก่เชเชเนียชั่วคราว จนกว่าจะมีการตัดสินใจเรื่องเอกราชในอนาคต เมื่อท่านปูติน

ขึ้นสู่อำนาจในปี ๑๙๙๙ ก็มีรอช้าที่จะเข้าจัดการเชเชเนีย เกิดสงครามเชเชเนีย ครั้งที่ ๒ (สิงหาคม ๑๙๙๙ – เมษายน ๒๐๐๙) โดยในเดือนสิงหาคม ๑๙๙๙ ชามิล บาซาเยฟ (Shamil Basayev) ผู้นำกบฏเชเชเนียได้นำกำลังติดอาวุธบุกเข้าสู่สาธารณรัฐดากีสถาน (Dagestan) ที่อยู่ใกล้เคียง โดยประกาศจะปลดปล่อยดินแดนทางตอนเหนือของเทือกเขาคอเคซัสและเปลี่ยนให้เป็นรัฐอิสลาม นำมาซึ่งเหตุระเบิดในรัสเซีย โดยในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ๑๙๙๙ เกิดเหตุระเบิด อพาร์ตเมนต์หลายครั้งในเมืองต่าง ๆ ของรัสเซีย ทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายร้อยคน รัฐบาลรัสเซียภายใต้การนำของ วลาดิมีร์ ปูติน ซึ่งขณะนั้นเป็นนายกรัฐมนตรี กล่าวหาว่าเป็นฝีมือของกลุ่มเชเชเนีย (แม้จะมีการถกเถียงถึงข้อเท็จจริงในภายหลัง) และใช้เหตุการณ์นี้เป็นเหตุผลในการเปิดปฏิบัติการทางทหารครั้งใหม่ กองทัพของปูตินใช้วิธีการที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการโจมตีทางอากาศและการใช้ปืนใหญ่ถล่มเมืองหลวงกรอซนีย์ จนราบเป็นหน้ากลองโดยไม่จำเป็นต้องเข้าหมายทางทหารออกจากพลเรือน กำจัดกลุ่มกบฏอย่างเด็ดขาด หลังจากสามารถยึดครองเชเชเนียได้สำเร็จ ปูตินได้ค่อย ๆ ถอนกำลังทหารออกไป และสถาปนารัฐบาลที่สนับสนุนรัสเซียขึ้นปกครอง คือตระกูลคาดีروف ซึ่งนำโดย อาห์หมัด คาดีروف และต่อมาคือบุตรชาย รามซาน คาดีروف ซึ่งยังคงปกครองเชเชเนียจนถึงปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาเชเชเนียของรัสเซียถูกประณามอย่างกว้างขวางจากชาติตะวันตกและองค์กรสิทธิมนุษยชนว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เช่น การใช้วิธีการกวาดล้างแบบราบคาบ การโจมตีพลเรือน และการทรมาน สงครามในเชเชเนียแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของท่านปูตินในการรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และเป็นเวทีที่วลาดิมีร์ ปูตินได้สร้างชื่อเสียงในฐานะผู้นำที่แข็งแกร่งและเด็ดขาด ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เขายังคงรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าเชเชเนียจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัสเซีย แต่ความขัดแย้งนี้ก็ทิ้งรอยแผลเป็นทางสังคม การเมือง และมนุษยธรรมไว้อย่างลึกซึ้ง และยังคงเป็นประเด็นที่ซับซ้อนในภูมิภาคคอเคซัสเหนือ

สำหรับการรุกรานเพื่อนบ้านครั้งที่สอง เกิดขึ้นในสงครามรัสเซีย-จอร์เจีย (๒๐๐๘) เมื่อจอร์เจียเปิดฉากโจมตีเมืองทสคินวาลี เมืองหลักของเซาท์ออสเซเชีย โดยอ้างว่าเป็นการตอบโต้การยั่วยุจากฝ่ายแบ่งแยกดินแดน ในครั้งนั้นปูตินได้ส่งกองทัพเข้าภูมิภาคเซาท์ออสเซเชีย (South Ossetia) และอับคาเซีย (Abkhazia) เพื่อสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งรัสเซียได้ให้การสนับสนุนทั้งทางการเมืองและทหารมานานแล้ว กองทัพรัสเซียรุกคืบเข้าสู่ดินแดนจอร์เจียอย่างรวดเร็วโดยอ้างว่าเพื่อ “ปกป้องพลเมืองรัสเซีย” ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าจอร์เจียในขณะนั้นมีความพยายามเข้าร่วมกับ NATO ซึ่งรัสเซียมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตน การแทรกแซงในเซาท์ออสเซเชียจึงเป็นวิธีหนึ่งในการยับยั้งการขยายอิทธิพลของตะวันตกในภูมิภาค ผลการรบจอร์เจียต้องยอมร่นถอยออกจากพื้นที่ตัวเอง ซึ่งถูกยึดครองโดยรัสเซียจนถึงปัจจุบัน รัสเซียยังคงมีอิทธิพลและกองกำลังทหารอยู่ในเซาท์ออสเซเชียและอับคาเซีย ซึ่งรัสเซียได้ให้การรับรองเอกราชของสองภูมิภาคนี้ แม้ประชาคมโลกส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับ เหตุการณ์นี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจอร์เจีย และกับชาติตะวันตกตึงเครียดยิ่งขึ้น การรุกรานครั้งนี้เผยให้เห็นสัญญาณนโยบายต่างประเทศที่แข็งกร้าวของรัสเซียภายใต้การนำของปูตินในการขยายอิทธิพลในรัฐสมาชิกเก่าด้วยข้ออ้างทางชาติพันธุ์

✦ ๘. Next Station...ใครเมียของยูเครน

การสูญเสียใครเมียไปพร้อมกับเอกราชของยูเครน คงจะเป็นหนามตำใจของท่านปูตินและชาวรัสเซียจำนวนไม่น้อย ใครเมียเป็นคาบสมุทรทางตอนใต้ของยูเครนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สูง เป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือทะเลดำของรัสเซียในเมืองเซวาสโตโพล และมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์รัสเซีย จึงมีความหมายกับรัสเซียอย่างยิ่งยวด และท่านปูตินคงรอจังหวะอันงามที่จะลงมือตลอดมา ควันกระสุนในสงครามกับจอร์เจียยังไม่ทันจาง และแล้วโอกาสอันงามนั้นก็มาถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า

การปฏิวัติยูโรไมดาน (Euromaidan) ทุกอย่างเริ่มต้นขึ้นในช่วงปลายปี ๒๐๑๓ ถึงต้นปี ๒๐๑๔ เมื่อประธานาธิบดีวิกเตอร์ ยานูโควิช ของยูเครน ซึ่งฝักใฝ่รัสเซีย ได้ปฏิเสธที่จะลงนามในข้อตกลงทางการเมืองและเขตการค้าเสรีกับสหภาพยุโรปภายใต้แรงกดดันจากมอสโก การตัดสินใจนี้จุดชนวนให้เกิดการประท้วงครั้งใหญ่ที่จัตุรัสเอกราชในกรุงเคียฟ ที่เรียกว่า “การปฏิวัติยูโรไมดาน” หรือ “การปฏิวัติแห่งศักดิ์ศรี” การประท้วงจบลงด้วยความรุนแรงในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔ ประธานาธิบดียานูโควิชหลบหนีไปรัสเซีย และรัฐบาลใหม่ที่มีนโยบายสนับสนุนตะวันตกของท่าน โวโลดีมีร์ เซเลนสกี ก็ขึ้นมามีอำนาจแทน ท่านปูตินมองว่าเหตุการณ์นี้คือ “การรัฐประหารที่ตะวันตกหนุนหลัง” เพื่อดึงยูเครนออกจากเขตอิทธิพลของรัสเซียและนำไปสู่การเป็นสมาชิก NATO ซึ่งรัสเซียถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตนเอง นี่คือนาทีที่รัสเซียเริ่มปฏิบัติการแทรกแซงโดยตรง ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๐๑๔ รัสเซียได้ส่งกองกำลังเข้าควบคุมไครเมียอย่างรวดเร็วและเงียบเชียบ โดยไร้การต่อต้าน ทั้งจากยูเครนเจ้าของพื้นที่และจากประชาคมโลกที่มัวแต่ตกตะลึงกับการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศแบบกล้าบ้าบิ่นของรัสเซีย โดยได้ส่ง “ทหารสีเขียว” (Little Green Men) กลุ่มทหารติดอาวุธไม่ทราบฝ่ายที่ไม่มีเครื่องหมายสังกัด แต่สวมเครื่องแบบทหารรัสเซียใช้อาวุธยุทธโธปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ายึดสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทั่วไครเมีย เช่น อาคารรัฐสภา สนามบิน และฐานทัพอากาศ ในตอนแรกปูตินปฏิเสธความเกี่ยวข้อง แต่ต่อมาได้ยอมรับว่าเป็นทหารของกองกำลังพิเศษรัสเซีย ทหารของท่านปูตินเข้าปิดล้อมฐานทัพของยูเครนในไครเมีย และบีบให้ทหารยูเครนยอมจำนนหรือเปลี่ยนข้าง และจัดฉาก “การลงประชามติ” อย่างเร่งรีบในวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๐๑๔ เพื่อให้ชาวไครเมียเลือกว่าจะอยู่กับยูเครนต่อไปหรือจะเข้าร่วมกับรัสเซีย แน่นอนว่าผลที่ประกาศออกมาคือเสียงส่วนใหญ่ต้องการรวมกับรัสเซียอย่างท่วมท้น ท่ามกลางความตะลึงและเสียงคัดค้านของประชาคมระหว่างประเทศส่วนใหญ่ที่ไม่ยอมรับผลการลงประชามตินี้

โดยมองว่าผิดกฎหมายระหว่างประเทศและจัดขึ้นภายใต้การข่มขู่เพียงสองวัน หลังการลงประชามติ ในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๐๑๔ วลาดิมีร์ ปูติน ได้ลงนาม ในสนธิสัญญาผนวกสาธารณรัฐไครเมียและนครเซวาสโตโพลเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการ ผลก็คือรัสเซียเข้าควบคุมไครเมีย ได้อย่างสมบูรณ์ ประชาคมโลกประณามการกระทำนี้อย่างรุนแรง และชาติ ตะวันตกได้เริ่มใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียเป็นครั้งแรก เหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้ท่านปูตินได้เรียนรู้ว่า หากปฏิบัติการรวดเร็วมากพอในสภาพที่โลก ตะวันตกไม่พร้อมและไม่คาดคิด โลกก็อาจจะไม่กล้าที่จะขัดขวางและต้อง ปลอยเลยตามเลย

★ ๙. รุกคืบไปที่ดอนบาส

ไล่ ๆ กับการยึดไครเมีย รัสเซียได้หันมาตีท้ายครวยูเครนในดอนบาส ภูมิภาคของยูเครนด้านตะวันออกสุดประชิดชายแดนรัสเซีย โดยเริ่มในปี ๒๐๑๔ หลังจากทีรัฐบาลยูเครนที่สนับสนุนยุโรปขึ้นสู่อำนาจ กลุ่มแบ่งแยก ดินแดนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซียในดอนบาสได้ประกาศเอกราช ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อระหว่างกองกำลังยูเครนและกองกำลังติดอาวุธ แบ่งแยกดินแดน รัสเซียให้การสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนอย่างลับ ๆ ด้วยทหารและอาวุธ ซึ่งทำให้ความตึงเครียดทวีความรุนแรงขึ้น ทันทีหลังจากการผนวกไครเมีย ก็เกิดการประท้วง ที่ได้รับแรงหนุนจากรัสเซียขึ้นใน ภาคตะวันออกและภาคใต้ของยูเครน โดยเฉพาะใน **แคว้นดอนบาส** ซึ่ง ประกอบด้วยจังหวัดโดเนตสค์ (Donetsk) และลูฮันสค์ (Luhansk) ที่เป็น ศูนย์กลางอุตสาหกรรมและมีประชากร ที่ใช้ภาษารัสเซียเป็นจำนวนมาก รัสเซียได้เข้าไปสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มแบ่งแยกดินแดน ให้กลุ่มติดอาวุธนี้ เข้ายึดอาคารหน่วยงานรัฐในเมืองต่างๆ และประกาศจัดตั้ง “**สาธารณรัฐ ประชาชนโดเนตสค์**” (DPR) และ “**สาธารณรัฐประชาชนลูฮันสค์**” (LPR) แม้รัสเซียจะปฏิเสธการมีส่วนร่วมโดยตรงมาตลอด ๘ ปี แต่หลักฐานจาก นานาชาติยืนยันว่ารัสเซียได้ให้การสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดน

อย่างครอบคลุม เห็นได้จากอาวุธยุทโธปกรณ์ จัดหาทุกอย่างตั้งแต่ปืนไรเฟิล ไปจนถึงรถถัง ปืนใหญ่ และระบบต่อต้านอากาศยาน (รวมถึงระบบขีปนาวุธ “บูค” ที่ใช้ยิงเครื่องบินโดยสาร MH17 ตกในปี ๒๐๑๔) กำลังคน “อาสาสมัคร” และทหารประจำการของรัสเซียได้ข้ามพรมแดนเข้าไปช่วยรบในสมรภูมิ สำคัญ ๆ ให้การสนับสนุนทางการเงินและส่งเจ้าหน้าที่ข่าวกรองเข้าไปช่วย วางแผนและบัญชาการรบ ผลก็คือ เกิดเป็น “สงครามในดอนบาส” อย่างต่อเนื่อง ระหว่างกองทัพยูเครนและกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่รัสเซียหนุนหลัง สงคราม ยืดเยื้อนี้เป็นเวลา ๘ ปี (๒๐๑๔-๒๐๒๒) มีผู้เสียชีวิตกว่า ๑๔,๐๐๐ คน และทำให้เกิดแนวรบที่ค่อนข้างคงที่ แม้จะมีความพยายามเจรจาสันติภาพ ผ่าน “ข้อตกลงมินสค์” แต่ก็ล้มเหลวในการยุติความขัดแย้งอย่างถาวร สงครามในดอนบาสดำเนินต่อไปจนกระทั่งรัสเซียรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบ ในปี ๒๐๒๒ ซึ่งทำให้สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ซับซ้อนยิ่งขึ้น

✦ ๑๐. ลูกแกะยูเครน...เป้าหมายอันโอชะ

ที่ใจกลางนครโอเดสสาริมทะเลดำของยูเครน มีโรงละครที่วิจิตร ที่สุดของยุโรปตะวันออกนามว่า โรงละครแห่งชาติและบัลเลต์แห่งโอเดสสา (Odesa National Academic Theater of Opera and Ballet) ซึ่งมี องค์ประกอบภายในที่สะท้อนความหรูหราของสถาปัตยกรรมนีโอบาโรก แบบอิตาลี ที่เน้นทั้งความงามและ อคูสติกที่ยอดเยี่ยม ภายในห้องโถงใหญ่ (Auditorium) สร้างเป็นรูปเกือกม้าซึ่งช่วยกระจายเสียงได้อย่างดีเยี่ยม แม้เสียงกระซิบจากเวทีก็สามารถได้ยินทั่วทั้งห้อง ห้องโถงสีแดงเพลิงของ โรงละครโอเปร่าแห่งนี้มีเพดานอันโค้งงามประดับด้วยโคมไฟระย้าตระการตา มีชั้นให้คหบดีที่ร่ำรวยที่สุดของเมืองมาชมการแสดง ณ ริมฝั่งทะเลดำ ชั้นของ คหบดีและชนชั้นสูง (Noble Boxes) ล้อมรอบชั้นล่างของห้องโถง เป็นกล่อง ที่นั่งตกแต่งอย่างหรูหราเหมือนกันเพื่อความเป็นส่วนตัว และที่สำคัญที่สุด คือชั้นที่ประทับของจักรพรรดิ (Imperial Box) โดดเด่นเป็นสง่าอยู่ตรงกลาง ของชั้นแรกตรงข้ามเวที ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดในการรับชมการแสดงพอดี

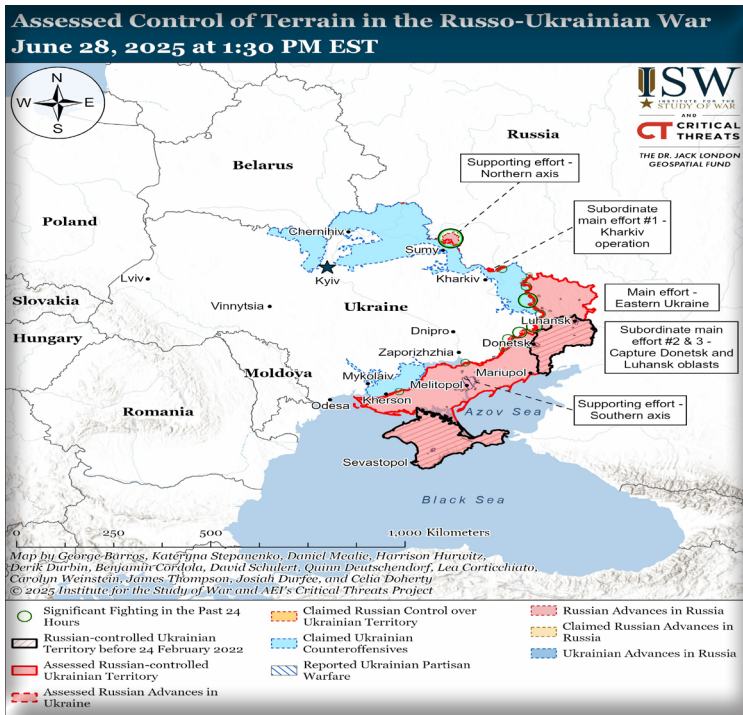
ตกแต่งอย่างวิจิตรด้วยทองคำเปลว ฝ้าม่านกำมะหยี่ และลวดลายประดับแบบนีโอบาร็อก ในยุคที่รุ่งเรืองจักรพรรดิแห่งรัสเซียจะมานั่งบัลลังก์เพื่อชมการแสดงอันรื่นเริงที่นี่ เมืองโอเดสซานั้นก่อตั้งโดยจักรพรรดินีแคทเธอรีนมหาราชินี (Catherine the Great) ด้วยวิสัยทัศน์ที่จะทำให้โอเดสซาเป็น “หน้าต่างบานที่สามสู่ยุโรป” ของจักรวรรดิรัสเซีย (ต่อจากเซนต์ปีเตอส์เบิร์กและอาร์เกลสค์) โดยมีจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ ๑ เป็นผู้ให้กำเนิดโรงละครแห่งแรก และจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ ๓ เป็นผู้สร้างโรงละครปัจจุบันหลังเกิดไฟไหม้ โรงละครแห่งนี้จึงไม่เพียงเป็นสถานที่แสดงศิลปะแต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมและความรุ่งเรืองของโอเดสซาในยุคจักรวรรดิ และอำนาจของจักรวรรดิรัสเซียภายใต้การปกครองของราชวงศ์โรมานอฟ

ดังนั้นหากท่านปูตินในฐานะ “Modern Tsar of Russia” จะต้องการมาทวงบัลลังก์นี้เพื่อให้ครบถ้วนกระบวนการความแห่งอำนาจก็ไม่แปลก แต่ที่แน่ ๆ ดินแดน เช่น โอเดสซาซึ่งอยู่ใกล้แคว้นดอนบาส และตลอดทั้งกรุงเคียฟ อันเป็นเมืองหลวงเก่าของจักรวรรดิเคียฟเวียนรุสโบราณ ได้ตกเป็นเป้าหมายต่อไปเสียแล้ว หลังจาก ๘ ปีของสงครามในดอนบาสที่ปราศจากการแทรกแซงจากสหรัฐฯ และพันธมิตร ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ ท่านปูตินได้ประกาศรับรองเอกราชของสาธารณรัฐโดเนตสค์และลูฮันสค์อย่างเป็นทางการ และสามวันต่อมา ในเช้าวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ หลังจากที่ได้หลอกล่อทั้งชาวยูเครนและชาวรัสเซียเอง ด้วยการแสร้งมาทำการ “ซ้อมรบ” บริเวณชายแดนตอนเหนือของยูเครนร่วมกับเบลารุส และทางตะวันออกของยูเครนเป็นเวลาเกือบปี ก็ได้ฤกษ์จัดการยูเครนขั้นเด็ดขาด และแล้วท่านปูตินก็ได้ประกาศ “ปฏิบัติการพิเศษทางทหาร” ซึ่งก็คือการรุกรานยูเครนเต็มรูปแบบ โดยมีข้ออ้าง เพื่อ “ขจัดความเป็นนาซี” (Denazification) และ “ปลดอาวุธ” (Demilitarization) ยูเครน เพื่อปกป้องประชาชนที่พูดภาษารัสเซียจากการ “ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ในดอนบาส ซึ่งเป็นข้อกล่าวหา

ที่ไม่พบหลักฐานสนับสนุนแต่อย่างใด ในการนี้รัสเซียเปิดฉากการโจมตีจากหลายทิศทางพร้อมกัน โดยทาง**ทิศเหนือ** กองทัพรัสเซียภายใต้คำสั่งของท่านปูติน ได้ปฏิบัติการ “Special Operations” จูโจมแบบสายฟ้าแลบจากเบลารุส มุ่งหน้าตามเส้นทางที่สั้นที่สุดสู่กรุงเคียฟโดยหวังจะยึดเมืองหลวงและโค่นล้มรัฐบาลยูเครนอย่างรวดเร็ว ใน**ทิศตะวันออก** ได้ขยายแนวรบจากดอนบาส และโจมตีเมืองคาร์คิฟ (Kharkiv) ส่วนทาง **ทิศใต้** กองทัพรัสเซียรุกจากไครเมีย มุ่งหน้ายึดเมืองท่าสำคัญอย่างเคอร์ซอน (Kherson) และมาริอุโปล (Mariupol) เพื่อสร้าง “สะพานทางบก” เชื่อมระหว่างรัสเซียกับไครเมีย มุ่งหน้าสู่โอเดสสา

แต่แผนการยึดกรุงเคียฟอย่างรวดเร็วล้มเหลวอย่างไม่เป็นท่า รถถังและยานเกราะหลายคันติดหล่มในพื้นที่หนองน้ำแห่งลุ่มน้ำดนีเปอร์ทางตอนเหนือ ในขณะที่บริเวณชานกรุงเคียฟเจอการต่อต้านอย่างแข็งแกร่งของกองทัพและประชาชนชาวยูเครน ผิดความคาดหมายจนทำให้ปฏิบัติการครั้งนั้นล้มเหลว ว่ากันว่าเพราะสายข่าวสหรัฐฯ ได้แจ้งเตือนยูเครนไว้ก่อนเหตุการณ์ไม่นานนัก ประกอบกับพื้นที่รอบกรุงเคียฟเป็นลุ่มน้ำดนีเปอร์ มีลักษณะเป็นหนองน้ำที่ยากลำบาก ทำให้ฝ่ายตั้งรับสามารถป้องกันกรุงเคียฟเอาไว้ได้ รัสเซียต้องถอยกำลังออกจากภาคเหนือและหันไปมุ่งเน้นการยึดครองดินแดนในภาคตะวันออกและภาคใต้แทน เข้ายึดภูมิภาคดอนบาสก์และโดเนสก์-ลูฮันด์ เมืองเคอร์ซอน และมาริอุโปลได้อย่างสะดวกโยธินแม้จะเผชิญการต่อต้านเป็นสามารถของยูเครน ก็ตาม เช่นเดียวกับกรณีสงครามกับจอร์เจีย ท่านปูตินใช้ข้ออ้างว่าเพื่อปลดปล่อยชาวรัสเซียในภูมิภาคเหล่านี้ของยูเครนจากพันธืกรรมและความอยุติธรรมของ “ชาวนาซียูเครน” อย่างไรก็ตามทั้งกองทัพรัสเซียไม่สามารถยึดเมือง โอเดสสาได้ ท่านปูตินได้สร้างภาพคลาสสิกการวาทศิลป์จากตำราพิชัยสงคราม “On War” ของท่านเคลาส์วิตซ์ โดยไม่ลืมที่จะปลุกเร้าอารมณ์ทหารและประชาชนด้วยการกระพือข่าวความอยุติธรรมที่อ้างว่ายูเครนกระทำต่อชาวรัสเซียในดินแดน

เหล่านั้น เป็นการสร้าง “ความรุนแรงอันเป็นสัญชาตญาณดิบของมนุษย์ ความเกลียดชัง และความเป็นศัตรู ซึ่งถือเป็นพลังธรรมชาติที่มีดบอด” โดยมี กองทัพเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบาย และมีรัฐบาลท่านบูติน อยู่ที่ศูนย์กลาง เพื่อควบคุมสงครามให้ดำเนินไปตามความต้องการของตน

หลังจาก ๓ ปี แนวรบกลับมาที่ริมฝั่งแม่น้ำดนีเปอร์โดยรัสเซียแทบไม่สามารถรุกคืบได้มากกว่านั้น
ที่มา: <https://understandingwar.org/>

หลังจากชัยชนะจากการรุกคืบได้ดินแดนที่รวดเร็วในตอนแรก สงครามได้ดำเนินไปอย่างยากลำบาก เมื่อเวลาผ่านไป ๓ ปี แนวรบได้เคลื่อนจากเส้นเขตแดนลึกเข้ามากินพื้นที่ยูเครนทางตะวันออกไปประมาณ ๒๐% กองทัพยูเครนภายใต้การนำของประธานาธิบดี โวโลดีเมียร์ เซเลนสกี

กลับฮึดสู้อย่างกล้าหาญ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลประธานาธิบดี โจ ไบเดน และผู้นำยุโรปเกือบทุกชาติ สงครามครั้งนี้ได้กลายเป็นการสู้รบที่ยืดเยื้อและนองเลือดที่สุดในยุโรปนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตและโครงสร้างพื้นฐานของทั้งยูเครนและรัสเซีย และนำไปสู่มาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามรัสเซียได้ประกาศผนวกดินแดนเพิ่มเติมอีกสี่แคว้นของยูเครน คือ โดเนตสค์ ลูฮันสค์ เคอร์ซอน และ ซาโปริซเซีย ในปลายปี ๒๐๒๒ แม้รัสเซียจะไม่ได้ควบคุมดินแดนทั้งหมดของแคว้นเหล่านั้นอย่างสมบูรณ์ สงครามครั้งนี้ทำให้เกิดวิกฤตมนุษยธรรม มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ และผู้พลัดถิ่นจำนวนมาก ทั้งพลเรือนและทหาร ทั้งสองฝ่ายจำนวนเกินกว่า ๑ ล้านคน ปัจจุบันแนวรบระหว่างยูเครนและรัสเซียแทบจะไม่ขยับหลังจากที่รัสเซียสามารถบุกยึดดินแดนของยูเครนในแคว้นดอนบาสเพิ่มจากเดิมได้ เมื่อถึงปี ๒๐๒๕ ยูเครนสามารถตีโต้และยึดคืนจนแนวรบกลับไปเหมือนในปี ๒๐๒๒ โดยประมาณ โดยมีแม่น้ำดนีเปอร์กั้นกลางระหว่างทั้งสองฝ่าย ในปัจจุบันรัสเซียยังคงครอบครองพื้นที่ส่วนมากของแคว้นดอนบาส แต่ไม่สามารถจะรุกคืบกลับมาได้มากนัก ในขณะที่ฝ่ายยูเครนสามารถนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรน มาทำการรบและทำลายโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางทหารและเศรษฐกิจของรัสเซียได้อย่างต่อเนื่อง ลึกเข้าไปถึงกรุงมอสโก และแม้แต่วลาดิวอสต็อกที่ห่างออกไปสุดเขตรัสเซีย และหากยูเครนได้รับอาวุธพิสัยไกลจากตะวันตกหรือจากการผลิตเอง ก็จะทำให้สถานการณ์ของรัสเซียอาจแย่ยิ่งขึ้น

★ ๑๑. อะไรอยู่ในใจของท่านบูติน

หลังจากการสู้รบผ่านไป ๓ ปี ทั้งสองฝ่ายประสบความสูญเสียอย่างหนัก รวมกำลังพลที่บาดเจ็บล้มตายมากกว่า ๑ ล้านนาย สหรัฐอเมริกาโดยท่านประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และชาติเป็นกลางอื่น ๆ เช่น ตุรกี ได้เสนอ ที่จะเปิดเวทีให้คู่สงครามได้เจรจาหยุดยิงกัน แต่รัสเซียกลับไม่ได้

แสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการยุติความขัดแย้งแม้จะมีความพยายามจากภายนอกที่จะให้ทั้งสองฝ่ายเจรจากัน ในการประชุมสันติภาพระหว่างรัสเซียและยูเครน ที่กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๐๒๕ รัสเซียได้ยื่นข้อเสนอหยุดยิงที่มีรายละเอียดดังนี้ คือ เสนอหยุดยิงชั่วคราว ๒-๓ วัน เฉพาะในบางพื้นที่ของแนวหน้าโดยไม่ได้ระบุพื้นที่ชัดเจน ยืนยันข้อเรียกร้องเดิม เช่น ให้อูเครนถอนทหารออกจาก ๔ แคว้นที่รัสเซียยึดครอง (โดเนตสค์ ลูฮันสค์ เคอร์ซอน และซาโปริซเซีย) ให้ออรับการผนวกไครเมียอย่างเป็นทางการ ตลอดจนเรียกร้องให้อูเครนไม่เข้าร่วมพันธมิตรทางทหาร เช่น NATO และจำกัดขนาดกองทัพของตน ซึ่งส่วนมากเป็นเงื่อนไขที่ยูเครนไม่อาจยอมรับได้ ในขณะที่ยูเครนตอบโต้ข้อเสนอของรัสเซียว่าเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อถ่วงเวลาและดำรงการโจมตีต่อไป และยืนยันข้อเรียกร้องของตน คือ การหยุดยิงอย่างเต็มรูปแบบโดยไม่มีเงื่อนไข เป็นเวลาอย่างน้อย ๓๐ วัน ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศเพื่อเจรจาดำเนินการ ซึ่งรัสเซียปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในขณะที่ดำรงการโจมตีต่อไปจนถึงปัจจุบัน

เชื่อว่าที่ท่านปูตินไม่สนใจการยุติความขัดแย้งในขณะนี้ สาเหตุหนึ่งเนื่องจากเชื่อว่าฝ่ายตนกำลังจะชนะ หรืออาจจะชนะได้ในที่สุด และอีกประการหนึ่งก็คือ เป้าหมายของท่านปูตินอาจจะเป็นอย่างอื่นที่การหยุดยิงไม่สามารถตอบสนองได้ นอกจากนี้ เราอาจสังเกตได้ว่า ท่านปูตินได้กล่าวว่ายูเครนและรัสเซียเป็น “ชนชาติเดียวกัน” หลายครั้งหลายครา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้การกระทำของรัสเซียและปฏิเสธความมีตัวตนของรัฐบาลยูเครนที่แยกจากรัสเซีย ครั้งที่สำคัญและเป็นที่รู้จักมากที่สุดคือในบทความและสุนทรพจน์ที่เกิดขึ้นก่อนการรุกรานเต็มรูปแบบ ในรูปแบบบทความ “ว่าด้วยเอกภาพทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” โดยในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๐๒๑ ท่านปูตินได้เผยแพร่บทความยาวกว่า ๕,๐๐๐ คำ บนเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของเครมลิน ทำเนียบประธานาธิบดี ในภาษารัสเซียและภาษาอังกฤษ เปรียบเสมือน

การปูพื้นฐานทางความคิดและอุดมการณ์ก่อนการบุกยูเครน โดยท่านปูตินได้บรรยายถึงประวัติศาสตร์ตามมุมมองของเขาว่า ทั้งชาวรัสเซีย ยูเครน และเบลารุส ต่างเป็นทายาทของ “จักรวรรดิรัสเซียโบราณ” (Ancient Rus’ หรือ Kievan Rus’) ซึ่งมีศูนย์กลาง อยู่ที่กรุงเคียฟ (Kyiv) ในปัจจุบัน ดังนั้นโดยพื้นฐานแล้วทั้งหมดคือ “ชนชาติเดียวกัน” มีรากฐานทางภาษาและวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกัน และส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์เหมือนกัน และกล่าวหาว่าแนวคิดเรื่อง “ชาติยูเครนที่แยกต่างหาก” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยศัตรูภายนอก เช่น โปแลนด์และจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี เพื่อแบ่งแยกและทำให้รัสเซียอ่อนแอ เขายังกล่าวโทษผู้นำโบลเชวิกอย่าง วลาดีมีร์ เลนิน ว่าเป็น “ผู้สร้างและสถาปนิก” ของยูเครนสมัยใหม่ โดยการกำหนดเขตแดนของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตยูเครนขึ้นมา ซึ่งเป็นการ “ปล้น” ดินแดนทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียไป ในบทสรุป ท่านปูตินสรุปในบทความว่า “อธิปไตยที่แท้จริงของยูเครนนั้นเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อร่วมมือกับรัสเซียเท่านั้น” ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณอย่างชัดเจนว่าเขาไม่ยอมรับสถานะของยูเครนในฐานะรัฐเอกราชโดยสมบูรณ์

นอกจากนี้ ท่านปูตินยังได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๐๒๒ หรือสามวันก่อนการบุกยูเครนเต็มรูปแบบ ทำการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ทั่วประเทศรัสเซีย ในสุนทรพจน์เพื่อประกาศรับรองเอกราชของ “สาธารณรัฐประชาชนโดเนตสค์” และ “สาธารณรัฐประชาชนลูฮันสค์” ปูตินได้ตอกย้ำแนวคิดจากบทความของเขาอีกครั้งอย่างดุเดือด เช่น ยูเครนสมัยใหม่ถูกสร้างขึ้นโดย “รัสเซียของพรรคบอลเชวิกและคอมมิวนิสต์” เขาเรียกยูเครนว่าเป็น “ส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแบ่งแยกได้จากประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของเรา” และย้ำว่าทหกรรมว่ายูเครนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาติตะวันตกและกลายเป็น “โครงการต่อต้านรัสเซีย” (anti-Russia project) โดยสรุป ปูตินได้ใช้วาทกรรม “ชนชาติเดียวกัน” เป็นเครื่องมือสำคัญในการ ปฏิเสธความชอบธรรมของ

รัฐยูเครน ในสายตาของชาวรัสเซียและประชาคมโลก เพื่อสร้างเหตุผลสนับสนุนว่าการส่งทหารเข้าไปในยูเครนไม่ใช่การรุกรานประเทศอื่น แต่เป็นการ “ปฏิบัติการพิเศษ” เพื่อรวมพื้นที่และปกป้องดินแดนทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียจากอิทธิพลของศัตรูภายนอก ซึ่งเป็นมุมมองที่ฝ่ายยูเครนและนักประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะรื้อฟื้นเส้นเขตแดนของรัสเซียกลับไปอย่างน้อยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี ๑๙๑๔ และล่าสุดท่านปูตินได้กล่าวว่า “มีกฎโบราณกล่าวไว้ว่า ที่ใดที่เท้าของทหารรัสเซียย่างไปถึง ที่นั่นเป็นของรัสเซีย” “There’s an old rule that wherever a Russian soldier sets foot, that’s ours.” ในงาน St. Petersburg International Economic Forum เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๐๒๕ โดยเป็นคำตอบต่อคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่กองทัพรัสเซียจะรุกคืบลึกเข้าไปในยูเครนมากกว่าพื้นที่ที่รัสเซียได้ผนวกไว้แล้ว ในคำกล่าวเดียวกันนี้ ปูตินยังย้ำแนวคิด “ชาวรัสเซียและชาวยูเครนคือประชาชนกลุ่มเดียวกัน” และกล่าวว่า “ในแง่นี้ ยูเครนทั้งหมดเป็นของเรา” ซึ่งสะท้อนมุมมองทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ที่เขาใช้เป็นเหตุผลในการดำเนินนโยบายต่อยูเครน

✦ ๑๑. จุดประสงค์ในการเข้าทำสงครามของท่านปูติน

มีผู้กล่าวว่า ตั้งแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน สาเหตุแห่งสงครามนั้นหนีไม่พ้นสาเหตุ ๗ ประการนี้ กล่าวคือ อำนาจ ความรัก ความแค้น ความริษยา ความกลัว เกียรติยศศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ แล้วสงครามครั้งนี้ระหว่างรัสเซียและยูเครนเล่า?

เหตุผลในการรุกรานยูเครนครั้งนี้อาจมีจำนวนไม่น้อย ทั้งจากคำกล่าวอ้างของท่านปูตินเอง และจากการวิเคราะห์ของนักการทหารทั่วโลก ทั้งเรื่องชาติกำเนิดร่วม ดินแดนที่เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย การกระทำเพื่อป้องกันชาวรัสเซียในยูเครนจากความอยุติธรรม เพื่อควบคุมทรัพยากรและเส้นทางยุทธศาสตร์ เพื่อรักษารัฐบริวารเดิม เพื่อป้องกันมิให้ยูเครนเอาใจออกห่าง

ไปชบโลกตะวันตก โดยพยายามเพิ่มความสัมพันธ์กับยุโรปตะวันตก ถึงขนาดมีแผนจะเข้าร่วมประชาคมยุโรป และ NATO และอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพียงข้ออ้าง หรือเหตุผลประกอบเท่านั้น แม้ว่าเราอาจจะไม่มีวันทราบเหตุผลที่แท้จริงว่าท่านปูตินตัดสินใจเข้าสู่สงครามครั้งนี้เพราะอะไร แต่เหตุผลหลักที่มีน้ำหนักความเป็นไปได้ที่สุด ในทางนามธรรมก็คือ เพื่ออำนาจและเกียรติภูมิ หรือเพื่อฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของรัสเซียให้กลับมาดังเช่นสมัยสหภาพโซเวียตหรือสมัยจักรวรรดิรัสเซียนั่นเอง ส่วนเหตุผลเพื่อสร้างเขตบัฟเฟอร์ป้องกันการประชิดตัวของ NATO และอิทธิพลตะวันตก และเพื่อรักษาอดีตประเทศในสมพันธมิตรรวมทั้งยูเครนไว้ในอิทธิพลนั้น เป็นเพียงเหตุผลประกอบเหตุผลหลักเท่านั้น ซึ่งเมื่อถือตามเหตุผลหลักนี้ จะสามารถอธิบายได้ว่าทำไมท่านปูตินจึงต้องเข้าไปบีบบังคับรัสเซียให้สยบใต้อำนาจ สยบเซเชเนียที่คิดแยกตัวออกจากรัสเซีย หาข้ออ้างในการเข้าไปแบ่งแยกพื้นที่ส่วนหนึ่งของจอร์เจีย ยึดไครเมียคืน ยึดแคว้นดอนบาสของยูเครน และพยายามยึดยูเครนทั้งหมด รวมทั้งมีแนวคิดเกินเลยจากยูเครนไปมาก ในการย้อนเขตแดนกลับไปที่ยุคจักรวรรดิในปี ๑๙๑๔ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ และยิ่งไปกว่านั้นยังอาจยึดดินแดนทุกที่ “ที่ทหารรัสเซียย่างเท้าไปถึง”

คำถามต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองอันยิ่งใหญ่ที่ต้องการ ท่านปูตินจำเป็นจะต้องยึดยูเครนทั้งหมด หรือสามารถจะลดราวาศอกลงได้แค่ไหน คำตอบน่าจะพอมองเห็นจากพฤติกรรมและข้อเสนอที่ผ่านมา คือถ้าไม่สามารถยึดยูเครนได้ทั้งหมด ยูเครนก็ต้องเป็นรัฐภายใต้อิทธิพลของรัสเซียโดยอย่างน้อยที่สุดจะต้องสถาปนารัฐบาลฝ่ายเดียวกันที่ไม่ฝักใฝ่ตะวันตกในยูเครน เช่นเดียวกับที่กระทำในเซเชเนีย ในพื้นที่ยึดครองในจอร์เจีย และในเบลารุส โดยทั้งนี้ท่านปูตินจะไม่ยอมคืนดินแดนที่ได้ยึดครองมาแล้ว โดยเฉพาะไครเมียอันเป็นทางออกทะเลดำเพียงหนึ่งเดียวของกองเรือรบรัสเซีย

และคำถามสุดท้าย นี่เป็นชะตากรรม เป็นความจำเป็นทาง ภูมิรัฐศาสตร์ที่บังคับให้รัสเซียต้องทำสงครามกับยูเครนใช่หรือไม่ หรือเป็น เพียงตัวตนของท่านปูตินเท่านั้น คำตอบอาจจะเห็นว่า มันเป็นแนวทาง ส่วนตัวของท่านปูตินเอง ยูเครนและสงครามทั้งหลายเป็นสงครามของ ท่านปูติน วิธีการเช็คคำตอบก็คือ เมื่อเราพิจารณาว่าผู้นำรัสเซียท่านอื่น อาจคิดอย่างไร จะพบว่าบอริส เยลต์ซิน ประธานาธิบดีรัสเซียคนก่อนหน้า ยินยอมให้ยูเครน จอร์เจีย และไครเมีย (ยกเว้นเซเชเนีย) แยกออกจาก สหภาพโซเวียต โดยจัดตั้งเครือรัฐเอกราช (CIS) แทน โดยเชื่อว่ารัสเซีย ในฐานะรัฐอิสระจะสามารถจัดการอนาคตของตนเองได้ดีกว่าโครงสร้างเดิม แต่เมื่อมาถึงสมัยของท่านปูตินจึงเกิดสงครามย้อมแย่งดินแดนเหล่านี้คืนกลับมา

★ ๑๒. แผนการฟื้นฟูเกียรติภูมิอันเคยยิ่งใหญ่ของรัสเซีย

แม้รัสเซียในปัจจุบันจะไม่มีอิทธิพลเทียบเท่าสหภาพโซเวียตในอดีต และด้อยกว่ามหาอำนาจอื่นอยู่มากโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและกองทัพ ที่ล้ำหลัง แต่ก็ยังคงพยายามรักษาภาพลักษณ์ของ “มหาอำนาจที่ไม่ยอมจำนน” และมองว่าตนมีพันธกิจในการคานอำนาจกับตะวันตก โดยเฉพาะผ่านความร่วมมือกับจีน รัสเซียมองตนเองว่าเป็นหนึ่งใน “ประเทศมหาอำนาจ” (great powers) ของโลก มองว่าตนเองให้อยู่ในระดับเดียวกับ สหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งถือเป็น “peer competitors” หรือคู่แข่งระดับเดียวกันในเวทีระหว่าง ประเทศ แนวคิดนี้ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของรัสเซีย คือ ความยิ่งใหญ่ในยุคจักรวรรดิและยุคสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นหนึ่งในสองชั่ว อำนาจของโลกในยุคสงครามเย็น ความรู้สึกว่า “เราเคยยิ่งใหญ่” ยังคงฝังแน่น ในจิตสำนึกของชนชั้นนำและประชาชนจำนวนมาก นอกจากนี้รัสเซียยังคง เป็นหนึ่งในประเทศที่มีคลังอาวุธนิวเคลียร์มากที่สุดในโลก และมีกองทัพ ที่ทรงอิทธิพลโดยเฉพาะในภูมิภาคยูเรเชีย อย่างน้อยก็ก่อนที่จะเกิดสงคราม กับยูเครน มีความเย่อหยิ่งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ มักมองตนเองว่าเป็น “ผู้พิทักษ์ อารยธรรมสลาฟ” และมีสิทธิในการแทรกแซงหรือควบคุมประเทศเพื่อนบ้าน

เช่น ยูเครน เบลารุส หรือจอร์เจีย ซึ่งสะท้อนความเชื่อว่ารัสเซียมี “เขตอิทธิพล โดยชอบธรรม” ว่ากันว่าความเยอหยิ่งเหล่านี้ทำให้ท่านปูตินไม่ยอมลดตัว ไปเจรจากับยูเครน หรือแม้แต่สนทนากับท่านมาครงอย่างใกล้ชิดโดยไม่ต้องมีโต๊ะยาวสีขาวตัวนั้นมาคั่นกลาง

สิ่งนี้ทำให้อิทธิพลเชื่อว่าตนควรมี “เสียง” ที่เท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกา และจีนในเวทีโลก ในภาพกว้างทางยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟูอิทธิพลเดิมกลับมา รัสเซียจึงพยายามรักษารัฐบริวารเดิมไว้ในอิทธิพล และพยายามต่อต้านระเบียบโลกแบบตะวันตก โดยมองว่าระเบียบโลกที่นำโดยสหรัฐฯ และพันธมิตรตะวันตกนั้นเป็นการกดทับผลประโยชน์ของตน จึงพยายามสร้าง “ระเบียบโลกใหม่” ที่มีหลายขั้วอำนาจ โดยร่วมมือกับจีนและประเทศในขั้วเดียวกันเช่น อิหร่าน และเกาหลีเหนือ เป็นต้น

✦ ๑๓. แผนการเอาชนะสงครามในยูเครน

แน่นอนว่าสงครามในยูเครนเป็นส่วนหนึ่งในการฟื้นฟูอิทธิพลของ รัสเซีย แผนในช่วงแรกนั้น ท่านปูติน ก็จะใช้ศักยภาพสงครามที่สูงกว่ายูเครน ในทุกด้านอย่างเทียบไม่ได้ ปฏิบัติการสายฟ้าแลบโจมตีจากทางเหนือ ติดกับเบลารุสเพื่อโค่นล้มรัฐบาลประธานาธิบดีเซเลนสกีและติดตั้งรัฐบาล หุ่นเชิด ด้วยความยำเกรงในกองทัพของตนเองและประเมินยูเครนต่ำไป ในเบื้องต้นท่านปูตินวางแผนที่จะบุกโจมตีเข้ายึดกรุงเคียฟภายใน ๑๒ ชั่วโมง แต่แผนอันสวยงามนั้นก็เป็นเพียงความฝัน ล้มเหลวไม่เป็นท่า กลับกลาย มาเป็นสงครามยืดเยื้อยาวนาน เมื่อความจริงปรากฏว่าพบการต่อต้านอย่าง เข้มแข็งจนต้องล่าถอย ทำให้ท่านปูตินต้องดำเนินการใหม่ โดยหวังที่จะ อาศัยศักยภาพสงครามที่สูงกว่าและขนาด GDP ของรัสเซียที่ ๑.๕ ล้านล้านดอลลาร์ ซึ่งใหญ่กว่ายูเครนประมาณ ๑๐ เท่า เพื่อทำสงครามยืดเยื้อเพื่อบั่นทอน ขีดความสามารถของฝ่ายตรงข้าม โดยการพยายามยึดครองพื้นที่ยุทธศาสตร์

ในภาคตะวันออกและใต้ เช่น ดอนบาส ซาโปริซเซีย และเคอร์ซอน ซึ่งมีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะการเข้าถึงทะเลดำ และที่สำคัญคือการทำลายกำลังรบของยูเครนด้วยการแลกกันของกำลังรบของทั้งสองฝ่าย จะเห็นได้ว่ากองทัพรัสเซียกลับไปใช้แนวทางการรบดั้งเดิมของรัสเซียที่เรียกว่า “วิถีแห่งสงครามแบบรัสเซีย” (The Russian Way of War) ซึ่งเน้นการใช้กำลังพลและอาวุธจำนวนมากเพื่อบดขยี้ศัตรู แม้จะต้องแลกด้วยอัตราการสูญเสียสูงก็ตาม โดยหวังว่ายูเครนจะสูญเสียทั้งกำลังพลและยุทธโธปกรณ์จนกระทั่งต้องพ่ายแพ้ไปเองในที่สุดด้วยจำนวนที่น้อยกว่ามากในทุกด้าน และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คือการทำลายขวัญกำลังใจของชาวยูเครน ด้วยการยิงถล่มเมืองทำลายทั้งคนและโครงสร้างพื้นฐานให้ราบเป็นหน้ากลอง ซึ่งเคยใช้อย่างได้ผลในสมรภูมิเชเชเนีย และจอร์เจียที่ผ่านมา กองทัพรัสเซียจะโจมตีด้วยอาวุธทุกอย่างที่มี (ยกเว้นนิวเคลียร์เนื่องจากเสี่ยงต่อการต่อต้านและบานปลายจากชาติมหาอำนาจอื่น) ไม่แยกเป้าหมายทางทหารและพลเรือน ทำลายเมืองจนประชาชนฝ่ายตรงข้ามสูญสิ้นทุกสิ่งอย่างไม่สามารถทนอยู่ต่อไปได้ เปื่อหนายสงครามจนต้องยอมแพ้ในที่สุด แต่แผนนี้ก็ล้มเหลวเช่นเดียวกัน ยูเครนได้ขัดเซยข้อต่อยทางจำนวนคนและอาวุธด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และพันธมิตรยุโรป ทำให้สามารถยันและตีโต้ได้ แทนที่ชาวยูเครนส่วนมากจะรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง กลับรวมใจต่อสู้อย่างเหนียวแน่น เพราะสำหรับรัสเซียนี้เป็นสงครามเพื่อการรักษาและแผ่อำนาจจักรวรรดิรัสเซียดั้งเดิม แต่สำหรับชาวยูเครนมันคือสงครามเพื่อความปลอดภัย (existential threat) หากไม่สู้ก็ต้องยอมสยบอยู่อย่างทาสเช่นในอดีต จึงไม่มีทางเลือกมากนัก

The Russia-Ukraine Military Imbalance

Comparison of selected military statistics for Russia and Ukraine in 2022

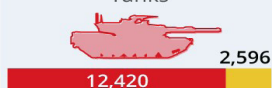
■ Russia ■ Ukraine

Ground Forces

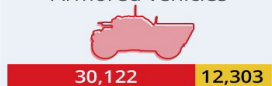
Active personnel

Tanks

Armored vehicles

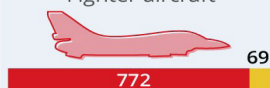

Air Forces

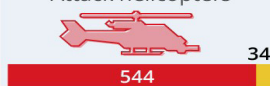
Total aircraft

Fighter aircraft

Attack helicopters

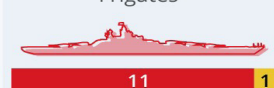

Naval Forces

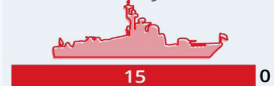
Naval fleet

Frigates

Destroyers

Source: GlobalFirepower

statista

ใน ปี ๒๐๒๒ เมื่อสงครามเริ่มต้น

กองทัพรัสเซียมีศักยภาพที่สูงกว่ายูเครนในทุกด้านอย่างเทียบไม่ได้

★ ๑๔. ราคาที่รัสเซียต้องจ่าย

ความสูญเสียกำลังรบ กองทัพรัสเซียต้องสูญเสียในทุกมิติอย่างสูง โดยเฉพาะจากการโจมตีด้วยโดรน ยูเครนใช้โดรนในการโจมตีเป้าหมายหลายอย่าง รวมทั้งกำลังพลของรัสเซียอย่างได้ผล โดยยูเครนตั้งเป้าหมายที่จะผลิตโดรนให้ได้มากถึงปีละกว่า ๑ ล้านตัว พร้อมทั้งจะแลกกับกำลังพล

นาวิกาธิปไตยสาร

คลังปัญญา พัฒนาผู้นำ

๑๐๗

ของรัสเซียแม้แต่ในอัตรา ๑:๑ การสูญเสียกำลังพลปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ ๑,๐๐๐ นายต่อวัน ได้สร้างปัญหากับรัสเซียอย่างหนักจนทำให้ต้องระดมกำลังอย่างต่อเนื่อง กำลังพลเดิมที่สูญเสียไปพร้อมกับความชำนาญในการรบ และการใช้ยุทธโศปกรณ์ ได้สร้างปัญหาอย่างหนักกับทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายรัสเซีย ทำให้กำลังพลใหม่ไม่มีทั้งประสบการณ์ ขาดการฝึก และไม่มีกำลังใจที่จะทำการรบ เนื่องจากส่วนมากถ้าไม่ถูกล่อลวงมาเข้ากองทัพ ก็ถูกบังคับเกณฑ์จากแรงงานในภาคธุรกิจ จนถึงบัดนี้รัสเซียได้ระดมกำลังทหารไปแล้วหลายครั้ง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สูญเสียทหารไปกว่า ๑ ล้านนาย รวมทั้งเครื่องบิน รถถัง ยานพาหนะอื่น ๆ ขีปนาวุธ กระสุนปืน และโดรน อีกจำนวนมาก ก็ยังไม่สามารถจะรูดึบหน้าไปจากแนวรบปี ๒๐๒๒ ได้ กลายเป็นสงครามยืดเยื้อ (attrition warfare) ที่นับวันยิ่งปรากฏกลางร้ายต่อรัสเซียเพิ่มมากขึ้น

สถิติความสูญเสียของกองทัพรัสเซียตั้งแต่เริ่มสงครามในปี ๒๐๒๒ - ๒๐๒๕

เศรษฐกิจเสียหายยับเยินและมีโอกาสล่มสลายเป็นลูกโซ่ จากการถูกโดดเดี่ยวทางการทูตและการคว่ำบาตรจากนานาชาติ ปฏิบัติทั่วโลกต่อการกระทำของปูตินส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงลบ ชาติตะวันตกได้กำหนดมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่รุนแรง โดยมุ่งเป้าไปที่ **ธนาคารและสถาบันการเงินของรัสเซีย** ซึ่งถูกห้ามทำการซื้อขาย โอนจ่ายเงินผ่านระบบการเงินโลก **การส่งออกพลังงาน** ด้วยการจำกัดราคาซื้อขายก๊าซและน้ำมันจากรัสเซีย และ**ยึดทรัพย์สินของรัสเซียในยุโรป** จำนวนประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านล้านดอลลาร์ ผลการทำสงครามมา ๓ ปี รัฐบาลต้องใช้เงินจาก**เงินกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ (National Wealth Fund)** เพื่ออุดหนุนเศรษฐกิจและภาคการผลิต โดยคิดเป็น กว่า ๓% ของ GDP ในปี ๒๐๒๔ ทำให้เงินกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติที่สะสมไว้จ่ายบำนาญจำนวนประมาณ ๒๑๐ ล้านล้านดอลลาร์ ลดลงเหลือเพียง ๑๔๐ ล้านล้านดอลลาร์ ส่งผลกระทบต่อความพยายามในการทำสงคราม เศรษฐกิจปกติหยุดชะงักเนื่องจากรัสเซียได้ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของตนเข้าสู่สภาพ **“war economy”** อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่เริ่มรุกรานยูเครนในปี ๒๐๒๒ เพื่อขยายภาคการผลิตทางทหาร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมยุทโธปกรณ์และเครื่องจักรสงคราม โดยในปี ๒๐๒๕ มีการทุ่มงบประมาณด้านการทหารสูงถึง ๑๓.๕ ล้านล้านรูเบิล หรือประมาณ ๖.๓% ของ GDP ซึ่งมากกว่าสัดส่วนของสหรัฐฯ งบประมาณด้านความมั่นคงและกลาโหมรวมกันคิดเป็น ๔๐% ของงบประมาณรัฐบาลทั้งหมด ในขณะที่ภาคเหมืองแร่ เช่น น้ำมันและถ่านหินกลับหดตัวลงจากการถูกคว่ำบาตร การด้อยค่าของเงินรูเบิลจากการพิมพ์เงินมาชดเชยงบประมาณทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ โดยธนาคารกลางรัสเซียต้องขึ้นดอกเบี้ยอย่างต่อเนื่องเพื่อควบคุมเงินเฟ้อ ซึ่งอยู่ที่ ๑๐% ในปี ๒๐๒๔ และอาจแตะ ๒๐% ในปี ๒๐๒๕ ส่งผลให้ต้นทุนการกู้ยืมสูงขึ้นและการลงทุนภาคเอกชนชะลอตัว รัสเซียกำลังจะประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอย มีบริษัทชั้นนำและประชาชนผิพนัดชำระหนี้จำนวนมาก และธนาคารมีเงินทุนสำรองต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

ของโลก ทำให้ต้องจำกัดการถอนเงินของประชาชนเหลือเพียงวันละ ๕๐๐ ดอลลาร์เพื่อป้องกันธนาคารล่ม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดว่าไม่น่าจะยับยั้งได้ ในที่สุดเท่าที่รัสเซียยังคงยืนหยัดอยู่ได้ก็เพราะยังมีรายได้จากการขายน้ำมัน และก๊าซให้กับจีนและอินเดียบางส่วน ตลอดจนมีทองคำสำรองและเหมืองทองคำ ซึ่งปัจจุบันราคาทองคำพุ่งสูงมาก นอกจากนี้รัสเซียยังมีความพอเพียงในด้านพลังงานและอาหาร ซึ่งช่วยให้ยืนหยัดอยู่ได้นานแม้จะมีการโจมตีจากยูเครนเพื่อทำลายยุทธโศปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจและสงคราม อย่างไรก็ตามการที่ธนาคารขาดสภาพคล่องทำให้ต้องขึ้นดอกเบี้ยนโยบายเป็น ๒๐% และมีอัตราเงินเฟ้อที่ ๑๐% ส่งผลให้อาหารเช่น น้ำมันพืชและเมล็ดพืชมีราคาพุ่งสูงขึ้นเกือบสองเท่า เกิดภาวะขาดแรงงานเนื่องจากแรงงานจากภาคธุรกิจถูกดึงเข้าสู่อารบซึ่งมีอัตราการสูญเสียสูงถึงวันละกว่า ๑,๐๐๐ นาย สิ่งเหล่านี้ทำให้รัสเซียเสี่ยงที่จะประสบปัญหาการล่มของระบบเศรษฐกิจแบบลูกโซ่หากยังคงทำสงครามต่อไปเป็นเวลานาน

ตกเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๐๒๓ ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ได้ออกหมายจับท่านปูตินในข้อหาก่ออาชญากรรมสงครามจากกรณีที่มีการลักพาตัวและเนรเทศเด็กชาวยูเครนอย่างผิดกฎหมายจากพื้นที่ยึดครองในยูเครนไปยังรัสเซีย ข้อกล่าวหาเหล่านี้ระบุว่าปูตินมีความรับผิดชอบทางอาญาส่วนบุคคลต่อการกระทำดังกล่าว ซึ่งถือเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และเป็นอาชญากรรมสงครามตาม ธรรมนูญกรุงโรม ที่เป็นสนธิสัญญาจัดตั้งศาล ICC แม้รัสเซียจะไม่ยอมรับอำนาจของ ICC และไม่ได้เป็นภาคีของธรรมนูญกรุงโรม แต่หมายจับนี้มีผลผูกพันต่อ ๑๒๓ ประเทศสมาชิก ICC ซึ่งมีหน้าที่ต้องจับกุมหากท่านปูตินเดินทางเข้าประเทศเหล่านั้น นอกจากนี้การโจมตีทำลายเมืองอย่างราบคาบโดยไม่จำแนกเป้าหมายพลเรือนยังอาจทำให้ท่านปูตินต้องข้อหาอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติในภายหลังได้อีกด้วย

✦ ๑๕. สงครามครั้งนี้คุ้มค่าหรือไม่?

เมื่อมองตามรูปการณ์ สงครามของท่านบูติน ณ สภาพเงื่อนไขในปัจจุบัน อาจมาถึงจุดผกผันแห่งชัยชนะ (Culmination Point of Victory) เมื่อยูเครนแข็งแกร่งขึ้นเรื่อย ๆ จนสามารถตีได้กลับเข้ามาทำลายกำลังรบและระบบสนับสนุนของรัสเซียได้อย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะมีอำนาจโจมตีระยะไกลจากการสนับสนุนของพันธมิตรยุโรป และสหรัฐอเมริกา ในขณะที่รัสเซียยังไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ในการยึดครองหรือโค่นล้มยูเครนได้ในเวลาอันใกล้ แต่ความเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารนั้นมหาศาลนัก เป็นที่คาดการณ์ได้ว่าหากรัสเซียไม่ชนะในเร็ววันในลักษณะนี้ต่อไป จะไม่สามารถทำสงครามต่อไปได้

อย่างไรก็ดีสงครามครั้งนี้ในมุมมองหนึ่งรัสเซียมีแต่เสมอหรือชนะสำหรับรัสเซียนั้นมีเป้าหมายเชิงบวก ในการโค่นล้มรัฐบาลฝ่ายตรงข้าม จึงจัดเป็นสงครามเชิงรุก แบบไม่จำกัด (Offensive Unlimited War) ซึ่งท่านบูตินเมื่อขึ้นหลังเสือแล้วย่อมจะลงได้ยาก จึงยินยอมทุ่มเททุกสิ่งอย่าง เป้าหมายในการยึดครองยูเครน หากยึดได้ ก็นับว่าชนะ แต่หากยึดไม่ได้ก็ยังอาจเรียกได้ว่าเสมอตัว ในทางตรงกันข้าม ยูเครนมีแต่เสมอหรือพ่ายแพ้ เนื่องจากมีเป้าหมายเพียงป้องกันตนเองจากรัสเซีย และด้วยศักยภาพที่ด้อยกว่ามาก โดยเฉพาะด้านกำลังพลและอาวุธนิวเคลียร์ จึงจะไม่สามารถเข้ายึดครองรัสเซียหรือโค่นล้มรัฐบาลของท่านบูตินได้โดยตรง จึงเป็นสงครามเชิงรับแบบจำกัดเป้าหมาย (Defensive Limited War) หากป้องกันได้ก็เสมอตัว และหากป้องกันไม่ได้ก็พ่ายแพ้ ในปัจจุบันทั้งสองฝ่ายไม่สามารถรุกคืบหน้าได้ แต่ได้สร้างความสูญเสียให้แก่อีกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ที่อาจทำให้ฝ่ายรัสเซียได้รับชัยชนะ เช่น กรณีที่ยูเครนไม่สามารถหา กำลังพลมาทดแทนที่สูญเสียไป หรือพันธมิตรสำคัญเช่น สหรัฐฯ และยุโรปถอนการช่วยเหลือทางทหารจนกระทั่งไม่สามารถทำการรบต่อไปได้ ซึ่งโอกาสเกิดเหตุทั้งสองประการนี้เป็นไปได้น้อย ในขณะที่เหตุการณ์ที่

รัสเซียจำเป็นต้องเจรจาสงบศึกหรือยุติการรบก็มีความเป็นไปได้ เช่น กรณีที่เศรษฐกิจของรัสเซียพังทลายลงแบบ “Death by a Thousand Cuts” หรือการถูกโจมตีและคว่ำบาตรทั้งทางทหารและเศรษฐกิจ จนเศรษฐกิจล่มสลายไม่สามารถทำการรบต่อไปได้ อีกประการหนึ่งที่เป็นไปได้คือการพังทลายจากภายใน เมื่อท่านบูตินถูกบีบให้ลงจากตำแหน่งเนื่องจากนำพาประเทศไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นแม้ว่าจะเป็นไปได้ค่อนข้างยากเนื่องจากฐานอิทธิพลที่ได้วางไว้อย่างเบ็ดเสร็จในองค์กรสำคัญของประเทศ

ทางเลือกที่เป็นไปได้ในการฟื้นฟูเกียรติภูมิความยิ่งใหญ่ของรัสเซียกลับคืนมา คือแทนที่จะใช้ความแค้นยูเครนและการต่อต้านโลกตะวันตก รัสเซียอาจใช้ความรักและความร่วมมือ โดยพยายามเอาชนะจิตใจยูเครนด้วยความรัก ความเผื่อแผ่ การให้เปล่า มิตรภาพและน้ำใจไมตรี รวมถึงอาจเข้าร่วมกับสหภาพยุโรปและ NATO ด้วยก็ยังได้ ตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐฯ อังกฤษ และฝรั่งเศส กลับลำจากการใช้ความแค้นกับเยอรมันในปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งให้ผลเสียอย่างร้ายแรง มาเป็นปฏิบัติต่อเยอรมันด้วยความรักและน้ำมิตรเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้ปัจจุบันเยอรมันได้กลายเป็นพวกเดียวกับ NATO และยุโรปที่เหลือไปเสียแล้ว ซึ่งเยอรมันก็สามารถเจริญรุ่งเรืองได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่องความยิ่งใหญ่ในอดีตอาจจะต้องยอมลดลง เช่นเดียวกับจักรวรรดิอังกฤษ ที่ล่มสลายลงและต้องยอมให้สหรัฐฯ เป็นผู้นำโลกแทน หากรัสเซียรู้จักปล่อยวาง ค่อย ๆ สร้างเกียรติภูมิขึ้นมาใหม่ในฐานะพี่ใหญ่คนหนึ่งที่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศอย่างสันติ ด้วยทรัพยากรและพื้นที่อันมหาศาลของรัสเซีย โอกาสที่จะผงาดขึ้นเป็นเบอร์หนึ่งของโลกในภายหลังเป็นไปได้สูงอย่างยิ่ง

แต่แน่นอนว่าท่านบูตินมีความทะนงเกินกว่าที่จะทำเช่นว่า จึงเลือกสงครามเป็นการดำเนินนโยบายแทนความรักตามที่ปรากฏ ไม่ว่าผลของการตัดสินใจครั้งนี้จะออกมาอย่างไร ที่แน่ ๆ ทั้งสองฝ่ายจะพบกับความ

เสียหายอย่างมหาศาลว่าการรบจะจบลงในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และที่แน่ ๆ ไม่มีสงครามใดที่จะดำเนินไปตลอดกาล ถ้าไม่ใช่เรื่องของกำลังคนที่ไม่เพียงพอ ก็เป็นเรื่องของเงินทองที่ไม่สามารถจะทำการรบได้นานอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นที่ ท่านขุนวูดได้ให้ข้อสังเกตไว้เมื่อสามพันปีก่อนใน *ตำราพิชัยสงคราม* ขุนวูด บทที่ ๒ ว่าด้วย “การทำสงคราม” รวากับท่านายสงคราม ครั้งนี้ล่วงหน้าอย่างแม่นยำว่า หากสงครามยืดเยื้อ กองทัพจะอ่อนล้า ขวัญสู้รบจะตกต่ำ ประเทศจะประสบปัญหาทางการคลังอย่างรุนแรง ราษฎรจะยากจนขึ้นแค่นจากการเกณฑ์แรงงานและเสบียง ราคาสินค้าจะพุ่งสูง เงินในคลังร่อยหรอ ศัตรูภายในอาจฉวยโอกาสแข็งข้อ พร้อมอมตะวาจาว่า

“กองทัพทำสงครามยืดเยื้อ
โดยที่ประเทศชาติกลับได้ประโยชน์นั้น
ยังมีเคยปรากฏเลย”

บรรณานุกรม

รัสเซีย-ยูเครน : เหตุใดปฏิบัติการยึดกรุงเคียฟของปูตินจึงล้มเหลว, <https://www.prachachat.net/bbc-thai/news-1213949>

“Georgia: The conflict with Russia and the crisis in South Ossetia”,
researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04819/SN04819.pdf

Russian Offensive Campaign Assessment, www.understandingwar.org
Vladimir Putin, “On the Historical Unity of Russians and Ukrainians”,
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>

‘Wherever a Russian soldier sets foot, that’s ours,’ Vladimir Putin declares, <https://meduza.io/en/news/2025/06/20/wherever-a-russian-soldier-sets-foot-that-s-ours-vladimir-putin-declares>

GC

MEMBER OF
Dow Jones
Sustainability Indices
Powered by the S&P Global CSA

GC อันดับ 1 ด้านความยั่งยืน DJSI รายแรกและรายเดียวของโลก 6 ปีต่อเนื่อง

Sustainable Supply Chain
ห่วงโซ่อุปทานยั่งยืน หัวใจสำคัญ
ขับเคลื่อนให้ GC เป็นบริษัท
หนึ่งเดียวในโลกที่ได้รับการ
จัดอันดับ Dow Jones
Sustainability Indices (DJSI)
ให้เป็นที่ 1 ในกลุ่ม Chemicals Sector
ด้วยคะแนนสูงสุด 6 ปีต่อเนื่อง
โดย S&P Global Corporate
Sustainability Assessment (CSA)

ขอบคุณทุกความเชื่อมั่น
ที่เป็นแรงผลักดันให้เราเดินหน้า
มุ่งสร้างความยั่งยืน
เพื่ออนาคตของทุกคน

GC Chemistry for Better Living

วิเคราะห์ - เจาะลึก ตำนาน “นักเดินเรือ” ของโลก (ตอนที่ ๒)

โดย พล.ร.อ.สามารถ จำปรัตน์

ความเดิมตอนที่แล้ว

ผู้เขียนได้อารัมภบทด้วยการ “เล่าความหลัง” จากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาตั้งแต่สมัย นร.มัธยมต้นในวิชาประวัติศาสตร์โลก ก็คือ กับตันวาสโก ดา กามา เป็นผู้ค้นพบเส้นทางเดินเรือสู่ประเทศอินเดีย คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ค้นพบทวีปอเมริกา และเจมส์ คุก ค้นพบทวีปออสเตรเลีย ต่อเมื่อเติบโตได้ผ่านโลกมากขึ้นก็ได้พบว่า ในยุคเดียวกันนั้นยังมีนักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่อีกหลายคน ที่ได้สร้างวีรกรรมในระดับ “ตำนาน” ไว้ไม่น้อยไปกว่ากัน อีกทั้งส่วนใหญ่ก็ยังมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันอีกด้วย

จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เขียนได้พยายามค้นคว้าหาหลักฐานข้อเท็จจริงที่ได้มีการบันทึกไว้ในอดีตเมื่อ ๖๐๐ ปีก่อน แล้วนำมาวิเคราะห์เจาะลึกเพื่ออนุมานข้อสรุปตามตรรกะของตนเอง เพื่อนำเสนอเป็นเกล็ดความรู้ และช่วยจุดประกายเพื่อให้บรรดานักเดินเรือรุ่นใหม่ของราชนาวีไทยได้ค้นคว้าต่อยอดในทางลึกเพื่อความรอบรู้แตกฉานในวิชาชีพของตนเองต่อไป

ในการนี้ผู้เขียนจึงได้กำหนดกรอบการพิจารณาคุณสมบัติเบื้องต้นจนสามารถคัดกรองตัวนักเดินเรือระดับตำนานของโลกในยุคเริ่มแรกของการสำรวจโลกได้จำนวน ๖ คน แล้วนำมาเรียงโดยลำดับว่าใครเกิดก่อน – เกิดหลัง เพื่อเริ่มต้นศึกษาวีรกรรมของแต่ละคน รวมทั้งความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันต่อไป ดังนี้ :-

อาวุโสที่ ๑ : เจ้าชายเฮนรี “บิดาแห่งการเดินเรือสำรวจโลก”

Henry the Navigator (ค.ศ. ๑๓๙๔-๑๔๖๐)

ภาพที่ ๑ เจ้าชายเฮนรีแห่งโปรตุเกส ผู้ได้รับการขนานนามว่า บิดาแห่งการเดินเรือสำรวจโลก (Henry the Navigator)

สมญานามนี้นักประวัติศาสตร์ทางทะเลชาวอังกฤษในยุคนั้นเป็นผู้ตั้งให้ ส่วนชาวเรือเยอรมันเรียกพระองค์ว่า “Heinrick der Seefahrer” ในขณะที่นักประวัติศาสตร์หลายคนมีความเห็นต่างว่าสมญานามนี้น่าจะเกินจริงไปหน่อย ซึ่งผู้เขียนจะได้ขยายความและวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดดังต่อไปนี้ :-

เจ้าชายเฮนรีเกิดในปี ค.ศ. ๑๓๙๔ ในฐานะพระราชโอรสองค์ที่ ๓ ของพระเจ้าจอห์นที่ ๑ กษัตริย์แห่งโปรตุเกส ตั้งแต่เล็กพระองค์มีความสนใจ

และมุ่งมั่นศึกษาวิทยาการทางด้านดาราศาสตร์อย่างลึกซึ้ง ควบคู่ไปกับการฝึกหัดศึกษาด้านการทหาร อันเป็นบทบาทหลักของพระราชโอรสในภารกิจของการป้องกันประเทศ โดยผลงานชิ้นแรกก็คือ การยatraกองทัพรื้อข้ามช่องแคบยิบรอลต้า ไปยึดครองเมืองซอยต้า (Ceuta) ของประเทศโมร็อกโกในทวีปแอฟริกาตอนเหนือได้สำเร็จ พระองค์จึงได้รับการแต่งตั้งจากพระราชบิดาให้เป็นเจ้าผู้ครองเมืองดังกล่าวด้วยวัยเพียง ๒๑ ปีเท่านั้น

๓ ปีต่อมา ผู้ครองแคว้นหนึ่งของโมร็อกโกทางใต้ของเมืองซอยต้า ซึ่งเป็นชาวมุสลิม ได้ร่วมมือกับราชอาณาจักร กรานาดา (Granada) แห่งสเปนบุกตีกระหนาบเพื่อยึดเมืองซอยต้าคืน แต่กองทหารโปรตุเกสสามารถป้องกันเมืองเอาไว้ได้ ในโอกาสนั้น พระองค์จึงได้เสนอพระราชบิดาขอบุกขึ้นไปโจมตีแคว้นกรานาดาในสเปนเพื่อเป็นการโต้กลับคืน แต่พระเจ้าจอห์นที่ ๑ ทรงไม่ต้องการทำศึกกับสเปน จึงสั่งระงับและโปรดให้เจ้าชายเฮนรีเดินทางกลับบ้านเกิด หลังจากนั้นก็โปรดเกล้าฯ ยกฐานันดรศักดิ์ชั้นสูงสุดของประเทศ พร้อมทั้งยกตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงแห่งคริสตจักรให้ด้วย

ถึงแม้ว่าเจ้าชายเฮนรีจะยังคงมีภารกิจผูกพันอยู่กับกิจการทางทหารและการป้องกันประเทศ แต่ก็ไม่ทรงละทิ้งอุดมการณ์ด้านการเดินเรือท่องสมุทร ดังนั้นการได้รับฐานันดรศักดิ์ชั้นสูงสุด รวมทั้งตำแหน่งผู้จัดการศาสนจักร จึงเป็นโอกาสให้เจ้าชายเฮนรีได้เข้าถึงแหล่งทุนมหาศาลด้วยตำแหน่งดังกล่าว โดยพระองค์ได้เริ่มก่อตั้งกองทุนสนับสนุนการเดินทางสำรวจมหาสมุทรแอตแลนติกในช่วงระหว่างปี ค.ศ. ๑๔๒๐ - ๑๔๒๓ โดยเน้นการเดินทางตามแนวชายฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกาเป็นเป้าหมายอันดับแรก

exploration sponsored by Henry the Navigator

ภาพที่ ๒ พื้นที่การส่งนักเดินเรือไปสำรวจและยึดครองทวีปแอฟริกาด้านตะวันตก ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ภายใต้การสนับสนุนของเจ้าชายเฮนรี แห่งโปรตุเกส

อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญอันเป็นองค์ประกอบหลักของโครงการสำรวจโลกของพระองค์ก็คือ “องค์บุคคล” โดยเฉพาะตัวกับตันเรือมีอออาซีฟ ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเดินเรือข้ามมหาสมุทร อันได้แก่ความรู้เกี่ยวกับกระแสนลม กระแสน้ำในภาพรวม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเดินเรือดาราศาสตร์ (หมายเหตุ : ถึงแม้ว่าโปรตุเกสและสเปนจะได้ชื่อว่าเป็น “ชาติทะเล” มีอออาซีฟในยุคนั้น แต่การท่องทะเลในสมัยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่นละเล่นไปตามชายฝั่งของทะเลในทวีปยุโรปและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเท่านั้น ในขณะที่การเดินเรือข้ามมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ที่ไกลฝั่งซึ่งต้องใช้เวลาแรมเดือน จะต้องใช้การคำนวณหาที่เรือด้วยวิธี “ดาราศาสตร์” เท่านั้น : ผู้เขียน)

ภาพที่ ๓ โครงสร้างที่ยังคงเหลืออยู่ของโรงเรียนสอนการเดินเรือแห่งแรกของโปรตุเกส ที่บริเวณป้อมปราการหลายแหลม St.Vincent เมือง Sagres อันเป็นที่ตั้งวังที่ประทับของ เจ้าชายเฮนรี ซึ่งพระองค์จะใช้เป็นกองอำนวยการในการวางแผนการเดินทางสำรวจโลก ของบรรดากัปตันเรือที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของพระองค์ด้วย

พระองค์จึงได้ก่อตั้งรากฐานสำคัญของการ “สร้างกัปตันเดินสมุทร มืออาชีพ” ด้วยการสร้างโรงเรียนเดินเรือขึ้นที่ปลายแหลม เซนต์วินเซนต์ (St.Vincent) อันเป็นที่ตั้งป้อมปราการป้องกันจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทาง ปลายด้านตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของเมืองท่าซาเกรส (Sagres) อันเป็นที่ตั้งวังที่ประทับของพระองค์ด้วย โรงเรียนเดินเรือ นี้ก็เปรียบได้ว่าเป็น “สำนักตักศิลา” ของการเดินเรือแห่งแรกของ โลก ที่พระองค์ได้ทรงใช้เป็นสถานที่ในการวางแผนการเดินทางเดินเรือเพื่อสำรวจ โลกของชาวโปรตุเกสในเวลาต่อมาด้วย

(หมายเหตุ : จนถึงปัจจุบัน ทร.โปรตุเกสก็ได้ตั้งชื่อเรือใบเดินสมุทร ที่ใช้เป็นเรือฝึกนักเรียนนายเรือของตนว่า “Sagres” มาโดยตลอด ซึ่งผู้เขียน สันนิษฐานว่าเพื่อต้องการใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ในอดีต ของการเป็นนักเดินเรือของชาติตนนั่นเอง : ผู้เขียน)

ภาพที่ ๔ Sagrest : เรือใบฟีกของ นนร.โปรตุเกส ตั้งชื่อตามชื่อเมืองชายทะเลอันเป็นต้นกำเนิดของบรรดานักเดินเรือผู้บุกเบิกโลกใหม่ และเป็นที่พำนักอย่างถาวรของเจ้าชายเฮนรี จนถึงวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพด้วย

เมื่อพระเจ้าจอห์น (John) ที่ ๓ กษัตริย์แห่งโปรตุเกสสิ้นพระชนม์ ใน ค.ศ. ๑๔๓๓ เจ้าชายดูอาเต้ (Duarte) โอโรสองศโตะได้ขึ้นครองบัลลังก์ แทนเจ้าชายเฮนรีก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอนุชาธิราช เมื่อเงินกองทุนพร้อม คนพร้อม และฐานะบารมีพร้อมสรรพ ในปี ค.ศ. ๑๔๓๔ พระองค์ก็ทรงเริ่มส่ง กองเรือชุดแรกเดินทางลงใต้ข้ามผ่านแหลมโบจาตอร์ (Bojador) ทางชายฝั่ง ตะวันตกของทวีปแอฟริกาตอนเหนือ ซึ่งเหล่านักเดินเรือของโปรตุเกสพากัน ร่ำลือว่าเป็นแหลมอาถรรพณ์ เพราะใครก็ตามที่เดินเรือผ่านไปแล้วก็มักจะ ไม่ได้กลับมาอีก (Cape of no Return) แต่กับต้นลูกศิษย์จากสำนักเดินเรือ ของเจ้าชายเฮนรีก็ทำได้สำเร็จ นับเป็นการลบล้างความเชื่อดังกล่าว รวมทั้ง บุกเบิกเส้นทางสำรวจลงไปยังชายฝั่งของแอฟริกาใต้ต่อไปได้ด้วย

ดังนั้นในปีต่อมาคือ ค.ศ. ๑๔๓๔ เจ้าชายเฮนรีจึงได้ทยอยส่งเหล่า กัปตันจากสำนักเดินเรือของตนเดินเรือล่องใต้เพื่อบุกเบิกการสำรวจตาม แนวชายฝั่งทวีปแอฟริกา ลงใต้ผ่านปลายแหลมริโอ เด ออโร (Rio de Oro) จนถึงแหลมบลังโก (Cape Blanco) อีกส่วนหนึ่งก็มุ่งเข็มตะวันตกไปยังหมู่เกาะ

อโซเรส (Azores) ในมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือที่เพิ่งจะมีการค้นพบ เพื่อผนวกเข้าเป็นดินแดนในการครอบครองของโปรตุเกส (อาณานิคม) อีกด้วย

เป้าหมายเบื้องต้นของการบุกเบิกสำรวจชายฝั่งทวีปแอฟริกาทางใต้คือการค้าขาย แต่เมื่อคณะสำรวจได้สัมผัสจริงก็พบว่าดินแดนโพ้นทะเลเหล่านี้ มีทรัพยากรที่มีค่ามากคือ “ทองคำ” และแรงงานคนผ่าจำนวนมาก การเดินทางสำรวจโลกใหม่จึงพัฒนาไปเป็นการเข้าครอบครองดินแดนโพ้นทะเลเป็นอาณานิคม (Colonization) เพื่อกอบโกยเอาทรัพยากรอันมีค่ากลับสู่ประเทศ โดยเฉพาะการกวาดต้อนคนผ่าพื้นเมืองตามพื้นที่ทุรกันดารไปขายต่อในลักษณะ “แรงงานทาส” (Slave Trade) อีกทั้งยังพ่วงวัตถุประสงค์เสริมก็คือ การแพร่ขยายคริสต์จักรของชาวยุโรปไปสู่ดินแดนโพ้นทะเล ด้วยการหว่านล้อมแกมบีบบังคับ ให้ประมุขหรือผู้นำชนเผ่ารวมทั้งประชาชนของประเทศที่นักสำรวจจากยุโรปเหล่านี้ได้เข้าไปสร้างอิทธิพลแล้วบีบบังคับให้ยอม “เข้ารับ” เป็นชาวคริสต์ด้วย (หมายเหตุ : นักสำรวจจากชาติยุโรปหลายประเทศก็ได้เข้ามาใช้ความพยายามในลักษณะนี้กับประเทศสยามของเราตั้งแต่กลางยุคกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะในแผ่นดินของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชด้วย : ผู้เขียน)

จนถึงปี ค.ศ. ๑๔๕๖ เจ้าชายเฮนรีก็ได้ทยอยส่งลูกศิษย์กับต้นเรือใบเดินสมุทรของพระองค์ออกเดินทางสำรวจโลก โดยใช้โรงเรียนเดินเรือที่ป้อมปราการ St.Vincent หรือวังที่ประทับของพระองค์ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันในเมือง Sagres เป็นกองอำนวยการในการสนับสนุนเงินทุน โดยกับต้นเรือฝีมือดีของพระองค์ ๒ คน คือ Ca Mosto และ Diego Gomes ได้ค้นพบและยึดครองเกาะต่าง ๆ ในบริเวณแหลม Verde ลงไปทางใต้จนถึงแหลม Palmas ใกล้แนวเส้นศูนย์สูตร อันเป็นจุดวกลงกลับของชายฝั่งทวีปแอฟริกาด้านตะวันตก ซึ่งในปัจจุบันก็คือบริเวณดินแดนของประเทศ Sierra Leon ที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าของทวีปแอฟริกาฝั่งตะวันตกนั่นเอง

ในปี ค.ศ. ๑๔๕๘ เจ้าชายเฮนรีโนวัย ๖๔ ชันษา ก็ต้องออกศึกอีกครั้ง เพื่อรบเคียงข้างกษัตริย์อัลฟองโซ (Alfonso) ผู้เป็นพระราชนัดดา (หลาน) ในการโจมตีเมือง Ceguer ของโมร็อกโค เมื่อรบชนะ กษัตริย์หนุ่มได้ขอให้พระเจ้าอาปกครองเมืองดังกล่าวต่อไปอีกระยะหนึ่ง เฮนรีรับปากและอยู่จัดระเบียบเมืองขึ้นดังกล่าวจนเรียบร้อย ก่อนที่จะกลับไปประทับพักผ่อนยามชราที่วังใกล้เมือง Sagres และสิ้นพระชนม์ด้วยความชราภาพที่นั่นในปี ค.ศ. ๑๔๖๐ รวมพระชนมายุได้ ๖๖ ชันษา

บทวิเคราะห์

เนื้อหาทั้งหมดที่จะกล่าวต่อไปในบทนี้ก็คือ การวิเคราะห์ตามตรรกะและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน หลังจากที่ได้เจาะลึกลงไปในประวัติส่วนตัวของเจ้าชายเฮนรี (ที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือสำรวจโลก) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านหน้าใหม่ได้มีความรู้พื้นฐานพอสมควรก่อน โดยในขั้นแรกก็จะขอหยิบยกประเด็นที่กล่าวไว้ตั้งแต่ความนำเรื่องเกี่ยวกับสมญานามของเจ้าชายเฮนรี ที่นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษเป็นผู้ตั้งให้ว่า “เจ้าฟ้านักเดินเรือของโลก” (Prince Henry the Navigator) แต่ก็ถูกนักประวัติศาสตร์ชาติทะเลอื่น ๆ ทักท้วงว่า สมญานามนี้น่าจะเกินจริง เพราะตัวเจ้าชายเฮนรีเองไม่เคยได้เดินทางไกลไปสำรวจดินแดนโพ้นทะเลด้วยตนเองเลยแม้แต่ครั้งเดียว ! ซึ่งผู้เขียนจะขอเสนอบทวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ :-

- ข้อทักท้วงดังกล่าวเป็นความจริง เพราะตลอดเวลาเกือบ ๔๐ ปีในฐานะผู้อุปถัมภ์/ให้ทุน (Patronage/Sponsorship) ให้แก่บรรดากับตันในสังกัดของพระองค์ ออกเดินทางไปบุกเบิก/สำรวจ (Exploratory) โลกนั้น พระองค์ไม่ได้มีโอกาสท่องเที่ยวร่วมไปด้วยเลยแม้แต่ครั้งเดียว !

- เหตุผลที่พระองค์ไม่สามารถเดินทางร่วมไปด้วยก็สืบเนื่องมาจากการเดินทางบุกเบิกสำรวจดินแดนโพ้นทะเลในแต่ละครั้ง จะต้องรอนแรมในทะเลเป็นเวลาแรมเดือน/แรมปี แต่พระองค์มีฐานะเป็นราชโอรสที่ต้อง

รับผิดชอบในการป้องกันประเทศ อีกทั้งในบางครั้งก็จะต้องออกรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับองค์ประมุขของประเทศด้วย ในสภาวะที่บ้านเมืองมีความขัดแย้งกับเพื่อนบ้านตลอดเวลา จึงมีโอกาสดูสูงที่จะต้องทำศึกสงครามและไม่เป็นการสมควรที่จะปลีกตัวออกไปเที่ยวเดินเรือท่องโลก อีกทั้งก็ไม่ใช่พระประสงค์ของพระเจ้าเชษฐาธิราชที่ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ในขณะนั้นด้วย

- อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การที่นักเดินเรือชาวโปรตุเกสสามารถแล่นเรือเดินทางไกลไปบุกเบิก/สำรวจดินแดนโพ้นทะเลได้ก่อนชาติอื่น ก็ล้วนมีพระองค์เป็นผู้อยู่เบื้องหลังทั้งสิ้น ทั้งในด้านเงินทุนสนับสนุน การวางแผนการเดินทาง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือการ “สร้างคน”

- คุณูปการที่สำคัญยิ่งต่อการเดินเรือก็คือ การที่พระองค์ได้ก่อตั้งโรงเรียนเดินเรืออันเปรียบเสมือนโรงงานผลิตกัปตันเดินเรือข้ามสมุทรแห่งแรกของประเทศ (เพราะน่าจะเน้นหนักไปที่การเดินเรือดาราศาสตร์ที่พระองค์ได้ศึกษามาจนเชี่ยวชาญ : ผู้เขียน) ซึ่งสถาบันนี้ต่อมาก็ได้เป็นแหล่งผลิตนักเดินเรือชั้นนำของโปรตุเกส รวมทั้งจากชาติอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย

- หลักฐานสำคัญที่จะยืนยันผลงานของท่านก็คือ อนุสาวรีย์หรือหอเกียรติยศที่ประเทศนั้น ๆ สร้างขึ้นในภายหลัง (แต่ไม่ใช่รูปวาดเหมือน เพราะเจ้าตัวสามารถว่าจ้างจิตรกรตามท้องตลาดวาดให้ตามความต้องการของตัวเอง แล้วแขวนโชว์ไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ได้) ในขณะที่อนุสาวรีย์นั้นจะตั้งอยู่ตามจัตุรัสต่าง ๆ หรือสถานที่สำคัญอันเป็นสาธารณะ ซึ่งถ้าสังคมหรือประชาชนไม่ยอมรับหรือเคารพนับถือก็มักจะอยู่ยงไม่ได้นาน สำหรับเจ้าชายเฮนรีนั้นนอกจากจะมีอนุสาวรีย์ที่วัดพระเกียรติที่กลางอ่าวกรุงลิสบอนแล้ว ก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่อีกหลายแห่งอันเป็นสถานที่ที่มีความผูกพันกับตำนานการเดินเรืออันยิ่งใหญ่ของโปรตุเกสด้วย ทั้งหมดนี้คือเหตุผลที่สนับสนุนสมญานามของพระองค์ว่า...บิดาแห่งนักเดินเรือของโลก และสามารถจัดอยู่ในระดับ “ตำนาน” ได้

ภาพที่ ๕ อูสาวารีย์เซซิดูเกียริตของเจ้าชายเฮนรี ในฐานะบิดาแห่งนักเดินเรือของโปรตุเกส ที่ปรากฏตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ อาทิเช่น กลางอ่าวกรูสิสบนเมืองหลวง และกรุงซากรัสที่อันเปรียบเสมือนเมืองทหารเรือ อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่า แต่ละอูสาวารีย์จะแสดงอิริยาบถของเจ้าชายเฮนรีที่เกี่ยวกับการเดินเรือสำรวจโลกทั้งนั้น อาทิเช่น โมเดลเรือใบเดินสมุทร แผนที่เดินเรือ วงเวียนวัดระยะ (ปากฉับ) และไม้บรรทัดสามเหลี่ยมเดินเรือฐานโค้ง ซึ่งอนุมานว่าน่าจะเป็นเครื่องช่วยในการขีดเขียนเส้นทางเดินเรือวงใหญ่ รวมทั้งการแก้โจทย์เดินเรือดาราศาสตร์ด้วย

อาวูโสที่ ๒ : คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus)

การวิเคราะห์ - เจาะลึก เกี่ยวกับนักเดินเรือระดับตำนานของโลกผู้นี้ ผลของการศึกษาประวัติศาสตร์ส่วนตัวจากหลากหลายแหล่งข้อมูล ทำให้ได้ข้อสรุปที่ผิดแผกแตกต่างกันพอสมควร ผู้เขียนจึงขอตั้งเป็นประเด็นคำถามสำคัญ เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบดังนี้ :-

- ที่สุดแล้วโคลัมบัสเป็นชาวอิตาลีหรือถือสัญชาติอิตาลี ใช่หรือไม่ ?

- การที่โคลัมบัสนำกองเรือสเปนแล่นข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกเพื่อค้นหาแผ่นดินใหญ่นั้น เป้าหมายที่แท้จริงของเขาคือทวีปเอเชีย โดยเฉพาะแผ่นดินจีนอันกว้างใหญ่ใช่หรือไม่ ?

- มีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้จากหลายสำนักให้บทสรุปว่า ถึงแม้ว่าโคลัมบัสจะได้รับการจารึกว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลก แต่ตนเองก็ได้ทิ้งตราบาปในด้านมืดไว้ไม่น้อย ตราบาปเหล่านั้นคืออะไร และเป็นความจริงหรือไม่เพียงใด ? โดยในขั้นแรกก็ขอกล่าวถึงประวัติของผู้นี้ก่อน

ภาพที่ ๖ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส สุดยอดนักเดินเรือผู้บุกเบิกโลกใหม่
ผู้เป็นวีรบุรุษของสาธารณรัฐเจนัว ในยุคที่กำลังรุ่งเรือง
(กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔)

ภูมิหลัง

โคลัมบัสเกิดในปี ค.ศ. ๑๔๕๑ (อาวุโสอ่อนกว่าเจ้าชายเฮนรีแห่งโปรตุเกสถึง ๕๗ ปี) ในสาธารณรัฐเจนนัว (Genoa) อันเป็นรัฐอิสระทางตอนเหนือของคาบสมุทรอิตาลี ซึ่งดินแดนทางตอนใต้ของทวีปยุโรปในยุคนั้น (เมื่อเกือบ ๖๐๐ ปีก่อน) จะอยู่ในการปกครองของกลุ่มชนมากมายหลายเผ่าพันธุ์ โดยตั้งตัวเป็นแคว้นอิสระที่มีภาษาพูดและวัฒนธรรมเฉพาะของตน ทั้งนี้โคลัมบัสจะเรียกตัวเองมาโดยตลอดว่าเป็นชาวเจนนัว (Genoaien) และพูดภาษาลีกูเรีย อันเป็นภาษาท้องถิ่นไม่ใช่ภาษาอิตาลี ส่วนการที่แหล่งข้อมูลบางสำนักให้ข้อมูลว่าโคลัมบัสเป็นชาวอิตาลีนั้น ก็น่าจะถือตามตำแหน่งที่ตั้งของเจนนัวตามที่ปรากฏบนแผนที่โลกในปัจจุบัน เพราะแคว้นเจนนัวได้ถูกผนวกเข้าไปอยู่ในดินแดนของประเทศอิตาลีไปแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๖๑ (ซึ่งก็จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังยุคของโคลัมบัสอีกร่วม ๔๐๐ ปี : ผู้เขียน)

ภาพที่ ๗ แผนที่โบราณของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แสดงถึงที่ตั้งของสาธารณรัฐเจนนัว ที่มีอ่าวใหญ่เป็นของตนเอง (วงกลมสีแดง) ก่อนที่จะถูกผนวกเข้าไปเป็นดินแดนของอิตาลีในปี ค.ศ. ๑๘๖๑

อีกเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนสมมุติฐานนี้ก็คือ นอกจากโคลัมบัสจะไม่พูดภาษาอิตาลีแล้ว ก็ยังไม่ปรากฏหลักฐานว่าเขาเคยได้ไปใช้ชีวิตในอิตาลีอีกด้วย นอกจากนั้นการเดินทางอันยิ่งใหญ่ของเขาทุกครั้งก็ไปโดยอาศัยหมู่เรือของสเปน โดยกษัตริย์สเปนเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนไม่ใช่จากสำนักของราชวงศ์อิตาลี จึงทำให้ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของเขาก็ไม่ได้รับการยกย่องจากประเทศอิตาลีแต่อย่างใด

อีกหนึ่งหลักฐานสำคัญที่ยืนยันการวิเคราะห์นี้ก็คือ โดยทั่วไปแล้วชาติทะเลที่ยิ่งใหญ่ในยุโรปก็มักจะนิยมเอาชื่อของนักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่ของตนมาตั้งเป็นชื่อเรือใบฝึกของนักเรียนนายเรือเดินทางท่องเที่ยวไปทั่วโลก เพื่อผลในเชิงสัญลักษณ์อันแสดงถึงความยิ่งใหญ่ทางการเดินเรือของตนในอดีต แต่อิตาลีกลับเลือกใช้ชื่ออเมริกันโก เวสปุซซี เป็นชื่อเรือใบฝึกของตนโดยไม่ใช้ชื่อคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ก็น่าจะเป็นเพราะมาจากไม่ใช่เชื้อชาติของตนนั่นเอง (สำหรับชีวประวัติของอเมริกันโก เวสปุซซีนั้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงเป็นบุคคลต่อไป หลังจากจบการวิเคราะห์ - เจาะลึก ตำนานของโคลัมบัสแล้ว)

ภาพที่ ๘ Amerigo Vespucci เรือใบฝึกของนักเรียนนายเรืออิตาลี ตั้งชื่อตามวีรบุรุษนักเดินเรือของประเทศ ผู้ที่เดินตามรอยของคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส และค้นพบแผ่นดินใหญ่ของทวีปอเมริกากลาง กับอเมริกาใต้ ซึ่งก็ได้มีการตั้งชื่อตามชื่อนำหน้าของเขาในปีต่อมา (ค.ศ. ๑๕๐๗)

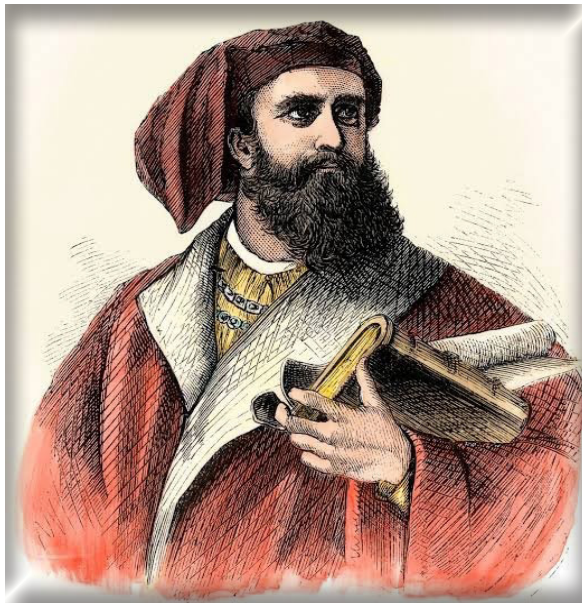
วันเดือนปีเกิดของโคลัมบัสไม่ชัดเจน โดยนักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเกิดในช่วงระหว่าง ๒๕ สิงหาคม ถึง ๓๑ ตุลาคม ค.ศ. ๑๔๕๑ เท่ากับว่าเกิดหลังเจ้าชายเฮนรี บิดาแห่งนักเดินเรือของชาวโปรตุเกส ถึง ๕๗ ปี (จึงสามารถนับได้ว่าเป็นนักเดินเรือรุ่นหลานหรือลูกศิษย์ได้ : ผู้เขียน) เนื่องจากสาธารณรัฐเจนัวที่โคลัมบัสถือกำเนิดตั้งอยู่ริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียน จึงทำให้โคลัมบัสมีความใกล้ชิดกับทะเล และหลงใหลในการเดินเรือท่องเที่ยวสมุทรอย่างฝังใจมาตั้งแต่วัยเด็ก

ดังนั้นเมื่อมีอายุได้ ๒๐ ปี เขาและบาร์โธโลมิว (Bartholomew) ผู้เป็นน้องชายก็ได้ย้ายถิ่นฐานไปสมัครเป็นลูกเรือประจำเรือสินค้าสัญชาติโปรตุเกส ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้ามากที่สุดในยุคนั้น พวกเขาทั้งสองจึงได้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวค้าขายตามชายฝั่งตะวันตกของทวีปยุโรปและในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในปี ค.ศ. ๑๔๗๖ เขาและน้องชายก็เกือบจะต้องสังเวยชีวิตให้กับท้องทะเล เมื่อเรือสินค้าที่เขาเป็นลูกเรือถูกโจรสลัดฝรั่งเศสโจมตีที่ทางตะวันตกของแหลมเซนต์วินเซนต์จนอัปปางลง แต่เขาและน้องชายก็สามารถเกาะไม้กระดานเรือ ลอยคอไปขึ้นที่ชายฝั่งของประเทศโปรตุเกสได้ในที่สุด

ตั้งแต่นั้นมาโคลัมบัสและน้องชายก็เลยต้องขมขานไปอยู่อาศัยที่กรุงลิสบอนเพื่อหางานทำใหม่ โดยยึดอาชีพการผลิตแผนที่เดินเรือเป็นเวลาอีกหลายปีต่อมา นอกจากนั้นเขายังใช้เวลาว่างศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์การเดินเรือ โดยเฉพาะวิชาดาราศาสตร์ที่เขาชื่นชอบเป็นอย่างมาก (หมายเหตุ : อนุมานว่าเขาน่าจะจะได้เข้าศึกษาที่ รร.การเดินเรือที่เจ้าชายเฮนรีสร้างขึ้นด้วย เพราะเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในยุคนั้น อีกทั้งช่วง Timeline ก็สอดคล้องกัน : ผู้เขียน)

กระแสความตื่นตัวของคนยุโรปในยุคนั้นก็คือความสำเร็จของมาร์โคโพล (Marco Polo) พ่อค้าหนุ่มแห่งเมืองเวนิสของอิตาลี ที่ได้บุกเบิกการเดินทางผ่านเทือกเขา-ทะเลทราย ไปค้าขายกับดินแดนตะวันออกไกล

ด้วยเส้นทางสายแพรไหม (Silk Road) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าอันมีค่าจากผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์ของประเทศจีน (ซึ่งคนยุโรปในสมัยนั้นเรียกดินแดนนี้ว่า Cathay : ผู้เขียน) แต่การเดินทางค้าขายทางบกของชาวยุโรปไปทางตะวันออกตามรอยของ มาร์โคโพลก็มีความต้องสะดุดหยุดลงในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เมื่อกรุงคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) อันเป็นเมืองหน้าด่าน ได้ถูกอาณาจักรออตโตมัน (Ottoman Empire) ของตุรกี ที่นับถือศาสนาอิสลามเข้ายึดครองในปี ค.ศ. ๑๔๕๓ ทำให้พ่อค้าชาวยุโรปโดยเฉพาะอิตาลีซึ่งส่วนใหญ่ นับถือคริสต์จำต้องระงับการเดินทางไปโดยปริยาย และต้องหันมาใช้ความพยายามในการเดินทางไปทำการค้ากับเอเชียตะวันออกโดยทางทะเลแทน

ภาพที่ ๙ มาร์โค โพล (Marco Polo) พ่อค้าหนุ่มแห่งนครเวนิสของอิตาลี ผู้บุกเบิกการเดินทางทางบกอันยิ่งใหญ่สู่เอเชียตะวันออก โดยใช้เส้นทางสายแพรไหม (Silk Road) สู่เมืองจีน เพื่อนำของมีค่าและหายากกลับมาสู่ดินแดนยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓

คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ซึ่งก็ มีความไฝฝืนในการเป็นนักเดินเรือท่องเที่ยวสมุทรอยู่แล้ว ประกอบกับประสบการณ์ในการเป็นลูกเรือสินค้าของโปรตุเกสอยู่หลายปี เสริมด้วยความรอบรู้ในด้านการสร้างแผนที่ทะเล วิชาภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะวิชาดาราศาสตร์ เขาจึงมีความตั้งใจอย่างยิ่งในการบุกเบิกการเดินทางเรือข้ามสมุทรไปสู่ประเทศจีนให้ได้เป็นคนแรก ด้วยความเชื่อของผู้คนในยุคนั้น (รวมทั้งตัวเขาเองด้วย) ที่ว่า ผืนแผ่นดินของโลกทั้งหมดจะเชื่อมต่อเป็นผืนใหญ่เนื้อเดียวกัน คือแผ่นดินยุโรป แอฟริกา และเอเชีย ที่ล้อมรอบด้วยมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ (Ocean Sea) ซึ่งแผ่นดินทั้งสามจะมีรอยแยกที่เป็นช่องแคบธรรมชาติเป็นตัวกำหนดขอบเขต เช่น ช่องแคบยิบรอลตาร์ บอสฟอรัส และดาร์คะแนล เป็นต้น

ปัญหาใหญ่ของโคลัมบัสที่จะเป็นอุปสรรคในการบุกเบิกเส้นทางเดินเรือข้ามสมุทรสู่เอเชียของเขาก็คือ “ความเชื่อ” ของบุคคลส่วนใหญ่ในสมัยนั้น โดยเฉพาะประมุขของประเทศนักเดินเรือที่ยิ่งใหญ่ คือโปรตุเกสและสเปน ที่เขาจะต้องสร้างความมั่นใจในโครงการของเขา เพื่อขออนุมัติทุนจำนวนมากในการสนับสนุนการเดินทาง ความเชื่อดังกล่าวก็คือ “โลกแบน” (The Earth is flat !) เพราะฉะนั้นถ้าแล่นเรือออกตัดข้ามฝั่งมหาสมุทรไปไกลเกินไปก็จะพากันตกทะเลไม่ได้กลับบ้าน ! แต่ด้วยพื้นฐานความรู้ทางดาราศาสตร์ที่เขาได้ศึกษาอย่างเชี่ยวชาญ เขากลับมีความมั่นใจว่า โลกไม่ได้แบนราบตามความเชื่อของคริสตจักร แต่จะมีสัณฐานกลมเช่นเดียวกับลูกแพร์ (หรือผลชมพู่) โดยส่วนหัวด้านบนจะสอบเข้าหากัน !

เพราะฉะนั้นเมื่อมารโคโปโลสามารถใช้เส้นทางสายไหมในทิศตะวันออกไปถึงประเทศจีนได้ เขาก็น่าจะใช้การเดินทางเรือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกไปทางทิศตรงข้ามคือตะวันตก ไปยังชายฝั่งอันกว้างไกลอันเป็นแผ่นดินใหญ่ (Cathay) ของประเทศจีนได้เช่นกัน ทั้งนี้ โคลัมบัสได้คำนวณระยะทางเบื้องต้นโดยอาศัยหลักวิชาแผนที่และดาราศาสตร์ของเขาว่า น่าจะมีระยะทางห่างจากแผ่นดินใหญ่ของยุโรปไม่กี่พันไมล์ทะเล

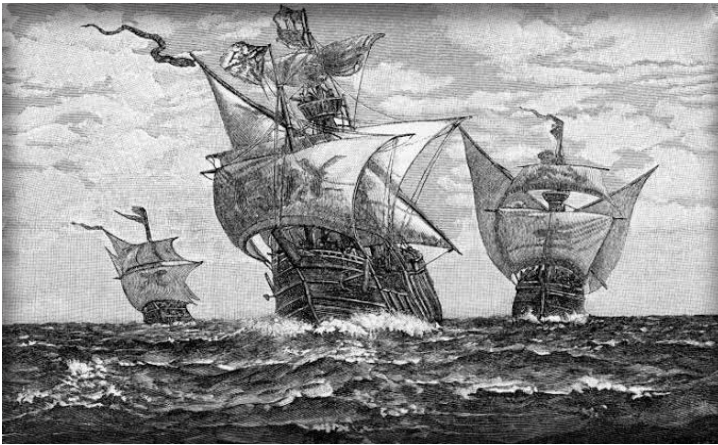
เท่านั้น โดยขึ้นแรกในปี ค.ศ. ๑๔๘๔ เขาก็ได้นำโครงการดังกล่าวไปเสนอ
ขอทุนสนับสนุนจากกษัตริย์จอห์นที่ ๒ (King John II) ของโปรตุเกสก่อน

พระเจ้าจอห์นที่ ๒ แห่งโปรตุเกสทรงสนพระทัย โดยได้นำข้อเสนอ
ของโคลัมบัสส่งผ่านไปให้คณะองคมนตรีที่ปรึกษาเป็นผู้พิจารณาอย่าง
ละเอียด แต่คณะองคมนตรีไม่อนุมัติโดยมีความเห็นว่าโคลัมบัสได้คำนวณ
ระยะทางคลาดเคลื่อนไปเป็นอย่างมาก (ประมาณ ๒,๔๐๐ ไมล์ทะเล) ซึ่ง
ระยะทางที่แท้จริงน่าจะยาวไกลกว่าที่คำนวณถึง ๔ เท่าตัว ! พระเจ้าจอห์น
แห่งโปรตุเกสจึงยังไม่ทรงอนุมัติเพราะเห็นว่าไกลเกินไปไม่คุ้มค่า

โคลัมบัสตัดสินใจเปลี่ยนเป้าหมายไปหากษัตริย์แห่งสเปนซึ่งร่ำรวย
มากกว่าแทน โดยในปี ค.ศ. ๑๔๘๖ เขาได้เข้าเฝ้าพระเจ้าเฟอร์ดินานด์แห่ง
อารากอน และพระราชินีอิสซาเบลล่าแห่งกัสติล (ซึ่งทั้งสองรัฐได้รวมกัน
เป็นประเทศสเปนในเวลาต่อมา : ผู้เขียน) แต่เนื่องจากขณะนั้นสเปนยังคง
ติดพันอยู่กับการสู้รบกับชาวมุสลิม (แขกมัวร์) เพื่อแย่งชิงการยึดครองรัฐ
กรานาดา กษัตริย์สเปนซึ่งก็มีความสนใจแผนการของเขาจึงยังไม่สามารถ
หาทุนจำนวนมหาศาลมาสนับสนุนการเดินทางของเขาได้ พระองค์จึงยังไม่
ตกลงใจที่จะสนับสนุน แต่ก็ได้ยอมรับโคลัมบัสให้เข้าเป็นสมาชิกในสังกัด
ของราชสำนัก ด้วยเงินตอบแทนในฐานะนักเดินเรือธรรมดาคนหนึ่ง

กระทั่งเมื่อสเปนชนะสงครามโดยยึดกรุงกรานาดาได้ในปี ค.ศ.
๑๔๙๒ กษัตริย์สเปนจึงได้ทรงอนุมัติโครงการของโคลัมบัสเนื่องจากเห็นว่า
ถ้าโคลัมบัสสามารถบุกเบิกเส้นทางเดินเรือสู่ประเทศจีนไปในทางทิศ
ตะวันตกได้ ก็จะเป็นการขยายอาณาจักรของสเปนให้ยิ่งใหญ่ไปถึงเอเชีย
ซึ่งมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะพระราชินีอิสซาเบลล่านั้น
พระองค์ทรงสนพระทัยในเครื่องประดับอัญมณีอันมีค่าของดินแดนจีนเป็น
อย่างมาก ประกอบกับโปรตุเกสประเทศคู่แข่งโดยเจ้าชายเอนรีได้เริ่มบุกเบิก
เส้นทางเดินเรือทะเลเพื่ออ้อมทวีปแอฟริกาไปทางทิศตะวันออกสู่เอเชียได้
ไกลพอสมควรแล้ว พระองค์จึงปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชิงบุกเบิก

เส้นทางทะเลไปทางทิศตะวันตก เพื่อไปถึงดินแดนจีน (Cathay) ก่อนชาวโปรตุเกสให้ได้ และทรงมอบความหวังนี้ให้แก่ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส นักเดินเรือเกรด A ชาวเจนัวผู้นี้ พร้อมกับเรือ ๓ ลำและเงินสนับสนุนเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ ๑๐ หมู่เรือจำนวน ๓ ลำออกเดินทางสำรวจเส้นทางเดินเรือทางทิศตะวันตก สู่ดินแดนเอเชีย (จีน ญี่ปุ่น อินเดีย) เป็นคณะแรกของโลก ภายใต้การนำของคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ยอดกัปตันเรือชาวเจนัว

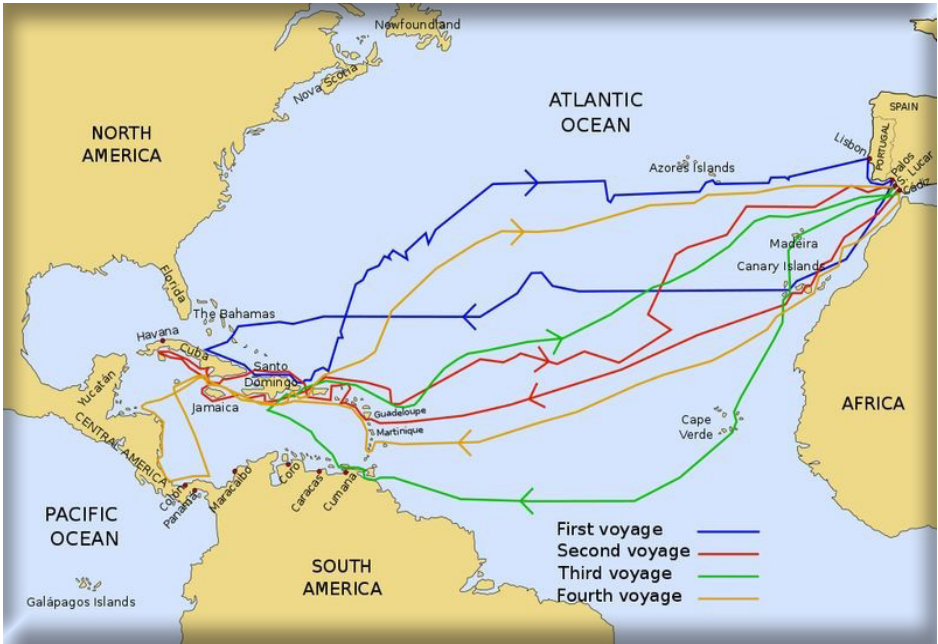
เมื่อการเตรียมการพร้อมสรรพ กองเรือสเปนทั้ง ๓ ลำ คือ Nina, Pinta และ Santa Maria (เรือธงของโคลัมบัส) ก็เริ่มออกเดินทางจากเมืองท่าหนึ่งของสเปน ในวันที่ ๓ สิงหาคม ค.ศ. ๑๔๙๒ โดยเข็มแรกก็คือเข็มลงใต้ แล่นเลาะตามชายฝั่งแอฟริกาสู่หมู่เกาะคานารี แทนที่จะถือเข็มตะวันตกไปยังหมู่เกาะโอเชเรสเหมือนที่นักเดินเรือในยุคหน้านิยมปฏิบัติในการเดินทางไกลข้ามมหาสมุทร การเดินเรือแบบ “นอกกรอบ” ตั้งแต่เริ่มแรกของโคลัมบัสในครั้งนั้น แสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเองและภูมิปัญญาด้านการเดินเรืออันล้ำลึกของเขา เพราะจากการศึกษาวิชาดาราศาสตร์และภูมิศาสตร์มหภาค ทำให้เขาได้ความรู้ว่า นอกจากโลกจะมีสัณฐานกลมแล้ว ที่ผิวโลก

บริเวณเส้นศูนย์สูตรขึ้นมาทางเหนือและลง ได้ประมาณข้างละ ๓๐ องศา จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมประจำถิ่นที่พัดในทิศทางประจำ โดยในซีกโลก ด้านเหนือจะพัดลงมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่เส้นศูนย์สูตร ในขณะที่ ในซีกโลกใต้ก็จะพัดในทิศทางตรงข้ามคือ จากทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่เส้นศูนย์สูตร ซึ่งลมประจำถิ่นนี้ต่อมาก็ได้รับการตั้งชื่อว่า “ลมการค้า” (Trade Wind) เพราะเป็นลมประจำถิ่นที่บรรดาเรือสินค้าในยุคเรือใบนิยมใช้ในการเดินทางไกลโพ้นทะเล รวมทั้งในทะเลไทยของเราด้วย (หมายเหตุ : เดิมคนไทยเรียกลมนี้ว่า “ลมสำเภา” แต่ต่อมาได้เพี้ยนไปเป็น “ลมตะเภา” : ผู้เขียน)

นอกจากพรสวรรค์ในการใช้ลมประจำถิ่น คือลมค้า (หรือลมตะเภา : ผู้เขียน) ซึ่งพัดในทิศทางประจำตามฤดูกาลในพื้นที่ระหว่างเส้นศูนย์สูตร (0 องศา) กับเส้น Tropic of Cancer (๒๓ ๒/๓ องศาเหนือ) แล้ว ด้วยความมั่นใจในทฤษฎีของตนว่าโลกมีสัณฐานกลม เขาก็ยังได้นำเอา ทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการกำหนดเส้นการเดินทางข้ามมหาสมุทร แอตแลนติกเป็นเส้นโค้ง แทนที่จะเป็นเส้นตรงเหมือนกับนักเดินเรือทั่วไป ในสมัยนั้น (ซึ่งการขีดเข็มด้วยทฤษฎีนี้ ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาเป็น “การเดินทางเรือวงใหญ่” (Great Circle Navigation) นั้นเอง : ผู้เขียน)

โคลัมบัสพาหมู่เรือของเขามุ่งเข็ม W/SW แล่นข้ามแนวเส้น “ละติจูดม้า” (Horse Latitude) ของซีกโลกด้านเหนือ คือ ๓๐ องศาเหนือต่อไปจนเข้าสู่เขตลมประจำถิ่น แล้วเปลี่ยนเป็นเข็มตะวันตกเฉียงลมตัดข้ามมหาสมุทร แอตแลนติกอันกว้างใหญ่ เพื่อบุกเบิกเส้นทางสู่แผ่นดินจีนตามที่เขที่ตั้งใจไว้ทันที อนึ่ง นักประวัติศาสตร์การเดินเรือได้มีการลงความเห็นในภายหลังว่า แผนการเดินทางของโคลัมบัสในครั้งนี้นับว่ามีความเสี่ยงเป็นอย่างมาก เพราะบริเวณเส้นละติจูดม้านั้นเป็นร่องหรือแนวแยกออกของกระแสลม บนพื้นผิวโลก ซึ่งปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นตามแนวละติจูดนี้ก็คือ สภาวะลมนิ่ง (อับลม) หรือไม่ก็จะมีพายุหมุนเขตร้อน (เฮอริเคน)

อย่างรุนแรง (ขึ้นอยู่กับฤดูกาล) แต่สภาวะดังกล่าวทั้งสองกรณีไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น (สิงหาคม - กันยายน ค.ศ. ๑๔๙๒) จึงนับว่าเป็นโชคดีสำหรับหมู่เรือของโคลัมบัสเป็นอย่างมากที่รอดมาได้โดยบังเอิญ

ภาพที่ ๑๑ เส้นทางเดินเรือสู่โลกใหม่ของโคลัมบัสทั้ง ๔ ครั้ง
(ค.ศ. ๑๔๙๒ - ๑๕๐๕) (ขอเติมน้ำทางขวางครับ)

ครั้งที่ ๑ : สิ้นน้ำเงิน (ค.ศ. ๑๔๙๒ - ๑๔๙๓)

ครั้งที่ ๒ : สีแดง (ค.ศ. ๑๔๙๓ - ๑๔๙๖)

ครั้งที่ ๓ : สีเขียว (ค.ศ. ๑๔๙๘ - ๑๕๐๐)

ครั้งสุดท้าย : สีเหลือง (ค.ศ. ๑๕๐๒ - ๑๕๐๕)

โคลัมบัสเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๕๐๖

รอนแรมข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นเวลาเกือบ ๒ เดือน เขาก็ได้เห็นแผ่นดินอีกครั้ง นั่นก็คือหมู่เกาะบาฮามาส ในทะเลแคริบเบียน ซึ่งโคลัมบัสมีความมั่นใจเต็มร้อยว่าเป็นเกาะตามแนวชายฝั่งของทวีปเอเชีย

และตั้งชื่อหมู่เกาะต่าง ๆ ที่เขาทยอยค้นพบในบริเวณนี้ว่าหมู่เกาะอินเดียตะวันตก (West Indies) เนื่องจากชาวเกาะที่อาศัยอยู่มีผิวดำและรูปร่างคล้าย ๆ ชาวอินเดียมากกว่าชาวจีน โคลัมบัสใช้เวลาร่วมเดือนในการเล่นตรေးวนสำรวจเกาะแก่งต่าง ๆ ที่รายล้อมทะเลคาริบเบียน รวมทั้งเกาะคิวบาและเฮติด้วย แต่ก็ต้องผิดหวัง เพราะการสำรวจไม่พบทองคำอันมีค่าตามที่ได้ให้สัญญาว่าจะนำไปถวายกษัตริย์และราชินีแห่งสเปน หมู่อเรือของเขาเดินทางกลับสู่สเปนด้วยเข็ม N/NE โดยได้จับชาวพื้นเมืองจากเกาะตามรายทาง ไปเป็นหลักฐานยืนยันต่อกษัตริย์สเปนผู้ที่สนับสนุนทุนและเรือในการเดินทางด้วย

ข่าวการค้นพบดินแดนโพ้นทะเลของโคลัมบัสแพร่กระจายไปทั่วยุโรป โคลัมบัสแจ้งเกิดในฐานะวีรบุรุษนักเดินเรือคนแรกจากยุโรป ที่สามารถค้นพบโลกใหม่ (New World) ซึ่งยังไม่เคยมีใครค้นพบมาก่อน ถึงแม้จะไม่นับบรรลุประสงค์ของการเดินทางคือเพื่อแสวงหาทรัพย์สมบัติอันมีค่า เช่นทองคำ แต่ราชสำนักสเปนก็มีความพอใจ เพราะเท่ากับว่าเป็นการเปิดเส้นทางแพร่ขยายราชอาณาจักรของสเปนสู่ดินแดนโพ้นทะเลในทางทิศตะวันตกได้แล้ว

เมื่อการเดินทางครั้งแรกประสบความสำเร็จ การเดินทางครั้งที่ ๒ ก็ตามมาด้วยเงินทุนสนับสนุนจำนวนมากขึ้น และกองเรือที่มีจำนวนถึง ๑๗ ลำ ออกเดินทางจากเมืองท่าคาดีซ (Cadiz) ของสเปนในวันที่ ๒๕ กันยายน ค.ศ. ๑๔๘๓ การเดินทางครั้งที่ ๒ นี้โคลัมบัสปรับเข็มลงได้มากกว่าเดิม โดยมีความมุ่งหมายจะค้นพบแผ่นดินใหญ่ของจีนให้ได้ คราวนี้โคลัมบัสใช้เวลาแค่เดือนครึ่งหมู่อเรือก็ถึงฝั่ง แต่ก็ไม่ใช่ฝั่งของแผ่นดินใหญ่อยู่ดี เพราะยังคงเป็นแนวหมู่เกาะใหญ่น้อยของทะเลคาริบเบียน ที่ทอดยาวลงมาทางใต้ของอ่าวเม็กซิโกกันขวางเส้นทางเดินเรือ เช่นเกาะโดมินิกัน เวอร์จิน และจาไมก้า เป็นต้น เขาจึงดำเนินการตามความต้องการของราชสำนัก ด้วยการใช้กำลังอำนาจเข้ายึดครองและผนวกดินแดนของชนเผ่าชาวเกาะเหล่านั้น

เข้าเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิสเปน แล้วจัดแบ่งเรือในหมู่ย์กัมกับดูแล
เพื่อวางรากฐานการปกครองให้เข้มงวด (อันถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการ
กดขี่ข่มเหงชนเผ่าพื้นเมืองและชาวเกาะผู้ไร้กำลังต่อต้าน จนได้รับความ
เดือดร้อนจากความโหดร้ายทารุณของโคลัมบัสและพวกเป็นอย่างมากใน
เวลาต่อมา : ผู้เขียน)

โคลัมบัสใช้เวลาในการวางกำลังของหมู่เรือตามดินแดนหมู่เกาะต่างๆ ถึงเกือบ ๓ ปี จากนั้นหมู่เรือจึงเดินทางกลับสเปนอีกครั้งใน ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๔๙๖ และถึงเมืองท่าคาสีใน ๑๑ มิถุนายน ปีเดียวกัน (กรุณาดูแผนที่ประกอบในภาพที่ ๑๑) เหตุที่ถึงช้ากว่าเขาไปก็เพราะสภาพอากาศไม่อำนวย โดยเฉพาะการที่หมู่เรือต้องแล่นฝ่าทางพายุลูเอริเคนระหว่างทาง การเดินทางครั้งที่ ๒ นี้ถือว่าไม่ประสบความสำเร็จตามแผน เพราะนอกจากจะได้ทองกลับไปแค่เพียงเล็กน้อยแล้ว พลติกรรมของหมู่เรือสำรวจสเปนยังได้ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจให้แก่ชาวเกาะและชาวพื้นเมืองในวงกว้าง อันได้เพิ่มความเกลียดชังหมู่เรือสำรวจจากสเปนมากยิ่งขึ้นด้วย โคลัมบัสจึงตัดสินใจปล่อยให้บาโตโลมิวโน่งชายพร้อมกับตีโอเกิ้ลูกชาย อยู่บัญชาการกองกำลังของสเปนบางส่วนที่ปล่อยทิ้งไว้ เพื่อปราบปรามชนเผ่าพื้นเมืองด้วยกำลังขั้นเด็ดขาดต่อไป

ด้วยความเชื่อมั่นอย่างฝังใจของเขาว่าโลกกลม ดังนั้นเมื่อมารีโคโปโล สามารถเดินทางบกไปทางตะวันออกจนถึงประเทศจีนได้ กองเรือของเขาก็น่าจะสามารถแล่นข้ามมหาสมุทรอันกว้างใหญ่โดยใช้เข็มตะวันตกเพื่อแล่นอ้อมโลกอีกด้านหนึ่งไปที่ชายฝั่งของจีนหรืออินเดียได้เช่นกัน แต่ในขั้นแรกเขาจะต้องพยายามหาช่องทางผ่าน (Passage) หรือช่องแคบ (Strait) อันจะเป็นเส้นทางสู่แผ่นดินใหญ่ของเอเชียให้ได้เสียก่อน (โดยไม่คาดคิดว่าถ้าหลุดผ่านออกไปได้ ก็จะต้องพบกับมหาสมุทรแปซิฟิกอันกว้างไกลกว่ามหาสมุทรแอตแลนติกอีกเกือบ ๒ เท่า : ผู้เขียน)

นอกจากนั้นเขายังเคยได้รับคำแนะนำจากพระเจ้าจอห์นแห่งโปรตุเกสว่า ถ้าแล่นเรือด้วยเข็มตะวันตกจากปลายแหลมแวร์เด (Cape Verde) ของทวีปแอฟริกาข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกไปก็จะพบดินแดนผืนใหญ่ของทวีปได้ โคลัมบัสจึงตัดสินใจว่า ในการเดินทางเที่ยวที่ ๓ นี้เขาจะนำเรือลงใต้มากขึ้นอีกกว่าเดิม เพื่อบุกเบิกเส้นทางสู่ทวีปเอเชียให้ได้

ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๔๙๘ โคลัมบัสจึงเริ่มออกเดินทางจากสเปนเป็นครั้งที่ ๓ ด้วยกองเรือจำนวน ๖ ลำ โดยแบ่งเป็น ๒ หมู่ ๆ ละ ๓ ลำ หมู่แรกโคลัมบัสให้กัปตันมีอรอง เป็น ผบ.หมู่ นำเรือเสบียงล่องหน้าไปเสริมกำลังให้กับบาโตโลมิวน้องชายและดีเอโกลูกชายที่กำลังปราบปรามชนเผ่าพื้นเมืองของหมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลคาริบเบียน (ที่เขาตั้งชื่อว่าหมู่เกาะอินเดียตะวันตก : ผู้เขียน) ส่วนตัวเขานำหมู่เรือที่เหลืออีก ๓ ลำ แล่นลงใต้ตามแนวชายฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกา เพื่อเสาะหาช่องทางผ่าน (Passage) ไปสู่ประเทศจีนให้ได้ เขานำเรือลงใต้ไปจนถึงแนวหมู่เกาะแวร์เด แล้วเปลี่ยนเข็มตะวันตกข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกไปสู่แผ่นดินใหญ่ (ตามที่พระเจ้าจอห์นแห่งโปรตุเกสได้เคยให้ข้อมูลไว้)

ช่วงของการเดินเรือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก หมู่เรือของโคลัมบัสก็ต้องประสบกับภาวะอับลมและอุณหภูมิอันร้อนจัดในพื้นที่ใกล้เส้นศูนย์สูตร (Doldrum) เป็นเวลาหลายวันจนเสบียงและน้ำจืดเริ่มร่อยหลอ แต่อีกไม่กี่วันต่อมาก็ได้เกิดกระแสลมจากทิศตะวันออกพัดส่งท้ายให้หมู่เรือของเขาสามารถแล่นไปสู่แผ่นดินได้ในที่สุด โคลัมบัสพิจารณารูปร่างพื้นฐานของภูมิประเทศ (Topography) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแนวเทือกเขาสูงทอดยาวต่อเนื่องกันแล้ว มั่นใจว่านี่คือแผ่นดินใหญ่ (Mainland) ของทวีป ไม่ใช่หมู่เกาะเล็กเกาะน้อยตามที่เขาได้เคยค้นพบเมื่อการเดินทาง ๒ เที่ยวก่อนหน้านี้ ซึ่งต่อมาก็พิสูจน์ได้ว่าเป็นดินแดนของประเทศเวเนซุเอลาในปัจจุบัน (กรุณา ดูแผนที่ประกอบในภาพที่ ๑๑)

เนื่องจากหมู่เรือของเขาขาดแคลนเสบียงและน้ำจืดเป็นอย่างมาก เพื่อเพิ่มเติมเสบียงโคลัมบัสจึงตัดสินใจนำหมู่เรือแล่นเลียบชายฝั่งต่อไปทางทิศตะวันตกและเสาะหาทางผ่านสู่แผ่นดินจีนไปตามเส้นทางด้วย ในที่สุดเขาก็พบแผ่นดินที่เต็มไปด้วยเทือกเขาสูงอันเป็นที่ตั้งของประเทศโคลอมเบียในเวลาต่อมา แต่จนแล้วจนรอดเขาก็ไม่สามารถสำรวจพบช่องทางผ่านไปสูทวีปเอเชียได้ (หมายเหตุ : ในการสำรวจครั้งนี้โคลัมบัสได้แล่นเรือผ่านประเทศปานามาด้วย จึงนับว่าใกล้เคียงความจริงมากที่สุด เพราะที่บริเวณนั้นอีกสักร้อยกว่าปีต่อมาก็ได้มีการขุดคลองปานามาขึ้น เพื่อเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติกและแปซิฟิก ทำให้สามารถร่นระยะทางเดินเรือสู่อทวีปเอเชียได้อย่างมหาศาล : ผู้เขียน)

ในช่วงสุดท้ายของการเดินทางในเที่ยวที่ ๓ โคลัมบัสก็ได้นำหมู่เรือของเขาไปรวมกำลังกับหมู่เรือที่ล่วงหน้าไปก่อน แล้วช่วยกันปราบปรามชนเผ่าชาวเกะทั้งหลาย ที่ลุกฮือขึ้นมาก่อการจลาจลต่อต้านการกดขี่ข่มเหงอย่างโหดร้ายทารุณของนักเดินเรือจากสเปนอันมีเขาและบาโตโลมิวเป็นผู้นำ นอกจากนี้เขายังใช้อำนาจเผด็จการจัดการสำเร็จโทษลูกเรือสเปนหลายคน ที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดต่อวิถีการปกครองของเขาด้วย

รายงานความล้มเหลวในการแสวงหาทองคำและพฤติกรรมอันโหดร้ายทารุณของโคลัมบัส ที่มีต่อชนเผ่าชาวเกาะและลูกเรือของเขา ทำให้กษัตริย์สเปนมีคำสั่งปลดเขาออกจากทุกตำแหน่งปกครองในดินแดนอาณานิคม พร้อมทั้งส่งเจ้าหน้าที่จากราชสำนักเดินทางมาจับกุม และล่อลวงให้ตรวนนำตัวกลับไปดำเนินคดีที่สเปน โคลัมบัสถูกจองจำอยู่เป็นเวลาหลายสัปดาห์ระหว่างการดำเนินคดี ในที่สุดเขาก็สามารถต่อสู้ต่อหน้าศาลยุติธรรมจนได้รับอิสรภาพอีกครั้ง แต่ผลลัพธ์ก็คือเขาถูกปลดออกจากทุกตำแหน่งที่ได้รับโปรดเกล้าฯ และถูกริบทรัพย์สินทั้งหมด (ด้วยข้อกล่าวหาว่าฉ้อโกงทรัพย์สิน)

เมื่อได้รับอิสรภาพ โคลัมบัสก็ยังไม่ยอมลดละความพยายามที่จะ กอบกู้ชื่อเสียงกลับคืนมา โดยเฉพาะความมั่นใจที่ว่ากองเรือของเขาในการ เดินทางครั้งที่ ๓ ได้พบผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชียแล้ว เพียงแต่ยังไม่ สามารถเสาะหาเส้นทางผ่าน หรือช่องแคบที่จะสามารถเดินเรือไปสู่ชายฝั่ง ของประเทศจีนได้เท่านั้น เขาจึงขอเข้าเฝ้าพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ กษัตริย์ สเปนในปี ค.ศ. ๑๕๐๒ เพื่อขอทุนสนับสนุนในการเดินทางอีกครั้ง โดยให้ สัญญาว่าจะพยายามค้นพบเส้นทางทะเลสู่เมืองจีนให้ได้ อันจะเป็นการ ทำคุณเพื่อไถ่โทษด้วย

กษัตริย์เฟอร์ดินานด์แห่งสเปน พระองค์เองถึงแม้ว่าจะหมดความ ใฝ่ฝันในตัวโคลัมบัสแล้ว แต่ก็ยังมีความเสียดายในพรสวรรค์ ฝีมือ และ ความเด็ดเดี่ยวในการท่องทะเลของกัปตันเรือชาวเจนัวผู้นี้ ที่มีแนวโน้มว่า อาจจะย้ายตัวกลับไปเดินเรือให้แก่อังกฤษจนวันหนึ่งเป็นต้นกำเนิดแน่ ถ้าตงงาน อย่างถาวรที่สเปน ประกอบกับข่าวการเดินทางของกัปตัน วาสโก ดา กามา แห่งโปรตุเกส ที่ประสบความสำเร็จในการนำกองเรือแล่นอ้อมปลายแหลม กูดโฮปของแอฟริกา ข้ามทะเลอาหรับเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียจนไปถึงชายฝั่ง ตะวันตกของประเทศอินเดียได้สำเร็จในต้นปี ค.ศ. ๑๔๙๘ ที่ผ่านมา ซึ่งก็ เท่ากับว่าโปรตุเกสได้แซงหน้าสเปนไปอีก ๑ ก้าวใหญ่ ๆ แล้ว พระองค์จึง ไม่มีทางเลือกที่จะต้องให้โอกาสโคลัมบัส ซึ่งเป็นกัปตันเดินเรือเดินสมุทร ฝีมือดีที่สเปนมีอยู่ในขณะนั้น อีกสักครั้ง

กองเรือสเปนของโคลัมบัสซึ่งประกอบด้วยเรือจำนวน ๔ ลำ จึงออกเดินทางจากเมืองท่า คาดิซ เพื่อสำรวจโลกเป็นครั้งที่ ๔ ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๕๐๒ โดยเลือกเส้นทางสำรวจต่อเนื่องจากครั้งที่แล้ว (ที่เขามีความมั่นใจว่าจะต้องเป็นเส้นทางผ่านสู่ชายฝั่งของเมืองจีนอย่าง แน่นนอน น่าเสียดายที่ในครั้งนั้นต้องยกเลิกกลางคันเพราะขาดแคลนเสบียง และน้ำจืด) แต่ในครั้งนี้อาโชคร้ายที่กองเรือประสบพายุหนักจนเสียหาย ยับเยินต้องนำเข้าเกยฝั่ง ทำให้เขาต้องติดเกาะเพราะเรือแตกอยู่เป็นเวลา เกือบ ๒ ปีจึงจะสามารถชมซานกลับสเปนได้อย่างผิดหวังที่สุดในชีวิต ด้วย

สุขภาพของตัวเองที่ทรุดโทรมเป็นอย่างมากจากการตรากตรำงานหนัก ทำให้เขาต้องต่อสู้ชีวิตในบั้นปลายอย่างชayanานาถา และสิ้นชีวิตที่ตกต่ำถึงขีดสุดในปี ค.ศ. ๑๕๐๖ พร้อมกับความเชื่อที่เขายังคงฝังใจว่า ดินแดนที่เขาค้นพบล่าสุดก็คือแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย

เส้นทางชีวิตของโคลัมบัสจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของกรณีศึกษาวิกรรมของวีรบุรุษผู้มีชื่อเสียงบางคนในอดีต ที่เริ่มต้นด้วยความรุ่งโรจน์โด่งดังสว่างไสว (เหมือนพลุ) แต่ในบั้นปลายของชีวิตกลับตกต่ำ ดำดิ่งสู่ความมืดสนิทอย่างรวดเร็วกว่าเขาขึ้นเสียอีก (เหมือนกะลา) สำหรับโคลัมบัส เขาคือวีรบุรุษของชาวยุโรป (ผิวขาว) ที่ได้บุกเบิกเส้นทางสู่โลกใหม่คือทวีปอเมริกา ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ซึ่งเท่ากับเป็นการบุกเบิกเส้นทางอารยธรรมสู่ทวีปอเมริกา เขาจึงได้รับการยกย่องเชิดชูจากชาติพันธุ์ผิวขาวในทวีปอเมริกาเหนือเป็นอย่างมาก (หมายเหตุ : ชาติพันธุ์ผิวขาวในทวีปอเมริกาเหนือจะเรียกตัวเองว่า “แอนโกลอเมริกัน” อันได้แก่ อเมริกา อังกฤษ และแคนาดาเป็นหลัก ในขณะที่ดินแดนอเมริกากลางและใต้ซึ่งเป็นอาณานิคมของสเปนและโปรตุเกสทั้งหมดจะเป็นคนผิวสีดำนแดงและดำ จะเรียกตัวเองว่า “กลุ่มลาตินอเมริกัน” : ผู้เขียน)

ความสำเร็จของโคลัมบัสได้รับการยกย่องจากนักประวัติศาสตร์ทางเรือของโลก ในฐานะ**ผู้บุกเบิกโลกใหม่ (New World Explorer)** คือทวีปอเมริกาเป็นคนแรกในระหว่างปี ค.ศ. ๑๔๙๒ – ๑๕๐๒ : ผู้เขียน โดยได้กำหนด Time Line ของช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็นยุคโคลัมบัส (Columbus Era) ด้วย แต่ส่วนตัวของโคลัมบัสเขาก็มีจุดอ่อน ที่มีความยึดมั่นในทฤษฎีทางความคิดของตนอย่างเหนียวแน่นจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตว่า ดินแดนที่เขาได้ค้นพบในการบุกเบิกทั้ง ๔ ครั้งนั้น เป็นผืนแผ่นดินใหญ่ของเอเชีย (ไม่ใช่ทวีปอเมริกาตามที่ได้มีการตั้งชื่อตามอเมริโก เวสปุซซี ชาวอิตาลีที่ได้เดินทางติดตามมาทีหลัง)

อย่างไรก็ตาม สำหรับชาวยุโรปจำนวนไม่น้อยที่ทยอยอพยพข้ามทะเลไปตั้งรกรากบนดินแดนใหม่แห่งนี้ ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อความผิด

พลาดนี้มากเท่าใดนัก เพราะดินแดนโลกใหม่ที่เขาค้นพบก็มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังได้ตั้งชื่อถิ่นแดนแรกที่ไปปักหลักตั้งถิ่นฐานที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของทวีปว่า “ดินแดนโคลัมเบีย” เพื่อเป็นระลึกถึงตัวเขาด้วย (หมายเหตุ : บริเวณดังกล่าวในทศวรรษต่อมา ก็ได้ถูกกำหนดเป็นมลรัฐเวอร์จิเนียและแมรีแลนด์ อันเป็นที่ตั้งของกรุง Washington D.C. เมืองหลวงของประเทศ ซึ่งคำว่า D.C. ก็คือ Distric of Columbia หรือตำบลหนึ่งของเขตแคว้นโคลัมเบียของโคลัมบัสนั่นเอง : ผู้เขียน)

นอกจากนั้นรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ยังยกย่องวีรกรรมของเขา โดยออกกฎหมายกำหนดให้วันจันทร์สัปดาห์ที่ ๒ ในเดือนตุลาคมของทุกปี เป็น “วันที่ระลึกโคลัมบัส” (Columbus Memorial Day) รวมทั้งมีการสร้างรูปปั้นของเขาในลักษณะอนุสาวรีย์ตามสถานที่สำคัญของมลรัฐต่าง ๆ มากมายหลายแห่ง แม้แต่ในประเทศสเปนก็ได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เชิดชูเกียรติให้แก่ยอดกัปตันนักเดินเรือชาวเจนัวผู้นี้ ที่เมืองบาเซโลนา ในฐานะผู้ที่ได้บุกเบิกดินแดนโลกใหม่ให้สเปนได้ครอบครองดินแดนประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้เกือบทั้งทวีปด้วย (ยกเว้นบราซิลประเทศเดียวที่ตกเป็นของโปรตุเกส : ผู้เขียน)

ภาพที่ ๑๒ อนุสาวรีย์เชิดชูเกียรติยศของโคลัมบัส ที่สเปนสร้างขึ้น ตั้งอยู่ที่เมือง Port Vell กรุงบาร์เซโลนา

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าโคลัมบัสจะได้รับการยกย่องจากคนทั้งโลก เป็นอย่างมากในช่วงเวลาหลายศตวรรษหลังจากนั้น แต่เขาก็ได้สร้าง “ตราบาป” อันฝังลึกในจิตใจของมวลมนุษยชาติของโลกมาตราบาปเท่าทุกวันนี้ (ที่ผู้เขียนได้ตั้งเป็นคำถามสำคัญไว้ตั้งแต่ตอนเริ่มเรื่อง) เพราะนักประวัติศาสตร์ชั้นนำของโลกต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เขาคือผู้ที่ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของ “การเหยียดผิว-คำทาส และฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ที่เขาได้ริเริ่มและฝังรากไว้ในความรู้สึกส่วนลึกของชาวยุโรปผิวขาว ที่มีต่อชาวเกาะพื้นถิ่นหลายเผ่าพันธุ์ในทะเลแคริบเบียนและชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกาใต้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าปัจจุบันเรากำลังอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์แห่งเสรีภาพ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าปรากฏการณ์อันเป็นตราบาปในอดีตเหล่านั้นก็ยังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง

ชัดเจนที่สุดคือเมื่อไม่นานมานี้เอง ก็ได้เกิดปรากฏการณ์สะท้านโลกขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อชายผิวดำที่ชื่อ จอร์จ ฟลอยด์ (George Floyd) ได้ถูกตำรวจผิวขาวใช้เชือกมัดที่คอจนขาดอากาศหายใจและสิ้นใจตายในที่เกิดเหตุที่กำลังมีการประท้วงเกี่ยวกับการเหยียดผิวในสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดกระแสต่อต้านอย่างรุนแรงแพร่กระจายขยายขอบเขตไปทั่วทั้งโลก (Black Life Matters)

คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส นักเดินเรือระดับตำนานของโลก (ที่ได้กลับอย่างสบายในอ้อมกอดของพระเจ้ามาเป็นเวลากว่า ๕๐๐ ปี : ผู้เขียน) ก็มีอาการ “งานเข้า” ขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อผู้ชุมนุมส่วนใหญ่ (ที่เข้าใจประวัติศาสตร์) พากันลงความเห็นว่ นี่คือการตราบาปของการ “เหยียดผิว คำทาส และฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ที่เขาได้สร้างไว้ในอดีตของการบุกเบิกอเมริกา และได้พากันระบายแค้น ด้วยการทำลายรูปปั้นและอนุสรณ์สถานที่ปรากฏอยู่ตามรัฐต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งรื้อถอนทำลาย ตัดคอทิ้งลากประจานตามท้องถนน หรือเอาไปถ่วงน้ำ-ทิ้งทะเล เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับอนุสาวรีย์ของโคลัมบัส จึงเป็นคดีเตือนใจอันเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด สำหรับบรรดาวีรบุรุษในสังคมโลกทั้งหลายว่า... ในยามที่ท่านกำลังรุ่งโรจน์เรื่องอำนาจนั้น ควรสังวรตัวเองให้จงดี อย่าได้ลุ่มหลงและเหิมเกริม ใช้อำนาจในทางที่ผิดทำนองคลองธรรม เพราะถึงแม้ว่าในช่วงแห่งความรุ่งโรจน์ของท่าน “**บาร์มี วีรกรรม**” ที่ท่านได้สร้างไว้จะสามารถปิดหูปิดตาชาวโลกในขณะนั้นได้ แต่กาลเวลาผ่านไปไม่ช้าก็เร็ว เมื่อวิบากกรรมตามมาทัน ตราบาปของท่านก็จะสะท้อนกลับมาทำลายวีรกรรม-ตำนาน ที่ท่านได้สร้างไว้ รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังลูกหลานของท่านด้วย

ทั้งหมดคือบทวิเคราะห์-เจาะลึก นักเดินเรือผู้ยิ่งใหญ่ในระดับตำนานของโลกจำนวน ๒ ท่าน ส่วนอีก ๔ ท่านที่เหลือจะได้นำเสนอในฉบับต่อไป

จบตอนที่ ๒

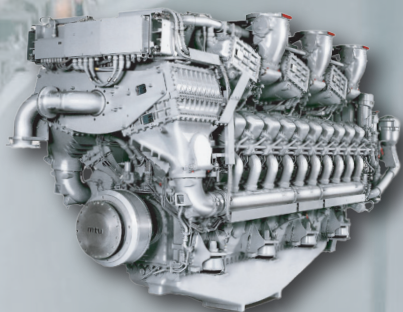
Mongkol Energy Co., Ltd.

AUTHORIZED SERVICE DEALER FOR GOVERNMENTAL RAIL, MARINE AND NAVAL

Mongkol Energy Co. Ltd is a service provider specializing in engine services, troubleshooting, and maintenance, including major overhauls. We primarily serve the Royal Thai Navy and the State Railway of Thailand.

The company is the sole authorized Service Dealer appointed by Rolls-Royce Power Systems for the governmental market segment in Thailand. We are responsible for providing quality services and genuine spare parts for mtu products to relevant government entities.

We have the right to sell REMAN engines, Swing engines, Mercedes-Benz engines, Exchange engines and Repowered engines under said Service Dealer Agreement

YOUR PARTNER FOR

237/28,34 Moo 6, Soi Watyai, Suksawad Road, Neiklongbangplakod, Prasamutjedgee, Samutprakarn, 10290, Thailand

Tel : 02 815-5516 AUTO LINE Fax : 02 815-5518

Observations and Perspectives about the Future of Maritime War and the Implications for Thailand and the Royal Thai Navy

มุมมองต่อสงครามทางทะเลสมัยใหม่และแนวทางสำหรับกองทัพเรือไทย

*By Commander Scott Thornbury,
United States Navy*

An American in the NSSC

The views presented in this article do not reflect the official positions of the Department of the Navy, Department of Defense, or Government of the United States.

For the last six months, I've had the distinct pleasure of working alongside talented and dedicated Royal Thai Navy Officers while conducting research and studies at the Royal Thai Navy Strategic Studies Center. During this time, I've thought deeply about the Thai-U.S. strategic relationship and Thai Navy security issues and strategies through the perspective of my own background in the U.S. Navy and as a strategist and force design planner. Based on this experience, I can confidently say that the character of war is quickly evolving as technological advances shift the balance of maritime power away from traditional platforms and methodologies to those more aligned with an asymmetrical and distributed approach. Accordingly, this article seeks to define both the future operational environment

and locate Thailand's place in this new environment. It will address 1) the operational environment Thailand currently finds itself in and what threats it may expect in the future; 2) the technological advances that will shape the maritime operational environment over the next 10-20 years; and 3) implications for Thai force design planners and strategists.

Part I: Strategic and Operational Maritime Context from Now into the Future

To begin, it is important to define specifically the current maritime operational environment around Thailand. Economically, roughly 80% of Thailand's international trade is carried via maritime sea routes.¹ The vast majority of this trade passes through the constricted waterways of the Gulf of Thailand, adjoining the increasingly contested South China Sea. Approximately 60% of Thailand's gas supply comes from deposits within the Thai Exclusive Economic Zone (EEZ) in the Gulf of Thailand, much of which is used to supply about 50% of Thailand's electricity output.² To put it bluntly, Thailand's very economic survival is tied to the safety of this waterway. Amplifying its criticality is the lack of substantial commercial infrastructure on the Andaman Sea coast of Thailand.

1 Author: Chackrit Duangphastra, "Improving the Safety of Navigation and Sustainability of Shipping through Innovative Autonomous Shipping Technologies in the AsiaPacific: Case Study of Thailand," UNESCAP, June, 2024, https://www.unescap.org/sites/default/d8files/event-documents/Thailand_national-study-report-on-autonomous-shipping.pdf; p 1.

2 "Securing Thailand's energy future," Thailand Development Research Institute, June 14, 2024, [https://tdri.or.th/en/2024/06/securing-thailands-energy-future/#::~:~:text=As%20of%202023%2C%20Myanmar%20gas,imported%20from%20abroad%20\(25%25\).](https://tdri.or.th/en/2024/06/securing-thailands-energy-future/#::~:~:text=As%20of%202023%2C%20Myanmar%20gas,imported%20from%20abroad%20(25%25).)

Meanwhile, a regional arms race, initiated some 20 years ago and accelerated by the unprecedented military buildup by the communist government in China over that time, necessitates a strategic focus not required of Thailand and allies in the region since at least the days of Communist insurgency in Southeast Asia, and likely not since World War Two. The communist regime in Beijing has displayed time and again its willingness to use economic, military, and informational coercion to bend regional countries to its will.³ While individual coercive attempts often fail to achieve maximalist results, the cumulative effect of Beijing's strategy – especially when paired with armed maritime force – has resulted in a gradual erosion in sovereignty of several regional countries.

Considering Thailand's economy is dependent on exports, that the vast majority of those exports travel along sea lanes in the Gulf of Thailand, and Thailand lacks a major secondary sea lane in the Andaman Sea, Beijing's coercive aggression and threats of war throughout East Asia's waters (e.g. maritime disputes with Korea, maritime disputes with Japan, invasion threats against Taiwan, seizing territory from and bullying the Philippines, and attempting to seize disputed waters in the South China Sea from all claimants) pose a potentially vital threat to the very functioning of the Thai State.

3 "Examining China's Coercive Economic Tactics," U.S. House of Representative, Rules Committee Majority and Minority Staff, 2023, <https://www.congress.gov/118/meeting/house/115789/documents/HHRG-118-RU00-20230510-SD118.pdf>.

Coercion in the Maritime Domain

While Beijing has not yet turned its coercive focus against Thailand, at least not fully and publicly, China has been experimenting with its influence in the Gulf of Thailand with recent investments and security cooperation activities with Cambodia at Ream Naval Base, as well as with its investments in airport and other maritime infrastructure in Cambodia.⁴ Beijing's activities throughout East Asia point to a strong desire by the Communist government to 1) expand its maritime territory wherever resistance is weak; 2) control activities along international sea routes in East Asia; 3) build economic and military leverage over weaker states; and 4) utilize its economic and military leverage to further expand its maritime territory and control over weaker states in the region.

Projecting China's behavior out over the next 10 to 20 years, it is likely to continue seeking dominance and control over the waterways of East Asia. The question is: how much will these activities restrict, or even infringe on, Thailand's sovereignty and security in the Gulf of Thailand? Taking Beijing's historical coercive attempts with other countries in the region into account, it is probable that Thailand - at some point - may have to choose between bending to China's general control or standing up for its own interests and sovereignty. When other

4 Phan Thi Hai Yen, "Cambodia's Strategic Embrace of China: Military Cooperation and its Implications," ISRG Journal of Arts, Humanities and Social Sciences (Van Hein University: September, 2024), Vol II, V, <https://isrgpublishers.com/wp-content/uploads/2024/09/ISRGJAHSS6232024.pdf>.

countries in the region have stood up for their legitimate interests, China has implemented strong coercive measures from unilateral trade freezes to military and paramilitary posturing, to outright seizure of territory.⁵ China's confidence in coercing Thailand in the Gulf of Thailand would largely depend on its calculation of advantage relative to Thailand's will and ability to deter or counter the activities of the PRC here. For Thailand, this comes down to three factors, which will be discussed further below: 1) the national will of Thailand to stand up for its international rights and sovereignty; 2) the military capability of the RTN to credibly counter PRC activities; and 3) Thailand's ability to internationalize any such dispute or conflict by partnering with other powers capable of providing a counterweight to Communist Chinese aggression and influence in the Gulf of Thailand.

Major Power War in the Maritime Domain

Apart from the possibly of China's coercive activities in the South China Sea being applied to the Gulf of Thailand sometime over the next 10 to 20 years, there is also the possibility

5 Tatsuya Terazawa, "How Japan solved its rare earth minerals dependency issue," World Economic Forum, October 13, 2023, <https://www.weforum.org/stories/2023/10/japan-rare-earth-minerals/>; and Jeffrey Wilson, "Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like," Foreign Policy, November 9, 2021, China's Attempt to Bully Australia Has Been a Spectacular Failure; and Michael Green, Kathleen Hicks, Zack Cooper, John Schaus and Jake Douglas, "Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff," Asia Maritime Transparency Initiative, CSIS, May 22, 2017, Counter-Coercion Series: Scarborough Shoal Standoff | Asia Maritime Transparency Initiative. Just a few examples of the PRC's coercive maritime policies.

of major power war in the region. I speak, of course, of the ongoing strategic competition between the United States and its regional and global allies with the People's Republic of China (PRC). While every attempt is being made by the United States and its treaty allies to deter outright conflict with Beijing, it is possible – as the previous world wars show us – that war could occur over the next 10 to 20 years despite its mutually destructive potential and even with economic interlinkages dampening its likelihood.⁶ If war did occur, it would take place largely in the air and maritime domains – at least initially – and likely would be large in scale and possibly scope. It would be devastating to the global economy, and especially disastrous for East Asian economies.

It is impossible to predict what would spark such a war... and in some ways it is irrelevant how a war would start. This is because any war between the U.S. and China, no matter its origins, could quickly spiral beyond its original causes into a broader, ideologically-based conflict. Much how Japan's attack on Pearl Harbor sparked U.S. involvement in World War Two globally and throughout the Pacific, there is little reason to expect that either the U.S. or Beijing would restrict themselves to the immediate vicinity of where the spark itself was lit. I glean this observation from history – war, once unleashed,

6 Margaret MacMillan, "The Rhyme of History: Lessons from the Great War," The Brookings Institute, December 14, 2023, <http://csweb.brookings.edu/content/research/essays/2013/rhyme-of-history.html>.

is highly unpredictable and often somewhat uncontrollable in terms of what scope and scale it ultimately obtains.⁷

What does this mean for Thailand and the Thai Navy? I would again point to history. Japan's attacks on Pearl Harbor, and Thailand at the same time, were not individual actions. They were part of a coordinated strategy to delay U.S. ability to counterattack long enough for Japan, enabled by the Imperial Japanese Navy, to seize most of Southeast Asia – with the aim of controlling Singapore and Indonesia in particular.⁸ Unfortunately, Thailand,

Japanese Invasion of Thailand, 1941
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/japanese_invasion_of_Thailand

from the Japanese perspective at the time, had to be seized by Japan in order to protect its land and maritime lines of communication relative to supporting its invasion and occupation of Singapore – by means of invasion conducted mostly from the sea.⁹ Taking the choke point at Singapore, combined with a successful campaign in Indonesia, would complicate British

7 Carl Von Clausewitz, On War, Book 1, Chapter 3: “The Genesis for War,” as cited on Clausewitzstudies.org, accessed May 31, 2025, <https://clausewitzstudies.org/readings/OnWar1873/BK1ch03.html>.

8 Lieutenant Commander Ashley Halsey Jr., “Seapower and the Japanese Empire,” Proceedings (November, 1946), Vol 72/11/525, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/1946/november/seapower-and-japanese-empire#:~:text=The%20Japanese%20decision%20to%20move%20first%20to,realized%20the%20full%20extent%20of%20their%20success.>

9 “Forgotten battle: Japan’s WWII clash with Thailand,” NHK World-Japan News, January 24, 2022, <https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/backstories/1871/>.

maritime responses in Southeast Asia as Japan expanded its war of aggression in China to all corners of East Asia. Could history repeat itself in a future war in East Asia? The implication of this question, of course, is that the Royal Thai Navy must be prepared for spillover effects and ensure its strategy and capabilities take such a possibility into account. This is especially true considering the PRC's rapid maritime expansion and proclivity for aggression in recent years.

Maritime Disputes and Potential for Limited Maritime Conflict

Pivoting now from the possibility of coercion and major power war influencing events in the Gulf of Thailand and other Thai maritime approaches, there is always the possibility that Thailand's present maritime disputes with Burma, Cambodia, or another state adjoining its regional maritime interests, could produce some kind of limited conflict. While it seems unlikely that any of Thailand's neighboring states would have the capability or intent to seriously challenge the RTN's administration of its seas looking out into the next 10 to 20 years, it is not a risk that the RTN can afford to discount.

Maritime Security Challenges

Next, what other maritime challenges might Thailand face into the future? There are a host of issues that the RTN is confronting today such as drug and human trafficking by sea, illegal fishing, weapons and military contraband smuggling, as well as

other illicit activities.¹⁰ At its core these, traditionally law-enforcement/maritime administration-related challenges, are matters of sensing the environment, fusing multi-dimensional intelligence and data, positioning assets, conducting presence and deliberate patrolling operations, as well as maintaining a professional, well-regulated force. Concerning these requirements, the RTN – along with the Thai MECC – are making significant strides. Projecting these issues over the next 10-20 years, in places where adequate state measures are applied to the problem, the ability to stay ahead of criminal adaptations becomes a cat and mouse game.

Take the maritime border of the United States, for example. The United States has ample resources, intelligence collection abilities, and strong relationships throughout its hemisphere which, in theory, should provide an overpowering advantage in addressing these kind of maritime security challenges. Yet, for all its advantages and all its success in limiting drug and other illicit inflows into the U.S., the actual amounts seized are only a fraction of the overall illicit drugs that ultimately reach the U.S.¹¹ Relative sanctuary in other countries for criminal organizations, vast maritime borders, and novel technological

10 Tita Sanglee, “Assessing Thailand’s Maritime Governance Capacity: Priorities and Challenges,” Asia Maritime Transparency Initiative, January 10, 2024, [https://amti.csis.org/assessing-thailands-maritime-governance-capacity-priorities-and-challenges/#:~:text=Thailand%20has%20unresolved%20maritime%20disputes,by%20value\)%20in%20the%202010s](https://amti.csis.org/assessing-thailands-maritime-governance-capacity-priorities-and-challenges/#:~:text=Thailand%20has%20unresolved%20maritime%20disputes,by%20value)%20in%20the%202010s).

11 Inspector General Joseph Cuffari, “The Coast Guard Faces Challenges Interdicting Non-Commercial Vessels Smuggling Drugs into the United States,” report from the U.S. Department of Homeland Security, Office of Inspector General, February 19, 2025, <https://www.oig.dhs.gov/sites/default/files/assets/2025-02/OIG-25-17-Feb25.pdf>.

or methodological adaptations restrain the success the U.S. has achieved in fully securing its maritime borders from illicit activities.¹² Bringing this back to Thailand and the future of its maritime security efforts, the RTN should expect that even as it improves its ability to sense, fuse information, and execute plans to police its waters into the future, those seeking to conduct illicit activities in Thailand’s maritime domain will also seek to adapt and evade.

To summarize this section, Thailand is utterly dependent on the sea for its export-based economy. Looking out into the future, there are a handful of threats that could jeopardize Thailand’s use of the sea, such as coercion from a more powerful state (e.g. the PRC), war between two major powers spreading to the seas around Thailand, maritime disputes with neighboring states (whose military capabilities are similar to or weaker than Thailand’s), and lastly illicit activities that challenge the legitimacy of the Thai State (i.e. its ability to enforce its maritime laws).

Part II: Technologies Influencing the Future of Warfare in the Maritime Domain

Having now examined the evolving future strategic and operational context Thailand may find itself in, I want to now turn the focus of this article to examining the influence of future technologies, and future evolutions of current technologies, may have on the maritime environment and conduct of maritime

12 Joseph Cuffari, “The Coast Guard Faces Challenges Interdicting Non-Commercial Vessels Smuggling Drugs into the United States,” 2025.

warfare. To limit this discussion, I will focus on the technologies that I believe contribute most to the changing character of modern war.

Automation and Artificial Intelligence

It can hardly be overstated how important the development of automation and AI is and will continue to be in the future of war. States that can afford to develop this technology and apply it at scale will have incredible military advantages. While today these technologies are somewhat limited in terms of their development and deployment, the numbers of systems incorporating some degree of automation and artificial intelligence will quickly scale while the technologies continue to mature.

One military application of automation and artificial intelligence is enabling drones to operate without persistent human input.¹³ This development acts as a force multiplier, freeing up manpower for other productive pursuits. This is in addition to the benefit drones already have in removing danger to human operators. Moreover, autonomous drones enabled with artificial intelligence will communicate with other autonomous drones and AI systems – speeding up the F2T2 (find, fix, track, target) cycle.¹⁴ What makes this technology particularly appealing is that, while the cost of development is quite high, the cost of the systems and platforms themselves are often much

13 “Future Operating Environment 2035,” U.K. Ministry of Defense Strategic Trends Programme, 16, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6286575de90e071f69f22600/FOE.pdf>.

14 “Future Operating Environment 2035.”

lower compared to traditional, manned systems – making them easier to acquire at scale. Indeed, the costs of the systems are so reasonable, many are designed and deployed as so-called suicide (or “attritable”) systems.

Along with these benefits come also risks. One risk is that an autonomous drone may be more easily fooled than a human would; say for instance, if on a reconnaissance mission when an adversary is deliberately trying to conceal itself or mislead the AI.¹⁵ Another risk is that an armed drone acting autonomously could mistakenly strike wrong targets, causing loss of civilian life, unintentionally escalating a conflict, or at least wasting ordnance on the wrong target.¹⁶

How might this technology be applied in the real world? During a conflict, an adversary could launch a volley of low observable sea drones at a high value target hundreds of miles away; the drones communicating with one another in a cooperative, coordinated maritime attack involving other air and undersea drones – all with minimal or even no human inputs from launch to recovery. Several drones may be lost in the attack, but provided the value of the target is higher (which it probably is) and no humans are put in danger, then the cost is likely acceptable. The same principle applies to undersea strikes, air strikes, and land strikes by automated drone systems.

15 Commander Edgar Jatho, “Artificial Intelligence: Too Fragile to Fight?” Proceedings (February, 2022), Vol 148/2/1,428, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2022/february/artificial-intelligence-too-fragile-fight>.

16 Edgar Jatho, “Artificial Intelligence: Too Fragile to Fight?”

Before moving on, it is necessary to explain another anticipated feature of future autonomous AI drone systems: drones versus drones, and drone networks versus drone networks. We see early glimpses of this phenomenon in Ukraine where aerial battles between primitive first-person view drones have taken place.¹⁷ These early drone versus drone engagements will evolve to include more sophisticated systems and likely systems of systems squaring off against each other to determine autonomy dominance. In such a fight, will qualitative advantages in technology make the difference or quantitative advantages in numbers? At this point, it is impossible to say. However, in a war of attrition, mass matters as the war in Ukraine demonstrates.¹⁸

Another likely application of automation and AI is in the realm of data analysis, communications, and decision-making.¹⁹ We see early applications of this already in the commercial sector. Google searches already guess what the user is trying to search and provide a summary of findings based on data available to the AI search engine to save the user time. Much of your activity on digital devices is already automatically stored in some form of cloud server network where it may be accessed from another device with an internet connection anywhere

17 “Ukraine Drone Dogfights,” The Armourer’s Bench, 2024,

18 Collin Meisel and Mathew Burrows, “Russia can afford to take a beating in Ukraine,” War on the Rocks, May 21, 2025, <https://warontherocks.com/2025/05/russia-can-afford-to-take-a-beating-in-ukraine/>.

19 Sarah Grand-Clément, “Artificial Intelligence Beyond Weapons: Application and Impact of AI in the Military Domain”, UNIDIR, Geneva, 2023, 13, UNIDIR_AI_Beyond_Weapons_Application_Impact_AI_in_the_Military_Domain.pdf.

when necessary. Virtual assistants and virtual advising services are already available in the marketplace. These technologies will eventually be adopted at scale by militaries. There are risks, however. Like current AI chatbots, the ability of AI and automation to aid information-related processes is limited by the accuracy of the data it has access to and the quality of the tool itself.²⁰ To put it bluntly: poor inputs equal poor outputs. This could have particularly disastrous consequences in military operations.

Long-Range Fires and Persistent, Real-Time, Multi-Sensor Surveillance

Long range fires are not a new concept or technology. However, the range of fires and proliferation of long-range munitions are beginning to change the landscape. This is especially true considering the ever-increasing trend of proliferating sensors throughout domains. Long-range fires by themselves are practically useless unless paired with the technology required to find, fix, track, and target. These two trends – proliferation of long-range fires and sensors – combine to change the character of war. Take space, for example. Over five years, from 2019 to 2023, the number of active satellites grew by 361% to 9,691, with 2,781 of those launched in 2023 alone.²¹ Similar trends of

20 Sarah Grand-Clément, “Artificial Intelligence Beyond Weapons: Application and Impact of AI in the Military Domain”, 27-31.

21 “Commercial satellite industry continues historic growth while dominating global space business – SIA releases 27th annual state of the satellite industry report,” Satellite Industry Association, June 13, 2024, <https://sia.org/commercial-satellite-industry-continues-historic-growth-dominating-global-space-business-27th-annual-state-of-the-satellite-industry-report/#:~:text=By%20the%20end%20of%202023%2C%20a%20total,launches%20deployed%20a%20record%20number%20of%20satellites>.

sensor proliferation are taking place in other domains. What this means is that there are many ways to now find, fix, track, and target, making it increasingly difficult to remain unfound.²² What is left, then, is to pair an associated munition of suitable range to complete the engagement cycle.

Herein lies the importance of another trend: proliferation of long-range fires. While major military powers like the United States and China have invested in maintaining large arsenals of long-range weapons systems, militaries with fewer resources and even non-state actors are beginning to increase their long-range maritime strike capabilities too as they become more economical and easier to acquire.²³ The Houthis, as a non-state actor for example, possess a variety of weapons systems capable of reaching from tens to hundreds of kilometers out to sea. These involve cruise missiles, ballistic missiles, remotely-operated sea drones, “suicide” drones, and commando attacks.²⁴ Their recent attacks in and around the Bal-el-Mandeb have been enabled

22 “Future Operating Environment 2035,” 19.

23 Tamir Eshel, “The New Air War: How Rapid and Cheap Manufacturing of Drones and Missiles Are Remaking Conflict,” Defense Update, May 2, 2025, https://defense-update.com/20250502_the-drone-war.html#:~:text=The%20rise%20of%20cheap%2C%20smart,reshaping%20conflict%20before%20our%20eyes.

24 Fabian Hinz, “Houthi Anti-ship Missile Systems: Getting Better All the Time,” Institute for International Security Studies (IISS), January 8, 2024, <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2024/01/houthi-anti-ship-missile-systems-getting-better-all-the-time/>; and Sam Cranny-Evans and Dr Sidharth Kaushal, “Securing the Red Sea: How Can Houthi Maritime Strikes be Counterred?” Royal United Services Institute (RUSI), January 10, 2024, <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/securing-red-sea-how-can-houthi-maritime-strikes-be-counterred>.

in part by an increasingly transparent maritime domain and also by its association and suspected intelligence cooperation with Iran.²⁵

Other Technologies with Military Application Potential

While AI, automation, proliferation of cheaper long-range fires and persistent sensing represent the most obvious effects on the future of war and particularly maritime warfare, there are a slew of other technologies that are in various stages of development that may be applied at scale in the future. Some of these include quantum-related technologies (computing, sensing, encryption/decryption), biotechnologies, directed energy weapons, so-called hypersonic weapons, among others.²⁶ Hypersonic and directed energy weapons are indeed being fielded today by the world's most wealthy and technologically advanced countries. However, the high expense of developing these systems has meant that, for the time being, they are unlikely to be produced in mass quantities in the short term. Counter-Unmanned Air Systems (C-UAS) that use laser or microwave technology are becoming more commonly deployed; however, the loftiest ambitions of these technologies are still in development.²⁷ The scale to which they are fielded in the future

25 Jonathan Campbell-James, "Iran's Shadow Hand in Houthi Red Sea Attacks," The Interpreter by the Lowy Institute, September 6, 2024, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/iran-s-shadow-hand-houthi-red-sea-attacks>.

26 "Future Operating Environment 2035," 13-28; and "Global Trends 2040," U.S. National Intelligence Council, Washington D.C., March 2021, 54-65, https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/GlobalTrends_2040.pdf.

27 "Future Operating Environment 2035," 17.

will depend on the ability to mature the technology. If successfully developed at reasonable cost, directed energy weapons could switch the balance away from long-range missile systems back to defenders.²⁸ Hypersonic weapons, meanwhile, are difficult to define. Indeed, the V2 rockets launched by the Nazis in World War Two achieved “hypersonic” velocity on re-entry even though they were crude ballistic missiles.²⁹ A more recent definition of hypersonic weapons is emerging to include maintaining a speed above Mach 5 for the duration of flight within the atmosphere while maintaining the ability to maneuver throughout powered atmospheric flight.³⁰ Very few weapons systems are capable of achieving this today, and the costs of research and development have been prohibitively high for most countries. The principles of economics are hard to escape: you can have a lot of cheaper things, or a few expensive things. Accordingly, while this technology will persist into the future, causing headaches for defenders, the technology’s effect on the future of warfare will remain tied to the ability or not to scale the technology. That is a matter of the technology becoming cheaper and more accessible or not.

28 Tamir Eshel, “Israel achieves world’s first operational combat interceptions with iron beam laser prototypes,” Defense Update, May 28, 2025, https://defense-update.com/20250528_israel-achieves-worlds-first-operational-combat-laser-interceptions.html.

29 Kolja Brockmann and Dr Markus Schiller, “A matter of speed? Understanding hypersonic missile systems,” Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), February 4, 2022, <https://www.sipri.org/commentary/topical-background-er/2022/matter-speed-understanding-hypersonic-missile-systems>.

30 Kolja Brockmann and Dr. Markus Schiller, “A matter of speed?”

Quantum technology and its associated applications hold quite a bit of promise for military application. In a nutshell, quantum computing expands traditional binary code (0s and 1s) to a much larger set of calculation possibilities based on qubits – allowing 0 and 1 to exist at the same time, with various combinations, and in different places through the principles of superposition and entanglement.³¹ This allows for computations to explore different solutions simultaneously which may vastly increase computing speed.³² It has been explained further that the technology could allow for incredibly complex encryption, and by the same token, incredibly fast decryption of data – especially data encrypted with classical computing means or those passwords that each of us rely on for personal data security.³³ Furthermore, because qubits can exist at the same time in different places through entanglement, quantum sensors may allow for rapid detection of subtle changes in environment – such as in the undersea environment.³⁴ It is for this reason

31 Asen Kostadinov, “The Quantum Computing Revolution – Part I: The Theory in a Nutshell,” Quantum Insider, November 27, 2020, <https://thequantuminsider.com/2020/11/27/the-quantum-computing-revolution-part-i-the-theory-in-a-nut-shell/>.

32 Asen Kostadinov, “The Quantum Computing Revolution – Part I.”

33 Edward Parker, “When a Quantum Computer Is Able to Break Our Encryption, It Won’t Be a Secret,” RAND Corporation, September 13, 2023, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/09/when-a-quantum-computer-is-able-to-break-our-encryption.html>; and Martin Giles, “Explainer: What is Quantum Communication?” Massachusetts Institute of Technology (MIT), February 14, 2019, <https://www.technologyreview.com/2019/02/14/103409/what-is-quantum-communications/>.

34 Samanvya Hooda, “Quantum sensors and submarine invulnerability,” 9 Dash Line, October 16, 2023, <https://www.9dashline.com/article/quantum-sensors-and-submarine-invulnerability>; and Chris Jay Hoofnagle and Simson Garfinkel, “Quantum Sensors—Unlike Quantum Computers—Are Already Here,” June 27, 2022, <https://www.defenseone.com/ideas/2022/06/quantum-sensors-unlike-quantum-computers-are-already-here/368634/>.

that quantum sensing may lead to difficulties in remaining undetected in the undersea environment.³⁵ Finally, quantum technology may replace or substitute for GPS allowing for more accurate navigation.³⁶ Some of these applications are more mature than others – such as sensors and PNT (positioning, navigation, and timing) – while others are likely further away.³⁷ Those countries with the resources to develop and field the associated technologies will have a significant edge over others that don’t, especially in maritime operations.

I could go on about a number of other technologies in development with possible military application, but I think those covered here represent some of the most potentially impactful on future military operations.

35 Samanvya Hooda, “Quantum sensors and submarine invulnerability;” and Chris Jay Hoofnagle and Simson Garfinke, “Quantum Sensors—Unlike Quantum Computers—Are Already Here.”

36 Chris Jay Hoofnagle and Simson Garfinke, “Quantum Sensors—Unlike Quantum Computers—Are Already Here.”; and Kelly Backes, PhD, “Quantum Sensors for Complementary PNT and Resilient Communications,” Mitre presentation at WEST conference, 2025, https://www.westconference.org/WEST25/Custom/Handout/Speaker0_Session11709_1.pdf.

37 Chris Jay Hoofnagle and Simson Garfinke, “Quantum Sensors—Unlike Quantum Computers—Are Already Here;” and Kelly Backes, PhD, “Quantum Sensors for Complementary PNT and Resilient Communications.”

ทหารเรืออเมริกัน ณ ศยร.ยศ.ทร.

ความคิดเห็นที่น่าเสนอในบทความนี้มีได้สะท้อนถึงจุดยืนอย่างเป็นทางการของทบวงทหารเรือ กระทรวงกลาโหม หรือรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

ตลอดระยะเวลาหกเดือนที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้รับโอกาสซึ่งเป็นเกียรติในการทำงานร่วมกับนายทหารกองทัพเรือไทยผู้ที่เต็มไปด้วยความสามารถและความอุตสาหะ โดยในระหว่างร่วมทำงานนั้น ข้าพเจ้าได้สนับสนุนงานด้านการวิจัยและการศึกษา ณ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ซึ่งตลอดระยะเวลาดังกล่าว ข้าพเจ้าได้มีโอกาสศึกษา และทบทวนถึงความสัมพันธ์ระดับยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย รวมทั้งประเด็นด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคงของกองทัพเรือไทยอย่างลึกซึ้งในฐานะนักยุทธศาสตร์และนักวางแผนกำหนดกำลังรบ จากประสบการณ์ดังกล่าวทำให้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของลักษณะของสงครามที่เกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญและเป็นแรงผลักดันมากพอในการเปลี่ยนจุดสมดุลของอำนาจทางทะเลจากกระบวนกรแบบดั้งเดิม (Conventional) ไปสู่รูปแบบเชิงอสมมาตร (Asymmetric) ที่เน้นการกระจายตัวของกำลังและเพิ่มความคล่องตัวมากขึ้น บทความนี้จึงมีเป้าหมายในการนิยามทั้งสภาพแวดล้อมการปฏิบัติการในอนาคตและให้มุมมองต่อตำแหน่งของประเทศไทยที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว โดยจะครอบคลุมเนื้อหาสภาพแวดล้อมการปฏิบัติการที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และการกำหนดรูปแบบสภาพแวดล้อมการปฏิบัติการทางทะเลใน ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า ผ่านมุมมองความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีรวมทั้งแนวทางและข้อเสนอแนะต่อนักออกแบบกำลังรบและนักยุทธศาสตร์ไทย

ส่วนที่ ๑: บริบทเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการทางทะเลจากปัจจุบันจนถึงอนาคต

(Part I: Strategic and Operational Maritime Context from Now into the Future)

การร้อยเรียงบทความ/บทวิเคราะห์ทางด้านวิชาการของประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องนิยามสภาพแวดล้อมการปฏิบัติการทางทะเลที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบันอย่างชัดเจน ซึ่งในมุมมองทางด้านเศรษฐกิจ ประมาณ ๘๐% ของการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยดำเนินการผ่านเส้นทางทะเล ส่วนใหญ่ของการค้าขายนี้ผ่านการคมนาคมทางน้ำที่มีการจราจรที่หนาแน่นในอ่าวไทยที่ถือว่ามี การเชื่อมต่อทางทะเลกับทะเลจีนใต้ที่มีข้อพิพาทมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ประมาณ ๖๐% ของแหล่งก๊าซธรรมชาติของไทยมาจากแหล่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะในอ่าวไทย ซึ่งส่วนใหญ่ถูกใช้ในการผลิตไฟฟ้าประมาณ ๕๐% ของประเทศไทย จากเหตุผลในข้างต้น จึงสามารถยืนยันได้ว่าความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้นอยู่กับความปลอดภัยของเส้นทางทะเลเป็นสำคัญ โดยความสำคัญของเส้นทางทางทะเลเหล่านี้ยังสามารถเน้นย้ำเพิ่มเติมผ่านการพิจารณาถึงการขาดโครงสร้างพื้นฐานเชิงพาณิชย์ที่สำคัญบนชายฝั่งทะเลอันดามันของไทย

ในขณะเดียวกัน การแข่งขันด้านอาวุธในภูมิภาคได้มีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมายาวนานกว่า ๒๐ ปี ซึ่งในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมากจากการพัฒนาอาวุธครั้งใหญ่โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนในช่วงการพัฒนาเหล่านั้นได้สร้างความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ให้กับประเทศไทยและพันธมิตรในภูมิภาคที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มประเทศที่ปราศจากความขัดแย้งหรือแรงกดดันในระดับยุทธศาสตร์ตั้งแต่ยุคสงครามโลกครั้งที่สอง โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในปักกิ่งได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามอย่างตั้งใจในการใช้การกดดันทั้งทางเศรษฐกิจ การทหาร และข้อมูลข่าวสารเพื่อโน้มน้าวประเทศในภูมิภาคให้ยอมตามความประสงค์ของตน ถึงแม้การ

กดดันผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ยังไม่สามารถทำให้รัฐบาลจีนบรรลุผลสูงสุดได้ แต่ในทางตรงกันข้ามการดำเนินการดังกล่าวกลับสร้างอิทธิพลทางยุทธศาสตร์ให้กับประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาพร้อมกับขีดความสามารถทางทะเลที่มีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ได้ส่งผลให้เกิดการกีดกร่อนอธิปไตยในหลายประเทศในภูมิภาคอย่างค่อยเป็นค่อยไป

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงประเด็นด้านความอ่อนไหวของเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีการพึ่งพาการส่งออกเป็นสำคัญ และการส่งออกส่วนใหญ่เป็นการเดินทางผ่านการคมนาคมทางทะเลในพื้นที่อ่าวไทยเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับการขาดแคลนแผนสำรองในการรองรับการคมนาคมหรือการขนส่งทางทะเลในฝั่งอันดามัน ปัจจัยและความต้องการเหล่านี้เป็นจุดอ่อนและมีแนวโน้มอย่างมากที่จะเป็นภัยคุกคามของประเทศไทย ที่จะเผชิญการรุกรานเชิงบีบบังคับหรือความกดดันในรูปแบบสงครามจากประเทศจีน ดังตัวอย่างที่สามารถพบได้ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียง เช่น ข้อพิพาททางทะเลกับเกาหลี ข้อพิพาททางทะเลกับญี่ปุ่น การข่มขู่ว่าจะรุกรานไต้หวัน การเข้ายึดดินแดนและการข่มขู่ฟิลิปปินส์ และความพยายามในการเข้ายึดน่านน้ำที่มีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้จากผู้ที่กำลังอ้างสิทธิ์ทั้งหมด เป็นต้น

การบีบบังคับในเขตทะเล (Coercion in the Maritime Domain)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันทางรัฐบาลจีนยังไม่ได้มุ่งเน้นการบีบบังคับต่อประเทศไทยอย่างเต็มตัวและอย่างเปิดเผย แต่ประเทศจีนได้ดำเนินการทดลองในการสร้างอิทธิพลในอ่าวไทยผ่านการลงทุนล่าสุดและกิจกรรมความร่วมมือด้านความมั่นคงกับกัมพูชาที่ฐานทัพเรือเรียม รวมทั้งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลและสนามบินในกัมพูชา ซึ่งกิจกรรมที่ทางประเทศจีนดำเนินการกับประเทศกัมพูชา นั้นสามารถพบเห็นได้ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เห็นถึงความปรารถนาอันแรงกล้าของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ได้แก่

- ๑) ขยายดินแดนทางทะเลไปยังที่ที่มีการต่อต้านที่ไม่เข้มแข็ง
- ๒) ควบคุมกิจกรรมตามเส้นทางทะเลระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง

- ๓) สร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารเหนือรัฐที่อ่อนแอ และ
- ๔) ใช้อำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารเพื่อขยายอาณาเขตทางทะเลและการควบคุมเหนือรัฐที่อ่อนแอในภูมิภาคต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีนในอนาคตอันใกล้ภายในช่วงเวลา ๑๐ ถึง ๒๐ ปีข้างหน้า มีแนวโน้มและเป็นไปได้ว่าจีนจะยังคงดำเนินยุทธศาสตร์มุ่งสู่การมีอำนาจเหนือและการควบคุมเส้นทางเดินเรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงอย่างต่อเนื่อง โดยมีคำถามสำคัญที่ตามมาก็คือ กิจกรรมเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อการจำกัด หรือแม้กระทั่งการละเมิดอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศไทยในบริเวณอ่าวไทยมากขึ้นเพียงใด ซึ่งจากการพิจารณาพฤติกรรมในอดีตของจีนที่มักใช้กลยุทธ์การบีบบังคับต่อประเทศอื่นในภูมิภาค จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่าในบางช่วงเวลาคู่ต่อจากนี้ ประเทศไทยอาจเผชิญกับทางเลือกที่ยากลำบากระหว่างการยอมอยู่ภายใต้อิทธิพลโดยรวมของจีน หรือการยืนหยัดปกป้องผลประโยชน์และอธิปไตยของตนเอง ตัวอย่างจากประสบการณ์ของประเทศอื่นในภูมิภาคที่ได้แสดงออกถึงการปกป้องผลประโยชน์อย่างชอบธรรม พบว่าจีนมักตอบโต้ด้วยมาตรการบีบบังคับที่รุนแรง อาทิ การระงับการค้าขายโดยฝ่ายเดียว การใช้กำลังทางทหารและกึ่งทหารในการข่มขู่ หรือแม้กระทั่งการเข้ายึดครองดินแดนโดยตรง ความมั่นใจของจีนในการใช้กลยุทธ์บีบบังคับต่อประเทศไทยในพื้นที่อ่าวไทย จะขึ้นอยู่กับการประเมินเชิงเปรียบเทียบถึงความได้เปรียบของจีนต่อความตั้งใจและศักยภาพของประเทศไทยในการป้องปรามหรือได้ตอบกิจกรรมของจีนในบริเวณดังกล่าว สำหรับประเทศไทยปัจจัยหลักในการรับมือสถานการณ์นี้สามารถจำแนกออกเป็นสามประการดังนี้

✿ ประการแรก เจตจำนงของชาติในการยืนหยัดเพื่อสิทธิและอธิปไตยระหว่างประเทศ

ประเทศไทยต้องมีความชัดเจนในจุดยืนว่าพร้อมจะปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและอธิปไตยจากภัยคุกคามภายนอกในเวทีระหว่างประเทศ โดยไม่ยอมจำนนต่อแรงกดดันหรือกลยุทธ์การบีบบังคับจากอำนาจที่เหนือกว่า

✿ ประการที่สอง ชีตความสามารถทางทหารของกองทัพเรือไทย (RTN) ในการตอบโต้กิจกรรมของจีนอย่างน่าเชื่อถือ

กองทัพเรือไทยจำเป็นต้องมีศักยภาพในการตรวจจับ ป้องกัน และหากจำเป็นก็สามารถตอบโต้ภัยคุกคามหรือการละเมิดจากจีนในระดับที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นทั้งภายในประเทศและในเวทีระหว่างประเทศได้

✿ ประการที่สาม ความสามารถของประเทศไทยในการยกระดับข้อพิพาทไปสู่ระดับนานาชาติ

การเสริมสร้างพันธมิตรกับอำนาจอื่น ๆ ที่สามารถ่วงดุลหรือคานอิทธิพลจีนในอ่าวไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองของไทย และลดแรงกดดันจากการเผชิญหน้ากับจีนเพียงลำพัง

สงครามของมหาอำนาจในมิติทางทะเล (Major Power War in the Maritime Domain)

นอกเหนือจากความเป็นไปได้ที่จีนจะขยายกิจกรรมบีบบังคับในทะเลจีนใต้มาสู่บริเวณอ่าวไทยในช่วง ๑๐ ถึง ๒๐ ปีข้างหน้าแล้วนั้น ยังมีความเป็นไปได้อย่างมากในการเกิดสงครามขนาดใหญ่ระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคเช่นกัน กล่าวคือ การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ที่กำลังดำเนินอยู่ระหว่างสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรในระดับภูมิภาคและระดับโลกกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ถึงแม้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรตามสนธิสัญญาจะพยายามอย่างเต็มที่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งโดยตรงกับปักกิ่ง แต่ก็ยังมีความเป็นไปได้ (ดังตัวอย่างของสงครามโลกในอดีต) ว่าสงคราม

อาจปะทุขึ้นภายในช่วงเวลา ๑๐ ถึง ๒๐ ปีข้างหน้า แม้ว่าสงครามนั้นจะมีแนวโน้มก่อให้เกิดผลลัพธ์ ที่เสียหายต่อทุกฝ่าย และแม้ว่าความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจจะมีส่วนลดทอนโอกาสดังกล่าวก็ตาม โดยหากสงครามเกิดขึ้นจริง มีแนวโน้มอย่างมากที่การดำเนินกลยุทธ์ในช่วงแรกจะเป็นการดำเนินการผ่านมิติอากาศและทะเล (Air and Maritime Domain) และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าแนวโน้มของสงครามจะถูกยกระดับให้เป็นสงครามขนาดใหญ่ ซึ่งหากพิจารณาทั้งในแง่ขอบเขตและระดับความรุนแรง สงครามดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจโลก และสร้างความเสียหายเป็นพิเศษต่อเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออก

ในเชิงหลักการนั้น ประเทศใด ๆ ไม่สามารถคาดการณ์ได้อย่างชัดเจนว่าสิ่งใดจะเป็นชนวนจุดประกายของสงครามดังกล่าว และในบางแง่มุม ชนวนเริ่มต้นของสงครามนั้นก็อาจไม่มีความสำคัญมากนัก เนื่องจากสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ไม่ว่าเหตุผลแรกเริ่มคืออะไรก็ตาม การขยายตัวของความขัดแย้งที่ลุกลามบานปลายไปไกลกว่าต้นเหตุเดิมอย่างรวดเร็วเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ที่อาจกลายเป็นความขัดแย้งที่ซับซ้อนด้วยอุดมการณ์ ตัวอย่างเช่น การโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของญี่ปุ่นที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของสหรัฐในสงครามโลกครั้งที่สองทั้งในระดับโลกและทั่วมหาสมุทรแปซิฟิก ย่อมชี้ให้เห็นว่าไม่มีเหตุผลใดที่ทั้งสหรัฐหรือจีนจะจำกัดตนเองไว้เพียงในพื้นที่เฉพาะที่ความขัดแย้งเริ่มต้นขึ้น ข้อสังเกตนี้สะท้อนจากบทเรียนในประวัติศาสตร์ว่า สงครามเมื่อเกิดขึ้นแล้วนั้นมักมีความไม่แน่นอนสูง และยากต่อการควบคุมทั้งในแง่ขอบเขตและระดับความรุนแรง

จากเหตุผลและหลักการในข้างต้น จึงเป็นคำถามสำคัญสำหรับประเทศไทยและกองทัพเรือไทยว่า “แล้วสิ่งเหล่านี้หมายความว่าอย่างไร?” ผู้เขียนขอกลับไปยังบทเรียนทางประวัติศาสตร์อีกครั้งในการ

Japanese Invasion of Thailand, 1941
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/japanese_invasion_of_Thailand

นาวิกาธิปัตย์สาร

คลังปัญญา ขัฒนาผู้นำ

๑๖๙

โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ของญี่ปุ่น และการโจมตีประเทศไทยในเวลาไล่เลี่ยกัน ที่ทั้งสองเหตุการณ์ถือได้ว่าไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยลำพัง หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ที่วางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อถ่วงเวลาความสามารถของสหรัฐในการตอบโต้ให้นานพอสำหรับญี่ปุ่น โดยมีกองทัพเรือจักรวรรดิญี่ปุ่นเป็นกำลังหลัก ทำการยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สิงคโปร์และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศไทยในสายตาของญี่ปุ่น ในขณะนั้น เป็นประเทศที่จำเป็นต้องถูกควบคุมเพื่อรักษาเส้นทางการส่งกำลังบำรุงทางบกและทางทะเลในการสนับสนุนการรุกรานและยึดครองสิงคโปร์ โดยญี่ปุ่นปฏิบัติการรุกรานส่วนใหญ่ดำเนินการผ่านทางทะเล โดยการควบคุมช่องแคบ ที่สิงคโปร์ และการดำเนินยุทธการในอินโดนีเซียให้สำเร็จ จะยิ่งสร้างความยุ่งยากให้แก่การตอบสนองทางทะเลของอังกฤษในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสร้างอิทธิพลอย่างเพียงพอให้กับญี่ปุ่นในการขยายสงครามรุกรานจากจีนสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคช่วงสงครามโลกครั้งที่สองนั้น จึงน่าสนใจว่า “ประวัติศาสตร์จะซ้ำรอยในสงครามอนาคตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือไม่?” ซึ่งคำตอบของคำถามนี้ย่อมมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อกองทัพเรือไทย กล่าวคือ กองทัพเรือไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อมต่อผลกระทบเชิงลูกโซ่ (spillover effects) และต้องวางยุทธศาสตร์ ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถที่สอดคล้องกับความเป็นไปได้ในลักษณะดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงการขยายกำลังทางทะเลของสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างรวดเร็วและแนวโน้มการใช้นโยบายเชิงรุกในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ข้อพิพาททางทะเลและความเป็นไปได้ของความขัดแย้งทางทะเลแบบจำกัด (Maritime Disputes and Potential for Limited Maritime Conflict)

หากพิจารณานอกเหนือจากประเด็นความเป็นไปได้ของการบีบบังคับและสงครามระหว่างมหาอำนาจที่อาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ในอ่าวไทยและพื้นที่ทางทะเลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยแล้วนั้น

ยังคงมีความเป็นไปได้ที่ข้อพิพาททางทะเลในปัจจุบันระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า กัมพูชา หรือรัฐอื่น ๆ ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับประเทศไทยในบริเวณทางทะเล อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับจำกัด ถึงแม้ว่าจะมีแนวโน้มที่ไม่สูงมากนักที่รัฐเพื่อนบ้านของไทยจะมีขีดความสามารถหรือความตั้งใจที่จะท้าทายการบริหารน่านน้ำของกองทัพเรือไทยอย่างจริงจังในช่วงเวลาอีก ๑๐ ถึง ๒๐ ปีข้างหน้า แต่อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่กองทัพเรือไทยสามารถเพิกเฉยหรือมองข้ามได้เช่นกัน

ความท้าทายด้านความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security Challenges)

ในการเตรียมการด้านความมั่นคงทางทะเลในอนาคต คำถามด้านความมั่นคงเพื่อเตรียมการรองรับความท้าทายในอนาคตได้แก่ ประเทศไทยอาจมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับความท้าทายทางทะเลในรูปแบบใดบ้าง? ปัจจุบันกองทัพเรือไทยกำลังเผชิญกับประเด็นต่าง ๆ จำนวนมาก ได้แก่ การค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ทางทะเล การทำประมงผิดกฎหมาย การลักลอบขนอาวุธและยุทธโศปกรณ์ รวมถึงกิจกรรมผิดกฎหมายอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารกิจการทางทะเลทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยแก่นแท้ของปัญหาเหล่านี้คือ ความสามารถในการตรวจจับสถานการณ์แวดล้อม การบูรณาการข้อมูลข่าวกรองและข้อมูลเชิงมิติหลายด้าน การจัดวางกำลังทรัพยากรในพื้นที่ การปฏิบัติการกิจลาดตระเวนเชิงรุกและการแสดงตนในทะเลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการรักษากำลังพลและหน่วยงานที่มีความเป็นมืออาชีพภายใต้กฎระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งในประเด็นเหล่านี้กองทัพเรือมีการประสานงานและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติร่วมกับศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) อย่างต่อเนื่อง โดยหากพิจารณาความท้าทายเหล่านี้ในระยะ ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า ในพื้นที่ที่รัฐสามารถใช้มาตรการตอบสนองได้อย่างเพียงพอ จะเห็นได้ว่า การไล่ตามหรือปรับตัวให้ทันต่อกลยุทธ์ของกลุ่มอาชญากรซึ่งเป็นความท้าทายที่เปรียบเสมือน “เกมแมวจับหนู” ที่เป็นเสมือนการดำเนินการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

หากพิจารณาตัวอย่างการดำเนินการบริเวณชายแดนทางทะเลของประเทศสหรัฐอเมริกาในการพิจารณาบริบทดังกล่าวพบว่า ถึงแม้สหรัฐฯ จะมีทรัพยากรจำนวนมาก ควบคู่กับการมีขีดความสามารถในการรวบรวมข่าวกรองชั้นสูง และมีเครือข่ายความร่วมมืออันแน่นแฟ้นทั่วโลกของตน ซึ่งในทางทฤษฎีควรจะทำให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามผลการปฏิบัติกลับแสดงให้เห็นว่า แม้จะมีความสำเร็จในการสกัดกั้นยาเสพติดและสินค้าผิดกฎหมายที่ไหลเข้าสู่ประเทศ แต่ปริมาณที่ยึดได้นั้นยังคงเป็นเพียงเศษเสี้ยวของสิ่งผิดกฎหมายทั้งหมดที่สามารถหลุดรอดเข้าสู่ประเทศได้ในที่สุด สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การที่องค์กรอาชญากรรมมีพื้นที่ปลอดภัยในบางประเทศชายแดน การมีพรมแดนทางทะเลยาวไกล และการปรับใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ ของกลุ่มอาชญากรที่สามารถหลบหลีกการตรวจจับของรัฐได้ด้วยเหตุนี้หากย้อนกลับมาพิจารณาบริบทของประเทศไทย ถึงแม้กองทัพเรือจะสามารถยกระดับขีดความสามารถในการตรวจจับ การบูรณาการข้อมูล และการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงทางทะเลได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต แต่กลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมายก็จะปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบไปพร้อมกันเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยมีความพึงพากิจกรรมทางทะเลอย่างสูงสำหรับใช้เป็นเส้นทางหลักของเศรษฐกิจของประเทศที่เน้นการส่งออก หากพิจารณาแนวโน้มความท้าทายในอนาคตพบว่า มีภัยคุกคามรูปแบบใหม่จำนวนมากที่สามารถส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์จากทะเลของไทย เช่น การถูกบีบบังคับจากรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า (สาธารณรัฐประชาชนจีน) และความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจที่ลุกลามมาสู่ทะเลรอบประเทศไทย รวมทั้งข้อพิพาททางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีขีดความสามารถทางทหารเท่ากันหรืออ่อนแอกว่าไทย ตลอดจนกิจกรรมผิดกฎหมายที่ทำลายต่อความชอบธรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะขีดความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายทางทะเลของตน

ส่วนที่ ๒: เทคโนโลยีที่ส่งอิทธิพลต่ออนาคตของสงครามในโดเมนทางทะเล

(Part II: Technologies Influencing the Future of Warfare in the Maritime Domain)

ภายหลังจากการวิเคราะห์บริบทเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการในอนาคตซึ่งประเทศไทยกำลังเผชิญ หรือมีแนวโน้มในอนาคตแล้วนั้น เนื้อหาต่อไปจะให้ความสนใจกับการศึกษาอิทธิพลของเทคโนโลยีในอนาคต รวมถึงวิวัฒนาการของเทคโนโลยีในปัจจุบันทั้งที่ถูกพัฒนาและกำลังพัฒนา ที่อาจมีบทบาทต่อบริบททางทะเลและลักษณะการดำเนินสงครามทางทะเลในอนาคต โดยเพื่อให้การอภิปรายมีขอบเขตที่ชัดเจน ผู้เขียนจะมุ่งเน้นเฉพาะเทคโนโลยีที่เชื่อว่าจะมีบทบาทสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของสงครามสมัยใหม่ โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่กำหนดวิธีการปฏิบัติการ แต่ยังสามารถกำหนดรูปแบบของยุทธศาสตร์ การรับรู้สถานการณ์ในโดเมนทางทะเล และขีดความสามารถในการป้องกันและป้องกันตนเองของรัฐชายฝั่งอีกเช่นกัน

ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ (Automation and Artificial Intelligence)

การพัฒนาเทคโนโลยีระบบอัตโนมัติ (Automation) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของสงครามสมัยใหม่ โดยเป็นที่ยอมรับทั้งในวงการวิชาการและความมั่นคงว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในด้านนี้จะมีอิทธิพลต่อศักยภาพทางทหารอย่างมีนัยสำคัญ รัฐที่มีศักยภาพในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ในระดับวงกว้างจะได้รับความได้เปรียบทางทหารอย่างมหาศาล แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีดังกล่าวจะยังมีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ในเชิงยุทธศาสตร์ แต่จำนวนของระบบที่

บูรณาการระบบอัตโนมัติและ AI เริ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการเติบโตและความสมบูรณ์ของเทคโนโลยีเหล่านี้

หนึ่งในรูปแบบการประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติและ AI ทางทหารที่ชัดเจนได้แก่ การทำให้ระบบอากาศยานไร้คนขับ (Drone) สามารถปฏิบัติการกิจได้โดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมจากมนุษย์อย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้ส่งผลให้เกิด “ตัวคูณกำลังรบ” (Force Multiplier) ซึ่งช่วยให้สามารถปรับจัดสรรกำลังพลไปปฏิบัติการกิจอื่นที่มีความสำคัญได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงต่อชีวิตของผู้ปฏิบัติการ เนื่องจากโดรนสามารถเข้าปฏิบัติการกิจในพื้นที่เสี่ยงภัยแทนมนุษย์ได้โดยตรง ยิ่งไปกว่านั้นคือ โดรนอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถติดต่อสื่อสารกับโดรนอัตโนมัติอื่น ๆ และระบบ AI ต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยเร่งวงจรของกระบวนการ F2T2 ค้นหา (Find) ปักหมุด (Fix) ติดตาม (Track) และกำหนดเป้าหมาย (Target) ให้สั้นลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปัจจัยที่ทำให้เทคโนโลยีดังกล่าวมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ ถึงแม้ว่าต้นทุนการวิจัยและพัฒนาจะมีมูลค่าที่สูงมาก แต่ต้นทุนของตัวระบบหรือแพลตฟอร์มเมื่อผลิตในระดับอุตสาหกรรมกลับต่ำกว่าระบบยุทธโธปกรณ์แบบมีมนุษย์ควบคุมอย่างมาก ทำให้สามารถจัดหามาใช้ในระดับจำนวนมากได้ง่ายขึ้น จนถึงขั้นที่บางระบบถูกออกแบบมาให้ใช้ในลักษณะ “ระบบพลีชีพ” หรือ “ระบบที่สามารถสูญเสียได้” (Suicide หรือ Attritable Systems) โดยมุ่งเน้นการสร้างความเร็วเปรียบเชิงปริมาณในสนามรบ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการพัฒนาเทคโนโลยีโดรนปัญญาประดิษฐ์แบบอัตโนมัติจะนำมาซึ่งประโยชน์มากมายในมุมมองด้านความมั่นคง แต่ก็ยังแฝงด้วยความเสี่ยงที่ไม่อาจมองข้ามได้เช่นกัน ซึ่งหนึ่งในความเสี่ยงสำคัญคือความเปราะบางของระบบในการถูกหลอกลวงได้ง่ายกว่ามนุษย์ โดยเฉพาะในการกิจลาดตระเวนซึ่งฝ่ายตรงข้ามอาจมีความพยายามหรือเจตนาในการ

ปกปิดตำแหน่งหรือสร้างข้อมูลลวงเพื่อชักนำการประมวลผลของระบบ AI ให้เกิดความผิดพลาด อีกทั้งในกรณีที่ระบบไดรอนทำงานโดยอัตโนมัติ อาจมีความเป็นไปได้ที่ระบบจะระบุเป้าหมายผิดพลาดจนส่งผลให้เกิดการโจมตีเป้าหมายที่ไม่ถูกต้องและไม่แม่นยำ เช่น การสร้างความเสียหายต่อพลเรือน การยกระดับความขัดแย้งโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงกระสุนและทรัพยากรโดยไร้ประโยชน์

เหตุการณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่คำถามที่สำคัญที่ว่า เทคโนโลยีดังกล่าว จะถูกนำมาใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างไร? ซึ่งในทางปฏิบัติ เทคโนโลยีระบบอัตโนมัติ และ AI สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ความขัดแย้งได้จริง เช่น ศัตรูอาจปล่อยฝูงโดรนทางทะเลแบบพรางตัวดำเข้าสู่พื้นที่เป้าหมายที่มีความสำคัญสูง (High Value Target: HVT) ซึ่งอยู่ห่างออกไปหลายร้อยไมล์ โดยที่โดรนเหล่านี้สามารถสื่อสารกันเองและปฏิบัติการโจมตีทางทะเลในรูปแบบประสานงานร่วมกับโดรนอากาศและโดรนใต้น้ำได้อย่างอัตโนมัติ การดำเนินการดังกล่าวแทบไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มภารกิจจนสิ้นสุด ถึงแม้จะมีโดรนบางส่วนสูญเสียไประหว่างปฏิบัติการ แต่หากมูลค่าของเป้าหมายสูงกว่า (ซึ่งมักเป็นเช่นนั้น) และไม่มีมนุษย์ได้รับอันตราย ต้นทุนที่เกิดขึ้นย่อมถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยหลักการเดียวกันนี้สามารถประยุกต์ใช้กับการโจมตีใต้น้ำ การโจมตีทางอากาศ และการโจมตีภาคพื้นดินที่ดำเนินการโดยระบบไดรอนอัตโนมัติได้เช่นกัน

ก่อนที่จะกล่าวถึงประเด็นถัดไป ปัจจัยสำคัญหนึ่งด้านที่ไม่ควรละเลยคือคุณลักษณะและแนวโน้มของการใช้ระบบดังกล่าวด้านความมั่นคง ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับการใช้งานระบบไดรอน AI หรือระบบอัตโนมัติในอนาคต นั่นคือ การต่อสู้อย่างไร้พรมแดนระหว่างโดรนกับโดรน และเครือข่ายโดรนกับเครือข่ายโดรน ปรากฏการณ์เหล่านี้เริ่มถูกพูดถึงและให้ความสนใจในวงกว้างซึ่งสามารถเห็นได้ในสมรภูมิยูเครน ซึ่งมีการปะทะกันของโดรนแบบมุมมองบุคคลที่

หนึ่ง (first-person view drones) อย่างไรก็ตาม การเผชิญหน้าระหว่างโดรนเหล่านี้มีความเป็นไปได้ที่จะถูกพัฒนาไปสู่ระบบที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและอาจรวมถึงระบบของระบบ (systems of systems) ที่ทำหน้าที่ต่อสู้กันเพื่อช่วงชิงความเป็นผู้นำด้านอำนาจอัตโนมัติ ซึ่งนำไปสู่คำถามสำคัญคือ ในการเผชิญหน้าระหว่างระบบโดรนอัตโนมัติ ความได้เปรียบเชิงคุณภาพทางเทคโนโลยีจะเป็นตัวแปรชี้ขาด หรือจำนวนมากของอาวุธจะมีบทบาทสำคัญมากกว่า? โดยในปัจจุบันคำตอบของคำถามนี้อาจยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์จากสงครามในยูเครนแสดงให้เห็นว่า ในสงครามที่ยืดเยื้อ กำลังพลและมวลของยุทธโธปกรณ์ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทปัจจุบัน

นอกจากนี้หนึ่งในแนวโน้มสำคัญของการประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ คือการนำไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสาร และการตัดสินใจ โดยในภาคธุรกิจเชิงพาณิชย์ ได้มีการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาทดลองใช้ในระยะเริ่มต้น เช่น ระบบค้นหาของ Google ซึ่งสามารถคาดเดาความต้องการของผู้ใช้ พร้อมทั้งสรุปผลลัพธ์จากข้อมูลที่มีอยู่ในระบบค้นหาที่ขับเคลื่อนด้วย AI เพื่อช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูลของผู้ใช้ โดยในปัจจุบัน กิจกรรมของผู้ใช้อุปกรณ์ดิจิทัลจำนวนมากได้ถูกจัดเก็บโดยอัตโนมัติในระบบเครือข่ายคลาวด์ (cloud server network) ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากอุปกรณ์อื่นผ่านการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในทุกที่ที่ต้องการ นอกจากนี้ ยังมีบริการผู้ช่วยเสมือนและบริการให้คำปรึกษาเสมือนวางจำหน่ายในตลาดอย่างแพร่หลาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเติบโตของการนำ AI มาใช้งานในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้ย่อมมีแนวโน้มที่จะถูกนำไปปรับใช้ในระดับกว้างโดยกองทัพในอนาคต อันอาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจทางทหาร แต่ยังคงมีความเปราะบางหรือความเสี่ยงที่ไม่อาจมองข้ามได้ กล่าวคือ ความสามารถของ AI และระบบอัตโนมัติในการสนับสนุน

กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ยังคงถูกจำกัดด้วยความแม่นยำของข้อมูลที่ระบบ AI เข้าถึงได้ รวมถึงคุณภาพของเครื่องมือที่นำมาใช้ ที่นำไปสู่การพิจารณาที่ว่า “ข้อมูลที่ไม่ดี ยื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่ดี” โดยในบริบททางทหาร (บริบทที่ความผิดพลาดมีผลต่อความอยู่รอดของบุคคลหรือรัฐบาล) อาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ร้ายแรงและสร้างความเสียหายได้โดยตรงต่อความสำเร็จของปฏิบัติการ

อาวุธยิงระยะไกลและการเฝ้าตรวจติดตามแบบต่อเนื่องตามเวลาจริงด้วยเซ็นเซอร์หลายประเภท (Long-Range Fires and Persistent, Real-Time, Multi-Sensor Surveillance)

ถึงแม้ว่าแนวคิดหรือเทคโนโลยีของอาวุธยิงระยะไกลจะไม่ใช่อะไรใหม่ในวงการทางทหาร แต่ทว่าอานุภาพในการยิงที่เพิ่มขึ้นและการแพร่หลายของกระสุนระยะไกล มีแนวโน้มที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ของสงครามอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของการกระจายตัว (Proliferation) ของเซ็นเซอร์ในทุกมิติของสมรรถภูมิ อาวุธยิงระยะไกลโดยลำพั้งนั้นแทบไม่มีประโยชน์หากไม่ได้จับคู่กับเทคโนโลยีที่สามารถค้นหา (find) ปักหมุด (fix) ติดตาม (track) และกำหนดเป้าหมาย (target) ได้อย่างแม่นยำ แนวโน้มทั้งสองประการนี้ (การแพร่กระจายของอาวุธยิงระยะไกลและเซ็นเซอร์) สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติของสงครามในปัจจุบันได้ ดังตัวอย่างของมิติของอวกาศ ในช่วงระยะเวลาเพียงห้าปี ระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ถึง ๒๐๒๓ จำนวนดาวเทียมที่ใช้งานได้เพิ่มขึ้นถึง ๓๖๑% รวมเป็น ๙,๖๙๑ ดวง โดยมีจำนวน ๒,๗๘๑ ดวงที่ถูกส่งขึ้นสู่วงโคจรในปี ๒๐๒๓ เพียงปีเดียว ซึ่งแนวโน้มการแพร่กระจายของระบบเซ็นเซอร์ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่กำลังมีอิทธิพลในมิติต่าง ๆ ของการรบด้วยเช่นกัน ส่งผลให้ในปัจจุบันมีช่องทางหลากหลายที่สามารถนำไปสู่กระบวนการค้นหา ปักหมุด ติดตาม และกำหนดเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การซ่อนตัวหรือหลีกเลี่ยงการ

ถูกตรวจจับเป็นสิ่งที่ยากยิ่งขึ้น สิ่งที่เหลืออยู่จึงเป็นเพียงการจับคู่อาวุธหรือกระสุนที่มีระยะยิงเหมาะสม เพื่อดำเนินการปิดวงจรการปะทะให้สมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ ทำให้การแพร่กระจายของอาวุธยิงระยะไกล มีแนวโน้มที่จะเป็นการแข่งขันที่สำคัญอย่างยิ่งในอนาคต ถึงแม้ว่าชาติมหาอำนาจทางทหาร อย่างสหรัฐอเมริกาและจีน จะยังคงลงทุนเพื่อรักษากำลังแสงของระบบอาวุธยิงระยะไกลในระดับสูง แต่ประเทศที่มีทรัพยากรน้อยกว่า รวมถึงกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actors) ต่างก็เริ่มพัฒนาศักยภาพในการโจมตีทางทะเลระยะไกลของตนเองเช่นกัน เนื่องจากต้นทุนที่ลดลงและความง่ายในการจัดหา ตัวอย่างที่ชัดเจนในการสนับสนุนมุมมองดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากกลุ่มฮูตี (Houthi) ซึ่งเป็นตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) แต่กลับครอบครองระบบอาวุธหลากหลายประเภทที่สามารถยิงได้ ตั้งแต่หลักสิบไปจนถึงหลักร้อยกิโลเมตรจากชายฝั่งสู่น่านน้ำทะเล อาวุธเหล่านี้ประกอบด้วยขีปนาวุธร่อน (cruise missiles), ขีปนาวุธวิถีโค้ง (ballistic missiles), โดรนทะเลควบคุมจากระยะไกล, โดรนพลีชีพ (suicide drones) และการโจมตีของหน่วยคอมมานโด การโจมตีล่าสุดของกลุ่มฮูตีในและรอบบริเวณช่องแคบบับ-เอล-มันด์ับ (Bab el-Mandeb) ซึ่งได้มีบทวิเคราะห์ และข้อสงสัยถึงความสำเร็จของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนี้เกิดขึ้นจากความโปร่งใส (Transparent) ที่เพิ่มขึ้นของมิติทางทะเล และอีกส่วนหนึ่งคือการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและความร่วมมือด้านข่าวกรองกับประเทศอิหร่าน

เทคโนโลยีอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ทางทหาร (Other Technologies with Military Application Potential)

แม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติ รวมทั้งการแพร่กระจายของระบบยิงไกลราคาประหยัด ตลอดจนระบบตรวจจับอย่างต่อเนื่องมีแนวโน้มที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนอย่างมาก

ต่อรูปแบบของสงครามในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสงครามทางทะเล แต่ยังมีเทคโนโลยีอื่นอีกหลายประเภทที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ซึ่งมีแนวโน้มที่จะถูกนำไปใช้ในระบอบกว้างในอนาคต เช่น เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับควอนตัม (เช่น การประมวลผลควอนตัม การตรวจจับควอนตัม และการเข้ารหัส/ถอดรหัสด้วยควอนตัม) เทคโนโลยีชีวภาพ อาวุธพลังงานตรง (Directed Energy Weapons) และอาวุธความเร็วเหนือเสียง (Hypersonic Weapons) เป็นต้น ในปัจจุบัน ประเทศที่มั่งคั่งและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกได้เริ่มมีการจัดหาและประจำการอาวุธพลังงานตรงและอาวุธความเร็วเหนือเสียงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ยังคงสูงมาก ซึ่งส่งผลให้ในระยะสั้นอาจยังไม่สามารถผลิตในปริมาณมากได้ ในแนวทางเดียวกัน ระบบต่อต้านอากาศยานไร้คนขับ (Counter-Unmanned Air Systems: C-UAS) ที่ใช้เทคโนโลยีเลเซอร์หรือไมโครเวฟกำลังถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น แต่เป้าหมายสูงสุดของเทคโนโลยีเหล่านี้ยังคงอยู่ในขั้นตอนการพัฒนา ตัวอย่างในช่วงต้นทำให้เห็นว่าขอบเขตของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปใช้งานในอนาคตจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาให้เทคโนโลยีมีความสมบูรณ์และมีต้นทุนที่สามารถจัดการได้ หากสามารถพัฒนาอาวุธพลังงานตรงในต้นทุนที่เหมาะสมได้สำเร็จ ก็อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจจากระบบขีปนาวุธระยะไกลกลับไปสู่ฝ่ายป้องกันได้ โดยสำหรับอาวุธความเร็วเหนือเสียงนั้น ถือเป็นเทคโนโลยีที่กำหนดนิยามได้ยากที่ไม่สามารถนิยามตามความเร็วที่ตัวจรวดสามารถทำได้เท่านั้น เนื่องจาก จรวด V2 ที่นาซีเยอรมนีใช้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองสามารถเข้าสู่ความเร็วระดับเหนือเสียงในช่วงที่กลับเข้าสู่ชั้นบรรยากาศ แม้ว่าจะยังเป็นขีปนาวุธที่มีลักษณะหยาบและพื้นฐานก็ตาม นิยามที่ทันสมัย และเหมาะสมกับอาวุธความเร็วเหนือเสียงในปัจจุบัน คือ อาวุธที่สามารถรักษาความเร็วเหนือมัคห้า (Mach 5) ตลอดระยะเวลาการบินภายในชั้นบรรยากาศ พร้อมกับความ

สามารถในการเคลื่อนที่เปลี่ยนทิศทางได้ในระหว่างที่ใช้แรงขับ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังมีระบบอาวุธเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้นที่สามารถบรรลุคุณสมบัติดังกล่าว และค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนานั้นสูงมากจนประเทศส่วนใหญ่ไม่สามารถแบกรับได้ หลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐานจึงยังเป็นสิ่งจำเป็นที่สอดคล้องกับสมการด้านความมั่นคงในการพัฒนาขีดความสามารถโดยประเทศใด ๆ สามารถเลือกได้ระหว่าง “มีสิ่งของจำนวนมากแต่ราคาถูก” กับ “มีสิ่งของจำนวนน้อยแต่ราคาสูง” ดังนั้น แม้ว่าเทคโนโลยีเหล่านี้จะยังคงอยู่ในอนาคต และสร้างความท้าทายแก่ฝ่ายป้องกันได้ แต่ผลกระทบที่แท้จริงของเทคโนโลยีดังกล่าวต่อสงครามในอนาคตจะขึ้นอยู่กับว่าเราสามารถทำให้เทคโนโลยีเหล่านี้มีราคาถูกลงและเข้าถึงได้มากขึ้นหรือไม่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายขนาดการนำไปใช้งาน

เทคโนโลยีควอนตัมและการประยุกต์ใช้ที่เกี่ยวข้องได้รับการยอมรับและพิจารณาว่ามีแนวโน้มสูงในการนำไปใช้ในกิจการทางการทหารอย่างกว้างขวางในอนาคต โดยเทคโนโลยีการประมวลผลเชิงควอนตัม (Quantum Computing) ได้ขยายขอบเขตของระบบเลขฐานสองแบบดั้งเดิม (0 และ 1) ไปสู่ชุดความเป็นไปได้ในการคำนวณที่กว้างขึ้น โดยอาศัยหลักการของคิวบิต (Qubits) ซึ่งสามารถดำรงอยู่ในสถานะ 0 และ 1 ได้พร้อมกันผ่านกลไกของการซ้อนทับสถานะ (Superposition) และการพัวพันเชิงควอนตัม (Entanglement) ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว การคำนวณจึงสามารถดำเนินไปในหลายเส้นทางพร้อมกัน ซึ่งช่วยเพิ่มความเร็วในการประมวลผลอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า เทคโนโลยีควอนตัมสามารถนำไปสู่การเข้ารหัสข้อมูลในระดับความซับซ้อนขั้นสูง ตลอดจนความสามารถในการถอดรหัสข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะข้อมูลที่ถูกรหัสด้วยระบบคอมพิวเตอร์แบบดั้งเดิมหรือรหัสผ่านที่บุคคลทั่วไปใช้ในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้ คุณลักษณะของคิวบิตที่สามารถดำรงอยู่ในหลายตำแหน่งพร้อมกันผ่านเซนเซอร์เชิงควอนตัม

ยังถูกนำไปพิจารณา/ศึกษา/ทดลองในการคิดค้นเซนเซอร์ควอนตัมที่สามารถตรวจจับความเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยของสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว เช่น การตรวจจับในสภาพแวดล้อมใต้ทะเล ที่จะนำไปสู่ Transparency Ocean ที่ทำให้ความพยายามในการซ่อนพรางใต้น้ำอาจประสบความสำเร็จยากลำบากมากขึ้น นอกจากนี้ เทคโนโลยีควอนตัมยังอาจถูกนำมาใช้แทนที่ระบบ GPS ในการกำหนดตำแหน่ง นำทาง และจับเวลา (Positioning, Navigation, and Timing: PNT) ซึ่งจะช่วยให้มีความแม่นยำในการนำทางมากขึ้น ทั้งนี้ เทคโนโลยีบางแขนงของควอนตัมมีความพร้อมในการประยุกต์ใช้ในระดับสูงแล้ว เช่น เซนเซอร์และระบบ PNT ในขณะที่บางแขนงยังคงอยู่ในระยะห่างจากการนำมาใช้จริง อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีทรัพยากรเพียงพอในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ จะได้รับความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์เหนือประเทศที่ไม่มีทรัพยากรดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการปฏิบัติการทางทะเล

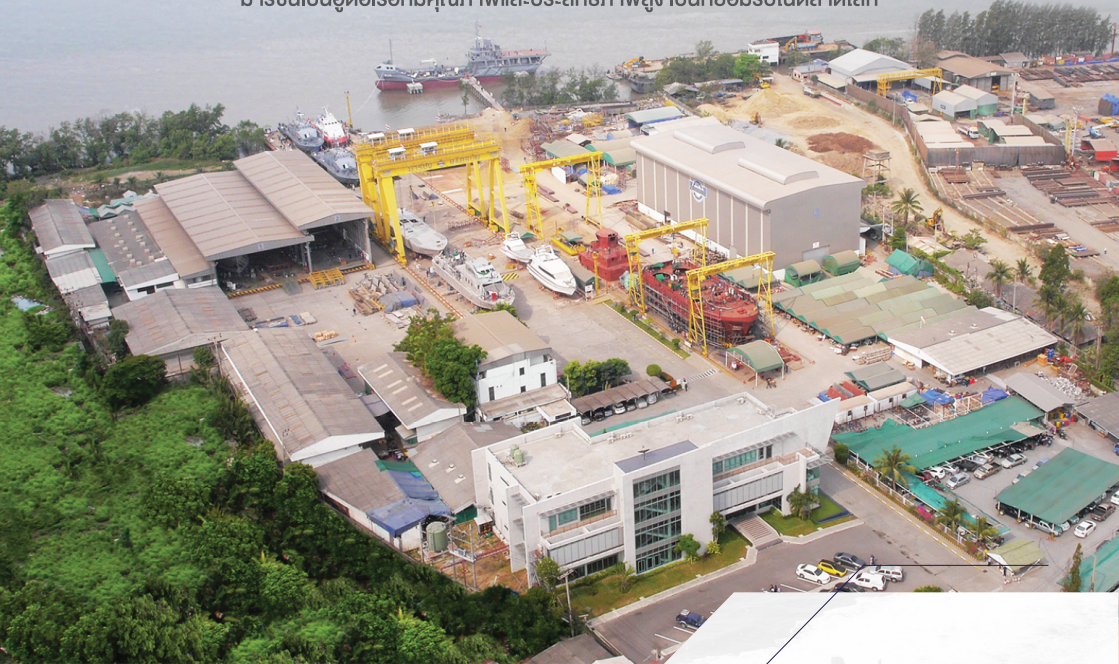
จากเนื้อหาและความคิดเห็นที่ทหารเรืออเมริกัน ณ ศยร.ยศ.ทร. ได้นำเสนอเกี่ยวกับมุมมองต่อสงครามทางทะเลสมัยใหม่ และแนวทางสำหรับกองทัพเรือไทย นั้น เนื้อหาข้างต้นได้กล่าวถึงส่วนที่ ๑ เกี่ยวกับบริบทเชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการทางทะเลจากปัจจุบันจนถึงอนาคต และส่วนที่ ๒ เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ส่งอิทธิพลต่ออนาคตของสงครามในโดเมนทางทะเล นับเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ และน่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง สำหรับฉบับต่อไป จะได้นำเสนอใน ส่วนที่ ๓ นัยกองทัพเรือไทยและยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศไทย และส่วนที่ ๔ เป็นข้อสรุปส่งท้าย ขอให้ทุกท่านติดตามอ่านต่อในฉบับหน้าครับ

MARSUN

อู่ต่อเรือของคนไทย เพื่อสังคมไทย

บริษัท มาร์ซัน จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ได้ต่อสร้างเรือและส่งมอบให้แก่ลูกค้ามาแล้วมากกว่า 323 ลำ ประกอบด้วย เรือยนต์ตรวจการณ์ความเร็วสูง เรือตรวจการณ์ติดอาวุธนำวิถี เรือรับส่งลูกเรือและบริการแท่นบูธเจ้าน้ำมัน เรือสำราญ เรือจัดคราบน้ำมัน และเรืออเนกประสงค์ นอกจากนี้บริษัทฯ ยังให้บริการด้านการออกแบบ ซ่อม และให้คำปรึกษาตามรายละเอียดที่ลูกค้าต้องการ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เรือทุกลำที่ต่อโดยบริษัทฯ เป็นเรือที่มีสมรรถนะตามข้อกำหนดของลูกค้ำ และได้ผ่านการทดสอบ ทดลองสมรรถนะของเรือ ความสมบูรณ์เรียบร้อยก่อนการส่งมอบ ซึ่งบริษัทฯ สามารถส่งมอบเรือให้แก่ลูกค้าได้ตรงต่อเวลาในทุกๆ โครงการ นับตั้งแต่เริ่มต้นบริษัทฯ มุ่งมั่นพัฒนาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการรับรองการบริหารคุณภาพ ISO 9001:2015 จาก SGS United Kingdom Ltd. รวมถึงการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001:2015 และมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ISO 45001:2018 จาก SGS (Thailand) ซึ่งบริษัทมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรและพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการต่อเรือให้สามารถเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรมต่อเรือในระดับโลก ด้วยวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ว่า

“มาร์ซันเป็นอู่ต่อเรือที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก”

OUR IN-HOUSE ENGINEERING

OUR SHIPYARD

OUR PRODUCTION

OUR FACILITIES

มิตรวันวาน สู่ศัตรูวันนี้: รากฐานความขัดแย้งระหว่างอิหร่าน – อิสราเอล และบทสรุปสงคราม ๑๒ วัน

โดย น.อ.ธนวัฒน์ อึ้งจตุรกุล

“War is an act of force, and to the application of that force there is no limit. Each of the adversaries forces the hand of the other, and a reciprocal action results which in theory can have no limit...”

Carl von Clausewitz

๑. บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและอิสราเอลเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านจากพันธมิตร เจริญยุทธศาสตร์ สู่ ศัตรูเชิงอุดมการณ์ โดยสมบูรณ์ ซึ่งในช่วงคริสต์ศตวรรษ ๑๙๕๐ - ๑๙๗๐ ทั้งสองประเทศได้เคยมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในหลายมิติ ทั้งด้านพลังงาน ข้าราชการ และความมั่นคง ภายใต้บริบทของสงครามเย็นและนโยบายรัฐริมขอบ (Periphery Doctrine) ที่ต่อต้านลัทธิชาตินิยมอาหรับ แต่ทว่า ภายหลังการปฏิวัติอิสลามในปี ค.ศ. ๑๙๗๙ ระบอบอิหร่านใหม่ได้หันหลังให้กับอิสราเอล โดยสิ้นเชิง พร้อมนิยามรัฐไซออนิสต์ว่าเป็นศัตรูของอิสลาม ความเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เพียงการตัดสัมพันธ์ทางการทูต แต่เป็นการฝังความขัดแย้งไว้ในอัตลักษณ์ของรัฐและประชาชนทั้งสองฝ่าย โดยตลอดหลายทศวรรษ ความตึงเครียดได้ทวีความรุนแรงขึ้นผ่านสงครามตัวแทน การโจมตีทางไซเบอร์ การแข่งขัน

ด้านเทคโนโลยีนิวเคลียร์ และการสร้างเครือข่ายพันธมิตรที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันที่นำมาสู่ การเผชิญหน้า ๑๒ วัน ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ที่ผ่านมานี้ ถึงแม้ในปัจจุบันทั้งสองประเทศได้มีข้อตกลงในการหยุดยิงชั่วคราว แต่ความขัดแย้งดังกล่าวได้สร้างผลกระทบอย่างมหาศาลในหลายมิติ ทั้งในด้านความมั่นคง ที่ความขัดแย้งได้ยกระดับจากการเผชิญหน้าโดยตรงระหว่างรัฐ สู่งครามตัวแทน พร้อมเปิดฉากยุคใหม่ของสงครามเชิงป้องกัน (Deterrence) และการตอบโต้เชิงอุดมการณ์ ขณะที่ในเชิงเศรษฐกิจ ราคาน้ำมัน และตลาดเงิน รวมถึงตลาดหุ้นทั่วโลกเกิดความผันผวนที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งสองฝ่าย ทั้งในแง่การอพยพ ความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน และแรงกดดันทางสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง บทความนี้จะมุ่งเน้นในการวิเคราะห์และอธิบาย พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่าน-อิสราเอล สู่อันตรายในสงคราม ๑๒ วัน โดยชี้ให้เห็นถึงรากฐานทางอุดมการณ์ อัตลักษณ์ ปัจจัยด้านความมั่นคง และผลกระทบในหลายมิติ เพื่อประเมินแนวโน้มของความขัดแย้งที่อาจยังดำเนินต่อไปอย่างไรทางออกในอนาคต

๒. จากมิตรสู่ศัตรู Introduction: From Strategic Periphery Partners to Existential Foes

ภายหลังจากการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศอิหร่าน ในปี ค.ศ. ๑๙๐๖ ราชวงศ์ปาห์ลาวี (Pahlavi Dynasty) ได้ขึ้นครองอำนาจ ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ และได้เริ่มวางรากฐานการสร้างรัฐชาติแบบรวมศูนย์ (Centralized Nation-State) ที่อำนาจทางการเมือง และการปกครองอยู่ที่รัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจต่อการดำเนินกิจการของชาติทั้งหมด ในขณะที่ประเทศอิสราเอลเป็นประเทศเกิดใหม่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ได้ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ และได้รับการรับรองจากประเทศอิหร่านในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๐ ซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้การยอมรับการเป็นประเทศของอิสราเอลเป็นกลุ่มแรก ๆ

(สถานะทางการเมืองของประเทศอิหร่านในขณะนั้นยังไม่ได้เป็นรัฐอิสลาม เต็มตัวอย่างเช่นในปัจจุบัน และมีการสนับสนุนทางการเมือง และความมั่นคง โดยประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่เป็นปกติ) โดยมีแรงจูงใจสำคัญในการยอมรับ ประเทศอิสราเอลมาจากการต่อต้านลัทธิชาตินิยมอาหรับและความต้องการ ที่จะผูกสัมพันธ์กับ “แนวรอยต่อทางตอนเหนือ” โดยการนำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้การดำเนินการทางการเมืองและความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ณ ขณะนั้นโดยสามารถสะท้อนผ่านมุมมองเชิงพาณิชย์ของการส่งน้ำมัน จากตะวันออกกลางสู่ปลายทางยังเมืองไฮฟา (Haifa) ประเทศอิสราเอล และความร่วมมือด้านข่าวกรองระหว่าง Mossad และ SAVAK (หน่วยงาน ด้านข่าวกรองของทั้งสองประเทศ) ภายใต้นโยบาย “หลักการรัฐริมขอบ” (Periphery Doctrine) ของประธานาธิบดีดีเดวิด เบน-กูเรียน (David Ben-Gurion: ประธานาธิบดีคนแรกของอิสราเอล) (Parsi, 2007; RAND, 2011)

ภาพที่ ๑: รัฐมนตรีว่าการทูตของอิหร่าน Reza Safinia ให้การทักทายและต้อนรับประธานาธิบดีเดวิด เบน-กูเรียน ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐

ที่มา: <https://www.mei.edu/publications/israels-ties-pre-revolutionary-iran-provided-road-map-abraham-accords>

จุดพลิกผันสำคัญในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเริ่มต้นขึ้น ภายหลัง ๑๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๗๙ เมื่อ อายาตอลเลาะห์ โคไมนี (Ayatollah Khomeini) ผู้นำกลุ่มปฏิวัติอิสลาม ที่ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของอิหร่านให้เป็นสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ได้โค่นล้มการปกครองของพระเจ้าชาร์ โมฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี (Mohammad Reza Shah) โดยกลุ่มผู้ปฏิวัติได้ขับไล่่นักการทูตอิสราเอลออกจากประเทศ และดำเนินการยกสำนักงานใหญ่ของสถานทูตอิสราเอลให้แก่องค์กรปลดปล่อยปาเลสไตน์ (Palestine Liberation Organization) รวมทั้งเปลี่ยนชื่อถนนของตนเองตามชื่อคาลิด อัล-อิสลามบุลี (ผู้ลอบสังหารประธานาธิบดีชาติตของอียิปต์) ซึ่งเป็นการดำเนินการเชิงสัญลักษณ์ของการต่อต้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอิหร่านกับอิสราเอล โดยต่อมาโคไมนีได้นำเสนอการเปรียบเทียบกรอบความคิดเกี่ยวกับระบอบไซออนิสต์ (Zionism) ว่าเป็นเหมือนตัวการสำคัญในการสนับสนุนลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก ที่เป็นภัยคุกคามอย่างชัดเจนต่อกลุ่มประเทศอิสลาม จึงได้ดำเนินการและแสดงเจตจำนงค์อย่างชัดเจนในการต่อต้านอิสราเอลโดยได้ระบุเนื้อหาไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น (Menashri, 1990) เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างประเทศมิได้ระบุสาเหตุลึกลงไปเกินกว่าความขัดแย้งเฉพาะเหตุการณ์ ที่ได้สร้างรากฐานของความเกลียดชังที่ส่งผลถึงในปัจจุบัน

ถึงแม้ในช่วงสงครามอิหร่าน – อิรัก ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๘๐ – ๑๙๘๘ ประเทศอิสราเอลได้มีการดำเนินการแบบลับ ๆ ในการสนับสนุนยุทธโธปกรณ์ทางทหารให้กับอิหร่านเพื่อต่อต้านการรุกรานจากประเทศคู่ขัดแย้ง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศกลับย่ำแย่ลงอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากการสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอย่างฮิซบอลเลาะห์ (Hezbollah) และฮามาส (Hamas) ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ รวมทั้งความพยายามในการเพิ่มขีดความสามารถด้านแร่ยูเรเนียม ที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัว/กังวลของขีดความสามารถด้านอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน ที่ต่อมาถูกตอบโต้ด้วย

สงครามไซเบอร์ผ่านการใช้ มัลแวร์ “สตักซ์เน็ต” (Stuxnet) ซึ่งเชื่อว่าเป็นการดำเนินการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและอิสราเอลในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ นอกจากปฏิบัติการดังกล่าวถือเป็นสงครามไซเบอร์ครั้งแรกของโลก สตักซ์เน็ตยังสามารถก่อความเสียหายการทำงานของเครื่องหมุนเหวี่ยง (Centrifuges) ประมาณ ๑,๐๐๐ เครื่อง ที่โรงงานนาทานซ์ (Natanz) โดยเครื่องหมุนเหวี่ยงนั้นถือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการเสริมสมรรถนะให้แร่ยูเรเนียมมีความเข้มข้นที่สูงกว่ามาตรฐานในการดำเนินการด้วยสันติ ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดฉากสงครามเทคโนโลยีของทั้งสองประเทศอย่างชัดเจน (Kelley, 2017)

ภาพที่ ๒: เครื่องหมุนเหวี่ยง (Centrifuges) ในการเสริมสมรรถนะให้แร่ยูเรเนียม
ณ โรงงานนิวเคลียร์นาทานซ์

ที่มา: Tehran Times

ในช่วงทศวรรษที่ ๒๐๑๐ อิสราเอลได้เปิดปฏิบัติการทางอากาศหลายร้อยเที่ยวบินในประเทศซีเรียเพื่อโจมตีกองกำลังคุดส์แห่งกองกำลังพิทักษ์ปฏิวัติอิสลาม (IRGC-Quds Force) ในขณะที่อิหร่านได้สนับสนุนการสร้างฐานยิงจรวดในพื้นที่ซีเรีย อิรัก และเลบานอน พร้อมกับก่อความ

การคมนาคมทางทะเลบริเวณอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งเปรียบเสมือนสงครามเงา (Shadow War) ที่ยืดเยื้อมาอย่างยาวนาน โดยความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและอิหร่านได้ปะทุขึ้นอย่างชัดเจนอีกครั้งภายหลังจากที่อิสราเอลเปิดฉากโจมตีผ่านปฏิบัติการสิงโตผงาด (Operation Rising Lion) เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ซึ่งเป็นปฏิบัติการโจมตีทางอากาศเข้าไปสู่บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเตหะราน (เมืองหลวงของประเทศอิหร่าน) ที่มุ่งเน้นในการโจมตีต่อโรงงานนิวเคลียร์และศูนย์ควบคุมในเมื่อนาทานซ์ อิสฟาฮาน และเตหะราน ที่ต่อมา นายกรัฐมนตรีของประเทศอิสราเอล (นายเบนจามิน เนทันยาฮู) ได้แถลงการว่าปฏิบัติการดังกล่าวเป็นมาตรการชิงโจมตีก่อน (Pre-Empting) ต่อภัยคุกคามของประเทศอิสราเอล พร้อมยอมรับว่า “ประเทศอิสราเอลต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองในอิหร่าน และมั่นใจว่าการโจมตีดังกล่าวจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน” (Reuters, 2025) ซึ่งทางด้านอิหร่านได้ตอบโต้ด้วยการยิงขีปนาวุธกว่า ๑๕๐ ลูกและโดรนมากกว่า ๑๐๐ ตัวที่สามารถทะลวงแนวป้องกันทางอากาศของอิสราเอลและโจมตีเมืองเทลอาวีฟ ไฮฟา และสถานที่วิทยาศาสตร์หลายแห่ง ส่งผลให้มีการอพยพครั้งใหญ่ รวมถึงการปิดสนามบินเบนกูเรียนเป็นเวลา ๔๘ ชั่วโมง (Guardian, 2025) เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหมือนการปิดฉากความสัมพันธ์ฉันมิตรของทั้งสองประเทศ และเป็นการประกาศการเป็นศัตรูอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่นานาชาติให้ความสนใจ และเฝ้าติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และพยายามเสนอแนะแนวทางในการลดระดับความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุของความขัดแย้งสามารถวิเคราะห์ผ่านปัจจัย และมุมมองที่สำคัญได้ดังนี้

ภาพที่ ๓: ความเสียหายของประเทศอิหร่านจากปฏิบัติการสิงโตผงาด (Operation Rising Lion) เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕

ที่มา: <https://www.studyiq.com/articles/operation-rising-lion-israel-targets-irans-nuclear-sites/>

๓. พื้นฐานเชิงอุดมการณ์และอัตลักษณ์ (Ideological and Identity Foundations)

หนึ่งในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอิหร่านและอิสราเอลสามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างเชิงอุดมการณ์และอัตลักษณ์ของแต่ละประเทศ ที่มีส่วนสำคัญในการขัดขวางการเจรจา หรือการหาข้อยุติด้วยสันติวิธี โดยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยกลุ่มปฏิวัติอิสลามในปี ค.ศ. ๑๙๗๙ เนื้อหาในรัฐธรรมนูญของประเทศอิหร่านได้ให้ความสำคัญอย่างมาก และแสดงจุดยืนอย่างแน่วแน่ในการสนับสนุน “ผู้ถูกกดขี่” (Oppression หรือ Mustad‘af) ซึ่งเป็นเนื้อหาและหลักคำสอนที่สำคัญในคัมภีร์กุรอาน (Quran) ที่ระบุว่าเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิมทุกคนในการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ถูกกดขี่ในทุกระดับ (Khamenei.IR, 2021)

โดยแนวความคิดดังกล่าวเป็นการต่อต้านลัทธิไซออนิสต์ (Zionism) ที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มผู้กดขี่ข่มเหงรัฐอิสลามในพื้นที่ปาเลสไตน์ และเป็นผู้แย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ในเยรูซาเล็มจากชาวอิสลาม โดยแนวความคิดดังกล่าวได้ถูกยึดถือ และกลายมาเป็นแก่นกลางของระบอบการปกครองของรัฐอิสลามอิหร่าน ที่สร้างเอกภาพให้กับกลุ่มขับเคลื่อนต่าง ๆ ภายในประเทศ เช่น กลุ่มนักบวช กองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติ และประชาชนผู้สนับสนุนในวงกว้าง (Menashri, 1990) ในขณะเดียวกันอัตลักษณ์ของชาวอิสราเอล ถูกหล่อหลอมจากผลพวงของเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Holocaust) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความมั่นคงของรัฐเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการอยู่รอดของประชากรชาวยิว จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องดำเนินการกับความท้าทายใด ๆ ที่มีต่อความมั่นคงของรัฐ จากพื้นฐานมุมมองด้านความมั่นคงของรัฐที่แตกต่างกันระหว่างอิหร่าน และอิสราเอล ทำให้ทั้งสองประเทศจึงไม่ได้มองอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเพียงคู่แข่ง แต่เป็นตัวแทนของการปฏิเสธอัตลักษณ์ทั้งทางศีลธรรมและการดำรงอยู่ของตนเอง¹ ซึ่งเตหะรานมองว่าอิสราเอลเป็นผู้กดขี่และยึดครองดินแดนอาณานิคมจากอิสลาม ในขณะที่เยรูซาเลมมองว่ารัฐอิสลามแห่งอิหร่านเป็นภัยคุกคามที่มุ่งทำลายล้าง การมีอยู่ของประเทศอิสราเอล (RAND, 2011) ความแตกต่างในด้านแนวความคิดพื้นฐาน หรืออัตลักษณ์ของทั้งสองประเทศเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ยกระดับความขัดแย้ง และความรู้สึกของคนภายในประเทศ (และผู้สนับสนุน) ที่ยากเกินกว่าจะสามารถเจรจาต่อรองได้

1 ความหมายของอัตลักษณ์คือข้อเท็จจริง ลักษณะเฉพาะ หรือที่มาใด ๆ ของการดำรงอยู่ของบุคคล กลุ่มคน หรือสิ่งของต่าง ๆ

ภาพที่ ๔: การแสดงออกในการต่อต้านลัทธิไซออนิสต์ของกลุ่มผู้สนับสนุนอิสลาม
ที่มา: <https://www.ajc.org/news/what-to-know-about-anti-zionism-and-antisemitism-on-campus>

นอกเหนือจากความขัดแย้งระหว่างรัฐที่สืบทอดจากความแตกต่างด้านพื้นฐานเชิงอุดมการณ์และอัตลักษณ์ แนวทางด้านกิจการระหว่างประเทศของทั้งอิหร่านและอิสราเอลยังได้เพิ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสมการของความขัดแย้ง ที่เป็นส่วนสำคัญในการยกระดับความรุนแรงในพื้นที่พิพาทอย่างมีนัยสำคัญ โดยอิหร่านได้เสนอตัวเป็นแนวหน้าของกลุ่มขับเคลื่อนเชิงอุดมการณ์อิสลาม หรือในชื่อของ “แกนแห่งการต่อต้าน” (Axis of Resistance) ที่ได้มีการรวมกลุ่มของประเทศอิสลาม ซึ่งได้ท้าทายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและราชวงศ์ในอ่าวเปอร์เซียโดยเฉพาะพื้นที่ในตะวันออกกลาง ในขณะที่อิสราเอลพยายามผลักดัน และสนับสนุนการรักษาระเบียบ

ความมั่นคงแบบเดิม (Status Quo) ที่มีฐานรากอยู่บนหลักประกันความมั่นคงจากสหรัฐฯ หรืออีกนัยหนึ่งคือการสนับสนุนให้สหรัฐฯ เป็นผู้จัดระเบียบและกำหนดรากฐานด้านความมั่นคงในพื้นที่ตะวันออกกลาง อีกทั้งมีความพยายามในการผูกมิตร และดำเนินกิจการกับกลุ่มรัฐซุนนี (Sunni States) ที่มีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของประเทศอิหร่านในปัจจุบัน (Hiltermann, 2024) การยกระดับความขัดแย้งที่ได้ขยายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มเติมจากคู่ขัดแย้งเดิมนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้การประนีประนอมนั้นเป็นเสมือนการยอมจำนน จากความแตกต่างด้านแนวคิด และการดำเนินการของทั้งอิหร่านและอิสราเอลดังกล่าวเป็นเสมือนการส่งเสริมการทูตแบบเกมศูนย์ (zero-sum diplomacy) ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ได้สนับสนุน หรือส่งผลดีต่อการเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อยุติระหว่างประเทศนั่นเอง

ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านและอิสราเอลมิได้เป็นเพียงข้อพิพาททางภูมิรัฐศาสตร์ทั่วไป หากแต่มีรากฐานที่ยังลึกในระดับอุดมการณ์และอัตลักษณ์แห่งรัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งด้านกรอบความคิดทางศีลธรรม ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ และมุมมองด้านความมั่นคงของทั้งสองฝ่าย อิหร่านซึ่งอิงแนวทางอิสลามหลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. ๑๙๗๙ ได้สร้างความชอบธรรมในการต่อต้านไซออนิสต์ผ่านหลักคำสอนว่าด้วยการปกป้องผู้ถูกกดขี่ ขณะที่อิสราเอลวางโครงสร้างรัฐบนประสบการณ์ความรุนแรงจากเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทำให้มีมุมมองด้านความมั่นคงที่ไม่อาจประนีประนอมได้ ความแตกต่างทางอัตลักษณ์เหล่านี้ได้ทำให้ทั้งสองฝ่ายมองอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามต่อการดำรงอยู่ของตนเอง มิใช่เพียงคู่แข่งชั้นเชิงยุทธศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น ความขัดแย้งยังถูกทวีความรุนแรงจากการขยายเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผ่านแนวร่วม “แกนแห่งการต่อต้าน” ของอิหร่าน และการจัดระเบียบความมั่นคงผ่านสหรัฐอเมริกาของอิสราเอล ซึ่งผลักดันให้ทั้งสองฝ่ายเข้าสู่เกมทางการทูตแบบเกมศูนย์ ที่ลดทอนความเป็นไปได้ของการเจรจาประนีประนอมอย่างแท้จริง สถานการณ์นี้

จึงสะท้อนให้เห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านกับอิสราเอลเป็นความขัดแย้งที่ยังรากลึกในระดับโครงสร้าง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนแนวคิดพื้นฐานร่วมกันจึงจะสามารถคลี่คลายได้ในระยะยาว

๔. The Security Dilemma: มุมมองด้านความมั่นคงที่แตกต่าง และการแข่งขันด้านอาวุธนิวเคลียร์

นอกเหนือจากความแตกต่างพื้นฐานของแนวความคิดเชิงอุดมการณ์ และด้านอัตลักษณ์แล้วนั้น ความแตกต่างเรื่องแนวทางการใช้กำลัง หรือความมั่นคงของทั้งสองประเทศยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ตอกย้ำความขัดแย้งให้มีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน โดยหากพิจารณาถึงประเทศอิสราเอลพบว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นภายหลังการโจมตีเตาปฏิกรณ์ Osirak ของอิรัก ในปี ค.ศ. ๑๙๘๑ ได้กลายเป็นแนวความคิดพื้นฐานด้านความมั่นคงของประเทศอิสราเอลที่มุ่งเน้นหลักการการโจมตีก่อน (Pre-Empting)² โดยนักวางแผนและนักยุทธศาสตร์ของประเทศอิสราเอลได้ให้การสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวว่าเป็นการดำเนินการที่เหมาะสมเนื่องจากการดำเนินการเชิงป้องกันแบบดั้งเดิม (Classic Deterrence) ไม่สามารถสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงให้กับรัฐได้หากคู่ขัดแย้งมีเจตนาที่จะล้มล้างการปกครองของรัฐ และมีเหตุผลเพียงพอในการริเริ่มปฏิบัติการก่อนหากได้รับรายงานด้านข่าวกรองระบุว่าประเทศคู่ขัดแย้งกำลังเข้าใกล้กับการมีขีดความสามารถด้านอาวุธนิวเคลียร์อย่างมีนัยสำคัญ (National Security Archive, 2021) ซึ่งปฏิบัติการสังโตะฆาตเป็นเสมือนเครื่องยืนยันและสะท้อนแนวทางดังกล่าว

2 การชิงโจมตีก่อน (Preemptive Attack) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันตนเองของรัฐ ซึ่งมักมีการนำมาใช้ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินหรือในกรณีที่รัฐประเมินว่าจะเกิดภัยคุกคามในอนาคตอันใกล้ การดำเนินการดังกล่าวมักเกิดขึ้นเมื่อรัฐประสบกับการรุกรานหรือละเมิดอำนาจอธิปไตยโดยรัฐอื่น หรือมีแนวโน้มจากการรายงานของหน่วยข่าวกรองของประเทศของการเป็นภัยคุกคามซึ่งก่อให้เกิดสิทธิชอบธรรมในการดำเนินมาตรการป้องกันตนเองเพื่อรักษาเสถียรภาพของดินแดนและความมั่นคงแห่งรัฐ โดยมักมีการอ้างถึงมาตรา ๕๑ ของกฎบัตรสหประชาชาติเพื่อเป็นการใช้สิทธิตามหลักการป้องกันตนเองที่ได้รับการยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ

เนื่องจากมีความสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของกองกำลังอิสราเอล (Israel Defense Forces: IDF) ที่เคยประเมินถึงการเสริมสมรรถนะของยูเรเนียมเกินกว่า ๖๐% U-235 ของประเทศอิหร่าน โดยจำนวนดังกล่าวเป็นความต้องการและปริมาณที่มากกว่าความต้องการเพื่อสันติ ทำให้ประเทศอิสราเอลจำเป็นต้องพิจารณาการชิงการริเริ่มก่อนเพื่อลดทอนหรือขัดขวางความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน (RAND, 2011) โดยได้มีรายงานของปฏิบัติการสิงโตผงาดระบุว่าหากอิสราเอลไม่โจมตีศูนย์นิวเคลียร์ฟอร์โดว์ (Fordow Fuel Enrichment Plant: FFEP) เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ประเทศอิหร่านจะมีขีดความสามารถในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์อย่างน้อย ๙ ลูก ภายในสิ้นเดือนมิถุนายน (Campa et al., 2025) ที่จะส่งผลเสียต่อสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคและอาจยกระดับไปสู่ความขัดแย้งระดับมหภาคในภายหลัง

ในทางตรงกันข้าม การครอบครองหรือพยายามได้มาซึ่งอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นหนึ่งในแนวทาง ที่สำคัญในการป้องปราม (Deterrence) และป้องกันประเทศจากภัยคุกคามที่ต้องการล้มล้างการปกครองของประเทศอิหร่าน ถึงแม้อดีตนายกรัฐมนตรีของอิหร่าน (อายาตอลเลาะห์ อาลี คอเมเนอี) ได้ออกคำสั่งและแถลงการณ์ในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ ห้ามไม่ให้มีการใช้หรือพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Fatwa) เนื่องจากขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม (Eisenstadt & Khalaji, 2011) และในปัจจุบันยังไม่มีรายงานที่แน่ชัดที่สามารถระบุว่าอิหร่านมีขีดความสามารถ หรือถือครองอาวุธนิวเคลียร์ทางการทหาร (Ferragamo et al., 2025) แต่จากหลักฐานและความต้องการในการเสริมสมรรถนะแร่ยูเรเนียมอย่างต่อเนื่องของประเทศอิหร่านสร้างความสับสน และกังวลอย่างมากให้กับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ขัดแย้งอย่างอิสราเอล หากพิจารณาจากร่องรอยของความขัดแย้งในอดีตจากการที่ประเทศอิหร่านเคยถูกโจมตีด้วยอาวุธทางเคมีช่วงสงคราม อิรัก-อิหร่าน และจากการถูกโจมตีด้วยอาวุธอย่างต่อเนื่อง

โดยประเทศอิสราเอล รวมทั้งขีดความสามารถด้านอาวุธนิวเคลียร์ของอิสราเอล และพันธมิตรที่หมายรวมถึงฐานทัพสหรัฐฯ ในบาห์เรน กาตาร์ และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ปัจจัยเหล่านี้ได้ต่อยุ้งถึงมาตรการการปิดล้อม (Encirclement) ของทางกลุ่มสนับสนุนอิสราเอล จึงเป็นบทเรียนและข้อเท็จจริงที่มีน้ำหนักมากเพียงพอ ที่ทำให้ข้อจำกัดของอุดมการณ์ทางศาสนา (Religious Ideology) มีน้ำหนักน้อยลงเมื่อเทียบกับความอยู่รอดของรัฐ ส่งผลให้สมการด้านความมั่นคงของกลุ่มแกนนำในประเทศอิหร่านมีความสนใจและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ (Jutt & Farooq, 2025)

การตัดสินใจโจมตีเชิงป้องกัน (Preventive War) ด้วยปฏิบัติการสังโฆฆาดของประเทศอิสราเอลอาจเป็นความพยายามในการป้องกันปรามหรือหยุดยั้งความตั้งใจของคู่ขัดแย้งไม่ให้กระทำการที่เป็นภัยคุกคามต่อเนื่อง แต่ในอีกมิติหนึ่งการโจมตีดังกล่าวอาจเป็นการสร้างปรัทธศนด้านความมั่นคง (Security Paradox) หรือ Silverstone's preventive war paradox³ ที่กลับส่งผลเชิงลบต่อสถานการณ์ความขัดแย้งในระยะยาว (Silverstone, 2025) เนื่องจากการโจมตีด้วยความรุนแรง และรวดเร็วอาจสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของคู่ขัดแย้ง ที่ส่งผลและต้องใช้เวลาในการพัฒนาหรือกอบกู้ความเสียหายให้อยู่ในระดับ ที่ประเทศต้องการแต่การดำเนินการทางทหารเหล่านั้นกลับสร้างความเกลียดชัง และมุ่นมั่นมากขึ้นให้กับ คู่ขัดแย้งในการแก้แค้นด้วยการโจมตีกลับในอนาคต โดยจากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบประวัติศาสตร์สงครามในอดีตพบว่าสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในปัจจุบันมีความแตกต่างอย่างมากกับช่วงการรวมชาติเยอรมนีโดยอ็อทโท ฟ็อน บิสมาร์ค (Otto von Bismarck)⁴ ซึ่งความมุ่นหวัง

3 สถานการณ์เมื่อประเทศใด ๆ หนึ่งมื่อทางทหารก่อนด้วยวัตถุประสงค์ในการป้องกัน (Preventive war) ต่อคู่ขัดแย้ง ที่อาจพิจารณาว่าเป็นความสำเร็จในการหยุดยั้งคู่ขัดแย้งในระยะสั้นได้ แต่กลับเป็นการเพิ่มความขัดแย้ง และความไม่มีเสถียรภาพในระยะยาว

4 แนวความคิดเรื่องยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (Strategic Preventive War) เป็นหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการรวมชาติเยอรมนีของบิสมาร์ค ผ่านการการชิงความได้เปรียบด้วยการลงมือทางทหารต่อคู่ขัดแย้งก่อน

หรือผลลัพธ์จากการโจมตีเชิงป้องกันอาจไม่เป็นไปตามความตั้งใจในการหยุดยั้งคู่ขัดแย้ง โดยอดีตประธานาธิบดีจอร์จ บุช (George W. Bush) ได้เคยให้ความเห็นเชิงสอดคล้องในปี ค.ศ. ๒๐๐๗ ว่าการโจมตีอิหร่านโดยอเมริกาและอิสราเอล “จะเป็นการยืนยันว่าอิหร่านจะพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อแก้แค้นภายหลัง” (Gates, 2014) ดังนั้นปฏิบัติการสังโตะผาดอาจเป็นมาตรการในการเร่งให้อิหร่านมีความต้องการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารเพิ่มมากขึ้น ที่สามารถผนวกความกลัวด้านความมั่นคงเข้ากับอุดมการณ์ทางศาสนาและการเมืองได้แน่นแฟ้นมากขึ้น

ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและอิหร่านไม่ใช่เพียงเรื่องของศาสนาหรืออุดมการณ์ หากแต่เป็นความขัดแย้งเชิงยุทธศาสตร์และความมั่นคงที่ทั้งสองฝ่ายต่างพัฒนาความสามารถทางทหารอย่างเป็นระบบ โดยแนวคิดของอิสราเอลที่ยึดหลักชิงโจมตีก่อนเพื่อความปลอดภัย กับแนวทางของอิหร่านที่ต้องการครอบครองอาวุธเพื่อการป้องปรามต่างเสริมความชอบธรรมให้การเผชิญหน้ามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโจมตีเชิงป้องกันผ่านปฏิบัติการสังโตะผาดกลับเป็นเสมือนการตอกย้ำความขัดแย้งระหว่างสองประเทศให้มีความลึกที่ยากและเกินขอบเขตของการเจรจา โดยในที่สุดความพยายามของแต่ละฝ่ายเพื่อรักษาความมั่นคงของตนเอง กลับอาจเป็นการขับเคลื่อนวัฏจักรของความหวาดระแวงและความขัดแย้งที่ไร้ทางออก

๕. บทเรียนจากสงคราม ๑๒ วัน: มุมมองด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ

ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านและอิสราเอลได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงวันที่ ๑๓ - ๑๔ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ในตะวันออกกลาง ถึงแม้ความขัดแย้งในครั้งนี้จะมียุทธศาสตร์ที่สั้นเมื่อเทียบกับความขัดแย้งในยุทธบริเวณอื่น ๆ แต่กลับมีความเข้มข้นและแสดงให้เห็นถึงพลวัตของสงครามสมัยใหม่ที่รวมเอาการปฏิบัติการทางทหารระดับสูง และการเผชิญหน้าทางการทูต รวมทั้ง

ผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ตลอดจนความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยความขัดแย้ง (สงคราม) เริ่มต้นด้วยการที่อิสราเอลเปิดฉากโจมตีศูนย์นิวเคลียร์จำนวน ๓ ที่ของอิหร่าน ได้แก่ บริเวณ Natanz และ Fordow รวมทั้งที่ Isfahan ผ่านปฏิบัติการสิงโตผงาด (Operation Rising Lion) ที่อาศัยความได้เปรียบของกำลังทางอากาศ และประสานการปฏิบัติร่วมกับอากาศยานไร้คนขับ (โดรน) รวมทั้งการใช้ระเบิดเจาะเกราะแบบ Bunker Buster ตลอดจนได้รับการสนับสนุนข้อมูล ด้านข่าวกรองและการส่งกำลังบำรุงจากสหรัฐอเมริกา (CNN, 2025) ซึ่ง จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์สำคัญที่ต้องการคือการทำลายขีดความสามารถ ด้านอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่านก่อนที่จะทางอิหร่านจะบรรลุความตั้งใจในการพัฒนา ขีดความสามารถของอาวุธดังกล่าว (ตามรายงานด้านข่าวกรองของประเทศ อิสราเอล) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสงครามเชิงป้องกัน (Preventive War) ตามหลักนิยมในการทำสงครามของประเทศอิสราเอล (Silverstone, 2025) โดยในทางกลับกัน อิหร่านได้ตอบโต้ด้วยการยิงขีปนาวุธและโดรนกว่า ๑,๐๐๐ ลูก โดยมุ่งเป้าไปยังพื้นที่สำคัญของประเทศอิสราเอล เช่น Tel Aviv, Haifa และ Beer Sheva โดยมีรายงานว่าระบบป้องกันภัยทางอากาศ ของอิสราเอล (Iron Dome) สามารถสกัดกั้นการโจมตีดังกล่าวได้ราว ๙๐% แต่ยังคงพบความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานและโรงพยาบาลจำนวนหลายจุด (The New York Times, 2025) ซึ่งลักษณะของการปฏิบัติการในครั้งนี้ สะท้อนถึงรูปแบบสงครามผสมผสาน (Hybrid Warfare) ที่เน้นการบูรณาการ การใช้เทคโนโลยีในสงคราม ร่วมกับการโจมตีเชิงสัญลักษณ์ ควบคู่กับการ ทำสงครามเชิงจิตวิทยาผ่านสื่ออีกด้วย

ความขัดแย้งระหว่างอิหร่าน และอิสราเอลในครั้งนี้ได้สะท้อนถึง แนวทาง และบทเรียนที่สำคัญในด้านการเมืองระหว่างประเทศในบริบท ด้านความมั่นคงของทั้งสองฝ่าย โดยสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรฝั่งตะวันตก ได้มีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนประเทศอิสราเอล ทั้งในเชิง

ยุทธโศภณและการเมือง ทำให้เกิดคำถามจากนักวิเคราะห์จำนวนมากว่าโลกกำลังย้อนกลับเข้าสู่ยุคของการเผชิญหน้าของกลุ่มมหาอำนาจอีกครั้งหรือไม่ (The Guardian, 2025) ในขณะเดียวกัน มีรายงานว่าอิหร่านได้รับการสนับสนุนทั้งด้านปฏิบัติการทางทหาร และข้อมูลข่าวสารผ่านกลุ่มพันธมิตรเชิงอุดมการณ์อย่างกลุ่มอักษะแห่งการต่อต้าน (Axis of Resistance) เช่นกลุ่มฮิซบอลเลาะห์ (Hezbollah) และ กลุ่มฮูตี (Houthi) รวมทั้งกลุ่มฮามาส (Hamas) ตลอดจนประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลางด้วยเช่นกัน (BBC, 2023; ISW, 2025) ส่งผลให้การเผชิญหน้าระหว่างสองประเทศนั้นถูกยกระดับจากความขัดแย้งระหว่างรัฐ (อิหร่าน-อิสราเอล) โดยตรง ไปสู่สมรภูมิของสงครามตัวแทนในภูมิภาคตะวันออกกลาง ถึงแม้ในปัจจุบันได้มีความพยายามจากหลายหน่วยงาน และหลายประเทศ ทั้งสหรัฐอเมริกา กาตาร์ จีน และองค์การสหประชาชาติในการเจรจาหรือหารือให้เกิดการหยุดยิง (Ceasefire) ระหว่างสองประเทศ ที่ดูเหมือนจะประสบความสำเร็จในเบื้องต้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ที่ผ่านมา แต่การยุติดังกล่าวยังมีความเปราะบางและข้อจำกัดอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงถาวรว่าด้วยการตรวจสอบนิวเคลียร์หรือการยุติการโจมตีข้ามพรมแดนอย่างแท้จริง (The Conversation, 2025) ทำให้มีความเป็นไปได้อย่างมากที่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มตัวแทนในภูมิภาคตะวันออกกลางนี้จะเป็เพียงการยุติชั่วคราวเพื่อเตรียมการ และวางแผนรับมือรวมทั้งมีการถดถอยที่เรี่ยนที่ได้รับจากความขัดแย้งที่ผ่านมา ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคตอันใกล้

นอกเหนือจากมุมมองด้านความมั่นคง สงครามระหว่างอิหร่านและอิสราเอลยังได้สร้างผลกระทบต่อมิติเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของพลังงาน ตลาดการเงิน และความเชื่อมั่นของนักลงทุน ซึ่งหนึ่งในผลกระทบที่เด่นชัดที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของราคาน้ำมันดิบโลก โดยเฉพาะจากความกังวลว่าจะเกิด

การขัดขวางการขนส่งผ่านช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ซึ่งเป็นเส้นทางที่รองรับการส่งออกน้ำมันประมาณ ๒๐-๓๐% ของทั้งโลก (Washington Institute, 2025) นอกจากนั้นความขัดแย้งดังกล่าวยังส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบเบรนท์พุ่งทะลุระดับ ๑๐๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรลในวันที่ ๑๗ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นกว่า ๑๒% ภายใน ๕ วันของความขัดแย้ง ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติ อิสราเอลและอิหร่านต่างไม่ได้โจมตีโครงสร้างพลังงานโดยตรง แต่กลับสร้างความกังวลใจ หรือความกลัว ที่นำไปสู่ความผันผวนและความตื่นตระหนกของตลาดอย่างมากมาย (Business Insider, 2025) โดยผลกระทบจากราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศที่พึ่งพาการนำเข้าน้ำมัน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย และประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในภาคการบิน การขนส่ง และภาคเกษตรกรรม ที่การเพิ่มขึ้นของต้นทุนพลังงานจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนรวมของธุรกิจ ซึ่งจะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจในวงกว้าง นอกจากผลกระทบด้านปัจจัยพลังงาน ในช่วงเวลาของความขัดแย้ง ภาพรวมของดัชนีตลาดหลักทรัพย์ทั่วโลกต่างตอบสนองด้วยการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ดัชนี Dow Jones Industrial Average ของสหรัฐอเมริกาปรับตัวลดลงกว่า ๑.๗% ในช่วงสัปดาห์ที่เกิดความขัดแย้ง ขณะที่ดัชนี Stoxx Europe 600 ของยุโรปลดลงเฉลี่ย ๒.๑% (Financial Times, 2025) ซึ่งในทางตรงกันข้ามสินทรัพย์ปลอดภัยอย่างเช่น ทองคำ หรือพันธบัตรรัฐบาล มีการปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาวะการหนีเข้าหาความปลอดภัย (Flight to Safety)⁵ ของนักลงทุนที่มักจะถอนตัวจากสินทรัพย์ที่มีเสี่ยงในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤต โดยความผันผวนทั้งในตลาดหลักทรัพย์ และตลาดการเงินมีผลกระทบอย่างมากต่อประเทศในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอาจนำไปสู่

5 การที่นักลงทุนเทขายสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น หุ้น และหุ้นไปลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความปลอดภัยกว่า เช่น พันธบัตร หรือทองคำ มักเกิดขึ้นในช่วงที่ตลาดการเงินมีความผันผวน หรือเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

การอ่อนค่าของค่าเงิน การไหลออกของทุน และแรงกดดันด้านเงินเฟ้อในระยะสั้น

๖. บทสรุป และแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและอิสราเอลในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านและอิสราเอลได้เปลี่ยนผ่านจาก “มิตรเชิงยุทธศาสตร์” ในยุคสงครามเย็นสู่การเป็น “ศัตรูเชิงอุดมการณ์” ที่มีรากลึกในระดับโครงสร้าง ซึ่งไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งเฉพาะเหตุการณ์ หากแต่เป็นผลสะสมของการนิยามตัวตนของตนเอง (Self-Concept) โดยเป็นการปฏิเสธความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้ามโดยปริยาย ทั้งในด้านจริยธรรม ศาสนา และความมั่นคงของรัฐ การเปลี่ยนผ่านนี้เกิดขึ้นในลักษณะ Identity Inversion หรือการกลับทิศของมุมมองตัวตนจากผู้ร่วมผลประโยชน์ไปเป็น ภัยคุกคามต่อการดำรงอยู่ อย่างถาวร ถึงแม้สงครามระหว่างอิสราเอล-อิหร่านจะสิ้นสุดลงภายใต้ข้อตกลงหยุดยิงชั่วคราวในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๕ แต่ความแตกต่างด้านอัตลักษณ์และความกลัวเชิงยุทธศาสตร์จะยังเป็นแรงผลักดันหลัก ที่คงสภาพของความเป็นศัตรูระหว่างสองรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ภาวะ Security Dilemma ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมองการเสริมกำลังของอีกฝ่ายเป็นการเตรียมพร้อมโจมตี ส่งผลให้การยับยั้งความรุนแรงด้วยหลักป้องปรามแบบคลาสสิก (Deterrence) กลายเป็นช่องทางที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากขาดความไว้วางใจเชิงโครงสร้าง (Structural Mistrust)

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการตัดสินใจของอิสราเอลในการดำเนิน Preemptive Strike ผ่านปฏิบัติการสิงโตผงาด ทำให้เห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่ได้เป็นการลดทอนภัยคุกคาม แต่กลับเร่งการตอบโต้เชิงอุดมการณ์จากฝั่งอิหร่าน พร้อมผลักดันให้เกิดการผนวกรวมระหว่างเทคโนโลยี อาวุธ และวาทกรรมศาสนาเข้าสู่สมการความมั่นคง ซึ่งแนวโน้มนี้จะผลักดันความขัดแย้งให้ยิ่งยดโง

กับกลุ่มตัวแทน (proxies) และปฏิบัติการแบบผสมผสาน (Hybrid Warfare) ในหลายภูมิภาคที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อมกับประเทศไทย เนื่องจากมีความสัมพันธ์ทั้งด้านการค้า และความมั่นคงกับทั้งสองประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมากที่ประเทศไทย หรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศควรเตรียมการ และวางแผนทั้งในระดับยุทธศาสตร์และ ยุทธการ หรืออาจลงไปถึงในระดับยุทธวิธี เพื่อรับมือกับผลกระทบจากความขัดแย้งดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- BBC. (2023, November 15). เหตุใดทุกคนถึงพูดถึงอิหร่านในช่วงสงครามอิสราเอล-ฮามาส. <https://www.bbc.com/thai/articles/c80w8g2dwqvo>
- Business Insider. (2025, June 13). Oil prices see sustained surge after Israel strikes Iran. <https://www.businessinsider.com/oil-price-israel-military-strikes-iran-middle-east-supply-markets-2025-6>
- Campa, Kelly., Morrison, Nidal., Reddy, Ria., and Ganzaveld, Annika. (2025, June 15). Iran Update Special Report, June 15, 2025, Morning Edition. Institute for the Study of War: ISW. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-special-report-june-15-2025-morning-edition>
- CNN. (2025, June 16). Israel's strikes zeroed in on Iran's nuclear program. How much damage was done? <https://edition.cnn.com/2025/06/14/middleeast/iran-israel-nuclear-facilities-damage-impact-intl>
- Eisenstadt, Michael., Khalaji, Mehdi. (2011, September). Nuclear Fatwa: Religious and Politics in Iran's Proliferation Strategy. The Washington Institute for Near East Policy. <https://www.washingtoninstitute.org/media/3344>
- Ferragamo, Mariel., Masters, Jonathan., and Merrow, Will. (2025, June 16). What Are Iran's Nuclear and Missile Capabilities?. Council on Foreign Relations (CFR). <https://www.cfr.org/article/what-are-irans-nuclear-and-missile-capabilities>

- Financial Times. (2025, June 22). Investors seek safe haven as Iran-Israel conflict rattles markets. <https://www.ft.com/content/market-impact-iran-israel-war-2025>
- Gates, Robert M. (2014). *Duty: Memoirs of a Secretary at War*. p. 192.
- Guardian. (2025, June 14). Blasts heard in Israeli cities as missiles evade air defence systems – live blog. <https://www.theguardian.com/world/live/2025/jun/14/israel-and-iran-exchange-missile-strikes-with-explosions-heard-in-tel-aviv-jerusalem-and-tehran-live>
- Hiltermann, J. (2024, October 8). America, Iran, and the patron’s dilemma. *Foreign Affairs*.
- Institute for the Study of War (ISW). (2025, June 25). Iran Update: June 25, 2025. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-june-25-2025>
- Jutt, U. F., & Farooq, J. (2025). Iran’s nuclear ambitions: A potential threat to Israel. *Pakistan Social Sciences Review*, 5(1), 1-22.
- Kelley, M. (2017). *Hotspot analysis: Stuxnet*. Zurich: Center for Security Studies. css.ethz.ch
- Khamenei.IR. (2021, February 3). “Support for the oppressed” in the Islamic Republic of Iran’s foreign policy. <https://english.khamenei.ir/news/8328/Support-for-the-oppressed-in-the-Islamic-Republic-of-Iran-s>
- Menashri, D. (1990). *Iran, Israel and the Middle-East conflict*. Tel-Aviv: Moshe Dayan Center.
- National Security Archive. (2021). Israeli Attack on Iraq’s Osirak 1981: Setback or Impetus for Nuclear Weapons?. https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/iraq-nuclear-vault/2021-06-07/osirak-israels-strike-iraqs-nuclear-reactor-40-years-later?utm_source=chatgpt.com
- Parsi, T. (2007). *Treacherous alliance: The secret dealings of Israel, Iran, and the United States*. New Haven, CT: Yale University Press. muftiakhoosen.net
- RAND Corporation. (2011). *Israel and Iran: A dangerous rivalry (MG-1143-OSD)*. Santa Monica, CA. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1143.pdf

- Reuters. (2025, June 15). Netanyahu says regime change in Iran could be result of Israel's attacks. <https://www.reuters.com/world/middle-east/netanyahu-says-regime-change-iran-could-be-result-israels-attacks-2025-06-15/>
- Silverstone, Scott A. (2025). Haunted by the Preventive War Paradox. Military Strategy Magazine. <https://www.militarystrategymagazine.com/article/haunted-by-the-preventive-war-paradox/>
- The Conversation. (2025, June 24). Will the fragile ceasefire between Iran and Israel hold? One factor could be crucial to it sticking. <https://theconversation.com/will-the-fragile-ceasefire-between-iran-and-israel-hold-one-factor-could-be-crucial-to-it-sticking-259669>
- The Guardian. (2025, June 29). Don't count on the IranIsrael ceasefire lasting. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/jun/29/iran-israel-ceasefire-netanyahu-forever-war>
- The New York Times. (2025, June 19). Israel Says Iranian Missile Strikes Major Hospital. <https://www.nytimes.com/live/2025/06/18/world/israel-iran-trump>
- Washington Institute. (2025, June 27). Energy and economic implications of the Israel-Iran conflict. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/energy-and-economic-implications-iran-israel-conflict>
-

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ

Naval Strategic Studies Center

"A WORLD CLASS STRATEGIC AND NAVAL WARFARE THINK TANK 2036"

เป็นคลังสมองด้านยุทธศาสตร์และการสงครามทางเรือระดับโลกในปี พ.ศ. ๒๕๗๘

ขอขอบคุณ

คุณหญิงศรีศิริ กฤษณจันทร์
บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน)
บริษัท พีทีที โกลบอลเคมีคอล จำกัด (มหาชน)
บริษัท มงคลเอ็นเนอร์จี จำกัด
บริษัท มาร์ชัน จำกัด
บริษัท เอ็มเอฟอีซี จำกัด
บริษัท ไอ ซีเคียวริตี้ จำกัด

ที่กรุณาให้การสนับสนุนวารสารนาวิกานุปัตย์สาร ซึ่งมีส่วนสำคัญให้การจัดทำวารสารนาวิกานุปัตย์สารดำเนินการต่อไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์

คณะกรรมการจัดทำวารสารนาวิกานุปัตย์สาร

เครดิตภาพปกหน้า

- <https://pantip.com/topic/32059975/page2>

- ภาพจากนิตยสารกระตุก

Scan QR Code
For Online Books

แบบสอบถามความพึงใจ
นสว.สว.นร.

